

VİLAYƏT BAĞÇASI

ALTINCI CİLD

İslam İnqilabının Böyük Rəhbəri Ayətullah
Xameneinin tələbə və müəllimlərə tövsiyələri

Çevirən: İbrahim Mirzə

Gənc, gələcək, amallar və dindarlıq¹

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Çox gözəl bir məclisdir. Gənclərin, xüsusən də elm və biliklə məşğul olan gənclərin məclisləri həmişə belə olur. Komplimentsiz deyirəm ki, dostların burada söylədiklərindən doğrudan da həzz aldım. İstər möhtərəm müəllimlərdən, istər tələbələrdən olan dostların sözlərində çox dəyərli fikirlərin olması mənim üçün çox gözəl idi. Deyilənlər düşünülmüş idi və şübhəsiz, Kerman universitetinin yüksək intellektual səviyyəsini göstərir. Dostların çıxışından bəzi məqamları qeyd etdim. Ümidvaram onlardan bəhrələnim və onların əsasında proqramlar hazırlansın.

Tələbə - ölkə gələcəyinin ümidi

İstəyirəm bu məclisdə deyəcəyim sözlər bu bir neçə gündə Kermanın müxtəlif şəhərlərində danışdıqlarımın təkrarı olmasın. Bu gün fikrimcə, sizin vilayətinizə gəlişimin doqquzuncu günüdür, bu günə qədər vilayətlərə etdiyim səfərlərin ən uzunudur. Çoxlu sözlər danışılıb və dinlənilib. Mən həm göskəmli şəxslərin, həm də xalqın adi kütlələrinin sözlərini dinlədim. Tələbə və universitet mənsubu isə cəmiyyətin seçilmiş təbəqəsidir. Bu,

kompliment deyil. Siz ölkənin gələcəyinin ümidisiniz. Əslində, xalqın ürəyinin parçası və onun uzunmüddətli vurğun olduğu sizsiniz. Sizin ölkə məsələlərinə baxışınız geniş olmalıdır. Mən bu barədə bəzi sözlər deyəcəyəm.

Geniş baxış, indiki dövr və gələcək

Tələbə birliklərinin nümayəndəsi olan bu əziz tələbə çox düzgün bir məqama toxundu. O da budur ki, tələbə fəaliyyətlərində və tələbə hərəkətində bugünkü fəaliyyətlərə baxışla gələcək vəzifələrə baxış arasında nisbətə riayət olunmalıdır. Lakin biz ölkə məsələlərinə, ölkənin gələcəyinə, xalqın və ölkənin qarşısında duran problemlərə ümumi baxmasaq, nəinki gələcək vəzifələri təsvir edə bilmərik, hətta indiki fəaliyyətlərdə də karıxma ehtimalı yaranar.

İslam Respublikasının mahiyyəti

İslam Respublikası - yəni xalq quruluşu, köklü prinsiplər, düşüncə azadlığı və ictimai ədalət əsasında qurulmuş bu müstəqil quruluş Allahın İran xalqına bir hədiyyəsidir. Allah-Taala bu hədiyyəni İran xalqına müftə verməmişdir. Nəsillər zəhmət çəkmişlər, sizdən qabaqkı nəsil ağır və çətin zəhmətlərə dözmüşdür. Allah-Taala da söz vermişdir ki, zəhməti mükafatlandıracaq. Mükafat təkcə axirət mükafatı deyil. İndiki həyatda da

mükafat verilir. Kim çalışsa, nəticəsini görəcək. İran xalqı çalışdı, Allah-Taala da bu hədiyyəni onlara verdi. Bu elə bir xalq quruluşudur ki, onun təməlləri fəsadla, düzgün yoldan yayınma ilə, əyriliklə və asılılıqla ziddiyyət əsasında qoyulmuşdur. Bu hədiyyəni qorumaq lazımdır. Belə deyil ki, Allah hansısa bir qövmə nemət verdisə, o qövm bu nemətin onlar üçün qalacağına arxayın ola bilər. Siz Həmd surəsində belə oxuyursunuz: "Nemət verdiyin kəslərin yoluna, qəzəbləndiyin və azmışların yoluna yox". Yəni qəzəbləndiklərin və yolunu azanlar da sənə nemət verdiklərindəndir. Belə təsəvvür etmək olmaz ki, Allah bəzilərinə nemət verir, bəzilərinə azdırır və qəzəbini göstərir. Xeyr, ayədə göstərilən "qəzəblənmədiyən şəxslər" söz birləşməsi ərəb qrammatikasına əsasən, "nemət verdiyin şəxslər" üçün sifətdir. Allah çox insanlara nemət vermişdir. Nemət verilmişlər iki növdür: Bir dəstəsi öz əməli, pis rəftarı, tənbelliyi, düzgün yoldan yayınması, yayındırıcı və ötəri həvəslərə üz tutması ilə neməti hədəf verir. Bir dəstəsi də öz çalışmaları, fəaliyyətləri və şükür etmələri ilə neməti saxlayan şəxslərdir. Neməti hədəf verənlər qəzəbə gələn və yolunu azan şəxslərdir, neməti saxlayanlar isə bunlardan qeyriləri.

İslam Respublikası - Allahın neməti

Allah-Taala həm peyğəmbərlərə, övliyalara, şəhidlərə və salehlərə nemət vermişdir: "Allaha və Peyğəmbərə itaət edənlər (axirətdə) Allahın nemətlər verdiyi peyğəmbərlər, siddiqlər (tamamilə doğru danışanlar), şəhidlər və salehlərlə (yaxşı əməl sahibləriylə) bir yerdə olacaqlar"², həm də Bəni-İsrailə nemət vermişdir: "Sizə verdiyim nemətləri yada salın!"³. Bəqərə surəsində bu ifadə üç dəfə təkrar olunmuşdur. Allah Bəni-İsrailə də nemət verdi, lakin onlar nemətə küfr etdilər. Allah-Taala Səbə surəsində buyurur: "Onları nankorluqlarına (küfr etdiklərinə) görə belə cəzalandırdıq. Biz heç nankordan başqasına cəzamı verərik!"⁴ Allah nemətə küfr edənləri tənbeh edir və cəzalandırır. Buna görə də, neməti qorumaq lazımdır. Peyğəmbərlər, şəhidlər, salehlər və siddiqlər Allahın nemətini qoruyan şəxslərdir. Allahın nemətini saxlamalı, yetişdirməli, təkmilləşdirməli və qüsurlarını aradan qaldırmalısınız. Bu qüsurlar yenə də bizim əməlimizdən irəli gəlir. Bu siz gənclərin, xüsusən də tələbə gənclərin öhdəsinə düşən böyük bir işdir. Siz gələcəyin ümidlərisiniz. İnsan gələcəyin üfüqündə sizləri görür. Gələcəkdə ölkənin idarəçiləri, qərar verənləri sizlərsiniz. Bu ölkəni həm fəxr və yüksəlişin zirvəsinə çatdırma bilərsiniz, - necə ki, İslam Respublikası quruluşunun arzusu budur - həm də Allah eləməmiş, qazanılmış neməti itirə bilərsiniz. Odur ki, uzaq üfüqlərə baxın, görün nə

etmək lazımdır və sizin qarşınızda olan maneələr hansılardır.

Mən siz əzizlərin vaxtınıza və hövsələnizə uyğun olaraq ölkənin ümumi məsələlərindən bir neçəsinə toxunacağam. Düzdür, bunların hamısı indi mövcud olan məsələlərdir. Lakin bu məsələlərin təhlili sayəsində gələcəyə sarı uzanan xətti tapmaq, nə etməli və nə etməməli olduğumuzu müəyyənləşdirmək olar.

Birinci məsələ gənclərin fəaliyyətlərinə istiqamət verəcək bir siyasi amal formalaşdırmaqdır. Çünki amal olmadan nə düzgün yaşamaq olar, nə də insanın fəaliyyətinin nizam-intizamlı olması mümkündür. İnsanın qarşısında ona istiqamət verən amal, aydın xətt və aşkar üfüq olmalıdır. Bu amal nədir?

Gəncin amalçılığı

Bizim indiki müsəlman İranımızda gəncin arzuları ev, ailə və iş əldə etməklə məhdudlaşmır. Bəlkə də başqa yerlərdə də belədir. Mən elmi baxımdan fikir yürüdə bilmərəm, lakin təcrübə əsasında və yaxından tanıdığımıza görə bilirəm ki, bizim indiki gəncimiz belədir. Məişət məsələləri bir gəncin bütün arzularını təşkil etmir. Düzdür, bunlar bir gəncin ehtiyaclarıdır və onların təmin olunmasını istəyir, lakin bunların arxasında daha böyük arzular durur. Onların bir hissəsi gənclik xarakterinə aiddir -

amalçılıq da oradadır. Bir hissəsi isə İslam Respublikası quruluşunun xalq üçün və bizim gələcəyimiz üçün təsvir etdiyi arzulara aiddir; bəziləri bəlkə də indiyədək təcrübə ilə əldə etdiyimiz nailiyyətlərə görədir, bəziləri də mövcud olan uğursuzluqlardan ötrüdür. Bizim gəncimiz cəmiyyətdə ayrışmaçılıq görəndə onun qəlbində ictimai ədalət arzusu baş qaldırır. Bizim gəncimiz quruluşun bəzi orqanlarında fəsad müşahidə edəndə onun daxilində fəsadla mübarizə və fəsadın kökünü kəsmək amalı formalaşır, onu hərəkətə vadar edir. Bu baxımdan, bizim İslam İranımızın gənclərində amalçılıq və kamillik axtarışı hissi mövcuddur.

İranlı gəncin tələbləri

Gənc nə istəyir? Bizim gəncimiz istəyir ki, onun evi olan bu ölkədə yoxsulluq, gerilik və bədbəxtlik olmasın, təhlükəsizlik, başucalığı və şöhrət olsun, həyata səmimiyyət, məhəbbət və aydınlıq hakim olsun, işə, fəaliyyətə və inkişafa şərait olsun, faydasızlıq hissi keçirməsin, hər bir insanın qəlbində mövcud olan mənəvi və uca məqsədi təmin edə bilsin.

Gözəl həyat

Dediyim bu məsələlər ümumi olaraq, Quran terminində gözəl həyat adlanır: "Xoş həyat nəsim edəcəyik". Gözəl həyat odur ki, yaşayış maddi iş

tərzini və fiziki ehtiyacları, eləcə də elmi, praktik və mənəvi ehtiyacları təmin etsin. Bu şərəfətli ayəyə qayıdacağam.

Gənclərin amalçılığa baxışları

Reallığa baxdıqda, gənclərlə rastlaşdıqda və verilən məlumatları müşahidə etdikdə görürük ki, bizim gənclərimizdə amalçılıq hissi olsa da, hamısı belə deyil və eyni cür fikirləşmir; bəziləri unutmuşlar, başları gündəlik işlərə qarışıb, bir amalın mövcud olduğunu da xatırlamırlar. Siz belə gənclər görmüsünüz. Mən də qoca olsam da, belə gəncləri tanıyıram və görmüşəm; təkcə televizorda yox, realda da görmüşəm. Bəziləri də nıgaranlığı olanlar, lakin məyus, qəmgin və ümitsizliyə uğrayanlardır. Baxışları bədbindir, deyirlər ki, bir iş görmək olmaz. Buna görə gözəl həyatın xeyrindən keçirlər. Bunlar da nıgaranlıqlarının olmasına və xəbərsiz olmamalarına rəğmən, sonucda məsələdən uzaq qalır və gündəlik işlər tələsinə düşürlər. Siz belələrini də görmüsünüz, mən də görmüşəm. Siz bilirsiniz ki, mənim iştirak etdiyim belə məclislər çox olur. Mən tələbə və gənclərlə olan bu məclislərdə bəzən ümitsizliyin, bədbinliyin və mənfi baxışın əlamətlərini görürəm: “nə faydası var?!”; “olmur, faydasızdır”. Əlbəttə, bəzilərinə bu hiss yüngül formadadır, bəzilərinə isə dərin və dəyişdirmək çətindir.

Bəziləri inkişafı, tərəqqini, rəqabəti, azadfikirliliyi və bu kimi məsələləri istəyirlər, amma yolunu Qərb nümunələrini mütləq şəkildə yamsılamaqda axtarırlar. Belə düşünülər ki, bizdən qabaq gedənlərin yolu ilə getməlidirlər. Bu yolu gedənlər kimlərdir? Hələlik bugünkü dünyada olan azlıq - yəni Qərb ölkələri, Avropa, Amerika Birləşmiş Ştatları və digər inkişaf etmiş ölkələr. Mən sonra qayıdıb bu hissəni daha artıq izah edəcəyəm.

Bəziləri də özünü özündə axtaran şəxslərdir. Bunlar düşünülər ki, İran xalqında və bir ayıq gəncdə olan düşüncə, məlumat və proqramlarda o örnəyə çatmaq üçün kifayət qədər yol mövcuddur. Bunlar da az deyillər. Mən belələri ilə də çox rastlaşmış və tanış olmuşam. Amalçılıq sahəsində qeyd etdiyim müxtəlif baxışlar mövcuddur.

Qərb təcrübəsinin məhsulları

İlk iki qrupdan keçirik. Çıxış yolunu Qərbi mütləq şəkildə yamsılamaqda görən üçüncü qrupun fikri diqqətəlayiqdir. Siz gənclər bu sahədə doğrudan da düşünməli və işləməlisiniz. Mən bir cümlədə sizə deyim ki, Qərb təcrübəsi uğursuz bir təcrübədir. İctimai quruluşlarda Qərb təcrübəsinin məhsulunun biri faşizmdir, biri kommunizmdir, biri də liberalizm; yəni dünyanın bugünkü cilovsuz və özbaşına hakimiyyəti, nümunəsi Amerika, gözünün işığı və əzizi də İsrail olan bir hakimiyyət. Təxminən

son 150 il ərəzində, yəni Qərb ziyalılığının işə girişməsinədən sonra baş verən bütün cinayətlər Qərb təcrübəsinin məhsuludur. Onun bir növü xalqların özləri istəmədən onlara milyonlarla insan ölüsü verən iki dünya müharibəsidir. Avropada, Fransada və digər ölkələrdə siyasi qruplar alovlu məqalələrlə, pafoslu çıxışlarla və müxtəlif toplantılarla nə qədər çalışdılar ki, Birinci Dünya Müharibəsinin qarşısını alsınlar, amma olmadı ki olmadı. Birinci Dünya Müharibəsindən təxminən 90 il ötdükdən sonra biz onun başqa bir nümunəsini ABŞ-ın İraqa hücumunda gördük. Gördünüz ki, dünyada nə qədər nümayişlər keçirildi. Gördünüz ki, Avropa xalqları milyonluq mitinqlər etdilər. Bunlar qəzetlərdə çap olundu, televiziyada yayımlandı. Avropa ölkələrində ABŞ və İngiltərənin İraqa hücumunun qarşısını almaq üçün milyonluq mitinqlər keçirildi, amma olmadı. Bütün bu müddət boyunca bəzi qruplar tərəfindən görülən ixləsli fəaliyyətlərin hamısı hədəf getdi. Onlar ixləsli, lakin səhv idi, yanlış təməl üzərində qurulmuşdu. Bu barədə danışacağam.

Romanda Qərb marksiziminin uğursuz təcrübəsi

Bir neçə il bundan qabaq güclü bir fransız yazıçının "Tibo ailəsi" adlı bir romanını oxudum. Düzdür, yazıçı məşhur deyil, amma roman çox

güclüdür. Böyük romanların nəşr olunduğu Fransa, Rusiya və digər ölkələrin böyük və güclü romanları adətən, real hadisələrin məharətli təsvirindən ibarətdir. Siz Balzakin, Viktor Hüqonun, yaxud rus yazıçılarının kitablarına baxın. Bunlar cəmiyyətdə baş verən hadisələrin məharətli təsviridir. Bu kitab da elədir. Orada göstərilir ki, Fransanın, Almanyanın, Avstriyanın və İsveçrənin solçu və sosialist qrupları - onlar müharibənin başlanacağını duyurdular - Birinci Dünya Müharibəsinin qarşısını almaq üçün nə qədər çalışdılar, amma bacarmadılar və bütün zəhmətlər hədəf getdi. Onlar bir sosialist hakimiyyəti qurmaq üçün çalışırdılar. Bir müddətdən sonra bu hakimiyyət çar Rusiyasında yarandı. O da Qərb hərəkatı üçün daha bir uğursuz təcrübə oldu. Sovetlər də qərblilərin təcrübəsidir, Şərqə aid deyil. Düzdür, blok təsnifatında Şərq və Qərb deyirdilər, amma o da Avropaya aiddir, avropalıların düşüncələrindən, Marks və Engelsin təfəkküründən qaynaqlanırdı. Bu da uğursuz təcrübədir.

Qərb və müstəmləkəçilik

Qərb təcrübəsinin bəşərin idarəsində və insan xoşbəxtliyinin təmin edilməsində uğursuzluqlarının daha bir nümunəsi müstəmləkəçilik məsələsidir. Siz görün müstəmləkəçilik məsələsi dünyanın başına nə oyun aşdı. Əgər siz Afrikaya səfər etsəniz,

müstəmləkəçiliyin bariz nümunəsini orada görürsünüz. Afrika elə bir qitədir ki, orada həm insan istedadı var, həm də qərribə təbii istedad. Avropalılar oraya gedib qətl və qarətlərlə xalqın məlumatsızlığından istifadə etdilər. Hətta bu ölkələrin azad edəni kimi orada öz heykəllərini də ucaltdılar. Bunun bir nümunəsi Zimbabve idi. Mən oraya gedəndə Zimbabvenin görməli yerlərindən olan bir meşənin ortasında bir heykəl gördüm. Dedim bu kimdir? Dedilər ilk dəfə Zimbabveni fəth etmiş və ingilislərə vermiş ingiltərəli bir generalın heykəlidir. Onun adı Rodez, yaxud Rodz idi. Zimbabve ölkəsi uzun illər ona görə Rodeziya adlanırdı. Sizin yadınızda deyil, inqilabdan qabaq bizim gənclik dövrümüzdə Zimbabvenin adını dəyişib Rodeziya qoydular. Gəlib ölkəni tutdular, sərvətini mənimsədilər, insanları aşağıladılar, kölə etdilər, xalqın başına onlarla bəla gətirdilər, axırda da ölkəyə öz adlarını qoydular. Yəni bu ölkə bizimkdir. Hindistan başqa bir nümunədir. Əgər siz mənim təxminən 35 il əvvəl tərcümə etdiyim "Hindistan azadlıq hərəkatı" kitabını oxusanız, Hindistan yarımadasında nə baş verdiyini bilərsiniz. Bu baxımdan, müstəmləkəçilik məsələsi də Qərbin bir təcrübəsidir.

Qərb ideologiyalarının hədiyyəsi

Başqa bir nümunə faşizmdir. Ola bilsin, yəhudilərin iddia etdikləri insan yandıran sobalar yalan olsun, amma Hitlerin cinayətləri yalan deyil. Faşizm Qərb təcrübəsinin bir nümunəsidir. Kommünizmin icbari əmək düşərgələri, Sibirə sürgün və digər məsələlər də bu qəbildəndir. Liberalizimi də siz bu gün müşahidə etməkdəsiniz: Əbu Qüreyb, Quantanamo və digər həbsxanalar. Mən bir məlumatda oxudum ki, amerikalıların dünyada Əbu Qüreyb və Quantanamoya oxşar onlarla həbsxanası var, amma heç kəs onlardan xəbərdar deyil və ifşa olunmasına icazə vermirlər. Amerikalıların Əfqanıstanda həbsxanası var və Allah bilir, daha haralarda var. Bunu etimadlı məlumatlarda oxumuşuq, amerikalılar da inkar etməyiblər. Onillər boyu ölkələrə hakim olan yeni və bu gün hakim olan postmodern müstəmləkəçilik, müxtəlif ölkələrə qarşı qürurlu, zalımcasına layihələr bu cinayətlərə nümunələrdir.

Qərb təcrübəsinin məhsulları

Qərb təcrübəsinin məhsullarına başqa bir nümunə atom və kimyəvi silahların istehsalıdır. Qərb təcrübəsi uğursuz bir təcrübə idi; həm bəşəriyyət üçün uğursuz idi, həm də öz xalqları üçün.

Belə düşünməyin ki, Avropa və ABŞ başqa ölkələrə bədbəxtlik gətirdi, amma öz xalqlarını xoşbəxt etdi. Belə deyil.

Qərb sivilizasiyasının məntiqi

Düzdür, onlar dünyanı birinci və ikinci dərəcəli insanlara bölürlər. Onlar düşünürlər ki, özlərinin ifadəsi ilə desək, ağ, yəni avropalı insan birinci dərəcəli insandır, digər insanlar isə ikinci dərəcəli. Əgər ikinci dərəcəli insana birinci dərəcəli insanın xeyrinə hər hansı cəfa edilsə, Qərb sivilizasiyasına və Qərb təcrübəsinə hakim olan mədəniyyət məntiqi baxımından problem sayılmır. Lakin bunlar hətta öz xalqları üçün də faydalı olmayıblar.

Xoşbəxtlik və Qərb

Bu gün Amerikada və Qərb ölkələrində elm, sərvət, hərbi qüvvə və hər şey mövcuddur, xoşbəxtlikdən başqa. Orada xoşbəxtlik yoxdur, ailə məhv olmuşdur, cinayətin, qətlərin və müxtəlif fəsadların statistikasını dəhşətlidir, təhlükəsizlik, dinclik hissi yoxdur. Buna görə də, müxtəlif nihilist cərəyanlar Avropada yaranmışdır. Bizim gənclik dövrümüzdə hipilər vardı. İndi də bunların müxtəlif qisimləri mövcuddur. Siz adlarını eşitmiş, oxumuş və ya filmlərini görmüsünüz.

Qərbdə ədalət və demokratiya

Qərbdə sözün həqiqi mənasında ədalət və demokratiya mövcud deyil. Fikir ayrılığı budur ki, İraqa hücum edək, yoxsa etməyək. İngiltərənin Fəhlə partiyası hücum etməyi düşünür, Mühafizəkar partiyası isə deyir ki, yox, hücum etməyək. Fransada filan cənab düşünür ki, İsrailə belə rəftar edək, başqası düşünür ki, xeyr, elə rəftar edək. Avstriyada və digər yerlərdə də belədir. Fikir ayrılığı bunda deyil ki, o ölkələrin qəbul etdiyi prinsiplərə irad tutulsun, yaxud irad tutan adam seçkilərə və təbliğata qoşula bilsin, yaxun ona diqqət göstərsin. Belə deyil. ABŞ-ın qabaqkı prezident seçkilərində oranın iki məşhur partiyasından olmayan bir şəxs səhnəyə çıxdı. Çox sərvətli idi, çoxlu pul da xərclədi, amma ilk mərhələyə belə çıxmağa qoymadılar. Müxtəlif üsullarla səhnədən çıxardılar.

Qərbdə söz və düşüncə azadlığı

Orada informasiya vasitələri azaddır, amma kimləndir? Media böyük oliqarxlarıdır. ABŞ-da media azadlığının mənası nəhəng kapital sahiblərinin danışmaq azadlığıdır. Əsas mətbuat onlara məxsusdur. Ən mühüm mətbəə və nəşriyyatlar oliqarxlarınkıdır. İndiki vəzifəli şəxslərin biri casus yuvasının tutulması barədə ingilis dilində bir kitab yazmışdı. Özü mənə deyirdi ki, ABŞ-da hansı nəşriyyata müraciət etdiksə, kitabı

çap etmədi. Çünki əsas nəşriyyatlar iri kapital mərkəzlərinə bağlıdır. Buna görə məcbur olub Kanadaya getdik. Orada bu kitabı çap etdirmək üçün güclə bir nəşriyyat tapdıq. Həmin nəşriyyat da sonradan zəng vurub deyirmiş ki, bu kitabın çapını qəbul edəndən mənə təhdidli zənglər edir və ölümlə hədələyirlər. Orada şüar verdikləri kimi həqiqi söz və seçim azadlığı yoxdur.

Xoşbəxtlik üçün casusluq

İki il qabaq bütün media yazdı ki, ABŞ-da yüksək rütbəli bir təhlükəsizlik məmurunun keçmiş Sovetlərin casusu olduğu məlum olmuşdur. Sonra da indiki Rusiya üçün casusluq edirmiş. Tutub, onunla söhbət etdilər. Mən bu müsahibəni ABŞ jurnallarının birində gördüm; ya Taym idi, ya Nyus-vik. Ondan soruşdular ki, sən yüksək rütbəli təhlükəsizlik məmuru idin, nə üçün əcnəbilər üçün casusluq edirdin? Dedi ki, mən kiçik bir villa tikmək və asudə həyat qurmaq arzusunda idim. Bu arzu mənim üçün bu yolla mümkün idi. Bu, yüksək rütbəli bir məmurun yaşayışıdır. Kiçik bir villadan ötrü casusluq etməyə məcburdur; özü də belə bir həssas və təhlükəli postda.

ABŞ-da ailə

Orada gecə-gündüz işləmə, ailələr mehriban və duyğulu ailə görüşlərindən məhrum olmalıdırlar.

ABŞ mediasında yazmışdılar ki, ABŞ ailələrinin çoxu evdə bir-birilərini görə bilmədiklərindən müəyyən bir saatda evdən bayırda görüş təyin etməyə və misal üçün, bir stəkan çay içməyə məcburdurlar. Sonra da xanım, yaxud kişi tez-tez saatına baxır ki, ikinci iş vaxtından keçməsin. Ailə belə bir formaya düşüb. Bu, xoşbəxtlikdirmi?!

Qərb və dinin həyat sistemindən çıxarılması

Qərb renessans dövründə elmi, siyasəti və həyat tərzini dindən ayıranda, dinlərin insanlara vəd etdiyi cənnətin yerinə dünyada onlar üçün cənnət düzəltmək istəyirdi. Həmin cənnət bu gün cəhənnəmə çevrilmişdir. Özləri də bunu deyirlər. Bir gün bunlar dinə qarşı çıxdılar. Əlbəttə, Avropa ziyalılığının qarşı çıxdığı din bəşər həyatına layiq din deyildi, xurafatla dolu bir din idi, bir elmi kəşfinə görə Qalileyi edama məhkum edən, başqa birisini işgəncə altında öldürən din idi; həqiqi məsihilik yox, təhrif olunmuş məsihilik dini. Onun ayrılmasının eybi yoxdur, mənəviyyatın və əxlaqın elmdən, siyasətdən, həyat sistemindən, fərdi və ictimai münasibətlərdən ayrılmasının eybi var. Elm və ağılı mütləq etdilər, dedilər ki, din kənara çəkilsin, elm və ağılı gəlsin. 19 və 20-ci əsrlər belə ötdü. Təxminən 40-50 ildir ki, ağıla da irad bildirirlər, uca səsle ağılın qəti nəticələrini inkar edirlər, bütün prinsiplərdə - əxlaqi, əqli və hətta elmi prinsiplərdə şəkkaklığa

(skeptisizmə) və nisbiliyə çəkilmişlər. Bu kiminsə yamsılmalı olduğu bir təcrübə deyil. Qərbin getdiyi, lakin mənzilə çatmadığı yolu izləmək səhvdir.

Qərpbərəst ziyalılar

Qərb həyatı darvazası İranın üzünə açılarda - orada inkişaf, elm, maşın vardı, iranlıların isə heç bir şeyi yox idi - ozamankı siyasətçi, mütəfəkkir və görkəmli şəxsiyyətlərimiz o inkişafı görəndə Əmir Kəbirin Nasirəddin şahın dövründə çalışdığı işi görmək fikrinə düşmədilər, Əmir Kəbirdən 60-70 il sonra Məşrutə dövründə birisi peyda olub dedi ki, İranın xilasını fiziki, psixi, zahiri və daxili cəhətdən qərbləşməkdədir. Geri qalmaların əvəzini çıxmaq üçün daxilə müraciət edib öz gövhərini axtarmaq, özünü özündə tapmaq yerinə, gedib özlərini Avropanın keçilmiş yolunda tapmaq istədilər. Onlar bu səhvi etdilər, sonra da ingiltərəlilərin vasitəsilə Pəhləvi rejimi iş başına gəldi. Ondan sonra amerikalılar ingilislərin yerini tutdular. ABŞ və İngiltərə üçün ən yaxşı seçim Rza xan və Məhəmmədrza idi. Çünki Qərb həmin planların, həmin mədəniyyətin, asılılığın, geriliyin və daxili istedadların üstünü örtmək işinin ölkədə zahirən iranlı olan şəxslərin əli ilə icra olunmasını istəyirdi. Bu gün bizim gəncimizin həmin yolu keçmək istəməsi səhvdir. O yol səhv yoldur.

Elmsevərlik

Biz elmi hər kəsdən öyrənərik, eybi yoxdur. İslam bizə deyib ki, hətta Çində olsa belə elmi öyrənin.⁵ O zamanın Çini qədim və mütərəqqi bir sivilisasiyanın varisi idi. Yolu uzun idi, İslam haqqında heç bir şey də eşitməmişdilər. Eyni zamanda Peyğəmbər buyurdu ki, elmi, biliyi, təcrübəni, texnologiyanı öyrənmək üçün haraya lazım olsa, gedin; yəni alimin şagirdi olun, alimin qarşısında ədəblə diz qatlayın və ondan öyrənin.

Daimi şagird olmağın eybi

Mən bir dəfə başqa bir tələbə toplantısında dedim ki, elmi qərblilərdən, avropalılardan öyrənməyi eyib bilmirik, amma həmişə şagird qalmağı eyib bilirik. Şagirdlik edirik ki, öz istedadlarımızı yetişdirək və daxildən yaradaq. Biz bir hovuz kimi olmaq istəmirik ki, bizə su töksünlər, istədikləri vaxt da suyu çəksinlər, yaxud suyun əldə edilməsinə icazə verməsinlər, yaxud bu hovuzda hər bir çirkli suyu töksünlər. Biz çağlar bulaq kimi olmaq istəyirik: özümüz çağlayaq, istedadlarımız işə salaq.

İranlı istedadı

Mən hər bir sahədə bu istedadların işlədilməsini mümkün bilirəm. Xalq təkçə atom enerjisinin inkişafı haqqda məlumatlıdır və bu sahədə nə baş verdiyini bilir. Başqa bir nümunəsi xaricilərin

heyretinə səbəb olan kök hüceyrələr məsələsidir. Digər nümunələr də çoxdur.

İnqilabdan qabaq xalqın təhqiri

Mən dünən Sərçəsmə misi kompleksinə baxmaq üçün oraya getmişdim. Bir gün oranı ingilislər, sonra da amerikalılar idarə etmək istəyirdilər. Bir neçə il işlədilər, plan hazırladılar, amma açılmadı. İnqilab qələbə çalanda bizim mühəndislərimiz gəlib onu açdılar, məhsul əldə etdilər və yaxşı işlər gördülər. Təxminən 2000-ci ildən indiyə qədər bizim mühəndislərimiz genişləndirmə layihəsinə başlayıblar və indi də genişləndirirlər. Bu iş hökumətin vasitəsilə görülən ən yaxşı və ən təmiz işlərdəndir. O zaman xaricilər qazanc götürür, istifadə edir və yaxud milli maraqları tapdayırdılarsa, bunların hamısı bir tərəfə, xalqı da təhqir edirdilər. Bu təhqir onların hamısından ağırdır. Bir xalq otursun, xaricdən bir qrup gəlib ona desin ki, sən bacarmırsan, kənara çək, biz sənin üçün düzəldək. Onu kənara itələsinlər, hətta təcrübələrini öyrənməyə də qoymasınlar. Özləri gəlib bu daxili sərvəti çıxarsınlar, ona bir şey versinlər, əsas qazancı isə özləri aparsınlar. Bu iş neftdə, misdə, dəmirdə, müxtəlif tikintilərdə, bənd, elevator tikməkdə, müxtəlif universitet və elm sahələrində baş verdi.

Cənab Xatəmi atom enerji mərkəzinə baxmaq üçün Kaşana getmişdi. Gələndə heyrətlənmişdi, deyirdi ki, orada çalışanların hamısı mütəxəssis və alim gənclərdir.

Dünən Sərçəsmə misi kompleksində, ali tədqiqat işlərinin məhsullarına baxmağım üçün kiçik bir sərqi düzəltmişdilər. Dedim bunu hansı orqanın köməyi ilə hazırlamısınız? Dedilər universitetin köməyi ilə. Bu əziz xanım qız sənaye və universitetin əlaqəsinə toxundu. Bu mənim bir neçə ildir maraqlandığım məsələ və Allahın lütfü ilə böyük həddə həyata keçmiş şüarlardandır. Dedim hansı universitet? Tehran Universitetinin, Şərif Sənaye Universitetinin, Kermanın Şəhid Bahünər Universitetinin və ölkənin digər universitetlərinin tələbələrinin bu mövzularda yazdığı magistratura və zənnimcə, doktorantura dissertasiyalarından istifadə etmiş, onları stolun üstünə düzmüşdülər.

Bizim gənclərimiz çağlamaqdadırlar. Bizim sənayemiz, mədənimiz və əkinçiliyimiz bu daxili istedadlara güvənə bilər. Təbii istedadlarımız da məşallah, çoxdur. Bütün Kerman yeraltı sərvətlər baxımından bizim ölkəmizdə və bəzi cəhətlərdən Orta Şərqdə müstəsna bir bölgədir.

“Biz bacarıyıq!”

Biz nə üçün başqalarının yolunu getməliyik?!
Nə üçün özümüzdən xəbərsiz olmalıyıq?! Biz

bacarıyıq. Biz inkişaf etmişik. Bunun bir nümunəsi bizim universitetimizdir. İnqilabdan qabaq mərhum Əfzəlipur adlı bir xeyriyyəçi kişi vardı. Mən ona hörmətimi bildirmək istəyirəm. Eşitmişəm ona kömək etmiş həyat yoldaşı sağdır. Buradan onu salamlayıram. O mərhum öz vəsaiti hesabına kiçik bir ali təhsil mərkəzi açmışdı. Bir gün bu vilayətdə üç mindən az tələbə təhsil alırdı, amma bu gün Kermanın yetmiş minə yaxın tələbəsi var. Ölkə əhalisi iki dəfə artıb. Çox gözəl, üç min tələbə də altı min olmalı idi. Lakin bu vilayətimizdə yetmiş min tələbə var. Bu, inkişaf və irəliləyişdir.

Quruculuqda inkişaf

Bizim yollarımızı başqaları düzəldir, bəndlərimizi başqaları tikirdilər. Tağut dövründə tikilmiş 8-9 bəndin hamısını əcnəbilər tikiblər. Dez bəndini tikmək üçün üç-dörd Avropa ölkəsi və Kanada əməkdaşlıq etmişdilər. Karun-3 bəndi ümumi tikiliş baxımından Dez bəndinə bənzəyir. Betondur və su tutumları eynidir. Bu fərqlə ki, bizim uşaqlarımızın tikdiyi Karun-3 bəndinin elektrik istehsalının həcmi Dez bəndinin həcmindən dörd dəfə artıqdır. Bu bənddə işlənmiş betonun, dəmirin, həmçinin qazılmış daşın həcmi Dez bəndinə işləyəndən bəzən 10-20 və 30 dəfə artıqdır. Səbəbi də budur ki, onlar bənd tikmək üçün asan yerləri seçmişdilər.

Amerikalıların icazəsi

Bu stansiyanın istifadə hüququ bir Kanada şirkətinə məxsus idi. Bir iranlı iş adamı çalışır, zəhmət çəkir, yəqin ki, sövdələşir, rüşvət verir və nəhayət, Dez bəndi stansiyasını işlətmək hüququnu almağa nail olur. 2-3 ildən sonra iranlılar Dez bəndinin elektrik istehsalını iki dəfə artırmaq istəyirlər. Gərək xaricilər gələydi; daxildə heç kimə etimad etmirdilər və heç kim də bu işi görə bilmirdi. Buna görə amerikalıları dəvət etdilər ki, gəlib Dez stansiyasının elektrik istehsalını iki dəfə artırınsın. Amerikalılar orada iranlıların işlədiyini gördükdə dedilər ki, biz gəlmirik. Şərtimiz budur ki, iranlılar tamamilə işdən əl çəksinlər və Kanada şirkəti yenidən işə başlasın. Hakimiyyət də bunu etdi, iranlıları və bütün adamlarını çıxartdı. Kanada şirkəti yenidən gəldi və bənddən istifadə hüququnu aldı. Sonra amerikalılar lütf göstərərək, alicənablıq etdilər və təşrif buyurub stansiyanın tutumunu iki dəfə artırdılar.

İranlının quruculuq istedadı

Karun-3 bəndini isə yerli gənc və mühəndislər düzəltmişlər. Suyun həcmi eyni, elektrik həcmi isə dörd dəfə artıqdır. Özləri layihəsini hazırlamış, özləri düzəltmişlər, özləri də istifadə edirlər. Bu yaxşıdır, yoxsa o?! ABŞ, Avropa, Kanada və digərləri

xalqımız və ölkəmiz üçün o vəziyyəti istəyirlər. Onlar istəmirlər ki, bizdə elm daxildən çağlasın, çiçəklənsin və inkişaf etsin. Onlar azadlıq və demokratiyanın təkcə adını çəkirlər.

Pəhləvi diktaturasından bir xatirə

Mən sizə bir xatirə danışım. Siz o zaman yox idiniz. Bəzi şəxslər var idilər və repressiyanın nə olduğunu bilirlər. Ümumiyyətlə, təsəvvüredilməzdir. 1963-cü ildə mənə Qızıl qala həbsxanasına apardılar. O zaman bir neçə tehranlı gənci də gətirdilər. Mən kameranın qapısının arxasından danışqlarını eşitdim. Bildim ki, bunları yeni tutublar. Bir qədər sevindim ki, istintaq bitəndən sonra təkadamlı kamerada da rahatlıq yaranar, bunlarla təmasda olaram, danışarıq, hər halda, bir həmsöhbət taparıq. Gecə oldu, onları bir-bir çağırıb apardılar. Bir saat sonra mən kamerada şam və işa namazlarını qılmağa başladım. Namazdan sonra bir nəfər kamera qapısındakı bacanı açıb dedi: "Hacığa, biz qayıtdıq". Gördüm ki, həmin tehranlıların biridir. Dedim qapını aç, gəl içəri. Qapını açdı və kameraya girdi. Dedim nə üçün tez qayıtdın? Bəlli oldu ki, onları mərhum Şəhid Bahünərin çıxışını dinləyərkən tutmuşdular. Şəhid Bahünər 1963-cü ilin ramazan ayında Tehranın Came məscidinin şəbistanında çıxış edərkən SAVAK məmurları hücum edib bir qrupu tuturlar. Bu beş-

altı nəfər də orada tutulur. O zaman Şəhid Bahünərin özünü də tutub Qızıl qala həbsxanasına aparmışdılar. Bu adamları dindirir və görürlər ki, yox, bunlar mühüm adamlar deyillər və ciddi fəaliyyətləri yoxdur. Ona görə də onları buraxırlar. Ciblərini axtaranda geri qayıtdıqları bu şəxsdən bir təqvim tapırlar. Təqvimin bir səhifəsində pis xətlə, səhv formada və avamcasına bir beyt şeir yazılmışdı:

Gənc və qoca! Hamınız deyin:

“Allahın lənəti olsun böyük Rza şaha!”

O nə şüar vermişdi, nə bu şeiri çap etdirmişdi, nə onu bir yerdə danışmışdı. Təkcə cib təqviminə bu avam şeiri yazmışdı. Buna görə onu altı ay həbsə məhkum etdilər.

SAVAK və Quran

Söhbət bundan getmirdi ki, kimsə haradasa şüar versin, danışsın, yaxud bir tribunada fikir bildirsin. Mən 1971-ci ildə Məşhəddə tələbələrə təfsir dərsi deyirdim. Bəqərə surəsinin əvvəllərini, Bəni-İsrail hadisələrini təfsir edirdim. Məni SAVAK-a çağırıb dedilər ki, siz nə üçün Bəni-İsrail barədə danışırırsınız? Dedim bu, Quran ayəsidir. Mən Quran ayəsini izah və təfsir edirəm. Dedilər yox, bu, İsrailə qarşı təhqirdir. Bəni-İsrail ayələrini təfsir etdiyimə görə və orada İsrail adı çəkildiyindən, mənim təfsir dərsimi tətıl etdilər. O zaman repressiya dəhşətli idi, lakin tağut rejimi nə ABŞ, nə Fransa, nə də başqa bir

dövlət tərəfindən əsla azadlıq və demokratiyaya qarşı çıxmaqda ittiham olunmadı.

Formal seçkilər

O zaman seçkilər keçirilirdi, amma xalq əsla bilmirdi ki, kim gəldi, kim getdi, kim seçildi. Bir seçki qutusu düzəldir və özlərinin istədiyi, sarayın təsdiq etdiyi bir deputatın adını qutudan çıxarırdılar. Bu işlə səsvermənin oyuncaq formasını nümayiş etdirirdilər. Regionumuzun bəzi ölkələrində bu gün də belədir. Onlara əsla etiraz bildirmirlər. Lakin 26 il ərzində təxminən 25 seçki keçirmiş İslam İranını yenə də ittiham edirlər ki, demokratiya yoxdur, burada hər şey təyinat əsasında və seçki keçirilmir. Bütün deyilənlərə əsasən, birinci məsələ budur ki, Qərb təcrübəsi işə yaramır.

İranlı gəncin amalının inkişafı və sağlamlığı

Bizim gəncin amalçılığı bu xüsusiyyətlərə malik olan bir gələcəyi təsvir etməkdən ibarətdir. Biz elə bir dövlət və ölkə istəyirik ki, inkişafı, siyasi gücü olsun, xalqı alim, ayıq və fəal olsun, qəflət içində və yuxuda olmasın, ölkə ədalətli, fəsaddan uzaq olsun, ona aristokrat təbəqəsinin - istər ənənəvi aristokratların, istərsə də adı aristokrat olmayıb, mahiyyəti aristokrat olan yeni təbəqənin hakimiyyəti olmasın və bunların hamısı din təlimlərindən, əziz

İslamdan ilham almış olsun. İslam bunları bizə öyrədəcək gücdədir.

Bizim beynəlxalq mübarizəmiz

Biz bu təcrübəni başlamışıq, müxtəlif sahələrdə çoxlu nailiyyətlərimiz də var. Onların kiçik bir hissəsini də dedim. Düzdür, nöqsanlarımız da olub. Bəllidir ki, belə bir dünya qurmaq üçün müntəzəm çalışmaq lazımdır. Biz beynəlxalq əngəllərlə qarşı-qarşıyıyıq, beynəlxalq düşmənimiz var. Onlar din, mənəviyyat və İslam bayrağı altında bu xüsusiyyətlərə malik bir cəmiyyətin yaranmasına imkan vermək istəmirlər. Bu cəmiyyət hegemon məqsədləri hədəf seçir və vurur. Buna görə müxalifət mövcuddur. Biz ölkədə müxtəlif məsələlərlə qarşı-qarşıyıyıq; xarici məsələlərlə, daxili məsələlərlə. Mən gəlib bir söz soruşan və bir söz deyən dostların bəzisinə həmişə deyirəm ki, mübarizə zamanıdır. Biz bir gün tağut rejimi ilə mübarizə aparırdıq və bizim tərəf-müqabilimiz şahın polisi idi. Bu gün qaniçən və tamahkar bir beynəlxalq düşərgə ilə mübarizə aparmaqdayıq. Mübarizənin çətinlikləri var, onlara dözməliyik. Mənim özüm hansı vəzifədə olsam, çətinliklərə dözməyə hazırım. Əziz qardaşlarımızdan birinin indi dedi ki, kimi, bizim xalqımız da hazır olduğunu göstərmişdir. Bizim xalqımız yaxşı imtahan vermişdir. Mübarizənin çətinliyi, geri çəkilməsi və irəliləməsi var.

Strateji irəliləmə, taktiki geriləmə

Lakin hər şey planlı şəkildə olmalıdır. Müharibədə geri çəkilmək də bəzən taktikadır. Geri çəkilmək qaçmaq deyil, qaçmaq olmaz, məğlubiyyətə uğramaq olmaz. Taktiki geriləmə taktiki irəliləmə kimi döyüş fəndlərindən biridir, qaçış isə plansız geriləmədir; necə ki, plansız irəliləmə də məğlubiyyətlə sonuclanacaq. Hər şey planlı və düşünülmüş şəkildə olmalıdır, lakin irəliyə doğru hərəkət istiqamətində.

İranlı gəncin amalları, azadfikirlilik və elm istehsalı

Mən ədalətsevərliyi dedim; ölkədə şərait yaransın və bizim gənclərimiz bu məsələyə həvəs göstərsinlər. Bunun mənası o deyil ki, inqilabın əvvəlindən ədalətsevərlik hərəkətimiz olmamışdır. Xeyr, inqilab ədalət təməli üzərindədir, lakin bu, yenilik oldu, gənclərdə yeni ruhiyyə, həvəs oyatdı. Həmçinin azadfikirlilik, elm istehsalı və bu kimi məsələlər də gəncin amalıdır. Bu amallara çatmaq üçün elmə, nizam-intizamlı və düzgün siyasi fəaliyyətə, təcrübə və bilik toplamağa ehtiyac var. Gənc özünə bilik toplamalıdır. Bilik təkcə elm öyrənmək deyil, həm də mütəfəkkir olmaq deməkdir.

Tələbə və universitetin azadfikirlilik hərəkatı

Məsələlər üzərində fikirləşmək lazımdır. Mənim əzizlərim! Məsələlər üzərində düşünün ki, nəticə əldə edəsiniz. Mənim universitet və hövzəyə təklif etdiyim azadfikirlilik hərəkatı bunun üçündür. Azad tribunalar qoyub birgə mübahisə etsinlər. Lakin təəssüblü, inadkar, yalnız özlərinin qısamüddətli gələcək və məqsədlərini düşünən seçki və bu kimi məsələlər üçün gənclərdən istifadə edən siyasi partiya və qrupların vasitəsilə təhrik olunmuş şəkildə yox, bişmək və bacarıq əldə etmək üçün, bu uzun və çətin, lakin çox gözəl sonu olan yolu davam etdirməkdən ötrü hazırlıq məqsədilə.

Dini mərasim ruhiyyəsinə diqqət

Tələbə gənclər arasında dini təlimlərlə məşğul olmaq, dini örnəkləri öyrənmək, Allaha təvəssül, imamlara təvəssül, Ərəfə duası oxumaq, etikaf mərasimi keçirmək və camaat namazı qılmaq çox yaxşıdır. Əlbəttə, bunu da deyim: dini mərasimdə onun ruhuna diqqət yetirin, təkcə zahiri formasına yox ki, insan bir şeir oxusun, ağlamaq tutsun, yaxud gözündən yaş gəlsin.

Dua və namazın ruhu

Dua və namazın ruhu Allahla əlaqədən, tanışlıqdan, mənəviyyatdan, ruhu paklamaqdan və

beyni şübhələrdən təmizləməkdən ibarətdir. Namazı diqqətlə və birinci vaxtında qılın.

Ehkamçılığın mənası haqda

Ehkamçılıq pisdır. Zahirdə görünənin alt qatları barədə düşünməmək böyük eyibdir. Ehtiyatlı olun ki, bu eybə düçar olmayasınız. Bu sahədə çoxlu sözlər var, amma namaz vaxtı yaxınlaşdığından onlardan keçirəm. Bizim sizinlə çoxlu sözüümüz var, təəssüf ki, imkan çox deyil.

Düşmənin məqsədi: ikili hakimiyyət təlqini

Qısa şəkildə iki mövzu barədə danışacağam. Onların biri ölkənin siyasi vəziyyətinə aiddir. Bu da geniş məsələlərdəndir. Bizim bu günümüzün məsələsəsi olsa da, gələcəklə əlaqədardır. Ölkəmizin universitetində və universitet xaricində siyasi ixtilaf, çəkişmə və mübarizə var. Düşmən də bu ixtilafları qızıqdırır. Bu ixtilafların hamısı təbii deyil, bir qədəri əcnəbilərin təhrikilədir. Düzdür, bəzi şəxslərin maraqları da rol oynayır. Lakin düşmənin məqsədi bundan da artıqdır. Bu, əhəmiyyətli bir məqamdır. Düşmənin məqsədi təkcə siyasi cinahlar arasındakı siyasi ixtilafları qızıqdırmaq deyil, quruluşun hakimiyyətinin başında ixtilaf və ikilik yaratmaq və parçalamaq da onun mühüm məqsədidir. Yəni quruluşun başında və qərar mərkəzində heç bir məsələdə razılığa gələ bilməyən iki ziddiyyətli fikir

mövcud olsun. Bu layihə üzərində işləmişlər. Bəziləri də daxildə bunun baş tutması üçün təzyiq göstərdilər. Cənab Xatəmiyə də çox təzyiq göstərdilər, amma o, dindarlıqla və ağılla hərəkət etdi, onlara uymadı. Bunlar çalışırdılar ki, quruluşun başında rəhbərlə prezident və digər məmurlar arasında narazılıq və ixtilaf olsun. Daim bu qərar versin, o pozsun. Açıq şəkildə dedilər ki, ikili hakimiyyət.

İkili hakimiyyətin kiçik bir nümunəsi

Bir neçə il öncə mən fəsadla mübarizə məsələsini irəli sürdüm və səkkizmaddəlik məktubu yazdım. Lakin fəsadla mübarizə mərkəzinə çevrilməli olan İslami Şura Məclisinin daxilindən bu şüara qarşı fəryadlar ucaldı. Bəhanələri bu idi ki, fəsadla mübarizə ölkədən kapitalı qaçırır, halbuki əksinədir. Mən o zaman da dedim ki, təsadüfən, fəsadla mübarizə fəsad törətmək və sui-istifadə etmək qəsdli olmayan sağlam investoru işə həvəsləndirir. Bu yaxınlarda uyğun məsələlər üzərində işləyən mötəbər bir beynəlxalq təşkilatın hesabatını oxudum. Bu təşkilat elan edib ki, bəzi ölkələrə investisiya qoyuluşunun əsas maneələrindən biri iqtisadi fəsaddan ibarətdir. Bunlar isə deyirdilər ki, fəsadla mübarizə sərmayə qoyuluşuna mane olur. Görün nə qədər fərqlidir. Fəsadla mübarizə məsələsi ortaya qoyulur, aidiyyətli

qurumlar yaxşı qarşılamaq və öz vəzifələri həddində iş görmək əvəzinə, əksinə edirlər. Bu onların istədiyi ikili hakimiyyətin kiçik tərəflərindən biridir.

Yeknəsəqliyin ideal olmaması

İndi də quruluşu yeknəsəqlikdə ittiham edirlər. Xeyr, yeknəsəqlik əsla məqbul deyil. Əgər yeknəsəq etməkdə məqsəd ölkənin bütün işlərinin bir cinaha tapşırılmasıdırsa, bu, səhv sözdür. Mən bunu əsla uyğun görmürəm. Quruluşun idarəsində iki əks cinah fəaliyyət göstərə bilər, amma şərti budur ki, konstitusiyaya əməl etsinlər. Onlar bir-birinin işinə nəzarət edir, bir-biri ilə sağlam rəqabət aparırlar. Bu rəqabət inkişafa səbəb olur və müxtəlif dövlət qurumlarının bağlı qapıya çevrilməsinin qarşısını alır. Bu, faydalı və yaxşı bir şeydir.

Bütün hökumətlərin qaydası

Ölkənin konstitusiyaya və prinsiplərinə sadıq qalmayan şəxslərə dünyanın heç bir yerində yüksək vəzifə verilmir. ABŞ, İngiltərə və digər yerlərdə dövlətin prinsip və dəyərlərinə qarşı olan bir şəxsə hökumətin başında durmağa icazə verirlər?!

Qərbdə siyasi fikir ayrılığı

Siz görürsünüz ki, seçki mübarizələrində iki partiya və iki cinah arasındakı fikir ayrılıqları çox xırda məsələlər ətrafındadır. Ən böyük fikir ayrılığı

budur ki, İraqa hücum edək, yoxsa etməyək? Bir cinah deyir hücum edək, bir cinah deyir etməyək. İxtilaf belə məsələlərdədir ki, misal üçün, filan malın vergisini artırmaq, yoxsa yox; ekologiya sahəsində filan işi görək, yoxsa yox. Məgər demokratiya dünyasında bir quruluşun prinsip və əsaslarına qarşı çıxan şəxslərə gəlib o quruluşun hakimiyyətinə daxil olmağa icazə verirlər?! Dünyanın heç bir yerində belə bir icazə vermirlər. Bəli, məlumdur ki, biz də icazə vermirik. Konstitusiyanı, İslam Respublikası quruluşunu qəbul etməyənlər gəlib İslam Respublikası quruluşunun başında otursunlar?! Bunun adı islahatçılıqdır?!

İslahatçı və mühafizəkar

Mən islahatçı və mühafizəkar davasını da qəbul etmirəm. Mən bu bölgünü səhv bilirəm. Mühafizəkarın əksi islahatçı deyil, islahatçının əksi də mühafizəkar deyil. Mühafizəkarın əksi prinsipsiz və laqeyd adam, heç bir prinsipə inanmayan məzhəbsiz şəxsdir. Bir gün onun maraqları, yaxud ümumi şərait kapitalizm əleyhinə kəskin hərəkət tələb edir, bir gün də maraqları, yaxud şərait kapitalizmin qatı tərəfdarı olmağı tələb edir, hətta asılı və pis formada. İslahatçının əksi də fəsad törədəndir. Mən islahatçı mühafizəkarlığa inanıram; İslamın əsaslarından qaynaqlanan möhkəm və əsaslı prinsip və üsulların islahatçılığına.

İslahatçılığın mənası

Biz üsulları islah etməliyik. Üsullarda səhv və nöqsan var. Bəzən elə bir mərhələyə çatırıq ki, daha işə yaramır, başqa bir mərhələyə başlamalıyıq. Prinsipləri mühafizə edib, üsulları islah etmək əsl islahatçılıqdır.

Amerika islahatçılığı

Əlbəttə, amerikalıların nəzərində islahatçılıq İslam Respublikası quruluşuna qarşı çıxmaqdır. Rza xan gəlib islahat başladı, Məhəmmədrza da həmçinin. Bu mənim dediyim Amerika islahatıdır. Bu islahat onların işinə yararır. İran xalqı islahatı öz prinsipləri əsasında edir.

Düşmən və seçkilər; birinci addım

Bir cümlə də seçkilər barədə deyim. Əlbəttə, bu mövzular genişdir və çox zaman yarımçıq qalır. Mənim fikrim budur ki, bu seçkilərdə xalq bir vəzifə və borc kimi iştirak etməlidir. Əlbəttə, mən bu səfərdə seçkilər barədə təfəsilatı ilə danışmışam, amma indi dediyim düşmənlərin seçkilərlə problemləri baxışındandır. Bizim düşmənlərimiz istəyirlər ki, ümumiyyətlə, seçkilər keçirilməsin. Nə üçün? Ona görə ki, İranda demokratiya və xalq hakimiyyətinin olmamasına bir dəlil göstərə bilsinlər. Biz seçki keçirəndə onların silahı itir.

Onların ilk istəyi seçkilərin keçirilməməsidir. Necə ki, yeddinci çağırış parlament seçkiləri keçirilən zaman da onu boykot etməyə çalışdılar, amma Allah qoymadı. Onlar çox çalışdılar, müxtəlif yollardan istifadə etdilər. Bəzi daxili ünsürləri də işə saldılar, amma Allah-Taala onların hiyləsini cavablandırıldı, qarşısını aldı və Allaha şükür olsun ki, yaxşı seçkilər keçirildi. Bu seçkilərdə də birinci məqsədləri budur ki, seçkilər keçirilməsin.

İkinci addım

Əgər bunu bacarmasalar, ikinci addım budur ki, seçkiləri ittiham etsinlər. Deyəcəklər ki, saxtakarlıq olub, ayrışdırılıya yol verilib. Deyəcəklər ki, nə üçün filankəsin namizədliyi qeydə alınmayıb. Nə üçün filankəs keçmədi, filankəs keçdi. Hər halda, bu sözləri deyirlər. Əgər biz ildə bir yox, həftədə bir seçki keçirsək də, yenə də danışıcaqlar. Bütün namizədlərin qeydə alındığı zaman da bu sözləri deyirlər. İkinci bələdiyyə seçkilərində namizədliyi qeydə alınmayan yox idi. Doğrudan da quruluşa inamı olmayan şəxslər gəlib seçkilərdə iştirak etdilər və xalqın onlara etinasızlığına görə səs də qazana bilmədilər, amma yenə danışdılar. Hər halda, bunlar seçkiləri şübhə altına salırlar. Düşmən uğurlu, ümumi və izdihamlı bir seçki ilə müxalifdir.

Düşmən və sekulyar demokratiya

Əgər onlara müti bir şəxs hakimiyyətə gəlsə, sevinər və daha bir söz danışmazlar. Lakin inqilaba, İslama və milli maraqlara sadıq olan, beynəlxalq düşmənlərlə mübarizə aparan və onların hegemonluğuna təslim olmayan bir şəxs gəlsə, deyəcəklər ki, demokratiya yoxdur. O şəxs həm də dindar olsa, daha artıq danışacaqlar. Onlar düşüncülər ki, demokratiya sekulyar olmalı, mütləq dindən ayrılmalıdır.

Demokratiya adı ilə xalqı təhqir etmək

Bəziləri deyirlər ki, biz demokratiya yolunun ortasındayıq. Mən bunu da qəbul etmirəm. Qərblilərin sevinməsi üçün danışmaq düzgün deyil, xüsusən də məmurlar. Deyirlər ki, biz istibdada məruz bir ölkəyik, indi demokratiya yolunun ortasındayıq və hələ yetişməmişik. Xeyr, bu sözlər səhvdir. Niyə ittiham edirlər?! Nə üçün yüz ildən az bir müddətdə diktatura və müstəmləkə əleyhinə üç dəfə geniş mübarizə aparmış bir xalqı təhqir edirlər?! Ona görə ki, qərblilərin və avropalıların xoşu gəlsin?! Xoşları gəlməsin!

Bugünkü görüşə çox şad oldum. Allaha şükür və sizin hamınız üçün dua edirəm.

İlahi, Öz rəhmət və lütfünü bizim əziz gənclərimizə nazil et!

İlahi, onların pak və işıqlı qəlblərini Öz məhəbbət və mərifətinlə günbəgün aydınlat!

İlahi, bizim əziz gənclərimizi gözəl, azad, mütərəqqi və İslamın başucalığına səbəb olacaq bir dünya qurmaqda müvəffəq et!

İlahi, dövrün imamının müqəddəs qəlbini bizdən razı et! Deyib-eşitdiklərimizi Özün üçün və Öz yolunda görülən işlərdən say!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Müsəlman tələbəyə lazım olan xüsusiyyətlər⁶

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Çox gözəl və həvəskar bir məclisdir. Bu məclisin təşkilatçıları alim və Bəsic üzvü olan gənclərdir. Tələbənin alimliyi və gənclik xüsusiyyəti Bəsic mədəniyyəti ilə qarışanda, yeni və çox gözəl bir sintez əmələ gəlir. Siz bu mədəniyyətin, bu təşkilata, bu insani simaya və bu örnəyə nümayəndəlik edirsiniz.

Bəsic sözü

Bəsic üzvü olan tələbə barədə ürəyimdə çox sözlər var. Əgər bunları Bəsic üzvü olan tələbələrin üstünlüyü kimi tərtib etsək, universitetlərdəki məntiqli insanların Bəsicə maraqlarının artmasına səbəb olar. Bəsic bir mədəniyyətdir. Bu mədəniyyəti bir cümlədə tərif etmək istəsək, deməliyik ki, həyatın bütün əsaslı sahələrində qabaqcıl olmaqdır. Doğrudur, bəziləri Bəsici pis tanıtdırmaqda ısrarlıdırlar, lakin xalqın düşmənlərinin sözlərini təkrarlayanlardan çox şey gözləmək olmaz. Əsas odur ki, bizim özümüz Bəsicin nə olduğunu anlayaq. Bəsic – yəni səhnəyə çıxmaq və meydana atılmaq. Hansı meydana? Həyatın əsas meydanlarına.

Bəsic və həyatın əsas meydanları

Həyatın əsas meydanları hansılardır? Təkcə ölkəyə hücum olunduğu zaman səhnəyə çıxıb sərhədlərini müdafiə etməlidir?! Əlbəttə ki, yox. Bu yalnız biridir. Bir xalqın milli və siyasi kimliyi hücumla məruz qaldıqda da səhnəyə çıxmaq lazımdır. Bir xalqın mədəniyyəti, etiqadı və köklü inancları aşağılananda, təhqir ediləndə də, seçilmiş nəslin elmdə geri qaldığını və buna əlac etməli olduğunu düşünəndə də, ölkədə gözəl və ədalətli həyat təməllərinin təmir və bərqərar olunması üçün fəaliyyətə ehtiyac duyulanda da, dünyanın fikir və mədəniyyət cəbhələri xalqları istismar etmək üçün postmodern üsullarla xalqı öz keçmişindən, mədəniyyətindən, kökündən ayıraraq asanlıqla öz əllərinə keçirmək istədikləri zaman da səhnəyə çıxmaq zamanıdır. Bütün bunlar ehtiyacı hiss edən insanlar tələb edir. Çəşmə, qafil və kiçik ehtiyacları başı qarışmış insanlar ümumiyyətlə, bu ehtiyacları dərk etmirlər. Sərhədlərimizin minlərlə hərbi tərəfindən təhdid olunduğu gün də bizdə elələri var idi ki, onlara "bizim torpağımızı, vətənimizi, xalqımızı, heysiyyətimizi və qeyrətimizi tapdayırlar, sən də gəl bir iş gör" - deyilsəydi, deyərdi: "get işinin dalınca". O bu ehtiyacı dərk etmirdi, belə bir zərurətin olduğunu hiss etmirdi. Bu baxımdan, birinci məsələ ehtiyacı hiss etməkdir.

Bəsic sözünün şərti

Ehtiyacı hiss edəndən sonra hazırlıq lazımdır. Hamı hazır deyil ki, rahatlığından, qışda isti sobadan, yaxud yayda kondisionerdən imtina etsin. Hamı özünə düşmən qazanmağa, tər tökməyə, daş-qayalar keçməyə hazır deyil. İradəli bir insan lazımdır. Buna görə, iradəli çalışqanlıq və rahatlıqdan keçmək də bir şərtidir.

Bəsic - bütün şəərəfli xalqların ehtiyacı

Növbəti şərt budur ki, bu hərəkətin və işin qarşısında heç kimdən mızd istəməsin. Mızd başqa birisinin bizdə maraq oyatdığı zamana aiddir: "Bu işi gör, bu pulu al". Amma biz daxildən, qəlbimizin dərinliyindən və eşqlə hərəkət ediriksə, kimdən mızd gözləyirik?! Daxildən çağlayan bir insana mızd vermək təhqirdir. Bunlar Bəsic üzvünün xüsusiyyətləridir. Bəsic mədəniyyəti budur. Heç bir başıuca xalq Bəsicə ehtiyacsız deyil.

Bəsic gənclər təşkilatı kimi

Bəsicin bütün bunlardan əlavə, bacarığı da olmalıdır. Düzdür, müharibə dövründə və ondan sonra bizim Bəsicimizdə yetmiş yaşlı qocalar da vardı. Lakin bacarıq, həvəs və çətin yolları keçmək qüvvəsi adətən, gənclərə məxsusdur. Buna əsasən, Bəsic bir gənclər təşkilatıdır.

Bunlar fikir, bilik və elm istehsalı sahələri, elmi zəifliyi aradan qaldırmaq üçün müxtəlif problemlər meydanıdır. Bir nəfər gəlib bir fikri, bir şübhəni, bir düşüncə təklifini irəli sürür. Düzgün seçim üçün gərək onu öyrənək, anlayaq, təhlil edək, yanlış hissələrini ayıra bilək; düzgün hissəsi olsa, götürək, özümüzdəki düzgün hissələrlə qarışdıraraq və öz məhsulumuzu təqdim edək; düzgün hissəsi olmasa, hamısını zibilxanaya tökək.

Universitetdə müsəlman tələbəyə lazım olan xüsusiyyətlər

İndilərdən qabaq tələbə və mömin gənclərlə qarşılaşdıqda - o zaman onlar bizimlə əlaqədə idilər, məscidə, evimizə gəlir və məclislərimizdə iştirak edirdilər - gördük ki, İslamın yeni və mütərəqqi aydınlığı hesabına universitetdə üstün sözü bunlar danışır. O zamanın solçu fəalları bunlara uduzurdular. Bilirsiniz ki, o zaman solçu və marksist təfəkkürlərin bir qədər mülayim forması bizim ölkəmiz kimi yerlərdə yeni söz kimi yayılırdı. Düzdür, yeni deyildi, amma yeni söz kimi yayılırdı. Universitetlərə gəlir, dialektik materializmi və digər marksist mövzuları uşaqlara izah edirdilər. Düşüncələrin kökü Quran və təfsir təməlləri üzərində möhkəmlənmiş dindar uşaqlar universitetlərdə onların qarşısında bir sədd kimi dayanır və onların qalasının içinə nüfuz edirdilər. Bu

da bizim problemlı sahələrımızdəndır. Deməli, bu problemlərdə elm və bilik sahəsi, düşüncə istehsalı sahəsi, quruculuq və xalqa xidmət sahəsi, siyasi müdafiə, siyasi hücum sahəsi, hərbi müdafiə sahəsi var.

İranlı ziyalılığın xəstəliyi

Mən bir neçə il öncə universitetlərin birində dedim ki, İranda ziyalılıq xəstə doğuldu. Əgər siz ziyalılığın tarixçəsinə baxsanız, bunu təsdiq edəcəksiniz. Ümumiyyətlə, ziyalılıq bizim ölkəmizdə əvvəldən xəstə və əcnəbilərə asılı şəkildə doğuldu. İndi də deyirəm ki, ölkəmizdə modernizm məfhumu xəstə, qüsurly və şikəst doğuldu. Bu məsələ Qacar dövrünün sonlarına aiddir. Sonra Rza xan dövrü və Pəhləvinin qalan dövrü də bu hərəkətin zirvəsi idi. Bizim ölkə modernistlərinin leksikonunda modernizm Qərbə təqlid demək idi. Təqlid nə deməkdir? Yəni siz gedin kiminsə köhnə paltarını alın və bayram günü yeni paltar kimi əyninizə geyinin. Fransanın, İngiltərənin və digər Avropa bölgələrinin on doqquzuncu əsr təfəkkürləri İrana daxil edildi. Bu təfəkkürlərin meydana çıxmasından yüz il ötmüşdü. Ona çoxlu iradlar tutulmuş, sıradan çıxarılmış və əleyhinə çoxlu yazılar yazılmışdı. Lakin iranlı modernist cənablar hələ o zaman o təfəkkürlərin, üslubların və hətta zahiri görkəmlərin arxasınca getdilər; yəni paltar geyinmək, saqqal

qoymaq, bığ saxlamaq və saç uzatmaq. Avropanın bir tərəfində Daqlas adlı birisi peyda olub bığını xüsusi formada düzəltmişdi. İranda bu bığ mod oldu. Bizim gənclik dövrümüzdə “The Beatles” qrupunun üzvləri əyri saqqal xətti qoyurdular, bizim gənclərimiz illər sonra onları yamsılayırdılar. Bu, modernizmdir?! Bu, geriyə qayıdır, modernizm deyil.

Modernizm və ona etirazlar

Bu modernizmə qarşı etirazlar da bəsit idi. Bunu da sizə deyim. Mən İranda - istər Qacarlar dövrünün sonlarında, istərsə də Pəhləvilər dövründə modernizmə və modernist dalğaya qarşı etiraz tərzini bəyənmirəm. Qədimdən belə reaksiyaları bəyənmişdim. Çünki bəsit rəftar edirdilər. Onlar qərbliləri təqlid etməkdə ifrat edirdilər, bunlar da qarşılığında haram sayırdılar. Bizim gənclik dövrümüzdə avam bir şeir məşhur idi. Deyirdilər:

Suyu bıçaq və çəngəllə içirlər,

Bütün hövzə tələbələrini məsxərə edirlər.

Düşünürdülər ki, o zaman ruhanilər bıçaq və çəngəllə xörək yeməyə qarşıdırlar. Bunlar da onların acığına suyu da bıçaq və çəngəllə içmək istəyirdilər. Nə o modernizm modernizm idi, nə də ona qarşı belə mübarizə düzgün, dəqiq və məntiqli idi.

Modernizmin mənası

Modernizm nədir? Modernizm öncül olmaqdır. Görün nəyiniz azdır, harada boşluq var və bu boşluğu ən gözəl şəkildə necə doldurmaq olar. Yaradıcı beyninizi işə salın və boşluğu doldurun. Bu olur inkişaf. Bu fikir geyimə də aiddir, zahiri rəftara da, düşüncəyə də, idarəetmə üslubuna da, müxtəlif ictimai və siyasi məsələlərə də. Bu söz hər bir şeyə, insan aqlının hökm etməyə, mühakimə yürütməyə qadir olduğu bütün yerlərə aiddir.

Ağıl və təslimçilik

Ağıl sahəsi olmayan, bəndəlik və şəriət sahəsi olan yerlərdə şəriətə təslim olmaq lazımdır. Təsadüfən, şəriətə sadıq və təslimçi olanlar, sonralar ağılları daha çox işlədikdə şəriətin uyğun hökmü nə üçün verdiyini anladılar. Bir zamanlar murdar-pak, məhrəm-naməhrəm, ibadət, namaz və təzim məsələləri şübhəli idi. Düşüncə inkişaf etdikcə anladılar ki, bunların da təbii fəlsəfəsi, hikməti, insani səbəbləri vardır.

Qərb adamının meşə mədəniyyəti

Allahla əlaqəsini kəsmiş mənəviyyatsız insan sizin bu gün Avropa və Amerikada müşahidə etdiyiniz mahiyyətsiz varlıq olur: ədalətdən, asayışdən, insaniyyətdən və insan hüququna hörmətdən savayı hər şey var; yəni meşə mədəniyyəti. Açıq şəkildə deyirlər ki, gücün varsa,

etməlisən, tufəng əlindədirsə, vurmalısan. Əxlaqın heç bir mənası yoxdur.

Qərbin sonu

Əlbəttə, bu hələ işin əvvəlidir. Süqutun iti eniş nöqtəsinə hələ çatmayıblar, amma çatacaqlar. Bunu mən sizə deyirəm. Siz Qərbin, Avropa və Amerikanın süqutun iti eniş nöqtəsinə çatdıqlarını və daha özlərini saxlaya bilmədiklərini görəcəksiniz. O zaman süqut edəcəklər.

Əsl yenilik

Əsl yenilik və modernizm İslamın istədiyidir. İslam ümumiyyətlə, insandan bunu istəmişdir. Bu, düşünmək, dərinə fikirləşmək, düzgün işləmək, düşüncə işi, praktik səy, zəhmət, heç bir sahədə riskdən qorxmamaq və məqsədləri uca tutmaq sayəsində əldə olunur.

Bəsic - həqiqi yeniliyin təzahürü

Bu işlər kimə aiddir? Bəsicə. Əgər Bəsic düzgün tərif etsək, belə olur. Bəsic həmçinin dini qeyrəti, biliyi, ehtiyaclara dair dərk, kreativliyi, zehni fəallığı, yaradıcılığı olan və səhnədən qaçmayan iradəli insandır.

Tələbə Bəsic mahiyyət etibarilə bu məfhumların tam təzahürüdür. Sizin məqsədiniz bu əsaslı sahəni təmin etmək olmalı və heç bir şeydən

qorxmamalısınız. Demirəm ki, heç nəyi nəzərə almayın. Nəzərə almaq - ağıl işlətmək deməkdir və həmişə lazımdır. Lakin haqq bildiyinizi tələb etməlisiniz, həm də təkcə dillə və şüarla yox. Şüar bəzən lazımdır, bəzən isə lazım deyil, yalnız işləmək və çalışmaq lazımdır.

Formanı qorumaq, məzmunu istəmək

Mən siz əziz qardaş və bacılara təkidlə tövsiyə edirəm ki, dərinliklərə diqqət yetirin və onu istəyin, formanı da tərk etməyin. Kimsə məzmunun lazım və formanın əhəmiyyətsiz olduğunu xəyal etsə, yanlış düşünmüşdür.

Uğurun açarı

Dini forma, İslam forması, dini bəndəlik, dua məclisləri, imamlara təvəssül məclisləri lazımdır. Lakin bunların hamısını elmlə birgə edin. Bəsicin rövzə və mərsiyə məclislərində şeir oxunursa, mənalı, məzmunlu, məqsədli və ibrətli olmalıdır; çıxış olunursa, fikir və düşüncəni dərinləşdirmək istiqamətində olmalıdır; camaat namazı qılınrsa, sizin namazınız Allaha diqqətlə, Onun qarşısında qorxu ilə olmalıdır. Siz etikaf edirsinizsə, oruc tutursunuzsa, dini tədbirlər keçirirsinizsə, Allah-Taalaya diqqətlə və ixlasla olmalıdır. Uğurun açarı bunlardır. Bunlar olmasa, böyük problemlər yaranar.

Mötədillikdən bir xatirə

İnqilabın əvvəlində bəziləri çox sərt, qızgın və enerjili idilər, amma təəssüf ki, dini düşüncələri dərin deyildi, düşmən təbliğatının birinci soyuq küləyi ilə inqilabçı yarpaqları, meyvələri töküldü, enerjiləri bitdi. Bəzilər 180 dərəcə o tərəfə diyirləndilər. Mən bir dəfə bu cənabların birinə dedim ki, siz inqilabın əvvəllərində iqtisadi məsələlərdə qatı solçu idiniz və biz sizi bundan çəkindirirdik, indi isə gedib əks tərəfin lap axırında dayanıb qatı sağçı olmusunuz. Biz qabaqca durduğumuz yerdə dayanmışıq və indi də sizi kəskin sağçılıqdan çəkindiririk. Bu, dərinliyin, etiqad və düşüncə kökünün olmadığına görədir.

“Dərin insan həmişə duruş gətirir!”

Etiquadi kökü olan şəxs etiqadı əsasında hərəkət edir və müxtəlif sahələrdə duruş gətirir. Əgər cəbhədirsə, gedib şəhid, yaxud əlil olur, bədəninin həmişəlik ağrısına və məzəmmətlərə dözür. Cəbhədən qayıdırsa da, müxtəlif fırtınalar arasında imanını qoruyur. Bu, dərin insandır. Bizdə dərinliyə söykənən belə adamlar da az deyil. Bəzi adamlar isə yox, dərinlikdən uzaqdırlar. Buna əsasən, İslam və Bəsic təfəkkürünü dərinləşdirmək lazımdır.

Ədalətsevərliyin şərti

Bəsic üzvü ədalətsevərdir. Ədalətsevərlik şüarçılıq deyil, bunu doğrudan da istəmək lazımdır. Ədalətsevərlik bu da deyil ki, insan kiminsə qarşısında dayanıb "sən ədalətsevər deyilsən" desin. Yox, bunun yolu var. Cəmiyyət elə mərhələyə çatmalıdır ki, onda ədalətsevər siyasətlər yürüdülsün. İcra sistemi elə olmalıdır ki, ədalətsevər siyasətlər icra olunub həyata keçə bilsin. Yoxsa ədalət istəyi ilə çoxlu siyasətlər ortaya qoyulur, amma iş, insanlar, fiqurlar, əlində qələm tutub imza edənlər ya bunu istəmirlər, ya buna inamları, ya iradələri, ya hövsələləri yoxdur, yaxud da "get işinlə məşğul ol, sən kefdəsən" tipindəndirlər. Nəticədə də işlər dayanır və ləngiyir. Bunları islah etmək lazımdır.

Ayıq və tələbə gənc və işlər

Hər bir böyük arzuya və uca məqsədə çatmaq üçün yol vardır. Tələbə, alim və ayıq gənc bu yolu tapmalıdır. Proqramlaşdırma hərəkatı, azadfikirlilik mövzusu, müxtəlif ictimai sahələrə aid müxtəlif mövzular bu qəbildəndir.

İnqilab təfəkkürünün güclü məntiqi

Bizim məntiqimiz güclüdür. Biz məntiq baxımından heç kəsə məğlub olmuruq, digərləri bizə məğlub olurlar. Cəmiyyətdə baş verənlər də bu məntiqin doğruluğunu göstərmişdir. Mütəmadi illər

boyunca işlər korlansa, müharibə və xarici maneələr qarşıya çıxsın, qurumlara pis insanlar nüfuz etsə, bəziləri iradəsizlik, hövsələsizlik göstərsələr də, biz harada prinsiplial inqilabçı qayda və təfəkkürlə işləmişiksə, doğrudan da uğur qazanmışıq. Nümunələri sənaye və elm nailiyyətləri və digər işlərdə irəliləyişlərdir. Harada yaxşı iş görülmüşdürsə, orada mühüm vəzifədə mömin qüvvə çalışmışdır. Bunu mən müxtəlif yerlərdə sınaqdan keçirib əmin olmuşam. Harada iş ləng getmişdirsə, orada şəxsi mənafeyə, fəsada, ayrışeçkiliyə, dostbazlığa və bu kimi amillərə bəis olan imansızlıq olmuşdur. Yəni biz bu təfəkkürü praktikada da yoxlamışıq.

Sabahın idarəçisi olan gənc – düşüncə və əməl sahibi

Siz gəncsiniz, bu ölkənin gələcəyi sizə aid, icra işləri sizə məxsusdur. Heyətinizi elə seçməlisiniz ki, bu bolt-qayka bu böyük dəzgahda yeyilib dəyərdən düşməsin. O fikri gücləndirməlisiniz. Təkcə fikir kifayət deyil, əməl də vacibdir.

Qərb və səlahiyyət nəzarəti

Amerikalılar həmişəki əbəs danışmaları kimi yenə başlayıblar ki, filankəs gəlməlidir, filankəs gəlməməlidir. Axı sizə nə var, ay nadanlar?! Bilmirlər ki, nə desələr, xalq əksini edəcək. Deyirlər

nə üçün nəzarət var, nə üçün filan qrup gələ bilmədi, nə üçün filankəs gələ bilmədi. Öz ölkələrində müxtəlif növlərdə və mürəkkəb formalarda sərt səlahiyyət nəzarəti mövcuddur. Qərb ölkələrində hər yerdə çoxlu maneələr mövcuddur. ABŞ-ın məşhur iki partiyasından xaric bir nəfər göstərsinlər ki, ötən 200 il ərzində hakimiyyətə gəlib və prezident seçilib.

“Qərbdə həqiqi müxalifət yoxdur!”

Bizim xəbərimiz olan həddə Avropa ölkələrinin heç birində elə bir müxalifət təşkilatı yoxdur ki, quruluşa, konstitusiyaya, quruluşun ümumi hərəkət və siyasətlərinə müxalif olsun, eyni zamanda fəaliyyət hüququna sahib olsun. Mən kermanlı tələbələrin qarşısında dedim ki, onların ixtilafı filan vergini alıb-almamaqdadır; bu deyir əlaq, o deyir almayaq; İraqla müharibəyə gedək, yaxud getməyək. Səhnədə olanların hamısı əsas prinsiplərdə ortaqdırlar. Halbuki şübhəsiz, bəziləri buna qarşıdırlar. Qarşı çıxana ümumiyyətlə, yer vermirlər və təbliğat da o birilərin əlindədir. Qəzetlər, televiziya və radio kanalları onların ixtiyarındadır. Ürəkləri istədiyini deyir və yazırlar. Özlərinin bu qədər maneələri, müxtəlif siyasi sahələrdə bu qədər bərabərsizlikləri var, amma deyirlər ki, sizdə nə üçün Nəzarət Şurası var.

Siyasət işlərinə nəzarət

Heç şübhəsiz, siyasət işlərinə girənlərə nəzarət olunmalıdır. Söhbət dövlətin idarəsindən gedir, məgər zarafatdır?! Bir ölkəni bir nəfərə tapşırmaq istəyirlər. Bu sahəyə girənlərə nəzarət olunmalı və gələn şəxsin kim olduğu bilinməlidir: onun bu işə ümumiyyətlə, bacarığı var, yoxsa yox; bu işə inamı var, yoxsa yox; ümumiyyətlə, ölkədə nə etmək lazım olduğunu bilir, yoxsa yox.

Məmurların seçim meyarları

Bəzi meyarlar mövcuddur. Gərək kimsə bu meyarlara baxıb ölçsün. Bu, konstitusiyada nəzərdə tutulmuşdur. Siz meyarları bilirsiniz. Xoşbəxtlikdən, bizim ölkəmiz gənc ölkədir. Ölkənin gənc siması tələb edir ki, bütün icraçı qurumlarda yaxşı, güclü və gəncliyə yaraşan bir aktivlik olsun. Baxın, görün kim inqilabın, dinin, ədalətin, yoxsul və varlı arasında bərabərliyin tərəfdarıdır, kimdə lazımı bacarıq, qüvvə və həvəs var. Axtarıb belə bir şəxsi tapın.

Şübhə və seçkilər

Mən srağagün də dedim ki, şübhəyə düşmək lazım deyil. Bəziləri çox vasvasılıq edirlər: bu, yoxsa o, bu, yoxsa o? Axırda da ya tək-cüt edir, ya istixarə edir, ya da ümumiyyətlə, səsvermənin xeyrindən keçməyə məcbur olurlar. Xeyr, insan düşünür, bir kəsi tapır və deyir ki, İlahi, mənim araşdırmamın nəticəsi budur. Mən ağıl və təfəkkürdən ibarət daxili

höccətimə və digərlərilə məsləhətləşmələrə əsasən, səs verirəm. Bu zaman hətta seçim düzgün olmasa da, Allah-Taala qəbul edər. Vasvasılıq lazım deyil, meyarlar aydındır. Süni ajiotaj, yalançı təbliğat, saxta, işıltılı və rəngarəng təbliğat insanı həqiqəti tanımaqdan çəkəndirməməlidir.

Düşmənlərin istəyinin əksi

Meyarların biri də xalqın düşmənlərinin istəyidir. Bunun əksini etmək lazımdır. Onlar xalqın xeyrini istəmirlər, öz maraqlarını güdürlər. Yeddinci çağırış parlamentə etiraz edən hegemon dövlətlər şah dövrünün tam sifarişli parlamentlərini qəbul edənlərdir. İndi də əsla düzgün seçki keçirməyən quruluşları qəbul edirlər, amma bu parlamentə etirazçıdırlar. Nə üçün? Çünki o, maraqlarını təmin edir, amma bu, təmin etmir. Onlar öz maraqlarını güdürlər. Əgər bir ünvan göstərib ona meyl etsələr, bəllidir ki, maraqları bundadır, bu seçim xalqın və İslam Respublikası quruluşunun maraqlarının tam əksinədir, ona qarşı çıxmaq lazımdır. Bu, imamın bizə göstərdiyi meyardır.

İnşallah, hamınız müvəffəq və salamat olasınız!

Allah sizin hamınızı qorusun, ata-analarınıza bağışlasın! Aqibətiniz xeyirli olsun! Bu ölkə və onun gələcəyi üçün görkəmli şəxsiyyətlər olasınız!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

İnqilab, özünəinam və inkişaf⁷

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Özünəinam

Əvvəla, bizim hər il belə bir məclis keçirməyimizin səbəbi budur ki, bu məclis "Biz bacarıyıq!" şüarının simvoludur. Diqqət yetirin ki, onillər boyunca bu ölkədə düşünülmüş şəkildə işləmiş, iranlının bacarmadığını sübuta yetirmək üçün iş görmüşlər. Biz göstərmək istəyirik ki, iranlı bacarır. İnqilabın böyük məqsədlərindən biri həm dünyaya, həm də İran xalqının özünə "Biz bacarıyıq!" demək idi. Və mən sizə deyirəm ki, inqilab bu sahədə uğur qazanmışdır. Bizim ölkəmizdə özünəinam yaranmışdır.

İnkişaf

Siz əzizlərin bizim elmi nailiyyətlərimizdən danışdığınız nümunələr ölkəmizdə elm, tədqiqat və texnologiya nailiyyətlərimizin kiçik bir hissəsidir. Daha geniş dairələrdə çoxlu məsələlər təcridcən aşkar olunacaq və indi də mövcuddur. Bu məclis "Biz bacarıyıq!" şüarının simvoludur.

Elmi nümunələr və dünya elminin zirvələri

Ölkənin elmi nümunələri təkcə sizlər deyilsiniz, siz bu dəyərli təbəqədən seçmələrsiniz. Bu hamıya göstərir ki, bizim gənclərimiz arasında beynəlxalq yarışlarda və ölkə daxilindəki geniş müsabiqələrdə yüksək yerlər tutan şəxslər var. Bunlar parlaq istedadlardır. Ölkədə belə parlaq istedadlarımız çoxdur. Bunlara arxalanmaqla xalq və ölkəmiz özünü quracaq, inkişaf edəcək və bizimlə dünya elminin zirvəsi arasında yaradılan dərin uçurumu tədricən ortadan götürəcək.

Vitrin işlərinin zərəri

Mən nümayişkarənə, sizin dilinizlə desək, vitrin işləri ilə əsla müvafiq deyiləm. Düzdür, nümayiş də lazım olur, amma bununla kifayətlənmək dünya və axirətin zərərinə səbəb olur.

Elm və tədqiqatın əhəmiyyəti

Biz iş istəyirik. Bu gün sizin dilinizə gətirdiyiniz sözlər – elmə, tədqiqata, texnologiyaya əhəmiyyət vermək, elmi nümunələrlə məşğul olmaq - biz bir elmi nümunənin könlünü alsaq, dünyanın harasına getsə, ölkəyə məxsus olacaq - və sizin dediyiniz, mənim də qısaca qeyd etdiyim çoxlu məsələlər həm də mənim sözlərimdir. Bunlar mənim 10-12 il öncədən dediyim sözlərdir. Mən görürəm ki, bu gün siz bir gün quruluşun məsul şəxsləri tərəfindən deyildiyini bilmədən, yaxud xatırlamadan

özünüz bu sözləri deyirsiniz və bunlar sizin ürək sözünüzdür. Bu, inkişafdır, bizim istədiyimizdir, bunu istəməyən düşmənlərin acığına, baş tutmuşdur.

Gənclərdə rəhbərin arzusu ilə tədqiqata meyl

Bu gün gənclərimizin tədqiqata meyli var. Bir gənc olaraq sizin gileyiniz budur, buraya gəlib deyirsiniz ki, bizim tədqiqat büdcəmiz 0,7 faizdir. Əlbəttə, deyəsən çoxdur, qardaşımızın dediyi statistika bu qədər deyil. O dedi ki, təxminən 1,5 faizdir. İndi dəqiq yadımda deyil, amma deyilən miqdardan çoxdur. Yaxud siz mənim yanıma gəlib şikayət edirsiniz ki, tədqiqat büdcəsi vermirlər və ya tədqiqatı gözləməirlər. Bizim son arzumuz bu idi ki, sizdə bu hiss yaransın və siz bunlarla maraqlanasınız.

Layihələrin icra tezliyi

Əlbəttə, biz növbəti addımı atmağa borcluyuq. Növbəti addım budur ki, bu işlər bir-bir icra olunsun. Bu, zaman baxımından növbəti addım deyil, dərəcə baxımından növbəti addımdır. Yəni bu fikir ortaya qoyulduqdan sonra dərhal icra olunmalıdır.

Mən bunları qeyd etdim. Ofisimizdən gələn və burada iştirak edən dostlardan istəyirəm ki, sizin

dediklərinizi siyahıya alsınlar. Cənab nazir və digər məmurlar da buradadırlar. Bu işlə məşğul olan digər şəxslərə də çatdırılacaq və inşallah, bunlarla maraqlanacaqlar.

İcraçı məmurların iradəsi

Üçüncü məsələ Elmi Nümunələr Fondu barədədir. Mən ötən il bu məclisdə bunu dedim. Dedim ki, sizin dediyiniz problemlərin araşdırılması və həlli üçün bir fond yaradaq. Fondun əsasnaməsi qəbul olundu və onu bizim yanımıza gətirdilər. Bizim fikrimizcə, əsasnamənin bəzi nöqsanları var. Onlar aradan qaldırılmalıdır və inşallah, qaldırılacaq. Xoşbəxtlikdən, mən görürəm ki, bu gün dövlət məmurları, prezidentin özündən tutmuş digər məmurlara qədər hamısı layihə və proqramların icrasına çalışırlar. Bu məsələ məndə belə bir ümid yaradır ki, inşallah, elmi nümunələrin işinin irəliyə aparılması sahəsində mənim zəhmimdə olan nıgəranlıqların hamısı aradan qaldırılacaq.

“Mənzərə sənədi icra olunasıdır!”

Mən dəfələrlə demişəm, indi də siz əziz gənclərə deyirəm ki, mənzərə sənədi kiminsə oturub yazdığı bir məktəb inşası deyil, xam xəyal da deyil. Məsələlərin bütün cəhətləri hesablandıqdan sonra kağız üzərinə köçürülmüş sənəddir. Mənası budur ki, bu iş mümkündür. Biz iyirmi il ərzində regionda

elmi və iqtisadi baxımdan yüksək yerdə durmağımızı dediksə, bu, məsələnin bütün tərəflərini nəzərə almaqla yazılmış və tənzim olunmuşdur. Bu, mümkündür.

Əlbəttə, bütün mümkün işlər üçün getmək, maraqlanmaq, məşğul olmaq və yerinə yetirmək lazımdır. Şübhə yoxdur ki, oturub tamaşa etsək, heç bir iş baş tutmaz. İş görmək lazımdır və inşallah, Allahın yardımını ilə görülməkdir. Əlbəttə, prinsipdə, biz o günləri görməyəcəyik, amma sizlər görəcəksiniz. O günlər sizə məxsusdur və sizin gələcəyinizdir.

Möhtəşəm inkişaf

Mən tələbə məclislərinin birində də bunu dedim: Çalışın ölkəniz əlli ildən sonra elə bir səviyyəyə çatsın ki, elmi inkişafa ehtiyacı olan hər kəs sizin dilinizi öyrənməyə məcbur olsun. Yəni ölkəniz o qədər elm və tədqiqat əsəri istehsal etsin ki, bu gün əsasən, ABŞ-ın və bəzi ölkələrin texnoloji inkişafı səbəbindən ingilis dilinin dünyada yayıldığı kimi, siz də elmi inkişafınızın ardınca öz dilinizi yayasınız. Siz zirvədə durmağı bacarmalısınız. Bu, mümkün və əgər iradə ilə çalışsaq, qaçılmazdır.

İman, əməl, inkişaf

Mənim əzizlərim! Mənim oğullarım, qızlarım! Bilin ki, saleh əməllə yanaşı olan iman bu sahədə inkişafa ən mühüm dayaqdır. Pak, aydın, şəffaf,

əsaslı və məntiqli iman əməllə yanaşı olduqda sizə kömək edə bilər. Təkcə iman bir iş görə bilməz, arxasınca əməl, sadıqlıq, dindarlıq gələn, laqeydliyin və tüfeyliliyin uzaq olduğu iman həm sizin dünyanıza kömək edə bilər, həm ölkənizin gələcəyinə. Bununla məşğul olun. Mən bunu sizin sözlərinizdə də gördüm.

Özünəinam

Çox yaxşı məclis idi. Sizin çıxış etdiyiniz bu iki saat çox səmərəli keçdi. Mən sizin sözlərinizi eşitməyə sevindim. Əlbəttə, sizin danışmağınızın başqa faydaları da var. Bu həm də milli tribunadır. Sizin sözlərinizi bütün İran xalqı eşidəcək. İranlı bir gəncin iradə göstərərək belə bir milli tribunada öz nailiyyətlərini bəyan etməsi və özünə belə inanması ölkəmiz üçün böyük və vacib amillərdən biridir. Mənim bu özünəinamdan çox xoşum gəlir.

Dostumuz dedi ki, bu sözlər burada danışılmamalıdır. Xeyr, heç bir eybi yoxdur. Əsas odur ki, siz gəlib burada dayanarsınız və düşündüyünüzü deyərsiniz. Bu mənim üçün əhəmiyyətlidir. Ola bilsin, sözünüz çox da püxtə, təklifiniz çox da yeni olmasın, eybi yoxdur, bizim üçün mühüm olan budur ki, siz özünüza güvənərək burada dayanırsınız. Siz qız və oğlanlar sözünüzü qüdrətlə və özünüza arxalanmaqla danışırırsınız və bu

söz ölkə səviyyəsində yayımlanır. Bu bizim üçün dəyərlidir. İnşallah, müvəffəq olasınız.

Universitetlər və ölkənin elmi qüvvəsi⁸

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Şübhə yoxdur ki, sizin səmimi toplantınızda sözlə dolu sinələr az deyil. Çoxlarının ən azı öz fikirlərinə görə, deməli və eşitməli sözləri var. Bizim bugünkü məclisimizdə də belə sözlərin yeri boşdur. Amma əfsus ki, vaxt yoxdur. Əgər vaxt olsaydı, mən bütün qocalığıma və hövsələsizliyimə rəğmən, yenə də səbirlə dinləyərdim.

Sözü udmaq

Gənclər bir qədər sözlərini udmağa adət etsinlər. Bu da bir təlimdir. Həyatın mühüm məsələlərində insanın sözü olub demək istədiyi, lakin hər hansı səbəbdən sözünü udmalı olduğu zamanlar çox olur. Bəzi yerlərdə bu, daha böyük xeyirdən irəli gəlir. Buna da adət etsəniz, pis olmaz. Öz yerində inşallah, fürsət olacaq və düşündüyünüzü deyəcəksiniz.

Bizim tarixi mövqeyimiz

Gənclər üçün vacib olan birinci məsələ budur ki, bizim mövqeyimiz, yerimiz haradır? Qısa bir cümlədə demək istəyirəm ki, dünyada və beynəlxalq

miqyasda bizim yerimiz istismarçı güc mərkəzlərinin hökmranlığından, fəsad hakimiyyətindən yaranan çirkin, çətin və dərdli hallara əngəl törətməkdir. Bunu əhəmiyyətsiz saymayın. Pul bu gün maddə aləminin ən zərif, ən lətafətli və ən gözəl həqiqətlərini ələ keçirə bilmişdir; əziz gəncimizin burada dediyi incəsənət məsələsi kimi. Bu gün dünya kinosunun ən görkəmli və ən güclü nümunələri Hollivuddadır. Siz görün Hollivud nəyə, kimə xidmət edir? İnkişaf etməkdə olan yazıq bəşəriyyət üçün hansı düşüncəyə, istiqamətə və hansı yuxuya xidmət edir? Mənim nə kino ixtisasım var, nə də Hollivudu yaxşı tanıyıram. Ona görə də, bunu mən demirəm. Bu, iş-peşələri bu sahədə olan şəxslərin sözüdür. Onlar düşünürlər, tənqid edirlər. Mən Hollivudu ən görkəmli kino sənətinin mərkəzi kimi misal çəkdim, yoxsa dünyanın digər kino mərkəzləri də belədir. Tənqidçilər deyirlər ki, bu gün kino sənəti pozğunluğu, puçluğu, şəxsiyyətsizliyi və kobudluğu yayır, xalqları bir-birinə vurub uca və yüksək təbəqənin asudə yaşayışını təmin edir. Çox inkişaf etmiş və modern bir sənət olan kino da belədir, şeir də, hekayə də, rəssamlıq da, incəsənətin digər sahələri də.

Biz və dünyanın ümumi heysiyyəti

İqtisadi güclər dindən də istifadə edirlər, kilsədən də. Bir-iki il bundan öncə mən amerikalı bir

yazıcının burada tərcümə və çap olunan bir kitabını oxudum. O həmin kitabda bu güclərin kilsədən istifadəsini şərh etmişdir. Kilsənin adını çəkməklə demək istəmirəm ki, məscid belə deyil. Xeyr, qüdrət, pul və güc mərkəzləri məsciddən, mənəviyyatdan da istifadə edirlər. Pulun dünyaya hökmranlığı çox dəhşətli bir şeydir. Bunun nəticəsi böyük qlobal yoxsulluq, bir neçə milyard insanın aclığı, bəşərin inkişafda olan nəsillərinin səhv və mənəviyyata zidd tərbiyəsi, xalqlara məcbur edilən müharibələr və beynəlxalq təşkilatların oyuncaq edilməsidir. MAQATE misal üçün deyildi və hamı deyir. Bu, bir nümunədir. Bu təşkilat Birləşmiş Millətlər Təşkilatına bağlıdır, atom silahlarının yayılmamasına nəzarət üçün yaradılmışdır. Siz görün onun ölkələrlə rəftarı necədir, onda ayrışeçkilik və siyasi müdaxilə hansı həddədir. Bunlar bugünkü dünyanın böyük çirkinlikləri və problemləridir. Kim bunlarla mübarizə aparsın? Beynəlxalq toplumun böyük heysiyyətindən söhbət gedir. Bu gün bu böyük beynəlxalq heysiyyət formalaşmaqdadır və onun mərkəzi İslam Respublikasıdır. Bunlar barədə fikirləşin. Bunlar keçiləsi və xırda məsələlər deyil.

Ümidlə dayanmaq

İslam Respublikasının sarsılmaz vücuduna davamlı olaraq vurulan qamçıların səbəbi budur.

Çünkü biz dayanmışıq; təbii ki, ümitsiz yox, ümidlə. Bəziləri dayanmışlar və deyirlər ki, biz son damla qanımıza qədər duruş gətirəcəyik. Əlbəttə, biz də lazım olsa, son damla qanımızı da verərik, amma bilirik ki, son damla qana ehtiyac olmayacaq.

İran İslam Respublikasının strateji gücü

Biz inkişaf etmiş və bacarmışıq. İnkilabın bizim üçün təsvir etdiyi istiqamətlərdə nəzərəcarpacaq şəkildə irəliləmişik. Dünyanın siyasi güc mərkəzləri açıq-aşkar deyirlər ki, İran regional gücə çevrilmişdir, əgər filan-filan işləri görməsək, qlobal gücə çevriləcək. Bu, zarafatdırmı?! Bu, azdırmı?! Siz elə bilirsiniz ki, elmi cəhətdən inkişaf etmiş postmodern dünyada xalqın dayağı ilə bir dövlətin qurulub belə mövqə qazanması asandır?! Bu gün bu, baş tutmuşdur. Burada ucaldılan bu çadırın İslam torpaqlarında olan ipləri və dərin mıxları digər ölkələrdə yerə bərkidilmişdir. Bizim müxtəlif xalqlar arasında strateji gücümüz var. Siz inşallah, daha geniş işlərə başlayanda, ölkələrə səfər edəndə, xalqların arasına çıxanda bunu daha artıq hiss edəcəksiniz. İslam Respublikası müsəlman xalqların ürəyində özünə yer açmışdır. Biz bəzi məsələlərə adət etmişik. İranın prezidentləri qalxıb başqa ölkələrə gedirlər, onları qarşılayan xalq heç bir ölkə prezidenti üçün təsəvvür olunmayan izdiham yaradır. Bu, bir həqiqətdir. Mən də prezident olarkən

başqa ölkələrə səfər edirdim, onda da belə idi. Məndən sonrakı və daha sonrakı prezidentlər də müxtəlif ölkələrə getdilər və xalqlar onlara sevgi bildirdilər. Bu, həmin prezidentin hünəri deyil, böyük hərəkətin hünəridir. Bu, təlatüm yaradan hərəkətin, sizin heysiyyətinizin, İslam Respublikası quruluşunun hünəridir. Bizim mövqeyimiz belədir. Biz şeytan qurumlarının mərkəzləşmiş iqtisadi gücünün özü üçün yaratdığı yanlış təməllərə əngəl törədə bilərik. Dünyada müharibə, qəhətlik və böhran yaradırlar. Avropada yaşayan bir amerikalı və yəhudi iş adamı Malayziya, İndoneziya, Filippin və Taylandı müflis edə bildi. Pulun gücünə baxın! Buna əsasən, iqtisadi güclər böhran yarada bilirlər. Böhran yaratmaq, müharibə törətmək, İsrail kimi kobud və qəddar dövlətlər qurmaq bunların işidir.

Müstəmləkə quruluşuna qarşı maneə

Bunlara mane olmaq lazımdır. Kim bacarar? Canlı və yorulmaz beynəlxalq toplumun ürəkdən gələn imana söykənən heysiyyəti. İnsanı yorulmağa qoymayan budur. Dini tərəvətli imandan başqa hər şey yorulasıdır. Bu həmin güclərə maneə törədib düzəldə və nəhayət, ortadan götürə bilər. İnşallah, İmam Mehdi'nin (ə) ədalətli dövlətində bu işlər baş tutacaq. Lakin biz də onun üçün hazırlıq görmək istəyirik; əgər iradəmiz, əzmkarlığımız, müqavimətimiz və siyasətimiz olsa. Bu işlər üçün

həm müqavimət, cəsarət və qüvvə lazımdır, həm də ağıl və siyasət. Bunlar əl altında olan və bitirilməsi asan işlərdən deyil, amma mümkündür. İndiyə qədər də mümkün olmuşdur. Bu gün nüvə məsələsinin həll olunduğu İslam Respublikası quruluşu həmin quruluşdur ki, yarandığı birinci gün dünya hegemonları nə təsəvvür edirdilər və nə də təsəvvür edirdilərsə, bu ölkənin elmi sahələrdə inkişaf edə bilməsinə zərrə qədər razı idilər. Gənclərin biri indi dedi ki, bizim inqilabımızın əvvəllərində universitetlərdə müəllim problemi var idi, həkim problemi var idi, mütəxəssis problemi var idi, amma bu gün ölkəmiz elmi cəhətdən inkişaf etmişdir. Əlbəttə, biz öz işlərimizi azaltmamalıyıq. İndiyə qədər əldə edilənlər əldə edilməsi lazım olanlara və bizim bacarıqlarımıza nisbətən çox azdır.

Təxribatın kökləri

Bir neçə gün bundan qabaq burada müəllimlərin iclası keçirildi. Müxtəlif fənn müəllimlərindən olan bir neçə nəfər mənim həmişə ürəkdən və möhkəm inandığım məsələ üzərində təkid göstərdilər. Dedilər ki, İslam Respublikası quruluşunun istedadı və bacarığı bunlardan çoxdur. Biz bacarıyıq. Bizim yerimiz budur. Əgər bu gün əleyhimizə çalışdıqlarını, işlədiklərini, təxribat hazırladıqlarını və hücum etdiklərini görürsünüzsə, bu mövqeyə görədir. Bu, birinci məsələ.

Güc istehsalı strategiyası

İkinci məsələ budur ki, bu problem qarşısında necə uğur qazana bilərik? Bu siz gənclərə sıx bağlı bir məsələdir. Müxtəlif sahələrdə yaratmalı olduğumuz qüvvələr arasında birinci yerdə elm durur. Universitetlər bu sahədə məsuliyyət daşıyır. Cənabların biri burada dedi ki, gəlin MAQATE adlanan nüvə silahlarının yayılmaması müqaviləsinin yerinə, dünyada bu silahların məhv edilməsi məsələsini müzakirəyə çıxaraq. Bu, çox yaxşı və maraqlı ideyadır, deməsi də çox asandır. Amma bir beynəlxalq müqavilə bir neçə nəfərin sözü ilə bağlanmır. Bunu bir beynəlxalq müqavilə formasına çıxarmaq üçün güclü dəstək lazımdır. O zamanın birinci dərəcəli iki gücü olan ABŞ və SSRİ oturub silahların məhv edilməsinə dair razılaşıdılar, amma əməl iradəsi olmadığından alınmadı. Kim silahların məhv edilməsi adlı bir müqaviləni ortaya qoyub dünya ölkələrini bu müqaviləyə əməl etməyə məcbur edə bilər? Əlbəttə, mütləq silah gücünə məcbur etmək yox, siyasət gücünə, hakim mədəni müzakirə və milli şəxsiyyətin qələbəsi gücünə. Bunu yalnız qüdrətli bir ölkə edə bilər.

Qüdrətin bazisi: elm

Qüvvə əldə edin. Əgər İslam İrani elmi sahədə öz sözünü dünyanın birinci sözləri

səviyyəsinə qaldıra bilsə, iş mümkün olar. Çünki elm sərvət də yaradır, hərbi güc də, özünəinam da. Mən dəfələrlə demişəm, yenə də deyirəm və dəfələrlə təkid edəcəyəm ki, siz əziz xalqın gələcək qüdrətinin təməli və bazisi elmi qüvvədir.

Universtetləri sıradan çıxarmaq təxribatına qarşı mübarizə

Universitetlərə ciddi baxmaq lazımdır; həm siz tələbələr, həm müəllimlər. Bilin ki, universitetlərimizi sıradan çıxarmaq üçün planlar var. Siz kədərlənirsiniz ki, tədqiqat mərkəzlərinin büdcəsini gec verirlər. Çox yaxşı, bunu düzəltmək, bununla maraqlanmaq olar. Amma bəziləri çalışır və təxribat hazırlayırlar ki, ümumiyyətlə, dərsləri və tədqiqat mərkəzlərini bağlasınlar, tələbəni elmə və öyrənməyə həvəssiz etsinlər. Bu təxribata qarşı mübarizə aparmaq lazımdır. Bu mübarizə həm hökumətin və məmurların işidir, həm siz birliklərin, həm də nüfuzlu və görkəmli şəxslərin.

İlahi! Bu ramazan ayında bizim qəlblərmizi Özünlə daha tanış və Özünə daha yaxın et!

İlahi! Gənclərin qəlbinə lütf göstərib şəffaflıqla və mənəviyyətlə bəzədiyin nurluluğu bizim İslam ölkəmizin əziz gəncləri üçün həmişə qoru!

İlahi! Bizim gənclərimizin dualarını qəbul et, onların istəklərini həyata keçir!

Bizim yaxşı tələbə g ncl rimizl  ölkəmizin digər gəncləri arasınd  əlaqəni günbəgün artır! Bu, dostların birinin sözü idi və mən onu dua ilə təsdiqləmək istədim.

Allahın salamı v  rəhməti olsun sizə!

İslam universiteti, elmi və beynəlxalq güc⁹

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Siz əzizlərin, nurlu gənclərin və ölkənin gələcək ümidlərinin bayramı mübarək olsun! Həmçinin həzrət Məhdəvi Kəni cənablarını həm bayram münasibəti ilə, həm illər öncə öhdəsinə götürdüyü bu ağır işin idarəsində əldə etdiyi uğurlara görə, həm də siz əziz gənclərin, oğlan və qızların elm və güclü imanla bu yola çıxıb kəmərlərinizi möhkəm bağladığınıza görə təbrik edirəm. Bunun özü çox mühüm bir nailiyyətdir və əsas da budur.

Böyük nailiyyət

Biz zaman boyu nə qədər zərbə, qapaz görmüşüksə, bir-birinə bağlı olan fəal təşkilatların başında bu iradənin, məqsədin, uzaq mənzərəyə baxışın və bu yolu qət etmək qərarının yoxluğuna görə olmuşdur. Buna görə, həmişə belə nailiyyətlərimiz də olub, tənəzzülümüz də, amma iş qabağa getməmişdir. Vahid məqsədli bir toplum böyük nailiyyətdir. Hamınızın buyurduğu sözlər - istər həzrət Məhdəvi cənablarının və istər siz əziz qardaş və bacılarımızın buyurduqlarının hamısı

mənim üçün gözəl və şirin idi. Axırda şirin nikah məsələsinə toxundular. İnşallah, Allah-Taala siz subay gənclərin hamısına tezliklə xoşbəxt bir ailə neməti bəxş etsin!

Qədirin reallaşması və bəşər tarixinin yolunun dəyişilməsi

Qədir-Xum məsələsi təkcə biz şüalərin və bəzi müsəlmanların inandığı bir məsələ deyil. Erkən İslam çağının hadisələrinin tarixi təhlilində Qədir məsələsi, yəni canişin təyini elə bir zərurət idi ki, Allahın və peyğəmbərin düşündüyü formada həyata keçsəydi, heç şübhəsiz, bəşər tarixinin yolu dəyişilərdi və bu gün biz çox irəlində olardıq. Bəşərin həyat ehtiyaclarını əhatə edən bir ideologiya və quruluşun son peyğəmbər vasitəsilə cəmiyyətdə icra edilməsinin özü böyük bir möcüzə idi. Peyğəmbər bu düşüncə və əməl sistemini həyata keçirib real torpaq üzərində qura bildi; özü də ən çətin yerdə. Onu ən çətin yerdə icra edib ucalda bilməsinin özü göstərir ki, bəşər həyatının bütün nöqtələrində, dünyanın ozamankı və ondan sonrakı ictimai coğrafiyasında bu bina qurulmağa qabiliyyətlidir. Peyğəmbər bu elmi formanı əməldə ən çətin surətdə həyata keçirə bildi. Əgər bu, baş tutsaydı, Peyğəmbərin İslam cəmiyyətinin kəmiyyət və keyfiyyət cəhətindən genişlənməsi və qorunması 10-12 nəsil boyu fasiləsiz davam etsəydi, bu hərəkətin

bütün bəşər tarixi boyunca məğlubedilməzliyi mütləq təmin olunardı.

Əsas ehtiyacların dəyişməzliyi

Bu gün bəşər eynilə beş min il bundan öncəki ehtiyaclar içindədir. Bəşərin əsas ehtiyacları dəyişməmişdir. O gün də bəşər zalım güclərdən əziyyət çəkirdi, bu gün də elədir. O gün də bəşərin böyük ehtiyacı ədalət və onun ən çox əziyyət çəkdiyi ədalətsizlik idi, bu gün də bəşərin ən böyük problemi ədalətsizlikdir. Qərb liberal-demokratiyasının bəşərə hədiyyə etdiyi bu fərdi azadlığın bəşərin yeni ehtiyacı olduğunu güman etmək səhvdir. Fərdi azadlıqların bugünkü formaları tarixin bir çox dövrlərində və bir çox bölgələrində mövcud olmuşdur. Bu gün gizli şəkildə insanların iradəsini zəncirləyən bu məhdudiyətlər bir zaman aşkar şəkildə mövcud olmuşdur. İnsan iradəsini, hərəkətini və həyatını əhatə edən tor bu gün daha nazik iplərdən və daha zərif toxunur, daha məharətlə suya atılır. O zaman bu məharətlər yox idi, aşkarcasına və quldurcasına edilirdi. Deməli, bəşərin ehtiyacları dəyişməmişdir.

İbtidai ehtiyacların əsiri

Əgər peyğəmbər əmanəti kəmiyyət və keyfiyyət baxımından qorunsaydı, bu gün bəşər bu ehtiyacları arxada qoymuşdu, bizim hətta

tanımadığımız çoxlu yeni ehtiyaclarla məşğul olurdu. O ehtiyaclar qala da bilərdi, amma bu qədər ibtidai formada yox. Bu gün biz hələ də bəşərin ibtidai ehtiyacları dövründə yaşayırıq; dünyada aclıq var, ayrışeçkilik var, özü də az deyil, çoxdur; bir yerə də məxsus deyil, hər yerdə var. Zülm var, insanların insanlara haqsız hökmranlığı var. Bunlar dörd min il, iki min il bundan əvvəl başqa formalarda mövcud idi. Bu gün də bəşər onlarla çarpışır, təkcə rəngləri dəyişmişdir. Qədir-Xum bəşəri bu mərhələdən çıxarıb başqa bir mərhələyə daxil edəcək prosesin başlanğıcı idi. Bu proses uğurla başa çatsaydı, daha incə və daha üstün ehtiyaclar, dəfələrlə yüksək istəklər bəşərin əsas problemini təşkil edərdi. Bəşərin inkişaf yolu bağlı deyil. O bundan sonra min, milyon illər də ömür sürə bilər. Nə qədər yaşasa, həmişə inkişaf edəcək, lakin bu gün əsas təməllər dağılmışdır. Bu təməllərin əsasını İslam peyğəmbəri qoydu və onu qorumaq üçün canişinlik məsələsini irəli sürdü, amma icra olunmadı. Qədir-Xum budur. İmamların iki yüz əlli illik həyatı dövrü boyunca onlar nə zaman bacarıb Peyğəmbərin nəzərdə tutduğu yola qayıtmaq üçün özlərini hazırlamışlarsa, alınmamışdır. İndi bizlər bu dövrdə meydana çıxmışıq, bir iş görmək istəyirik. İnşallah, Allahın lütfü və uğru ilə ən yaxşı şəkildə davam edəcəyik!

Tələbə məsələsinə gəlicə isə, bəli, məclis tələbə məclisidir. Mənim üçün ən şirin məclislərdən

biri bu məclislərdir. Bu on beş dəqiqədə sizə bir sözüml tələbə kimi, bir sözüml İmam Sadiq (ə) universitetinin tələbəsi kimi, bir sözüml də, güman ki, gələcəkdə bu universiteti idarə edəcəkl şəxslər, cəmiyyətin içinə girəcəkl və həssas mərkəzlərdə vəzifə tutacaql insanlar olaraq deyəcəyəm.

Bizim bugünkü ehtiyacımız

Mənim sizə tələbə kimi sözüml bütün tələbələrə dediyimdir. Baxın, mənim əzizlərim! Bu gün dünyada bəzi qüvvələr zülm edir, beynəlxalq qanunları pozur, insanların, xalqların, dövlətlərin beynəlxalq münasibətlərində ən həyasız mövqeyi seçir, eyni zamanda xəcalət də çəkmir və başlarını dik tuturlar. Nə üçün? Çüki gücləri var; iqtisadi, iqtisadiyyatdan qaynaqlanan siyasi, bunların hamısından üstün və hamısının mənşəyi olan elmi qüvvələri var. İqtisadi və siyasi qüvvənin də qaynağı elmdir. Dünyanın bu tərəfində bizim haqq sözüml çoxdur. Sözümlü cəsarətlə deyir, məntiqli dialoql zamanı isbat da edirik. Allahın yardımını bu xalqa şamil olduğundan və həmçinin imanını sayəsində əməldə də imanını qədərincə inkişaf edir; yəni onlar bu xalqla bağlı arzularına çata bilməyiblər. Lakin bizim başqa bir şeyə də ehtiyacımız var. O da beynəlxalq qüdrətdən ibarətdir. O zaman biz bu yolu narahatlıql olmadan, düzgün, kamil, hərtərəfli və əyər-əskiksiz davam etdirib məqsəd və amallarımıza

çata bilərik. Bu qüdrəti - iqtisadi, siyasi və mədəni gücü necə əldə etməliyik? Bunların hamısının əsası elmdir. Bir xalq elmin gücü ilə öz sözünü dünyanın bütün insanlarına çatdırıb bilər; elmin gücü ilə siyasət dünyasında üstün mövqə qazana bilər. İqtisadiyyat da bunların ardınca əldə olunur. Pul bacarığa bağlıdır. Bu gün belədir; elmi pula çevirmək və iqtisadi baxımdan güclənmək bilər. Elmin mövqeyi belədir. Biz elmdə geri qalmışıq. Təkcə əlliillik mənfur Pəhləvi dövründə yox, hətta ondan öncədən belə olmuşdur. Qacarlar və Pəhləvilər dövrü elmi gerilik çağıdır. Biz indi çalışıb bu dərin uçurumu aradan qaldırmaq istəyirik. Bunu təkcə İmam Sadiq (ə) universiteti yox, ölkənin bütün universitetləri aradan qaldırmalıdırlar. Nə qədər bacarırsınız, elm öyrənin.

Elmin iki şəxsinə kapital qoyuluşu

Mən Mədəni İnkilab Ali Şurasının iclasında mədəni işlərdə çalışan dostlara demişəm ki, siz bu ölkədə mədəni mühəndissiniz. Həmin iclasda demişəm ki, iki əsas sahə vardır: humanitar elmlər və fundamental elmlər. Bunların hər birinin öz yeri var. Əgər biz burada humanitar elmlər üzərində təkid göstəririksə, mənası bu deyil ki, riyaziyyat, fizika, kimya və biologiyaya əhəmiyyətsiz yanaşıyıq. Xeyr! Mən orada da eyni mövqedəyəm. Onların da öz adamları və şəxsiyyətləri var. Humanitar elmlərin

də özü üçün adamları və şəxsiyyətləri olmalıdır. Bu iki əsas sahənin - yəni humanitar və fundamental elmlərin inkişaf etməsi üçün onların üzərində düşüncə, elm, pul və təbliğat işləri görülməlidir. Elmi yüksək səviyyədə məşğul olmanız lazımdır.

Qərbin humanitar elmləri - nə İblis küfrü, nə Quran sözü

İndi bu dostumuz soruşdu ki, İslamın humanitar elmləri ilə Qərbin humanitar elmləri arasında nə əlaqə mövcuddur. Bunun aydın cavabları var. Mən gözləmirəm ki, humanitar elmlərin gənc bir tələbəsi bunu məndən soruşsun. Bunu özünüz aydınlaşdırmalısınız. Şübhə yoxdur ki, humanitar elmlərin bir çoxunun burada, yəni bizim öz mədəniyyətimizdə güclü əsasları var, bəzilərini isə Qərb istehsal etmişdir; yəni bir elm kimi mövcud olmamış, elmdə inkişaf etmiş qərblilər tərəfindən yaradılmışdır. Misal üçün, psixologiya və digər elmlər belədir. Çox gözəl! Biz həm özümüzdə olanları araşdırmaqda, yazmaqda, nizam-intizama salmaqda bir elmi təfəkkürə və təcrübəyə ehtiyacılıyıq, həm də onların bu elmdə topladığı əsaslar üçün bir elmi baxış lazımdır. Lakin bizim qəbul etdiyimiz çərçivədən xaric bir toplumun elmi əsaslarını götürmək onun nəticələrini qəbul etmək demək deyil. Sanki siz bir zavodu idxal edirsiniz; onlar bu zavodda pis bir şey düzəldirdilər, siz isə

yaxşı şey düzəldin, heç eybi yoxdur. Əgər o elmlər qarşısında həqarət hissi və onlara məftunluq olmasa, biz Qərbin humanitar elmləri ilə İslamın humanitar elmləri arasında sintezləməni qəbul edirik. Bunun eybi yoxdur. Görün humanitar elmlərdə İslam təfəkkürünüz, dərin və əzəmətli irsiniz sizə nə deyir. Bu gün qərblilər humanitar elmlərdə - iqtisadiyyatdan, siyasətdən, politologiyadan, sosiologiyadan və psixologiyadan tutmuş tarixə, ədəbiyyata, incəsənətə, hətta fəlsəfəyə və din fəlsəfəsinə qədər bütün sahələrdə qadağan olunmuş zona yaratmışlar. Bir qrup iradəsiz adam da özünü itirib bunların ağzına baxır; onlar nə desə, bunlar üçün Quran sözü olur. Bu səhv və pisdir.

Müstəqil elmi işlər

Misal üçün, dünyanın bir tərəfində bir neçə düşüncə sahibi elmi cəhətdən inkişaf edib bir nəticəyə çatmışdır. Bunun mənası o deyil ki, onlar nə düşünmüşlərsə, düzgündür. Siz öz əsaslarınıza baxın. Tarixin, fəlsəfənin, din fəlsəfəsinin, incəsənətin, ədəbiyyatın, hətta digərlərinin yaratdığı və elm şəklinə saldığı digər humanitar sahələrin əsasları da bizim öz mədəniyyətimizdə, elmi, mədəni və dini irsimizdə mövcuddur. Belə bir müstəqil işlərə başlamalıyıq. Əlbəttə, bu sözün bir qədəri sizə İmam Sadiq (ə) universitetinin tələbəsi olaraq deyilən sözə aiddir.

Azadlıq - elmi tədqiqatın məqamı

Buna əsasən, “biz nə edək?”, yaxud “bizim tədqiqatımızın nəticəsi rəhbərin fikrinə müxalif olsa, nə etməliyik?” sualları mənim fikrimcə, çox da düzgün və məntiqli deyil. Siz tədqiqat aparmağa borclusunuz. Siz düşünməli, işləməli və nəticə əldə etməlisiniz. Sizin nəticənizi rəhbər və qeyri-rəhbər elmi nailiyyət kimi götürməli və ölkə üçün onun əsasında proqram hazırlamalıdır. Elmi tədqiqatın şərti azad olmasıdır, lakin qaydasız yox, əqli şəkildə.

Dəyərlərin tərənnümü

Mən burada sizə bunu da deyim. Bizim Bəsicdən olan bu qardaşımız söhbətinin əvvəlində dedi ki, Bəsic tanımayıblar. Deyəsən, o da Bəsic qayda-qanunsuzluq kimi izah edən şəxslərin təsiri altına düşmüşdür. Xeyr, Bəsic mömin bir gəncin fəal və canlı dəyərlərinin tərənnümüdür. Onların biri də qayda-qanundur. Siz eşitmisinizsə, müharibədə deyirdilər ki, Bəsic üzvü tormozsuzdur. Bunun mənası başqa bir şeydir. Bəli, bunlar şəhadət aşığı idilər, igidlik göstərirdilər. Mən əziz şəhidimiz Əhməd Kazimini cəbhədə görmüşdüm; elə qüdrətli idi ki, bir işarə edən kimi Bəsic üzvləri əməl edirdilər. Bəsic üzvü nə qədər imanlı olsa da, komandirin əmrinə və qayda-qanunlara qarşı

çıxmağa əsla haqqı çatmır. Biz sizi çox qiymətli bilirik.

İmam Sadiq (ə) universiteti - İslam universiteti örnəyi

İndi isə İmam Sadiq (ə) universiteti barədə. Baxın, cənablar, İmam Sadiq (ə) universiteti nümunəvi bir yerdir. Digər universitetlər kimi deyil ki, təkcə tələbə və alim yetişdirmək istəsin. Bu da var, lakin bundan əlavə, hər bir cəhətdən bir İslam universiteti örnəyini yaratmaq istəyir; iman, əməl, rəftar, elmə eşq, aşıqçəsinə və mömincəsinə elm öyrənmək cəhətindən. İmam buyurur: "Mən istərdim ki, elmə yönəltmək üçün şagirdlərin başı üzərində qamçılar ucalsın". Bunun mənası nədir? İslam elmə müqəddəslik bəxş edib. Elm müqəddəs bir şeydir. Elm öyrənməyə çalışmaq müqəddəsdir. Belə deyil ki, elm başqa vasitələr kimi təkcə pul qazanmaq üçün bir alət olsun. Ondan pul da çıxır, amma elmin müqəddəsliyi qorunmalıdır: "Elm nurdur".¹⁰ Elmin nur olduğunu yadda saxlamaq lazımdır. İslam universitetinin xüsusiyyətlərindən biri budur. Hamı elə bilir ki, biz İslam universiteti dedikdə məqsədimiz hicabların düzgün olması, oğlanların qısaqol köynək geyinməməsi və saçlarını uzatmamasıdır. İslam universitetinin mənası bunlar deyil. İslam universiteti iman, məqsəd, müqəddəs şövq, İslam rəftarı və mömincəsinə elm öyrənmək

baxımından İslam universiteti olmalıdır. İslam universitetinin şərti bunlardır; sonra isə belə elm öyrənməyə istiqamət vermək... Bu universiteti humanitar elmlər üçün açmışlar. Bu sahə doğrudan da diqqətdən kənar qalmışdı. Bu universitet iyirmi ildən artıqdır açılıb. Siz bu universitetin tələbələrini. Əgər bu universitet bu müddətdə öz missiyasını yerinə yetirmişsə, gözəl və İslam formasında bir universitet nümunəsi və universitet məzunları hazırlamışsa, çox böyük nailiyyət əldə etmişdir.

İslam dünyasının ən mühüm ehtiyacı

Mən sizə deyim, bu gün İslam dünyasının ən mühüm ehtiyacı odur ki, əsl və parlaq gövhər olan İslamın mahiyyəti öz məqsədlərinə çata bilsin, daha ona savadsızlıq, ehkamçılıq, müqəddəsbaqlıq, öz dövründən geri qalmaqla və gerilik aid edilə bilməsin. İslam dünyasında və İslam ümmətində bizim buna ehtiyacımız var. Xalqların bu uca amallara doğru hərəkəti o zaman məntiqli olar. O zaman cəmiyyətlərin aparıcı şəxslərinin özləri bu yolun əsgərləri və Bəsic üzvləri olarlar.

Elmi nümunələr və dəyərlər

Siz bilirsiniz ki, elmi nümunələri satın almaqla üçün uzun illər İslam dünyasında hegemon güclər tərəfindən çoxlu pullar xərcləndi, çoxlu işlər

görüldü. Bu şəxslər elmi, yaxud siyasi baxımdan nümunəvi olsalar da, daxili dəyər baxımından çox aşağıda idilər və çox rahatlıqla satıldılar, qələmlərini, dillərini, hətta düşüncə və varlıqlarını satdılar. Bu, çox qədim zamanlardan başladı; yəni müasir çağın əvvəlindən. Bu ölkədə Qərb ziyalılığının yarandığı zamandan - mən bir dəfə dedim ki, ziyalılıq bizim ölkəmizdə xəstə doğuldu - onlar istedadlı elm adamlarına, görkəmli şəxslərə sarı gedib pulla onları tamahlandırdılar. Bunlar da kiçik, zəif və əsir idilər, razılaşıdılar və özlərini pula satdılar. Qırx il bundan qabaq mərhum Ali-Əhməd yazırdı: "Əgər satırsansa, yaxşıdır ki, öz qolunu satasan, amma qələmini heç zaman!" Bunu Ali-Əhməd altmışıncı illərdə kitablarının birində yazmışdır. İnsan qolunu və bədənini satsın, amma qələmini, yəni canını və düşüncəsini satmasın. Amma onlar satdılar, digərləri də aldılar. Görkəmli şəxsiyyətləri aldılar. Buna görə ümumi xalq hərəkətləri çox zaman nəinki görkəmli şəxslər tərəfindən dəstəklənmədi, hətta bu şəxslər bir divar kimi xalqın qarşısında dayandılar. O zaman belə şəxslərin İslam hərəkəti qarşısında bəhanələri nə idi? Deyirdilər ki, bunlar köhnəcidirlər, ehkamçıdırlar, molladırlar, nə bilim nədirlər.

Elm və imanın sintezi

Əgər siz əsl İslamın mahiyyətini və gözəlliklərini zinətli elm qəlibində təqdim edə

bilsəniz, böyük iş görmüsünüz. Gördüyünüz böyük iş budur ki, görkəmli şəxslərin bu işlərə girməsi üçün yolu açmışınız. Elm və mənəviyyatın, elm və imanın, elm və əxlaqın sintezi dünyanın bugünkü boşluğudur.

İslam universiteti

İslam universiteti elm və imanla, elm və mənəviyyatla, elm və əxlaqla birgə yoldaşlıq edir. Elmi öyrənir, onun istiqamətini əxlaq və imandan alır. Elmin dinlə uyğun olmadığını deyənlər elm və dinin təsir zonasını görməmişlər. Bunların hər birinin bir təsir zonası var. Bunların uyğunlaşdırılması odur ki, iman - yəni işlədən amil elmi - yəni bu silahı alır və istiqamətini müəyyənləşdirir. Bu silahla ən yaxşı və ən pis adamları hədəf seçmək olar. Baxır bu silah kimin əlində olsun. Bu silah elm, onun istiqamətini müəyyənləşdirən isə imandır.

İmanla dolu elm

Əgər Qərb elminə iman hakim olsaydı, Qərb elmi atom bombası düzəldib sonra da bu qədər çətinliyə düşməzdilər ki, nə edək, məhdudlaşdıraq, dünyanı dağılmağa qoymayaq və s. İş ümumiyyətlə, bu yerə çatmazdı. Əgər iman elmlə yanaşı olsaydı, müstəmləkəçilik və elmin məxluqu olan yeni müstəmləkəçilik ümumiyyətlə, yaranmazdı; ölkələrə

hakim olmaq, ölkələri tutmaq, xalqlara zorla hökmranlıq etmək, xalqların sərvətini mənimsəmək - bu, dünyanın və xalqların son iki yüz ildəki bəlasıdır - ümumiyyətlə, yaranmazdı. İmandan ayrı olan elm budur və siz İslam universitetində bu boşluğu doldurmaq, elmi imanla qarışdırmaq, yəni elmi, istər öz daxili quruluşunda, istər nəticələrində, istər işlədiləcək istiqamətlərində imanla doyuzdurmaq istəyirsiniz.

İmam Sadiq (ə) universitetindən gözlənti

Sizin gələcək fəaliyyətlərinizə gəlincə isə, mən təkcə bunu demək istəyirəm. İmam Sadiq (ə) universitetinin məzununun ideali təkcə bu olmalı deyil ki, bir fəndə dərs oxuyubsa, vəkil, notariat və ya hansısa nazirliyin işçisi olsun. Mən bunlara qarşı deyiləm. Mən razıyam ki, yaxşı gənclərimiz ölkənin icra aparatlarında, məhkəmə sistemində, icraçı hakimiyyətdə fəaliyyət göstərsinlər. Lakin İmam Sadiq (ə) universitetinin məzunu üçün bu, ideal deyil. İdeal və amalı indiyədək danışdığım yarım saatlıq söhbətdə axtarmaq lazımdır. Siz elmdə hərəkət yaratmalı, ölkənin təhsil və elmi inkişaf dünyasında irəliləmə əmələ gətirməlisiniz.

Tədqiqat mənbəyi

Sizin əsas missiyanız budur. Elə iş görün, bizim müsəlman və mömin alimlərimiz humanitar

elmlərin müxtəlif fənlərində elə mütəxəssis olsunlar ki, dünya onların fikirlərindən istifadə etsin. Elə iş görün ki, İmam Sadiq (ə) universiteti təkcə Tehranda, yaxud rayonlarda olan başqa bir universitetlə müqayisədə üstün olmasın, dünyanın elm mərkəzlərinin və universitetlərinin tədqiqatı üçün müraciət yeri olsun. Bu gün dünyada, hətta yolunu azmış Qərb dünyasında həqiqət axtarışında olan çoxlu insanlar var. Onların arasında düzgün və haqq söz axtaran alim və tədqiqatçı insanlar da çoxdur, az deyil. Dünyanın hər hansı bir nöqtəsində - Avropa, Asiya, Amerika ölkələrində və digər yerlərdə belə bir insan bir məsələni axtaranda sizin elmi əsərinizi, ortaya qoyduğunuz yeni sözü, fikri və yolu tapmalıdır. Biz universitetdən bunu istəyirik. Universitetin məzunu bu niyyət və fikirlə məzun olmalıdır. Bu baxımdan, universiteti gücləndirin.

Qərbin qüvvədən düşmüş bütləri

Mənim dediyim Proqramlaşdırma və elm istehsalı hərəkətinin sizin universitetinizdə və humanitar elmlər sahəsində işi budur ki, bacardığınız qədər öyrənin və araşdırın. Qeyd etdiyim kimi, elə müəllimlər var ki, Qərbin humanitar sahələrdə düşüncə məhsullarını bütə çevirmişlər. Deyirlər ki, Allah qarşısında səcdə etməyin, amma bu bütələr qarşısında asanlıqla səcdə edirlər. Gənc tələbəni ona tapşırırsan, düşüncə

sistemini öz bütünə uyğun şəkllə salar. Bunun dəyəri yoxdur və düzgün də deyil. Mən belə şəxslərə əsla güvənmirəm. Bu müəllim nə qədər alim olsa da, faydalı deyil, zərərli. Bu gün xoşbəxtlikdən, bizdə mömin, gənc və imanlı alimlər var. Onlar humanitar elmlərdə sözün həqiqi mənasında geniş elmi islahat apara bilərlər. Onlardan istifadə olunmalıdır. Ehtiyatlı olun ki, sözügedən büt-pərəstliyə düçar olmayasınız. Fəlsəfədə, iqtisadiyyatda, ictimai əlaqələrdə və siyasətdə bir qərbli mütəfəkkirin ağzından çıxmış bir sözü qəti dəlil bilənlər var; bəzən o söz Qərbin özündə qüvvədən düşür. Belə nümunələr çoxdur. Bir məsələni 40-50 il bundan əvvəl Qərbdə bir ictimai, yaxud siyasi filosof deyib, ondan sonra ona qarşı on tənqidi məqalə yazmışlar. Bu cənab isə 50 il qabaqkı sözü indi görüb yeni nəzəriyyə kimi ölkəyə gətirir və bəh-bəhlə tələbəyə, şagirdə, öz çevrəsinə verir. Bizim məşhədli Bülbülümüzə bənzəyən belə nümunələr də var. Məşhəddə qoca bir baqqal vardı, adı Bülbül idi. Bəzən o, küçədə yol yeriəndə yerə düşmüş qəzet parçalarını götürüb oxuyur və onları yeni xəbər kimi ona-buna danışır. Misal üçün, otuz il qabaq Həjjiri, yaxud Rəzmaranı öldürmüşdülər. O bunu oxuyur və camaata danışır ki, xəbəriniz var, Rəzmaranı öldürüblər. İndi bu cənablar da 30, 40, 50 il qabaqkı sözü yeni söz kimi tələbəyə verirlər. Qərbin iqtisadi nəzəriyyələri əsasında Dünya Bankı və Beynəlxalq

Valyuta Mərkəzləri xalq və dövlətlərə nə qədər proqramlar verdilər və qərblilərin özləri tərəfindən onların əleyhinə nə qədər tənqidi məqalələr yazıldı! Yenə də bizdə elə şəxslər var ki, həmin tövsiyələri eynilə təkrar edir və yazırlar. Bu, səhvdir. Elmi tədqiqat təkcə öyrənmək və təqlid etmək deyil. Tədqiqat təqlidin əksidir. Bu sizin işinizdir.

Allah sizi müvəffəq etsin!

Allah-Taala deyib-əşitdiklərimizi Özü üçün və Öz yolunda iş hesab etsin!

İlahi! Bu əziz gəncləri Özünün saleh bəndələrindən et!

İlahi! Bu əziz gəncləri xalqımızın mənəvi ehtiyatlarından et!

İlahi! Bu əziz gənclərin beynində və ürəyində bu ölkənin xeyrinə əmanət qoyduğun mənəvi xəzinələri üzə çıxar!

İlahi! Bu universitetin və ölkənin bütün universitetlərinin xidmətçilərinin zəhmətlərini, Sənin üçün və ixtlasla çalışan bütün şəxslərin zəhmətlərini qəbul et!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Aktual elmi mövzuları bilməyin zəruriliyi¹¹

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Fəaliyyətlər və elmə əsaslanma

Çox yaxşı dostlar və ölkədə elmin dəyərli rəhbərləri! Çox xoş gəlmisiniz. Adətən, belə bir məclisdə bizim sözümüz elmin əhəmiyyəti barədə olur. Bu, təkrar olunmuş, lakin təkrarı lazım olan sözü o qədər deməliyik ki, sözün həqiqi mənasında və ürəkdən bu zərurətə inanaq, ölkəni uzun illər düçar olduğumuz xroniki xəstəlikdən xilas edək və onun bütün fəaliyyətləri elm və tədqiqat əsasında olsun. Dəfələrlə demişik və yüz dəfə də deyəcəyik. Əgər tələbə, müəllim, rektor, məmur və nazir bizdən bir tövsiyə istəsələr, tövsiyəmiz bu olacaq ki, elm, tədqiqat və araşdırma ilə Allah-Taalanın insanın qarşısında qoyduğu, həmçinin dərinliyinə getmək qüvvəsini insana verdiyi bu böyük okeanda bacardığınız qədər dərinlikləri kəşf edin. Buna əsasən, elm bizim bu günümüz və sabahımız üçün həyati əhəmiyyətə malikdir. Biz başqa hər bir işi görsək, amma elm sarıdan yoxsul olsaq, o işlər sonsuz və nəticəsiz olacaq.

İnqilabın uğurlu təcrübəsi göstərmişdir ki, biz quruluşun və ölkənin məsul şəxsləri olaraq bu işlərə

başlasaq, hərəkət sevindirici və həvəsləndirici olar. Bu gün bizim inqilabdan öncədən təxminən on beş dəfə artıq tələbəmiz var, halbuki ölkənin əhalisi təxminən iki dəfə artmışdır. Universitetlərin, müəllimlərin, fənlərin, yeni elmi, texnoloji və təcrübi işlərin sayı məsul şəxsləri bu sahədə irəliyə getməyə həvəsləndirir.

Dünya elmi ilə az fasilə

Dünyanın bəzi yeni elmlərində bu elmlərin öncülləri ilə məsafəmiz çox deyil. Vaxtında gözü açıb işə başlamaq çox yeni olan bəzi elmlərdə dünya ilə məsafənin çox az olmasına səbəb olmuşdur. Əgər iradə ilə çalışsaq, onları keçə də bilərik.

Elmsevərlik

Bunların hamısı bizi elmin tükənməz okeanına baş vurmağa həvəsləndirən uğurlu təcrübələrdir. Bunlar aydın məsələlərdir. Dəfələrlə demişik və dedim ki, bundan sonra onlarla, yüzlərlə dəfə də deyəcəyik. Siz də deyiniz və maraqlanın. Elə edin ki, bunlar cəmiyyətin beyninə oturuşsun. Necə deyərlər, elmsevərlik və elmin mərkəzliliyi bütün sahələrdə cəmiyyətin hakim mövzusunə çevrilsin.

İki möhtərəm nazir yaxşı məlumatlar verdilər. Deyilən bu işlər, xüsusən də cənab Doktor Zahidinin dedikləri baş tutsa, bizim məqsədlərimizin çoxu həyata keçəcək; lakin baş tutsa. Bizim problemimiz

budur. Mən bu barədə bir neçə məqama toxunacağam.

Ölkənin ümumi elmi xəritəsi

Bir məqam budur ki, bizim ölkədə ümumi elmi xəritəyə ehtiyacımız var. Biz bilməliyik ki, adı dəfələrlə çəkilən iyirmiillik mənzərənin məqsədlərinə çatmaq üçün bizim ümumi elmi xəritəmiz nədir. Bunu təsvir etməliyik. Sonra bu xəritəni praktik strategiyalara, zamanlı və nizam-intizamlı proqramlara uyğun şəkildə bir cədvəl kimi tədricən təkmilləşdirməliyik. Bu iş baş tutmayıb. Bizim buna ehtiyacımız var. Bu iş seçilmiş və görkəmli şəxslər, ölkənin universitet, təlim-tərbiyə və digər aidiyyətli dairələrində çalışan düşüncə sahibləri tərəfindən həyata keçə bilər və keçməlidir.

Elmin cücərməsi

Növbəti məsələ Elm istehsalı hərəkətidir. Biz 6-7 il öncədən bu məsələni demiş, müzakirəyə çıxarmışıq. Bəli, indi bu məsələnin ətrafındakı bəzi mövzular doğrudan da vaxt itirmək və baş qatmaqdır. Misal üçün, elm istehsalının mənası nədir? Elm istehsal olunmasıdır? Elm kəşf ediləsidirmi? Nə desələr, məqsəd bəllidir. Biz deyirik ki, maddi sivilisasiyanın, həyat məsələləri ilə bağlı sivilisasiyanın mütərəqqi və inkişaf etmiş texnologiyalarının bünövrəsi elmdir. Əgər bu elmi

digərlərindən almaq və özünüz istifadəçi olmaq istəsəniz, heç bir yerə çatmayacaqsınız. Bu elm daxildə cücərməlidir. İnsanın bir şeyi başqasından, onun öyrətmək istədiyi həddə öyrənib şagirdlik etməsi, yaxud həmişə şagird qalmaması fərqli şeylərdir. Mən dəfələrlə demişəm ki, bir xalq həmişə şagird qala bilməz. Biz bir zaman elm və mədəniyyət dünyasında müəllim idik, indi şagird mərhələsinə enmişik. Bir müddət də çox tənbel şagird olmuşuq, amma bu gün hərəkətə başlamışıq və inkişaf etməliyik; xüsusən də fundamental elmlərdə. Bu elmlər həqiqətən, hər bir elmi hərəkətin və mütərəqqi texnologiyanın nəzəri bünövrəsidir. Mən təkid etmişəm və edirəm. Əlbəttə, bu diqqətin və elmi istiqamətləndirmənin yanında əmələ, ölkənin ehtiyaclarını nəzərə alıb o istiqamətdə hərəkət etməyə də diqqət yetirməliyik. Bu da ikinci mühüm məqamdır. Xoşbəxtlikdən, bu gün biz hansı universitet və tələbə məclisində iştirak ediriksə, görürük ki, Elm istehsalı və proqramlaşdırma hərəkətindən danışirlar. Bu indi bir ənənəyə çevrilmişdir. Lakin onu sözün həqiqi mənasında həyata keçirməyə çalışmalı, elmi cüvərtməliyik. Bu elə bir şey deyil ki, idarəçilik və sərmayə qoyuluşu olmadan öz-özünə gözəl formada baş tutsun.

Elmi Nümunələr Fondunun fəlsəfəsi

Növbəti məsələ Elmi Nümunələr Fondu barədədir. Mənim fikrimcə, iki ildən artıqdır ki, biz bunu müzakirəyə çıxarmışıq. Məsələnin zahiri bir fond, müəssisə və idarədir, lakin məğzi budur ki, ölkədə belə bir təşkilat yaransa, mənim fikrimcə, ölkənin elmi çevrəsi, universitetlərin və tədqiqat mərkəzlərinin elmi siması əsaslı şəkildə dəyişər.

Tədqiqatçının və elm adamının arxayınlığı mühüm məsələdir. Müharibədə əhval-ruhiyyənin hər şeydən mühüm olduğu kimi, elmi mühitdə də belədir. Bu əhval-ruhiyyənin də bir mərkəzə ehtiyacı var. Biz bunu Elmi Nümunələr Fondu formatında yaratdıq.

Gənc və elmi məsuliyyət hissi

Növbəti məsələ budur ki, biz magistratura və doktorantura pillələrinin məzunlarını mütləq universitetlərə və tədqiqat mərkəzlərinə daxil etməliyik. Bunun üçün proqram lazımdır. Bu gənc istedadla və həvəslə bu qədər qaçmış, buraya çatmış, doktorantura, yaxud magistratura pilləsini bitirmişdir. Bundan sonra nə etməsi barədə sərgərdan qalmamalıdır. Bunları cəlb etmək üçün proqram hazırlamaq lazımdır. Bunların çoxunun problemi maddiyyat deyil. Elm adamı elmi iş görmək istəyir. İndi möhtərəm nazir dedi ki, tədqiqat və təhsil mərkəzlərini genişləndirmiş və onun üçün pul almışlar. Bu xəbər məni doğrudan da sevindirir.

Bu iş lazımdır. Texnoparklar da - sonra ona toxunacağam - yaxşı işlərdir, amma azdır. Bunların üzərində mərkəzləşib işləmək lazımdır. Çalışıb elə etmək lazımdır ki, indiyə qədər həvəslə və zövqlə qaçmış və bir iş olacağını güman etmiş bir gənc əlində heç bir işin olmadığını, boynuna heç bir məsuliyyətin düşmədiyini görməsin. Mən idarə məsuliyyətini nəzərdə tutmuram, elmi məsuliyyəti, onu sevindirəcək elmi iş və fəaliyyəti deyirəm. Bəzi gənclər buraya gəlib bu hüseydiyyədə bizim nüvə proqramlarımız barədə bir sərgi təşkil etdilər. Burada otaqlar düzəldilər ki, mən müxtəlif işləri görüm. Bir neçə saat bu otaqlara baxdım. Məni özünə cəlb edən çox gözəl və sevindirici bir neçə məqamdan biri bu idi ki, əksəri, bəlkə də 90 faizi 20-30 yaş arasında olan bu gənclərin işləmək, çalışmaq, elmi və praktik şəxsiyyət hissi keçirdiklərini gördüm. Bu, çox dəyərlı və mühüm bir haldır. Biz ali təhsilin yüksək pillələrində təhsil alan tələbə və gənclərin hamısında bu hissi yaratmalıyıq. Bunlar həm inkişaf edirlər, həm də fayda yetirirlər; bəhrə verən gənc bir ağac kimidirlər: həm meyvə verir, həm də özü inkişaf edir.

Tələbə yetişdirmək

Buradakı çıxışlarda da toxunulan başqa bir məsələ Elmi Şura üzvlərinin dərəcə meyarı məsələsidir. Bu meyarlar nədir? Bəli, məqalə, ISI

jurnalları və digər belə məsələlərin hamısı yaxşı və düzgündür. Lakin bunlar yeganə meyar olmasın. ISI jurnallarında dərc olunan məqalələrin özü də həmişə meyar deyil. Mütəxəssis və ekspertlərin dediyinə görə, bunların da müxtəlif səviyyələri var, daimi bir meyar hesab olunmur. Lakin başqa meyarlar da mövcuddur: misal üçün, tələbə yetişdirmək. Tələbə və şagird yetişdirməkdə uğurlu fəaliyyət, yaxud elmi məsələlərdə yeni bir ideya da meyardır. Belə müxtəlif meyarları yazmaq və Elmi Şurada nəzərə almaq olar.

Elmi fənlərə bərabər baxış

Başqa bir məsələ elmi fənlərə baxış bərabərliyidir. Bu, əvvəldə dediyim ümumi xəritədən asılıdır. Əgər o xəritə mövcud olsa, təbii ki, müxtəlif fənlərə baxış bərabər olar, qəfildən bəzi elmlər uzun müddət kənarda qalmaz, bəzi elmlər, misal üçün, tibbin, yaxud mühəndisliyin bəzi gəlirli sahələri əhəmiyyətli və birinci dərəcəli olub fənlərin çoxunu sıxışdırmaz. Necə ki, ölkədə humanitar elmlərin bəzi sahələri və fundamental elmlərə dair fənlər uzun illər diqqətdən kənarda qalmışdır. Araşdırılan olsa, güman ki, bu məsələdə pis niyyətin ipuclarını tapa bilər.

Humanitar elmlər, fundamental elmlər və elmi inkişafın əsası

Baxın, bizim həkimə, mühəndisə, texnikə ehtiyacımız var. Bir həkim insana su və hava kimi lazımdır; eləcə də bəzi fənlər. Bunda heç bir şübhə yoxdur. Mən xalqın gündəlik həyatının bağlı olduğu belə fənləri insanın xərcləmək üçün cibinə qoyduğu pula bənzədirəm. Bir cəmiyyətin cibi üçün bu pul, bu sərvət, bu həkim və bu mühəndis lazımdır ki, xərcləyib yaşaya bilsin. Amma bu pul sərvətə çevrilmir. Əgər onun həmişə qalmasını istəyirsinizsə, onun dayağı olacaq bir kapitalla ehtiyacınız var. Bütün həyat bizim bugünkü pulumuza bağlı ola bilməz. Bunun dayaq və əsas olan fənlərə ehtiyacı var. Fündamental elmlər belədir. Bunlar uzun müddət bu ölkədə unuduldu və bir ölkənin gündəlik xərci üçün cib pulu sayacağı olan fənlərin arxasınca getdilər. Diqqətlə baxsaq, bu işdə pis niyyət də tapmaq olar. Mən deyirəm ki, elmi fənlərə baxış bərabər olmalı və ümumi baxışdan qaynaqlanmalıdır. Məsəl üçün, bir müddət bizim ölkəmizdə humanitar elmlər doğrudan da unuduldu. Digər böyük sahələr də həmçinin. Bu, yolverilməzdir.

Region üzrə elmdə birinci yer

Biz söz və danışıqlarımızda universitetdə keyfiyyət baxımından inkişaf etməli olduğumuzu təkrarlayırıq. Mən bunu qəbul edirəm, lakin bu, kəmiyyət inkişafını inkar etmək deyil. Bizə kəmiyyət

baxımından da inkişaf lazımdır. Biz hələlik universitet və tədqiqat mərkəzlərinin çox olmasından qazanc götürəcəyik. İyirmiillik mənzərədə bizim məqsədimiz regionda elmi baxımdan birinci yeri tutmaqdır. Bunun keyfiyyət baxımından hərəkətə ehtiyacı olduğu kimi, kəmiyyət və say artımına da ehtiyacı var; tələbə, universitet və tədqiqat mərkəzlərinin və bu sahədə günbəgün qarşıya çıxan amillərin artmasına. Bunlara nail olmaq lazımdır. Gərək mənzərə sənədini təmin edəcək həddə çatmaq.

Ölkənin elmi inkişaf prosesi

Əslində, ümumi xəritənin davamı olan başqa bir məqam da budur ki, ölkənin elmi inkişafı bir prosesdir. Universitet özündən əvvəldən və sonradan ayrı bir ada deyil. Bir ölkənin elmi inkişafına sözün həqiqi mənasında nail olmaq üçün bu prosesi təmin etməliyik; yəni ibtidai məktəbdən başlamış universitetin yüksək pillələrindən sonraya qədər. Universitetin yüksək pillələrindən sonra tədqiqat mərkəzləri, tədqiqat inkişafı, ölkədə sənaye və texnologiyanın inkişafı ilə əlaqədar və ölkənin müxtəlif sahələrində texnoloji sıçrayışlar yaratmaq var. Bunlar universitetin yüksək pillələrindən sonraya aiddir. İş isə ibtidai məktəbdən başlanmalıdır. Bu iş təkcə Ali təhsil və Səhiyyə nazirliklərinin işi deyil. Bu iş hökumətin, Mədəni

İnqilab Ali Şurasının, qərar verən və siyasət təyin edən mərkəzlərin işidir.

Ölkənin elmi prosesinin təsviri

Bu sahədə mənim Təlim və tərbiyə nazirliyinə xüsusi sözümlər var. Onların da bu sahədə problemləri var, ehtiyacları təmin olunmalıdır, amma müştərək baxışla. Təlim və tərbiyə, ali təhsil, tibbi təhsil və hətta digər bəzi sahələr bu işdə əməkdaşlıq etməlidirlər ki, bu prosesi təsvir edə bilsinlər. Biz öz uşağımızı əvvəldən istehsalçı, qurucu və yaradıcı beyin üçün hazırlamalıyıq, bizi yetişdirdikləri kimi yox: oturub gözləyək ki, xaricdən bizə bir şey versinlər və biz də öz bacarığımızı həddində ondan istifadə edək. Bu, böyük həddə ilkin elm və beyin tərbiyələrinə - ibtidai məktəbə, orta məktəbə və bu kimi mərkəzlərə aiddir. Onların elm və dərs proqramları çox mühümdür.

Müəllimlərin inkişaf imkanı

Növbəti məqam müəllimlərin həqiqi elmi dərəcələrinin yüksəlişi və aktuallığı məsələsidir. Biz elə bir iş görməliyik ki, müəllimimizin mütaliə etməyə vaxtı olsun. Bu işin idarəsi sizin öhdənizə düşür. Məhərrəm on günlüyündə bu məclisdən o məclisə gedib "iki kəlmə danışım, sizə dua edəcəyəm" - deyən bəzi rövzəxanlar kimi bu universitetdən o universitetə, o universitetdən bu

universitetə gedən müəllim tələbəyə kömək edə bilməz. Mənim müəllimlərlə ildə bir-iki dəfə iclasım olur. Yəqin ki bəziləriniz o icaslarda olub, bəziləriniz də televiziyadan baxıblar. Müəllimlərin özləri etiraf və qəbul edirlər ki, bu onların problemi və işlərinin nöqsanıdır. Əlbəttə, gəlir üçün çalışırlar və təxminən demək olar ki, çarələri də yoxdur. Amma siz bunu təmin etməlisiniz. Qeyd etdiyim kimi, bu sahənin məsul şəxsləri sizlərsiniz. Sizə demək lazımdır ki, bununla maraqlanın, bunun üçün bir şey fikirləşin. Müəllim tələbəyə vaxt ayırmalıdır. Müəllim otağında oturmalıdır ki, tələbə gəlib ondan soruşsun və danışsın. Nəinki ibtidai və orta məktəb müəllimi kimi sinifdə bir dərsi keçsin, sonra da tabaşiri atıb desin ki, xudahafiz. Bunun faydası yoxdur. Tələbəyə və öz mütaliəsinə vaxt ayırmalıdır. Oturub mütaliə etsin. Mütaliə etməyən müəllimin dərsi həqiqətən, heç olur. Bizim hövzə dərslərimizin yaxşı cəhəti budur ki, müəllim mütaliəsiz dərs desə, sabah şagird onun dərsinə getməyəcək. Bir müddətdən sonra dərsi yüz nəfərdən əlli və iyirmi nəfərə çatacaq, sonra da tətill olacaq. Amma universitet belə deyil. Zavallı şagird təyin olunan sinfə gəlməyə, dərsləri təyin olunan müəllimlə oxumağa və onun qiymətini almağa məcburdur, ona bir söz də deyə bilmir. Bu baxımdan, bu, universitetin eybidir və hövzənin bu müsbət cəhəti

onda yoxdur. Hər halda, siz elə edin ki, müəllimin özü elmi səviyyə baxımından inkişaf etsin.

Məzunlar, elmi və dini inkişaf

Növbəti məqam universitetlərdə dini və mədəni tərbiyə şəraiti barədədir. Bu, çox əhəmiyyətli bir şeydir, ölkənin buna ehtiyacı var. Sanki belə inanılıb ki, kimsə, yaxud hansısa bir gənc universitetə gəlsə, dini və mədəni baxımdan tənəzzülə uğramalı və sonra universitetdən çıxmalıdır. Nə üçün bunun əksi baş verməsin?! Universitet elə olsun ki, universitetə qəbul olan gənc bir abituriyent məzun olanda dini dərinlik, din və dini əxlaqa riayət baxımından inkişaf etmiş olsun. Bunu qayda halına salın. Bu, mümkündür. Universitetdən və gənc tələbələrin çox işıqlı qəlbindən daha yaxşı hara var?! Siz görün bizim gənclərimizi dindən uzaqlaşdırmaq üçün bu gün nə qədər çalışırlar! Siz bizim universitetə, onun etikafına, camaat namazına baxın. Mənə universitetin camaat namazı haqda məlumat verdilər. Tələbələrin universitetlərin camaat namazında orta iştirak əmsalı ölkənin hər yerindən çoxdur; əlbəttə, məqbərə-komplekslərdən, Gövhərşad məscidindən və digər ziyarət yerlərindən başqa. Bu, çox əhəmiyyətli məsələdir. Həmçinin tələbələr universitetlərin məscidlərində, yaxud digər məscidlərdə keçirilən etikaflarda iştirak edirlər.

Tələbənin qəlbi çox təmizdir. Mən tələbəyə qibtə edirəm; pak, nurlu və elmlə qəlblər. Bu daha heç nə bilməyən avam gənc deyil, onun qəlbi elm nuru ilə işıqlanmışdır, həm də pak və təmizdir. Çalışıb gənci din və əxlaqdan uzaqlaşdıran amillərin təsirini azaltmalıyıq. Hamı eyni deyil, ailələr və ata-analar müxtəlifdir. Onların da təsirləri var. Biz bu mənfi təsirləri minimuma endirməliyik.

Tələbə gəncin beyni soruşan, araşdırandır. Bu, çox yaxşı haldır. Bəziləri elə bilirlər ki, bu, mənfi cəhətdir. Xeyr, bu, müsbət cəhətdir. Bəzən bizdən o qədər soruşurlar ki, axırda darıxırıq. Deyirik soruşsunlar ki, bir şey deyə bilək. Tələbə soruşmalıdır ki, deyilməsi lazım olanlar ona deyilsin. Dini, etiqadi, siyasi, elmi və tövhid məsələlərindən soruşacaq ən yaxşı insanlar tələbə gənclərdir. Bu istedad və şəraitə görə biz universitetlərin tərbiyəvi, dini və mədəni mühiti üçün iş görməliyik.

Müsəlmanların elmi fəxrləri

Bu sahədə tələbədə milli özünəinam məsələsini canlandırmaq lazımdır. Əvvəldən bizim dərslərimiz elə olub ki, qədim bir Yunan aliminin, fərz edin, Həndəsədə Talsın, yaxud Kimyada müxtəlif Qərb alimlərinin adlarını bilirik, lakin öz alimlərimizi, misal üçün, elm tarixi haqda yazan Corc Sarton qədərincə tanımırıq. Mən 30-40 il bundan öncə Pier Russonun "Elmlər tarixi" kitabını

və Corc Sartonun kitabını görmüşdüm. Corc Sarton İslamın elm dövrünü belə bölür: Cabir ibn Həyyan dövrü, Xarəzmi dövrü, filankəsin dövrü və sair. Bizim tələbəmiz bu alimləri tanımır, lakin onlar tanıyırlar. Xəyyamı Qərb dünyasında bir alim və böyük bir riyaziyyatçı kimi tanıyırlar. Amma bizim tələbəmiz Xəyyamı tanısa da, gül kuzəsi ilə tanıyır, kim olduğunu bilmir. Baxın, bunlar milli özünəinamın əldən getməsinə, bizim tələbəmizin öz elmi keçmişini və zəngin irsini tanımamasına səbəb olur. Universitetdə mütləq bu işləri görmək lazımdır. Dərs qoyursunuz, fənn açırırsınız, təbliğat aparırırsınız, nə iş görürsünüzsə-görün, amma bunu həyata keçirin.

Birliklərin siyasi təhlil qabiliyyətləri

Başqa bir məqam tələbə təşkilatları barədədir. Tələbələrin siyasi işi müsbət bir şeydir. Mən illər öncə bu hüseyniyyədə elə bir cümlə dedim ki, o zaman bəzi məmurlar gileyləndilər. O cümlə universitetlərdə tələbələrin siyasi fəaliyyəti haqqında idi. Bu, lazımdır. Təkcə tələbənin yüngülləşməsi üçün yox; bəziləri elə bilirlər ki, tələbələrin universitetlərdə siyasi fəaliyyətlərinin yeganə faydası bu gənclərin bir qədər yüngülləşməsidir. Yox, bu gənc bizə sabah ölkənin idarəsi üçün lazımdır. O, siyasəti anlamalıdır, beyni siyasət sahəsində bişmiş fəal beyin olmalıdır, yoxsa onu

aldadarlar, yerə vururlar. Bəli, bu, lazımdır. Lakin lazım olan siyasi dərk və təhlil qabiliyyətidir. Təəssüf ki, universitet xaricindəki qruplar həmişə öz siyasi məqsədlərindən ötrü universitetlərə əl uzadırlar, bu məsələyə əsla diqqət yetirmirlər. Bizim uzun müddət iqtisadiyyat, mədəniyyət, siyasət və digər sahələrdə düçar olduğumuz istismarçılıq, təəssüf ki, xüsusən son bir neçə ildə siyasi qruplar universitetdə tələbələr üzərində icra edirlər. Bu, səhvdir. Siz bir şey fikirləşməlisiniz ki, sağlam tələbə təşkilatları – istər birliklər, istər Bəsic, istər Allahın lütfü ilə bu gün universitetlərdə mövcud olan digər yaxşı tələbə təşkilatları elmi işin yanında siyasi təhlil qabiliyyəti də əldə edə bilsinlər. Təhlil qabiliyyəti olmasa, insan əcnəbinin hiyləgər təhlilinə aldanar. Siyasət aləmində heç kəs gəlib açıq şəkildə demir ki, mən sənə zülm etmək istəyirəm; nə bir xalqa, nə də bir şəxsə. Belə demirlər, gəlib siyasi fəndlərlə onu ələ keçirməyə çalışırlar. Eynilə fəlsəfi çaşdırmalar kimi qarşı tərəfin zəhnini bir elmi gözbağlayıcılıqla, əslində isə hoqqabazlıqla yayındırırlar. Bir siyasi səfsətə düzəldir və öz mıxlarını vururlar. Biz elə etməliyik ki, bizim bu gəncimiz çaşdırmanı sezə bilsin. Necə ki, fəlsəfə və məntiqdə çaşdırmanı başa düşmək bir məharət sayılır. Biz öz gəncimizi çaşdırma ilə tanış etməliyik ki, o da çaşdırmanın biləyini tuta bilsin. Desin ki, sənin ortaya qoyduğun bu fikir, nəticə və arqumentin burası nöqsanlıdır.

Siyasi təhlil qabiliyyəti budur, bunu gəncdə yaratmaq lazımdır.

Büdcə və elmi tədqiqat

Növbəti məsələ tədqiqat barədədir. Çox təkrar edildiyindən buna tam diqqət olunmur. Bu, ibadət zikrləri kimidir: insan adət kimi təkrarlayır, fikri isə başqa yerdədir. Dördüncü proqramda ümumi daxili məhsulun üç faizə qədərini tədqiqat büdcəsi üçün nəzərdə tutmuşdular. Qabaqcadan dedilər ki, dördüncü proqramın sonuna qədər tədqiqat büdcəsi üç faizə çatmalıdır. Ötən il də burada müəllimlərin toplantısında tədqiqat büdcəsi haqqında danışıldı. Bir nəfər dedi ki, tədqiqat büdcəsi filan qədər olub, mən dedim ki, yox, bir faizə çatıb və bu ilin axırına qədər bir faiz yarıma çatacaq. Amma bu yaxınlarda mənə məlumat verdilər ki, 0.6 faiz olmuşdur. İndi deyəsən, həmin 0.6 faizin də hamısını verməyiblər, 0.45 faizini veriblər. Belə olmaz. Əvvəla, bu, beşillik proqram və qanundur, həyata keçməlidir. Proqramdan kənara çıxmaq qanunu pozmaq deməkdir. Həm də ölkənin gələcəyi bundan asılıdır. Biz elm istehsalı, tədqiqat və bu kimi məsələlər barədə bu qədər danışaq, amma tədqiqat büdcəsi verilməsin, azalsın, diqqətdən kənarda qalsın?! Belə olmaz. İndi biz kimin yaxasını tutaq?! Əgər cənab prezidentə desək, deyəcək hökumətin iclasında deyilməlidir. Gərək bu iki nazirin yaxasını tutaq,

bunlardan istəyək ki, hökumətdə bununla maraqlansınlar. Tədqiqat məsələsi doğrudan da kiçik məsələ deyil.

Ali təhsilin yüksək pillələri

Başqa bir məsələ də yüksək təhsil pillələrinin tələbələrinin ümumi tələbələrə olan nisbətidir. Eşitmişəm ki, bu, çox aşağıdır. Mənə verilən məlumata əsasən, altı faizdir. Bu, azdır. Mütəxəssislərin rəyinə görə bu nisbət təxminən otuz faizə çatmalıdır. Bunun üzərində işlənsin. Tələbələri bu miqdara çatdırmaq üçün biz yüksək təhsil mərkəzlərini artırmalı və bizdə olmayan fənləri açmalıyıq.

Texnoparklar

Son bir neçə ildə yaradılmış texnoparklar yaxşı işdir. Üç-dörd il öncə dostların yanında bu barədə mənə məlumat verdilər. Çox yaxşı işdir, amma eşitmişəm ki, ölkədə mövcud olan təxminən on texnoparkın iki-üçündən artığı fəal deyil, digərləri dayanmışdır. Bu da aidiyyətli şəxslərin diqqət yetirməli olduğu yaxşı işlərdəndir.

İcrası lazım olan sərəncamlar

Bu sözləri deməli və təkrar etməliyik. Bunları təkcə moizə hesab etməyin. Mənim universitet rektorlarından, tədqiqat mərkəzlərinin başçılarından,

cənab nazirlərdən, buraya təşrif buyurmuş məmurlardan xahişim budur. Bizim sizə dediyimiz sözlər moizə üçün deyil. Xeyr, bunlar icrası lazım olan işlərdir, bu işləri görməlisiniz. Əgər görməsəniz, bunun üçün qanunda cəza nəzərdə tutulmayıb, amma daha ağır cəzaları var və o, sizin barənizdə mühakimələrdir. Universitetlərimizi yarandığı zamandan qeyri-yerli strukturla, xalqın və ölkənin baxışlarını nəzərə almadan açan, bizi buraya çatdıran və bu tənəzzülə sürükləyən şəxslər barədə bu gün bizim mühakiməmiz nədir?! Əgər səhlənkarlıq etsək, bizim haqqımızda da belə yürüdülecək. Bizim cəzamız qanunda müəyyən bir cinayət üçün nəzərdə tutulan cəzadan daha ağırdır.

İnşallah müvəffəq olarsınız. Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Tələbələrdə milli və dini kimliyi canlandırılmaq¹²

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Müəllimə hörmət

Əziz qardaş və bacılar! Möhtərəm müəllimlər və universitetlərin Elmi Şura üzvləri! Çox xoş gəlmisiniz.

Bir neçə ildir bizim hər il keçirdiyimiz bu məclisdə əsas iki məqsəd var. Bunların yanında bizim dostcasına və səmimi məclisimizin digər məqsədləri də ola bilər. O iki məqsədin birincisi müəllim və alimlərə hörmət bildirməkdir. Biz istədik bu toplantı ilə, hər il burada keçirilən bir neçə saatlıq nisbətən geniş və möhtərəm müəllimlərin öz fikirlərini bütün ölkədə yayımlanan ümumi tribunada səsləndirmək üçün tapdıqları imkanla möhtərəm müəllimə qarşı hörmətimizi elan edək. Bizim fikrimizcə, bu, mühüm bir məqsəddir. Biz alimə hörmət bildirsək, elm də hörmətlənər və elmə hörmət olunsa, inkişaf edər, genişlənər. Ölkəmizin gələcəyi üçün bizim buna ehtiyacımız var.

Yaxıngörən müəllimlər

İkinci məqsəd budur ki, dostcasına, səmimi və adətən, seminarlarda mövcud olan rəsmiliklərdən uzaq bir məclisdə universitet işlərindən və ölkənin elmi vəziyyətindən xəbərdar olan alim və ziyalılar universitetlərin əsas məsələlərini desinlər. Universitetlərin elmi cəhətləri və daha çox müəllimlərlə əlaqədar məsələlər deyilsin ki, bu məclis, ölkənin elmi məmurları və onun ardınca bütün ölkə, universitetlərin mühüm məsələləri, onların ehtiyacları və bu sahədə gələcəyə baxışlarla tanış olsun. Bizim hər il belə məclisimiz olur. Mənim özüm şəxsən burada söhbət edən dostların sözlərindən bəhrələnmişəm. Mənim üçün yaxşı məqamlar aydınlaşıb və bunun ardınca münasib və yaxşı işlər də görülmüşdür. Heç şübhə etməyin ki, biz son 10-12 ildə ölkəmizdə elmin, tədqiqatın inkişafı və onun müxtəlif yenilikləri sahəsində yeni bir hərəkəti təcrübə edirik. Baxmayaraq ki, bu hərəkət inqilabın əvvəlindən başlayıb, amma son illərdə daha intensiv olmuş, daha yaxşı inkişaf etmişdir. Lakin bunlar hələ çox ilkin və ibtidai addımlardır. Bu baxımdan, biz hələ də ölkədə elmi inkişaf etdirmək üçün sizin fikirlərinizə, təkliflərinizə və xatırlatmalarınıza ehtiyaclıyıq. Bu məclisdə bu ehtiyacın bir hissəsi inşallah, təmin olunacaq.

İndi mən hazırım. Məqsəd mənim danışmağım deyil. Mən bu məclisdə daha çox

dinləyici olmaq istəyirəm. Əgər axırda vaxt qalsa, bir neçə cümlə deyəcəyəm. Amma əsasən, dinləməyi tərcih edirəm.

Müəllimlərin çıxışından sonrakı nitq

Eşitdiyimiz fikirlər, mənim fikrimcə, faydalı və rəngarəng idi. Ola bilsin, bəzi dostlar bu sözlərin bəzisini təsdiq etməsənlər, lakin bu mövzuların bu məclisdə deyilməsi şübhəsiz, faydalı idi. Bizim, məmurların və bu işlə məşğul olan şəxslərin zəhnini açır və universitet məsələləri sahəsində lazımı üfüqlərə əvvəlkindən daha artıq diqqət yönəldir. Mənim bu qısa fürsətdə deyəcəyəm iki-üç məsələ və qısa bir məqamdır.

Universitet; iki baxış, iki dil

Biri budur ki, biz universitet cəmiyyətinin və elm mühitinin indiki ehtiyacları barədə danışmaq istədikdə iki baxışdan və iki dillə danışa bilərik: bir dil həvəsləndirici, hərəkətə gətirən dildir, bir dil isə məyus edib işdən soyudan dil. Mənim xahişim budur ki, möhtərəm müəllim və məmurlar hər yerdə - sinifdə, elmi toplantılarda və hesabatlarda birinci dildən istifadə etsinlər, ikinci dildən yox.

Elmi inkişaf sürəti

Mənə verilən statistikaya əsasən, son bir neçə ildə bizim inkişaf sürətimiz dünya miqyasında birinci olmuşdur. Mən son zamanlar müraciət etməmişəm, lakin bu statistikanı təxminən ay yarım öncə görmüşəm. Hesablanmış, dəqiq və düzgün rəqəmdir. Ölkəmizin elmi inkişaf sürəti təkcə bölgədə yox, dünya səviyyəsində birinci yerdədir. Lakin indi aktual olaraq əlimizdə olan və çatdığımız mövqə çox da qaneedici deyil. Bu iki reallıq bir-birinin yanında olmalıdır. Hər ikisi düzgündür; həm bu gün çoxlu çatışmazlıqlarımız var, dayandığımız yer bir iranlı, müsəlman, uzaq üfüqlərə və geniş baxışlara malik toplumu razı edəcək yer deyil, həm də sözügedən hərəkətimiz çox yaxşı və sürətli olmuşdur. Bu sürəti azalmağa qoymamalı, həm də artırmalıyıq.

İran və gələcək əlli il

Mən təxminən il yarım bundan qabaq gənclərin, tələbələrin və ziyalıların iştirak etdiyi bir elmi toplantıda dedim ki, biz 10-15 il yox, 50 il bundan sonra dünya səviyyəsində elmi cəhətdən birinci olmanızı gözləyirəm. Yəni elmin sərhədlərini biz təyin etməliyik. İş o yerə çatmalıdır ki, bizim dilimiz dünyada elm dili olmalıdır. Bu mənim gözümlə qarşısında olan üfüqdür. Buna nail olmaq üçün əvvəla, mümkünlüyünə inanmalıyıq. Müəllim, tələbə, rektor və digərləri bunun mümkünlüyünə

inanmasalar, bilin ki, heç vaxt nail olmayacağıq. Biz buna inanmalıyıq.

Sivilizasiya yaradan amillər

Mənim sözüüm budur. Mən deyirəm ki, bu inamın şərtləri mövcuddur. Əvvəla, bizim yüksək elmi istedadımız dünyada sübuta yetmişdir. Həm də ölkənin təbii şəraiti bunu göstərir. Biz yaxşı yerdə yerləşirik, yaxşı əhalimiz, yaxşı coğrafi iqlimimiz var. Bizim imkanlarımız yüksəkdir və yoxsul ölkə deyilik. Mən bir dəfə ümumi söhbətdə bunların statistikasını demişəm və yayımlanıb, təkrarlamaq istəmirəm. Bizdə dünya əhalisinin təxminən yüzdə biri var. Yer kürəsinin sahəsinin də yüzdə birinə sahibik, lakin dünyanın indiki sivilizasiyasını təşkil edən və irəliyə aparan əsas amillər sahəsində - yəni polad, mis və başqa bir neçə amildə ehtiyatlarımız bir faizdən çoxdur, üç, dörd, beş faizdir. Neftə və qaza çatanda isə birdən-birə sıçrayışlı inkişaf müşahidə edirik. İnsani istedad var, təbii istedad var, iş təcrübəsi də var. Biz görürük ki, harada diqqətlə çalışıb, zəhmət çəkmişiksə, irəliləmişik. İndi cənab Doktor Mərəndi inqilabın ilk üç-dörd ilində həkimlərin, universitet müəllimlərinin, təhsil və təlim-tərbiyə mərkəzlərinin azlığı barədə dərdləri, nıgaranlıqları dedi. O zaman bu çatışmazlıqları müşahidə edərkən bizim çəkdiklərimiz acı bir dastandır. Ürəyin cərrahiyyə əməliyyatı üçün bu

ölkədə yeddi-səkkiz ilə növbə verilirdi. Bir nəfər ürəyini cərrahiyyə əməliyyatı elətdirmək istəyəndə, qapağını dəyişdirmək, yaxud damar peyvəndi və digər bir əməliyyat etdirmək istəyəndə səkkiz il gözləməli idi, - bu, iyirmi il öncəyə aiddir - çoxları da ölürdülər. Biz bu gün həmin keçmişə baxdıqda görürük ki, ölkənin bu sahələrdə inkişafı vəsfəgəlməzdir. Hərəkət çox yaxşı olub. Çalışdıq, nəticəsini də müşahidə etməkdəyik.

Universitetin inkişafı

Cənab Doktor Quraninin məlumat verdiyi bu Royan tədqiqat mərkəzi, onların az imkanlarla əldə etdikləri kök hüceyrələr, bu sahədə inkişafı, iki il öncə burada keçirilən seminar, dünya alimlərinin rəyi, təəccübü - bunların hamısı, doğrudan da fəxr kimi gözüümüz qarşısında canlanmağa layiq məsələlərdir. Bizim mərhum Doktor Kazimi Aştiyani kimi şəxsiyyətlərimiz var. Mən istəyirəm bu mömin, dəyərli, işgüzar, təşkilatçı və doğrudan da inqilabçı və mömin olan nakam gəncin adını çəkim. İndi də ölkədə belələri çoxdur, müxtəlif sahələrdə çalışırlar. Yaxşı işlər görülmüşdür. Bizim universitetlərimizin bugünkü vəziyyəti 20-25 il qabaqkı vəziyyətlə müqayisədə iləsi deyil, inkişaflarımız çox yaxşıdır.

“İnanmaq lazımdır ki, biz bacarıyıq!”

Mən təhlilin lazım olduğunu dediyim statistikalara və cənab Doktor Məlikzadənin dediyinə toxunmaq istəyirəm. Baxın, bir universitetin qiymət alıb-almaması üçün mövcud meyarların hamısı elmi deyil. Bəzən sizin əsla qəbul etmədiyiniz məsələlər var. Mən indi açıq demək istəmirəm. Mən bir universitetin beynəlxalq qiymət alması üçün mövcud meyarları gördüm. Siz bunların bəzisini qəbul etmirsiniz. Əgər cənab Doktor Məlikzadənin, cənab Doktor Mərəndinin, cənab Doktor Fazilin və ya digərlərinin nazirlik dövründə bu meyarlara başlamaq istəsəydik, bizim İslam və İran mədəniyyətimizə əsaslanaraq onların özləri bunu qəbul etməzdilər. Bir qədəri də təbii ki, elmi məsələlərdir. Şübhə yoxdur ki, biz işin əvvəlindəyik, mən dedim, ilk addımlardayıq. Bu addımları sürətləndirməli, irəliləməli və bacardığımızıza inanmalıyıq. Mənim sözüm budur. Siz bu inamla, bizim mömin gənclərimizin istedad və inkişafını qəbul etməklə çatışmazlıqları bir-bir sayın, heç bir eybi yoxdur. Bu bizi həvəsləndirəcək ki, bu çatışmazlıqları azaldaq və günbəgün irəliləyək. Bunu sizdən eşidən gənc də həvəslənəcək, qəlbində inkişafa həvəs və ümid artacaq. Lakin bizim baxışımız mənfi və məyusedici olsa, belə olmayacaq. Mən bunu qəbul etmirəm.

Elmi cəsarət - birinci şərt

İkinci və mənim fikrimcə, əsas məqam. Buraya təşrif buyurmuş siz cənablar və xanımlar ölkə müəllimlərindən nümunələrsiniz. Bizim müəllimlərimizin elmi inkişafı üçün iradə göstərməli olduqları birinci məsələ bütün sahələrdə elmi cəsarətdir; həm humanitar elmlərdə, həm təcrübi elmlərdə, həm texnologiyaya yaxın sahələrdə, həm də fundamental elmlərdə. Nəzəriyyələri izləsinlər, istehsal etsinlər, yaratsınlar, tənqid etsinlər. Gözübağlı və təqlid formasında iş görmək olmaz. Keçmişdə bizim problemimiz həmişə bu olub. Müxtəlif sahələrə, bütün elmi sahələrə gözübağlı və təqlidlə baxmışıq ki, görək qərblilər nə deyirlər. Düzdür, qərblilər elmi hərəkətdə bizdən ən azı iki əsr, iki əsr yarım öndədirlər, çox möhtəşəm və inanılmaz yerlərə çatıblar. Buna şübhə yoxdur.

Təqlid anlayışı

Biz də geri qaldıq. Keçmişdəki bütün fəxrlərimizə rəğmən, tənbəlliyimizə və yanlış siyasətlərimizə görə geri qaldıq. Buna şübhə yoxdur. Amma mən əvvələr də demişəm: Biz elmi bir şəxsin yanında şagirdlik etməyə utanmırıq, amma həmişə şagird qalmağımızı düşünməməliyik.

Şəxsi və milli özünəinam

Bizim müəllimlərdə şəxsi və milli özünəinam zəruridir. Əvvəla, bizim müəllimimizin şəxs olaraq

özünə etimadı olsun, elmi iş görsün, öz elmi işinə arxalansın və onunla fəxr etsin. İkincisi isə, milli özünəinamı olsun, bu xalqın çıxarına və bacarıqlarına inansın. Əgər bir müəllimdə belə bir hal mövcud olsa, bu, hər yerə dolacaq, dərsdə, sinifdə, tələbəyə biliyin ötürülməsində öz tərbiyəvi təsirini göstərəcək. Üçüncüsü də çox çalışmaqdır. Biz bir qədər tənbelliyimizə görə müxtəlif sahə və səviyyələrdə ziyan görmüşük. İşləmək lazımdır, işdən yorulmaq olmaz. Buna əsasən, yenilik və yaradıcılıq, elmi cəsarət, şəxsi və milli özünəinam və çoxlu iş həm bizim, həm də universitet müəllimlərinin elmi inkişafının çarəsidir.

Üçüncü məqam bəlkə də qabaqkının davamıdır. Mən bir neçə il öncə elm istehsalı, elm hərəkəti və elmin sərhədlərini yarmağı istədim. Bu gün xoşbəxtlikdən, bu, tələbə və elm mühitlərində ümumi bir istəyə çevrilmişdir, tələbə və müəllimlərin dilindən dəfələrlə təkrar olunur. Biz də elm və texnologiyanın müxtəlif sahələrində əldə etdiyimiz inkişaflarla fəxr edirik. Bu inkişafların çoxu aşkardadır, mediaya da çıxıb; misal üçün, nüvə enerjisinə aid məsələlər və sair. Çoxları da hələ aşkara çıxmayıb, yəni doğrudan da təkmilləşməkdə olan yarımçıq işlərdir. Ölkədə bizim belə işlərimiz çoxdur. Hər halda, qeyd etdiyim kimi, baxışımız ümidvar baxışdır və biz bacarıyıq.

Elmi sıçrayış yeni yolları kəşf etməkdə

Bir məqamı deməliyik. Elmin sərhədlərini keçmək ölkəmizdə hələ də ciddiyyə alınmır. Biz istəyirik ki, alimlərimiz kəsə yollar tapsınlar. Təbiət aləmində mövcud olan və bəşərin biri o birindən sonra kəşf etməli olduğu tükənməz yolların kəşf olunmayanlarını tapmaq lazımdır. Biz kəşf olunmayan yolları kəşf etmək istəyirik. Biz hansısa texnikanı, fərz edin, nüvə işi üçün digərlərinin bizdən illər öncə tapdığı, istehsal və istifadə etdiyi sentrifuqu özümüz düzəldə bilmişiksə, bu, təbii ki, böyük işdir. Biz bunu digərlərinin köməyi olmadan görə bilmişik və onun yeni nəsillərini istehsal edirik. Bunda şübhə yoxdur, amma bu, görülməmiş iş deyil. Bu, digərlərinin gördüyü iş və getdiyi yoldur. Biz də əlli il, yüz il bundan sonraya qədər məhrum qalmalı idik. Bu texnologiya və bu elm bizim kimi ölkələrə verilməyəcəkdi. Bizim gənclərimiz, alimlərimiz, tədqiqatçılarımız öz səylərini toplaya bildilər. Bu, dəyərli işdir. Amma mən deyirəm ki, elm və texnologiya sahəsində bəşər beyninin əldə etmədiyi işi görməyə çalışın. Bu zaman biz elmin ön xəttini qırıb bir addım irəliyə getmiş olacağıq.

O zaman bunu iddia edə bilərik və bu, mümkündür. Əlbəttə, yeni addımlar atmaq həm də digərlərinin vasitəsi ilə keçilmiş yolları qət etməkdən asılıdır. Buna şübhə yoxdur. Amma heç zaman beyni qısa yollar tapmaq üçün axtarışdan məhrum və bu

işi ona qadağan etməməliyik. Ölkədə bizə bu lazımdır.

Elmi məqsəd təyin etmək

Bir məqam da bəzi dostların sözlərində deyiləndir. Mən də burada qeyd etmişdim ki, təkidlə tapşırım. O da budur ki, biz mühüm tədqiqat və araşdırma məsələsini məqsədyönlü etməliyik; yəni ölkənin doğrudan da nəyə ehtiyacı olduğunu bilək və tədqiqatları həmin istqamətlərə yönəldək. Bəzi dostların sözlərində buna təkid vardı. Tamamilə doğrudur. Bunun üçün bizə mərkəzi informasiya arxivi lazımdır. Görsünlər nə lazımdır, nə yerinə yetirilmişdir, bir tədqiqatı təkmilləşdirmək üçün nə lazımdır ki, bu müxtəlif hissələr bir-birinin yanına qoyula bilsin. Bu da həmin məqamın altında olan bir məsələdir. Yenə də bəzi dostlar xatırlatdılar və mən də qeyd etdim. Biz universitetdə elmi imtiyazın verilmə sistemini bu məsələlərə uyğunlaşdırmalıyıq. Misal üçün, ISI jurnalında bir, yaxud bir neçə məqalə nəşr etdirməyin özü kifayət etmir. Yəni bizim tədqiqatçımız elmi dərəcə əldə etmək üçün ölkəyə heç bir faydası olmayan, ölkənin tədqiqat ehtiyaclarından heç birini təmin etməyən bir məqalə hazırlamaq və istehsal etmək haqda düşünməməlidir. Bəli, onun jurnal sahibləri, yaxud başqa bir şəxs və başqa bir yer üçün faydalı olması mümkündür, amma ölkəyə faydalı deyil. O bu işi

yalnız elmi dərəcədən ötrü görür. Bu sistem düzgün deyil, dəyişməlidir. Elmi imtiyazların verilmə sistemində və uyğun əsasnamələrdə hansı tədqiqat işinin ölkənin ehtiyacına uyğun olması, hansı işin tədqiqatlar məcmusunu tamamlaması nəzərə alınmalıdır. Bəzən hansısa sahələrdə bizim məcmu işlərimiz var, amma onun orta halqaları yoxdur. Bu halqaları təkmil etmək çox əhəmiyyətlidir. Deməli, elmi tədqiqatı ölkənin sənaye və digər həyati ehtiyaclarına uyğunlaşdırmaq lazımdır.

Başqa bir məsələ də tələbələrin dini tərbiyəsidir. Bu gün xoşbəxtlikdən, ölkə universitetlərində mömin, iqlaslı, dərin dini inanlara və milli özünəinam hissinə malik çoxlu müəllimlərimiz var. Bunlar inqilab dövründə yetişənlərdir və xoşbəxtlikdən, universitetdə hər yerdə uca elmi təməllərlə xidmət göstərməkdədilər. Bu, sevindirici və fəxrli haldır.

Dini və milli kimlik

Tələbələrin dini tərbiyəsi ölkənin universitet müəllimlərinin məqsədlərindən biri olmalıdır. Tələbəni həm dindar, həm də milli inanlara, qeyd etdiyim milli özünəinama malik yetişdirmək lazımdır. Mən bunun əksini hərdən bəzi universitet və siniflərdən eşidirəm. Müəllim sinifdə elə danışıq ki, tələbə iranlı olduğundan bezir. Bu, insafsızlıqdır. Bu, gəncin məsləhətinin və bu nəslin məsləhətinin

ziddinə əməl etməkdir. Gənci milli kimliyinə və milli inamlarına bağlamaq lazımdır. Siz bu gün İslam dünyasının harasına getsəniz, İslam Respublikası quruluşu və İran xalqı xalqların gözündə ən əziz xalqdır. İslam dünyasının şərqindən qərbinə, Asiyadan Afrikaya qədər hər yerdə belədir. Bəli, iranlı gənc tarixi fəxrindən, mədəni-tarixi irsindən, ölkədə mövcud olan insani və təbii potensiallardan əlavə, həm də bu mövqeyə görə nə üçün sevinməsin?! Nə üçün onu məyus edək?! Bu hallar bəzən müşahidə olunur. Burada iştirak edən əziz qardaş və bacılar, həmçinin digər müəllimlər bunu öz vəzifələrindən bilsinlər.

Vaxt bitdi. Mən bugünkü məclisə çox sevindim. Bu məclisdə əməyi keçmiş bütün dostlara səmimi minnətdarlığımı bildirirəm. Ümidvaram ki, Allah bu ayda və ilin bütün günlərində Öz rəhmət və bərəkətlərini siz əziz qardaş və bacılara və ölkənin elm və universitet mühitinə nazil etsin!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Quruluş və İslam universiteti¹³

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Ramazan ayında keçirilən bu tələbə məclisimizin özəlliyi əvvəla, onun paklığında, təravətində və təmizliyindədir. Bir qrup pak qəlbli gənc mübarək ramazan ayının müqəddəs havasında bir yerə toplaşır. Siz burada ürəkdən gələn, şəxsi, siyasi və digər məqsədlərlə qarışmayan sözlərinizi deyirsiniz. Mənim fikrimcə, bu il bu məclis bir qədər ayın axırlarına düşdü. İyirmi üç gün oruc tutdunuz. İnşallah, oruc tutmaq, səmərəli qədr gecələrini keçirmək və Quran oxumaq sizin ürəklərinizi və ruhlarınızı işıqlandırmışdır. Bu nurluluq bu məclisdə də görünür.

İkinci özəllik bu məclisdə olan tələbə və gənclik təravətidir. Bu məclisin mənəvi təravəti bizim kimi qocalıb əldən düşmüş birisinə də keçir və sizdən güc alırıq. Buna görə məclisi faydalı sayıram və çıxış edən, məclisi idarə edən dostlara və qabaqcadan bu məclisin lazımı işlərini görən şəxslərin hamısına səmimi təşəkkürümü bildirirəm.

Tələbə və yeni baxış

Bu məclisdə deyilən, gənc və tələbə məclislərində bəyan olunan sözlərin bir neçə xüsusiyyəti var. Biz bu xüsusiyyətlərinə görə bu məclisi və bu çıxışları sevirik. Biri budur ki, sizin zehni ifadələrinizdə yeni amillər mövcuddur və bu məclisdə söhbət edən gənclərin sözlərində fikir yeniliyinin tərəvəti var. Bu, faydalıdır və qorunmalıdır. Biz bunu sevir və lazım bilirik.

Tələbə və ideal baxış

İkinci xüsusiyyət ideal baxış və gözləntilərdir. Bunu sizə deyim, əgər sizin dediyiniz bu məsələlərin bəzisi təhlil olunub ələnsə, ondan bir şey qalmayacaq. Lakin baxış və gözlənti ideal olduğu üçün gözəldir. Bir amalı əldə etmək mümkün olmaya da bilər. Lakin o amalı buraxmaq da olmaz. Sizin ideal baxışınız və bu baxışdan irəli gələn gözləntilər bizim üçün gözəldir.

Tənqid dili

Üçüncü xüsusiyyət tənqid və tələb edən dildir. Kimsə təsəvvür etməsin ki, bu tənqid dili həтта bir qədər acı da olsa, burada oturduğum üçün məni narahat edir. Xeyr, elə bu tənqid dilinin özü də həmin ideal baxış və gözləntilərdən irəli gəlir. Əldə olanlarla razılaşmamağın mənası budur ki, əlimizdə olmayanlara çatmaq istəyirik. Bizim istədiyimiz də budur.

Tələbə hərəkətinin üç şərti

Buna əsasən, həm yeni fikir, həm ideal baxış və gözləntilər, həm də o baxışdan irəli gələn xüsusi diliniz olsun. Bunlar yaxşı şeylərdir. Əgər bu xüsusiyyətlər qorunsa, o zaman tələbə lokomotiv kimi hərəkətə gətirəcək, irəliyə aparacaq və istiqamət verəcək. Lakin gənclər mövcud vəziyyətlə, yəni olanlarla qane olub razılaşıbsalar, daha inkişaf olmayacaq. Gərək daim istəsinlər.

Fəsadla mübarizə

Sizin sözləriniz arasında iki-üç məqam var idi. Mənim bunlara toxunmağım lazımdır. Yəni bunu deməyim doğrudan da insaf naminə lazımdır. Deyilir ki, fəsadla mübarizə, yaxud 44-cü maddənin icrası üçün heç bir iş görülməmişdir. Xeyr, belə deyil. Çoxlu işlər görülmüşdür və görülməkdədir. Mən görülənlərlə qane deyiləm. Ölkənin yüksək rütbəli məmurlarından həmişə soruşur və tələb edirəm. Lakin bunun mənası o deyil ki, onlar heç bir iş görmürlər. Yox, doğrudan da iş görülür və yaxşı inkişaf olmuştur. Xüsusən son bir ildə həqiqətən, yaxşı işlər görülmüşdür. Əlbəttə, siz ciddi surətdə istəyin və tələb edin. Bu bizim istədiyimiz məsələdir.

Doqquzuncu hökumətin ekspert dəstəyi

Mən siz dostların çıxışları arasında gördüm ki, doqquzuncu hökumətin ekspert dəstəyinin zəif olması, yaxud ümumiyyətlə, belə bir dəstəyin olmaması güman olunur. Mən hər gün ölkənin müxtəlif cinahlarının bəlkə də 16-17 qəzetini vərəqləyirəm. Bu, eynilə bu hökumətə müxalif cinahların təkid göstərdiyi məqamlardandır. Biz elə bilirdik ki, belə söz və şayiələrin çox da təsiri yoxdur, amma indi görürük ki, yox, təsirsiz deyil. Tələbə, görkəmli və ziyalı təbəqə olan sizlər doğrudan da elə bilərsiniz ki, hökumətin ekspert dəstəyi yoxdur. Belə mühakimə yürütmək olmaz, belə deyil. Yaxud sizin sözlərinizdə deyildi ki, hökumətdə baş verən dəyişikliklər icra korpusunun dərinliklərinə qədər işləyəcək. Belə deyil. Bir-birinin ardınca çoxlu hökumətlər mənimlə və mən də onlarla işləmişəm, iş, fəaliyyət, hərəkət və dəyişikliklərini görmüşəm. Bu hökumətin müxaliflərinin ortaya qoyduğu başlıqlardan biri təxminən bu iraddır. Mən bunu əsla təsdiqləmirəm. Belə deyil. Bəli, bütün hökumətlərdə dəyişikliklər olmuşdur; bəzi hökumətlərdə bir qədər çox, bəzilərində bir qədər az. Bu doqquzuncu hökumət də çox olanlardan deyil. Bundan daha geniş və daha dərin dəyişikliklər görmüşük. Belə qəzet şayiələrinə çox da əhəmiyyət verməyin.

Universitetlərdə siyasət

Burada əsaslı bir məqam meydana çıxır. Mən həmişə tələbələrlə qarşılaşdıqda bunun üzərində dayanıram. Bu, ölkənin mühüm hadisələri barədə təhlil qabiliyyəti əldə etməkdir. Mənim həmişə üzərində təkid göstərdiyim məsələ, yəni universitetlərdə siyasət məsələsi bu deməkdir. Bizim iki siyasi işimiz var: Biri siyasətpərəstlik və siyasətbazlıqdır. Mən bunu əsla tövsiyə etmirəm; nə universitetdə, nə də universitetdən xaricdə, xüsusən də universitetdə. Biri də siyasətçillikdir; yəni siyasi təhlil qabiliyyəti və siyasi dərk əldə etmək. Tələbə təşkilatlarının vəzifələrindən biri budur. Mən təkid edirəm: əsas nümayəndələri burada iştirak edən tələbə təşkilatları proqram və işlərini elə nizamlasınlar ki, tələbə siyasi təhlil qabiliyyəti əldə etsin, hər sözü asanlıqla qəbul etməsin, hər bir ehtimalla asanlıqla öz beynində yer verməsin, yaxud rədd etməsin. Siyasi təhlil qabiliyyəti çox mühümdür. Biz əksər hallarda bu cəhətdən ziyan çəkirik. Hətta digər xalqlar da siyasi dərkdə səhv və yanlışlıqlar səbəbindən bəzən böyük problemlərə düşər olmuşlar. Bu, mühüm bir məsələdir.

Tələbənin dərin məlumatı

Başqa bir məqam da tələbələr arasında dini məlumatı dərinləşdirməkdir. Mən bunun üzərində də israrlıyam və dəfələrlə deyilmişdir. Lakin tələbə mühiti dəyişkən mühitdir. Buna görə sizə də

deməliyəm. Bizim duyğu və emosiya baxımından dinə və dini əlamətlərə sevgi bəsləməyimiz, yaxud bildirməyimiz kifayət etmir. Bir zaman dini təlim və məlumatlardan istifadə etmək lazım olur; o zaman dayanır və vəzifəmizi təyin edə bilmirik. Yaxud o imandan əməl üçün dayaq əldə edə bilmirik. Bu, kifayət deyil, dərin elmi iş görülməlidir.

Bugünkü dünyanın itkisi

Baxın, əziz gənclər! İnsanın çörəyə, havaya, yeməyə, sənayeyə, elmə, inkişafa və həyatın ləzzətlərinə ehtiyacı olduğu kimi, imana, təqvataya, paklığa, iffətə, qəlbin təmizliyinə, nurluluğuna və Allah təlimlərinə də ehtiyacı var. İnsan gözəl əxlaqa və etik keyfiyyətlərə də ehtiyacıdır. Bunları dünyanın maddi gücləri tədricən bəşəriyyətin əlindən aldı. Yüz il əvvəl bugünkü kimi deyildi, iki yüz il əvvəl də yaxşı olmuşdur. Bu, indiki dünyanın xüsusiyyətidir. 100, 150, 200 il bundan öncədən güclənən mövcud dünya düzəni tələb edir ki, mənəviyyət tədricən insan həyatından yığışdırılsın. Və bu, bəşəriyyətin zərərinə tamamlanmışdır. Bəşərin elmi inkişafa, bir-birinin ardınca olan kəşflərə ehtiyacı var. Bu gün bəşərin başı bu növ kəşflərə və heyrətamiz inkişafalara qarışıb, amma bunlar mənəviyyətlə yanaşı olmalıdır. İslam quruluşu da bəşər həyatından və sivilizasiyasından itmiş bu amili insan həyatına qaytarmaq isətəyən bir

quruluşdur. Bu, sözdə asan, lakin əməldə çətindir, həm də bunun çox güclü düşmənləri var. Dünyada maraqları müharibə yaratmaqla təmin olunan şəxslər buna müxalifdirlər. Dünyada bütün işləri seksi yaymaqla sikkəyə çevrilən şəxslər buna müxalifdirlər. Xalqların sərvətlərini ələ keçirmək istəyən şəxslər buna müxalifdirlər. Dünyanın kiçik və böyük hükümlərində hegemonluğu özünə əsas məqsəd seçmiş şəxslərin hamısı buna müxalifdirlər. Yəni güclü düşmənlər vardır.

Quruluş - canlı bir varlıq

Bu quruluş İranda işə başladı, külüngü vuruldu, binası quruldu. İşin ibtidai materialları kimi onun ilkin təlimləri gətirildi və bənnalığa başlandı. Əvvəla, bir quruluş bir bina kimi ölü deyil, bir insan kimi canlıdır. Çatışmazlıqlar olur, onları düzəldə bilər. Səhlənkarlıq etsə, düzəlməyəcək, diqqətlə çalışsa və səy göstərsə, daha tez və daha yaxşı düzələcək. Yəni dinamik və inkişafda olan bir varlıq kimidir. Bir insan quruluşu belədir. Buna əsasən, biz çətinliklə irəliləyirik. Ölbəttə, mənim qənaətim budur ki, bu quruluşun İslam məqsədləri və amalları istiqamətində hissələnən həddə irəliləmişik. Dəlillərdən biri budur ki, bu gün inqilabın üçüncü və dördüncü nəsli İslam amalları ilə tanışdır, onları sevir, İslam təzahürlərinə təmayülü çoxdur. Əgər ölkədə bu nəsildən çətin işlər

tələb edən bir təcrübə qarşıya çıxsın, məcburi müharibə dövründə olduğu kimi, onu yerinə yetirməyə hazırdırlar. Yəni kimsə bizim indiki vəziyyətimizi məcburi müharibə dövrü ilə müqayisə etməsin. Məcburi müharibə dövrü praktik bir sınaq idi. Əgər hər hansı bir ölkədə elə vəziyyət və sınaq yaransa, işə hazır olanlar gələcəklər və istedadlar aktuallaşacaq. Bu gün o şərait yoxdur. Amma əgər yaransa, həmin vəziyyət qarşıya çıxacaq.

Quruluşa lazım olan keyfiyyətlər

Biz yolun əvvəlindəyik. Bizim çox işimiz var. Ölkənin İslam ölkəsi olmasına qədər çox işimiz var. Gərək İslamın əxlaqi keyfiyyətləri, İslama uyğun universitet, sizin gözlədiyiniz və bizim gənc nəslimizin haqlı olaraq istədiyi uca arzular həyata keçsin. Bunun üçün uzun yolumuz var. Digər tərəfdən, bu fikir elə fikir deyil ki, bir ölkənin coğrafi çərçivəsində yerləşsin və qala bilsin. Bu təbii olaraq genişlənməli və özü üçün xalqların duyğu və düşüncə dəstəyini qazanmalıdır. Əlbəttə, inqilabın əvvəlindən bunun çoxlu nümunələri baş vermişdir. Bu gün də elədir, lakin bunun həmişəlik olmasına ehtiyac var.

Tələbə təşkilatlarının ağır vəzifəsi

Bu ideal gələcəyə çatmaq üçün bizim iradəli, məqsədli, mömin, çalışqan, bacarıqlı və yolu tanıyan

gənc nəsələ ehtiyacımız var. Əsas şərtlərdən biri mömin və təqvalı olmaqdır. Biz “İslam təşkilatları və tələbələr İslam maarifini və təlimlərini özlərində gücləndirməlidirlər” - deyiriksə, bundan ötrüdür ki, bu ağır yükü çiyinlərinə alıb mənzilə çatdırıb bilsinlər. Bu bizim tələbə təşkilatlarına əsas sözü müzdür.

Tələbələrin İslam təşkilatlarını zəiflətməkdən çəkinmək

Əlbəttə, bunu da əlavə edim. İslami və dini təməli olan tələbə təşkilatları universitet daxilində elə iş görməsinlər ki, onların rəqabətləri, yaxud rəqabət adlanan çəkişmələri bu mömin təşkilatların qüvvələrini zəiflətməklə sonuclansın. Bu təşkilatlar bir-birlərini qorusunlar. Mən demirəm hamı eyni fikirləşsin, hamının eyni üsulu olsun. Bu nə mümkündür, nə də lazım, lakin çəkişmədən və bir-birinizi zəiflətməkdən ciddi şəkildə çəkinin.

Özünü və digərlərini islah etmək

Bu gün bu sizlərə aydındır. Ola bilsin, 10-15 il öncədən tələbə mühitlərinin içinə yol tapıb özləri üçün əsgər hazırlamaq barədə fikirləşiblər. Bu iş müxtəlif adlarla görülür. Bu gün ABŞ və İsrailin casus şəbəkələri İran universitetlərində olan və hətta zahiri baxımdan keçmiş kommunistlərə bağlı təşkilatlara da maddi kömək etməyə hazırdırlar. Bu

sizin universitetlərinizdə var. Təşkilatçıları və qidalandıranları bir neçə il öncəki kommunistlər - bir müddət öncə televiziyaya çıxıb tövbə etdilər, ağladılar və quruluşun böyüklərindən bağışlanmaq istədilər - olan tələbə qrupları, bu gün marksizm düşərgəsi bütünlüklə dağılandan, o söz, ideya, təfəkkür və fəlsəfəpərdazlıqların səhvliyi hamıya aşkarlandı və solçuluq daha mənasız olandan sonra bunları saxlayır və qoruyurlar; çünki ehtiyacları var. Yəni prinsipial və sağlam tələbə toplumuna, yəni mənəviyyata sadıq və özünün iranlı olması ilə fəxr edən İslam cərəyanına maneə törətmək üçün hər hansı bir ad altında tələbəni fəal etməyə hazırdırlar; kommunist adı altında, şahlıq tərəfdarı və müxtəlif adlar adı altında. Siz diqqətli olmalısınız, sizin məsuliyyətiniz ağırdır. Həm gərək dərs oxuyasınız, həm siyasi mühitinizi tanıyasınız, həm siyasi mühit üzərində təsir buraxasınız, həm özünüzü mənəvi və düşüncə baxımından hazırlayasınız. Elə bir sabah üçün hazırlayasınız ki, o gün şübhəsiz, mənəviyyata arxalanan quruluşun, yəni İslam quruluşunun dünyanın beynəlxalq münasibətlərindəki çəkisi bu gündən on dəfə artıq olacaq. Əmin olun ki, qarşıda bizim belə bir günümüz var və bugünkü siz gənclər o günü görəcəksiniz. Siz İslam Respublikasının beynəlxalq münasibətlərdə siyasi, elmi və qurucu düşüncələr ortaya qoymaq baxımından çəkisinin, ağırlığının və

əhəmiyyətinin bu gündən on dəfə artıq olmasını
görəcəksiniz. Özünüzü o gün üçün hazırlayın.

Allah-Taaladan istəyirik ki, sizin hamınızı
qorusun və gələcəyiniz dəyərli ehtiyatları etsin! Sizin
hamınıza günbəgün daha artıq inkişaf uğuru bəxş
etsin! Allah sizi ata-analarınıza bağışlasın!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Elmi nümunələr, azadfikirliliyin və yeniliyin idarəsi¹⁴

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

“Zirvəyə ucalaq!”

Bəzi insanların vücudu elə fəal və enerjilidir ki, sanki bütün bədən üzvləri ürəkdir. Bunlar zirvəyə çata bilirlər. Zirvəyə çatmağın bir arzu mərhələsi var. Siz evinizin pəncərəsindən dağın mənzərəsini müşahidə etdikdə görürsünüz ki, kimlərsə o yüksəkliklərə çıxmışlar və uca dağ başında yol gedirlər. Arzu edirsiniz ki, kaş siz də oraya qalxaydınız. Bu, bir mərhələdir, lakin kifayət etmir. Növbəti mərhələ budur ki, yatağınızdan qalxır, bayıra çıxır, əyninizə uyğun paltar, ayağınıza uyğun ayaqqabı geyinir və dağa tərəf yola düşürsünüz. Dağın ətəyinə çatanda bəzi yolçular eniş-yoxuşlardan, çətinliklərdən yorulurlar, səbirləri tükənir. Elə bilirlər zirvəyə qalxmaq bir göyərçinin uçması kimidir; ayaqlarını qoyub uçacaq və oraya çatacaqlar. Yolun çətinliyini nəzərə almırlar. Bunlar tez məyus olurlar. Bəzi yolçular da dolanbaclarla bir qədər yuxarıya qalxırlar, lakin sonra yorulurlar. Bəziləri yorğunluq hiss etmirlər, amma hövsələləri bitir. Tələsirlər, elə bilirlər ki, insan yarım saat, bir

saat sonra oraya çatmalıdır. Bunlar bu hərəkəti təhdid edən amillərdir. Səbirlə, həvəslə, özünün bütün güc və qüvvəsindən istifadə etməklə və çatacağına ümidlə hərəkət edən şəxs isə zamanın, yolun uzunluğundan, keçidlərin çoxluğundan, bəzi yarımçıq yoldaşların yolda qalmasından qorxmur. Və belə insan mütləq o zirvəyə çatacaq.

Tövhid ətri

Bəziləri mənəviyyat adamlarına müraciət edib deyirlər bizə elə bir zikr verin ki, mənəvi və yaxşı insan olaq. Elə bilirlər bir dərman kimidir; içəcəklər və dərhal onlarda dəyişiklik yaranacaq. Xeyr, insan nurlanmaq və ürəyinin qeyb aləmləri ilə tanış olmaq, mələklərin səsini eşitmək, Allahın cəlal çevrəsinə daxil olmaq, mənəvi tövhid ətrini duymaq istəyirsə, çalışmalı, yol getməlidir. Zirvə qarşıdadır. Yolda da bəzi şəxslər dayanmışlar. Bəziləri hövsələsiz olur, bəziləri qayıdır, bəziləri o birilərinə deyirlər ki, faydasızdır, haraya gedirsiniz, bəziləri də ümumiyyətlə, zirvənin özünü inkar edirlər. Mənəviyyat yolunda da bu vəziyyət var, maddiyyat yolunda da var.

Dünya elmində birincilik

Mən bu görüşlərin birində tələbələrə dedim ki, siz gələcək əlli il üçün proqram hazırlayın. Bizim gözlədiyimiz budur. Məqsədim elm sahəsindədir.

Məqsəd bu olsun ki, əlli ildən sonra ölkəniz dünya üzrə elmdə birinci və əsas müraciət yerlərindən olsun, kimsə yeni elmlərlə tanış olmaq istəsə, sizin dilinizi öyrənmək məcburiyyətində qalsın. Bu əziz qızımızın dediyi kimi, biz beynəlxalq dili öyrənməyə məcburuq. Doğru da deyir. İngilislər zirəkliklə öz dillərini elm dili və beynəlxalq dil etmişlər. Siz öyrənmək və oxumaq istəyirsinizsə, onların dilini bilməyə məbursunuz. Siz elə iş görün ki, gələcək əlli ildə həmin ehtiyac sizin dilinizə olsun. Bu, bir arzudur, bir zirvədir; baxması həyəcan bəxş edən və çatmaq həvəsi hamının ürəyində olan Dəməvənd, Tuçal zirvələri kimi. Amma kimlər çatırlar? Gərək zirvəyə uyğun ayaqqabı və papaq hazırlayasınız. Ondan da üstünü budur ki, gərək iradəinizi hazırlayıb yola düşəsiniz.

Gənc nəslin yüksək istedadı

Mən ölkəmizin gənc nəsində bu istedadı görürəm. Mən əsassız danışmıram, bu, şüarçılıq da deyil. Heç kəs bizdən rica etməyib ki, gəlib bu sözləri danışaq. Bunlar həqiqətdir. İranlı gənc müxtəlif sahələrdə yüksək istedadla malikdir. Əgər bizim kimi məsul işçilər tanımasaq, bizim günahımızdır. Əgər onun özü bu istedadı tanımasa, onun günahıdır. Günahın da öz nəticəsi var: yoldan qalmaq və məqsədə çatmamaq. Lakin gözümüzü açsaq, yolu

tapsaq, iradə göstərsək və məqsədimizi itirməsək, şübhəsiz, çatacağıq.

Zirvədə olanlar

Bu gün elmin zirvəsində olanlar həmişə belə olmayıblar. Bu gün elmi baxımdan dünya ölkələrindən və bütün elm mərkəzlərindən irəlidə olan ABŞ yüz il öncə özünün adi silahlarından ötrü İngiltərəyə, Fransaya, İtaliyaya möhtac idi. Tarixi oxuyun, Amerikanın daxili müharibələrində - Amerikanın şimalı ilə cənubu arasındakı bu müharibələr tarixdə məşhurdur; cənublular ayrılmaq istəyirdilər, amma şimallılar vuruşur və onları ayrılmağa qoymurdular. Təxminən 1860-cı ildə, yəni 150 il bundan öncə dördillik müharibə baş vermişdir - iki tərəf öz uğurunu bunda görürdü ki, İngiltərədən bir müharibə gəmisini, yaxud top alsın və Sakit okeandan keçirib o tərəfə çatdıra bilsin. O zaman imkanları yox idi, amma bu gün elmin zirvəsindədirlər; çünki çalışmışlar. Çalışmağın dinə, imana, küfrə və İslama dəxli yoxdur. Quran bunu deyir. Mən dəfələrlə bu ayəni demiş və oxumuşam: "Onların və bunların hər birinə Rəbbinin nemətindən verərik. Rəbbinin neməti qadağan deyildir"¹⁵. Biz hamıya kömək edirik. Bu, Allahın qanunudur. Kim hansısa bir məqsəd yolunda çalışsa, Allah-Taalanın qoyduğu qanuna əsasən, nəticəsini görəcək. Mənəviyyatdan uzaq olan şəxsin problemi başqa

məsələdir. Onun problemi bircəhətli olmaq, lazım olan başqa bir sərvət sarıdan yoxsulluq və diqqətini yalnız bir sahəyə yönəltməkdir. O zaman bunun zərərlərini də görürlər. Bu gün Amerika cəmiyyəti bu zərərlərin boğaza qədər bataqlığında çabalayır və daha pis olacaq. Bu bataqlıq başlarına qədər çıxacaq. Bu tarixi hadisələr bir il, beş il, on il ərzində baş vermir, yüz il, yüz əlli il ərzində yaranır. Bunlar sonlarına çatmışlar.

Fundamental elmlər üzərində təkid

Onların ciddi problemləri var. İndi söhbətimizin mövzusu bu deyil. Deməli, çalışmaq və işləmək lazımdır. Mən sizdə bu istedadı görürəm. Bizim əzizlərimizin, istər möhtərəm rektorun, istər bəzi müəllimlərin və istər bir neçə tələbənin burada dediyi bu sözlər elmi, peşəkar və tamamilə düzgün istəklərdir. Bu istəklər mənim nəzərimdə olanlardır. Mən məmurlarla görüşəndə bunları deyirəm. İndi siz dediniz, daha artıq təkid olundu. Möhtərəm nazirlər də buradadırlar. Elm və tədqiqata aid olan bütün bu sahələr, fundamental elmlər üzərində təkid məsələsi mənim dəfələrlə üzərində dayandığım məsələlərdəndir. Hansı ölkə harayasa çatmışsa, fundamental elmlərlə çatmışdır.

Fundamental tədqiqat

Tədqiqatın idarəsi məsələsi çox əsaslı məsələlərdəndir. Mən ramazan ayında tələbə və müəllimlərlə keçirdiyim iclasda demək üçün bunu qeyd etmişdim. İndi yadımda deyil bu iki məclisin hansı idi, amma vaxt çatmadı, ona görə indi deyirəm. Tədqiqat üçün idarəçilik lazımdır. Biz dənə-dənə deyirik ki, tədqiqat büdcəsi, misal üçün, 0.47 faizdən 3 faizə çatmalıdır. Biz onun maddi və kəmiyyət cəhəti üzərində söhbət edirik. Düzdür, bu da lazımdır, amma bunun bir keyfiyyət cəhəti də var. Eyni və lazımsız tədqiqatlar olmamalıdır. Mühüm olan fundamental, tətbiqi və təcrübi tədqiqatlardır. Bunların hər birinin ölkə tədqiqatlarında öz payı və çəkisi var. Buna riayət etməmək, bunları nəzərə almamaq bizim problemlərimizdəndir. Ölkədə tədqiqatı idarə etmək lazımdır. İnşallah, bu əzizlərin, fəal və işə hazırlıqlı hökumətin iradəsi ilə həyata keçməlidir.

Tələbə və müəllimlərin iradlarına və nəhayət, deyilən ədalətsevərlik hərəkətinə gəlincə isə bunların hamısı mənim təsdiq etdiyim sözlərdir. Mən nə qədər bacarsam və mənim səlahiyyətim daxilində olsa, edərəm. Tövsiyə etməli olduğumu tövsiyə edirəm və ümidvarıq əzizlərimiz bu sahədə işləsinlər.

Böyük dəyişikliklər

Mənim sizə demək istədiyim məsələ bir Quran ayəsi ətrafındadır. Məşhur bir ayədir: "Hər hansı bir tayfa öz vəziyyətini dəyişmədikcə, Allah da onun vəziyyətini dəyişməz!"¹⁶ Dəyişiklik sizin əlinizdədir. Böyük və ictimai yeniliklərin açarı sizin əlinizdədir. Ayənin məzmunu budur. Başqa bir yerdə daha məhdud bir dairədə buyurur: "Bir tayfa özünə bəxş edilən neməti dəyişməyincə, Allah da ona əta etdiyi neməti dəyişən deyildir!"¹⁷ Bu ayə geriləməni deyir. Allah-Taala geriləməni heç bir ölkəyə nəsis etmir, yalnız özləri öz əlləri ilə edirlər. Geriləməyə səbəb olan dəyişiklikləri xalqların özləri edirlər. Bu məzmununda çoxlu ayələr var. Bunların xülasəsi odur ki, siz insanlar cəmiyyətin dəyişikliklərinin səbəbkarısınız. Dəyişikliyi yaradan sizsiniz, insan iradəsidir.

Cəmiyyətin islahında iradənin təsiri

Ola bilsin, bəziləri desinlər ki, insanın iradəsi dedikdə məqsəd nədir? Kimin iradəsi? Bir nəfər olan mənim, bir nəfər olan sənir iradəni? Kimlərin iradəsi təsirlidir? Bu, əlbəttə, geniş mövzulardandır, lakin mən qısa olaraq demək istəyirəm ki, insanların hər birinin iradəsi öz həddində təsirlidir; şəxsi məsələlərdə tam təsirlidir, burada ictimai məsələləri deyirik. Əgər bizim arzularımız, həvəslərimiz, nəfsi istəklərimiz fəaliyyətlərimizə hakim olsa, rəftarlarımızda aqlın və düzgün düşüncənin rolu

azalsa, bu, cəmiyyətdə bir sıra mənfi dəyişikliklərə səbəb olacaq. İndi kiçik bir misal şəkim: Siz gedib bazardan bir paltar, bir məişət əşyası, yaxud bir qab alırsınız. Daxili məhsul da var, xarici məhsul da. Bir qədər reklamın təsirindən, bir qədər xarici malla öyünməkdən ötrü, bir qədər qabaqkı mədəniyyətin təsiri olan yerli malın faydasız olduğunu düşünməkdən irəli gələrək, bir qədər də bəlkə də xarici malın gözəl olduğuna görə siz onu seçirsiniz. Yəni nə edirsiniz? Bir iranlı fəhləni işsiz qoyur, qeyri-iranlı fəhləni işə vadar edirsiniz. Bəs bu gün işsizlik bizim cəmiyyətimizin əsas problemi deyil?! Siz belə edəndə, mən belə edəndə, o qardaş, o bacı və bir-bir hamı bu üsuldan istifadə edəndə nəticə nə olur? Nəticə daxili zavodun iflasa uğraması, daxili fəhlənin işsizliyi və nəhayət, daxili investorun ümitsizliyi olur. İşsizliyin arxasınca narkomaniya, fəsad və ailə problemləri gəlir. Onun arxasınca çoxlu siyasi və ictimai hadisələr əmələ gəlir. Lakin hər şey kiçik bir məsələdən başlanır: mənim və sizin şəxsi iradəmizdən. Deməli, insanların şəxsi iradələri hətta ictimai hadisələrdə təsirli ola bilər. Belə nümunələr çoxdur. Həvəslənir ki, dostunun əlindən siqareti alıb çəksin. Siqaretə, narkomaniyaya qurşanma, öteri həvəslərə üz tutma - arxasınca böyük, uzun və geriləmə olan tükənməz ictimai dəyişikliklər yaradır. Əksi də belədir.

“Meyar insanın iradəsidir!”

Mən bəzən səhərlər Tehranın yüksəkliklərinə gedirəm. Biz hərəkət edəndə hava qaranlıq olur. Yəni sübh namazından sonra küçələr sakit olur. Qırmızı işığa çatanda dayanırıq. Bizim qaydamız budur: küçədə heç kim olmasa, qarşı tərəfdən heç bir maşın gəlməsə də, dayanır və yaşıl işığı gözləyirik. Mən görmüşəm, biz üç-dörd maşınla yolun bu tərəfində dayananda, yolun o tərəfindən bir maşın gəlir. Qırmızı işıqdan keçmək istəyir, bir qədər də keçir, amma bu tərəfdə üç-dörd maşının dayandığını görüb, o da yavaşca tormoza basır və bəzən bir qədər də geriye çəkilir. Yəni bir nəfərin ictimai intizamı qarşı tərəflərdə də ictimai intizamın yaranmasına təsir edir. Bizim fərdi rəftarlarımız hətta mədəniyyət formalaşdırmaqda və bir çox məsələlərdə təsirlidir. Hər halda, insan iradəsi meyardır.

Yenilik

Yenilik nədir? Yenilik nə üçündür? Məgər yenilik vacibdir? Bəli, insan və cəmiyyətlər üçün dəyişiklik Allahın dəyişməz qanunudur. Heç kəs bunun qarşısını ala bilməz, bu, mümkün deyil. Gec, yaxud tez, biri o birindən sonra bəşəri yeniliklər baş verəcək. Bu, bəşərin yaşamasının və yüksəlişinin sirridir. Ümumiyyətlə, Allah bəşəri belə yaratmışdır. Onun təbiətində durğunluq yoxdur. Bəlkə də insanın digər əşyalarla fərqlərindən biri budur. Əlbəttə,

digər əşyalarda da bir növ yenilik olur və növlərin dəyişdiyini deyirlər. İndi bu məsələlərlə işim yoxdur. Nə tam məlumatlıyıq, nə mühakimə yürüdə bilərik, nə də bizim söhbətimizə aiddiyəti var. Lakin bəşəriyyətdə yenilik qaçılmazdır. Yeniliyin qarşısında dayanmaq, onu inkar etmək olmaz. Gərək dediyim mənada olan yeniliyə sarı düzgün formada hərəkət edək.

Yenilik və sabitlik

Yeniliyin əksi durğunluqdur. Bəzi adamlar bunu yanlış anlayır və səhv izah edirlər. Bəziləri durğunluğu ictimai sabitliklə səhv salırlar. Durğunluq pisdır, ictimai sabitlik isə yaxşıdır. Bəziləri elə bilirlər ki, durğunluq ictimai sabitlikdir. Yeniliyi də bəziləri anarxizm, hərc-mərclik və xaosla səhv salırlar. Bu səhvlər ictimai sabitliyin tərəfdarı olan bir qrupun yeniliyə qarşı çıxmasına səbəb olmuşdur. Elə bilirlər ki, yenilik sabitliyi pozacaq. Digər tərəfdən, hər bir yeniliyin əsas və normaları ləğv etmək və bütün prinsipləri sual altına salmaq mənasında olduğunu düşünən bəzi şəxslər də yenilik yaratmaq üçün ictimai sabitliyi pozur və təhlükəyə salırlar. İki tərəfdən bu iki səhv mövcuddur. Yenilik bir şeydir, anarxizm başqa bir şey, hərc-mərclik də başqa bir şey. Necə ki, ictimai sabitlik bir şeydir, ictimai durğunluq da başqa bir şey. Bunları bir-biri ilə qarışdırmaq olmaz. Yaxşı və

düzgünü sabit olan, lakin durğun olmayıb dəyişən cəmiyyətdir. Elə bir cəmiyyət ki, hətta özündə sürətlə müsbət yeniliklər yaratsın.

Rəqabət ruhiyyəsi

Bu xüsusiyyəti necə əldə etmək olar? Yəni kök və prinsipləri qoruyaq, fundamentləri uçurmayaq, milli kimliyi ciddi şəkildə qoruyaq və dəyərləndirək. Bir xalqın ümumi kimliyi yeniliklər zamanı mütləq toxunulmaz qalmalıdır. Milli kimliyin yanında dinamikliyi, aktivliyi, fəaliyyət azadlığını və rəqabət ruhiyyəsini çox dəyərləndirməliyik.

Dinamikliyin rəmzi

Bu fəallığın və dinamikliyin səbəbkarı odur ki, həm tənqidçi olaq, həm tənqidi qəbul edən. Bunun hansı olmasa, pisdir. Bəziləri haqlı olaraq tənqid edirlər. Siz haraya diqqətlə baxsanız, bir mənfi cəhət taparsınız. Eyib tapmaq olar və bunda problem yoxdur. Əgər eyib tapmaq eybi aradan qaldırmaq üçün olsa, çox yaxşıdır. Amma bəzi şəxslərin özləri tənqidi qəbul etmirlər. Əgər kimsə desə ki, nə üçün bu qədər çox danışırsan? Nə üçün həmişə eyibləri görürsən? Nə üçün milçək kimi yalnız yara üzərində otursan? Müsbət cəhətləri də gör! Belə desə, acığı gələr. Əlbəttə, meyar müsbət və mənfi cəhətlərin nəticəsidir. Bizim mənfi cəhətlərimiz, problemlərimiz, pis işlərimiz var, müsbət

cəhətlərimiz, yaxşı işlərimiz, gözəlliklərimiz də var. Görün bunun ikisini bir-biri ilə tutuşduranda yekun nəticə nə olur. Qoy o da meyar olsun. Əgər pis işlərimiz çoxdursa, pisdür; əgər yaxşı işlərimiz çoxdursa, yaxşıdır. Deməli, həm tənqid yaxşıdır, həm də tənqidi qəbul etmək. Bunlar cəmiyyətin sözügedən yeniliyi və ideal halı üçün vacibdir; təbii ki, həm də ümidlə, işgüzarlıqla, proqram hazırlamaqla və yenilik üçün düzgün istiqamətlə.

Milli və dini kimlik

İndi nə etmək istəyirik? Çalışdığımız bu yeniliyin mənası nədir? Dəyişmək istədiyimizin yerinə nə qoymaq istəyirik? Bunlar mühümdür. Bu yolda çalışmaq birinci şərtidir. Deməli, ictimai sabitlik qalır, çünki əsas köklər, prinsiplər, strukturlar və milli kimlik qorunur. Milli kimlik dedikdə dinin qarşısında olan millətçilik nəzərdə tutulmur. Hər bir xalqın milli kimliyi onun mədəniyyət, inam, istək, arzu və rəftarlarının məcmusudur. Dindar, təkallahlı, mömin, ilahi övliyalara və Peyğəmbər əhli-beytinə etiqadlı bir xalq üçün bunlar onun mədəniyyətinin və kimliyinin hissələridir. Milli kimlik dedikdə bunların hamısına şamil olur. Bunları qoruyaq. Səhv sahə, iş və yolları dəyişdirmək üçün isə çalışmaq və dinamik hərəkət lazımdır.

Zəifləməyin sirri

Əksi budur ki, bizə rəftar və siyasətdə hərc-mərclik, bünövrəni uçurmaq, nihilizm və milli kimliyin unudulması hakim olsun. Bu, ideal vəziyyətin əksidir; yəni yenilik yaratmaq, lakin malik olduğumuzu, faydalı olanı və lazım bildiyimizi uçurmaq. Bu, səhvdir. Bizim gənclik dövrümüzdə Qərb memarlığının ölkəmizə yenicə hakim olduğu zaman bəziləri köhnə binaları uçurub yerində yeni üslubda binalar tikmək istəyirdilər. İri pəncərə və şüşəli bu binalar o zamandan başlandı. Onların çoxu möhkəm qədim evləri uçurdular. Mən təəccüb edirdim. Bizim Məşhəddə belə idi. Yaxşı və möhkəm qədim evi uçurur və dəmir dirəyi, dəmir qapısı və böyük şüşələri olan yeni ev tikirdilər. Bunlar yanlış işdir, ağıllı iş deyil. Təsadüfən, indi bizim memar, mühəndis və arxitektourlarımız deyirlər ki, bizim ölkəmiz üçün qədim üslub düzgündür. Böyük pəncərələr və gündüşən yerlər Avropa üçündür. Onlar günəşi az görürlər. Amma bizim ölkəmiz günəşli ölkədir, xüsusən də bəzi bölgələri. Buna görə də, buna lüzum yoxdur, kiçik pəncərələr və taxta qapılar yaxşı idi.

Kimliyin unudulması

Cəmiyyətin əsaslı yeniliklərində bəzən təməlləri qoruyub ehtiyacımız olanlar üzərində dayanmaq və malik olmadığımızı əldə etmək

əvəzinə, müstəqil milli kimliyimizi unuduruq. Təəssüf ki, bu məsələnin bizim ölkəmizdə və çoxlu müsəlman ölkələrində çox kədərli sərgüzəşti var. Ola bilsin, sonra buna toxundum.

Düşmənin ümumi məqsədləri

Bundan təhlükəlisi odur ki, bu mənfi yeniliklərin ipucu beynəlxalq miqyasda elə şəxslərin əlində olsun ki, onlar bu yenilik vasitəsilə özlərinin iqtisadi və ya siyasi məqsədlərini təmin etsinlər. Onlar üçün xalqların kimliyi adlı bir şeyin ümumiyyətlə, dəyəri yoxdur. Təəssüf ki, son 100-150 ildə bu, dünyada baş vermişdir. Yəni Asiya, Afrika və Latin Amerikasını ölkələrinin yeniliyi beynəlxalq güc bandalarının tələsinə düşmüşdür. Bunların texnoloqu sionistlər və beynəlxalq oliqarxlar olmuşlar. Onlar üçün əhəmiyyətli olan siyasi güc qazanmaqdır. Onlar bununla Avropa və digər dövlətlərə nüfuz edib siyasi güc və iqtisadi mənfəət qazanmaq və nəhəng transmilli şirkətlər açmaq istəyirdilər. Məqsəd bu olmuşdur. O zaman əgər xalqların cinsi əxlaqını pozmaq lazım olmuşsa, asanlıqla etmişlər; israfçılığı yaymaq lazım olmuşsa, asanlıqla bu işi görmüşlər; milli kimliyə və mədəni təməllərə etinasızlığı yaymaq lazım olmuşsa, bu işi görmüşlər.

Mədəni-ideoloji NATO

Onların əlində mədəni imkanlardan, mediadan, çoxlu qəzetlərdən və müxtəlif təbliğat vasitələrindən ibarət bir qoşun da olmuşdur. Məs srağagün qəzetdə mədəni-ideoloji NATO barədə bir məlumat oxudum; əlbəttə, üç-dörd ay bundan əvvəl bu haqda məqalə görmüşdüm. Yəni amerikalıların Avropada keçmiş SSRİ qarşısında yaratdıqları və qüdrətli hərbi təşkilat olan NATO kimi bir mədəni-ideoloji NATO da yaratsınlar. Onlar hərbi NATO-dan Orta Şərqdə, Asiyada və digər bölgələrdə özlərinə qarşı ucalan hər bir səsi boğmaq üçün istifadə etdilər. Bu, çox təhlükəli bir şeydir. Əlbəttə, indi deyil, illərdir bu, baş tutmuşdur. Müxtəlif media qurumlarının birləşdiyi holdinqlər, internet, peyklər, televiziya və radio kanalları cəmiyyətlərin yeniliyini idarə etmək üçün müəyyən istiqamətdə hərəkət edirlər. İndi çox asan olmuşdur.

Dünya bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondu

Gürcüstanda bir siyasi yenilik və hakimiyyət dəyişikliyi baş verdi. Sionist yəhudi olan bir amerikalı milyarder - adı məşhurdur, mən adını çəkmək istəmirəm - elan etdi ki, mən Gürcüstanda on milyon dollar pul xərclədim və siyasi dəyişiklik yaratdım. Çox asan! On milyon dollar xərcləyirlər, bir hökuməti kənarlaşdırıb, başqa birisini gətirirlər. Ukraynada da eyni işi gördülər, digər yerlərdə də. Bəzən təsirləri başqa formada və həlledici olur. Bunu

bəlkə başqa bir tələbə görüşümdə demişəm ki, Malayziyanın keçmiş Baş naziri, çox işgüzar, dəqiq, ciddi və sədaqətli adam olan Mahathir Məhəmməd Tehranda mənimlə görüşdü. O zaman Şərqi Asiyada müxtəlif dəyişikliklər, Malayziya, İndoneziya və Taylandda iqtisadi zəlzələ baş vermişdi. Həmin sionist oliqarx və digər nəhəng oliqarxlar bank və pul oyunları ilə bir neçə ölkəni iflasa uğrada bildilər. O zaman Mahathir Məhəmməd mənə dedi: "Mən sizə təkcə bu qədər deyim ki, biz bir gecənin içində dilənçi olduq". Əlbəttə, bir ölkə iqtisadi cəhətdən müstəqil olmasa, Dünya Bankının və Beynəlxalq Valyuta Fondunun iqtisadi layhələrini icra etsə, belə də olar.

Sionizm və beynəlxalq yeniliklərin ipucu

Dünya Bankının və Beynəlxalq Valyuta Fondunun özü də bu böyük pazlın parçalarıdır. Bu, çox təhlükəlidir ki, dünya yeniliklərinin ipucu beynəlxalq güc bəndələrinin əlində olsun; necə ki, bu gün belədir. Bunlar sionistlər və böyük oliqarxlardır. Əsasən də ABŞ-da və Avropadadırlar. Bu iki-üç məqam yenilik və dəyişiklik barədə idi. Deməli, yenilikdən qaçmaq olmaz, qorxmaq olmaz, onu hərc-mərcliklə və anarxizmlə səhv salmaq olmaz. Yenilik yaxşı və lazımdır.

Azadfikirlik

Bu gün bizim əsas sözüümüz budur ki, nə keçmişdəki durğunluqla və yeniliyi məhv etməklə bir yerə çatmaq olar, nə də başlı-başına olmaqla, iqtisadi, etiqadi və mədəni sahələrdə hərc-mərcliklə və bünövrələri uçurmaqla. Hər ikisi səhvdir. Fikir azadlığı bizim iki-üç il öncə irəli sürdüyümüz və tələbələrin də yaxşı qarşılıdığı, lakin əməli cəhətdən mənim dediyim işin nə hövzədə, nə də universitetdə baş tutduğu azadfikirlilik hərəkatıdır. Mən demişdim ki, azadfikirlilik kürsüləri təşkil edin. İndi yadıma düşdü ki, Simnan universitetlərinə aid məlumatlarda bunu oxudum. Xoşbəxtlikdən, Simnanda fəal tələbə təşkilatları bir-biri ilə azad mübahisələr təşkil etmişlər. Əgər mənə verilən bu məlumat dəqiq olsa, çox müsbət və yaxşı bir haldır.

Yenilik yolunun açılması

Bizim dediyimiz azadfikirlilik məsələsi bunun üçündür. Azadfikirlilik, yenilik və dəyişiklik yolunu açmaq lazımdır. Lakin onu idarə etmək lazımdır ki, bünövrəni dağıdıb milli kimliyin təməllərini uçurmasın. Bunun üçün düzgün idarəçilik olmalıdır. Bunu kim etməlidir? Baxışlar dərhal gedir hökumətə, Təhsil nazirliyinə və digər qurumlara. Xeyr, idarəçilik elmi nümunələrin işidir. Sizin işinizdir; fəal müəllimlərin, fəal tələbələrin və fəal tələbə təşkilatlarının. Diqqətinizi toplayın, yeni sözün ardınca gedin, yeni söz tapmaq üçün hərəkət edin,

amma ehtiyatlı olun ki, bu yeni söz hansı istiqamətdə hərəkət edir: dağıtmaq istiqamətində, yoxsa bərpa və təkmilləşdirmə istiqamətində? Bunlar bir-biri ilə fərqlənirlər. Bu sizin öhdənizə düşən bir vəzifədir. Mənim kimilərin bu sahədə məsuliyyəti var, amma iş sizə aiddir. Elə bilməyin ki, azadfikirliliyi, müxtəlif işlərdə yenilik və cəsarəti tələbə, tədqiqatçı, yaxud müəllim olan sizin əvəzinizə, dövlət məmurları, yaxud mən gəlib yerinə yetirməliyəm. Xeyr, mənim rohum budur ki, gəlim və bu işin yaxşı olmasını deyim. Proqramlaşdırma hərəkətini və elm istehsalı hərəkətini biz irəli sürdük. İndi təxminən on il ötür və bu gün bir fırtına yaranmışdır. Bunu kim etdi? Mən yalnız bir kəlmə söz dedim. Bu işi siz gördünüz, bizim tədqiqatçımız, gəncimiz, müəllimimiz gördü. Yenilik də belədir.

Bu yeniliyi idarə etmək cəmiyyətin düşüncə, mədəniyyət nümunələrinin, hövzə və universitet ziyalılarının vəzifəsidir. Nə yeniliyi vurmaq lazımdır, nə də hər yeniliyə təslim olmaq. Yaxşı, bu yenilik nə üçündür? İnkişaf üçündür. Bəs inkişaf nədir? Bunu izah etməliyik.

Əvvəla, bu sualı özümüzdən soruşmalıyıq ki, inkişaf nədir. Əgər bu sualı verməsək, bəllidir ki, inkişaf fikrində deyilik. Buna görə əvvəl bunu özümüzdən soruşmalıyıq və cavabın ardınca hərəkət etməliyik.

"İnkişaf nədir?" sualının cavabında dünyada müxtəlif sözlər deyilir. Hər növ söz var. Saxta, ziddiyyətli tövsiyələr, qəribə və bəzən xəyanətkar tövsiyələr ölkənin modernləşdirilməsinin əvvəllərində bizim canımıza salınan bir bəla idi. İranlılar Avropanın inkişafından xəbərdar olanda yavaş-yavaş bu fikrə düşdülər ki, görsünlər Avropada, dünyanın o tərəfində nə baş verir. Ondan əvvəl ümumiyyətlə, dünyada nə baş verdiyini bilmirdilər. Qacar şahlarının başı hərəmxanalara, ziyafətlərə, şəxsi problemlərə və öz dəyərsiz işlərinə o qədər qarışmışdı ki, ümumiyyətlə, dünyada nə baş verdiyindən xəbərsiz idilər. Renessans nə idi? Necə yarandı? Nə üçün yarandı? Nəticəsi nə oldu? Fətəli şahın dövrünə qədər və ondan sonra bu məsələləri ümumiyyətlə, bilmirdilər. Sonra İranla Rusiya arasında müharibə başlandı. Qacar rejimi rusların inkişaf etmiş silahlarından güclü zərbələrə məruz qaldı. O zaman bəzi şəxsləri Avropaya göndərdilər. İranda yaşayan Avropa səfirləri də əl-ayaq açdılar, siyasi nüfuza şərait yaratmaq üçün İrana xüsusi elçi və məmurlar göndərildi. Modernizmlə qarşılaşan ilk şəxslər kimlər idilər? Şahzadələr, saray adamları və o zamanın nüfuzlu siyasi şəxsiyyətləri. Ümumi xalqın xəbəri yox idi, din alimlərinin xəbəri yox idi, digərləri də bir şey bilmirdilər. Çox az adamları çıxmaq şərti ilə, bunlar ümumi və bəlkə də istisnasız olaraq Qərbin bu mədəniyyəti və inkişafı ilə

qarşılaşanda ona heyran oldular, əl-ayaqlarını itirdilər, öz beyinlərini və ağıllarını işlədə bilmədilər, tərəf-müqabilin inkişafını görüb öz inkişafı haqda fikirləşmədilər. Nəticə nə oldu? Nəticədə Məşrutə zamanı və onun yaradılmasından sonra bizim birinci dərəcəli ziyalılarımızın fikri bu oldu ki, İran inkişaf etmək istəyirsə, gərək tərədən-dırnağa qədər qərbləşsin. Bu, mütləq təqlidçilik demək idi. Elə də etdilər və bu proses Pəhləvi hökumətinə qədər davam etdi.

Pəhləvi hökuməti bu işin daha sürətlə həyata keçməsi üçün xüsusi proqram hazırladı, Qacar dövründə olanla kifayətlənmədi. Pəhləviləri bundan ötrü hakimiyyətə gətirmişdilər. Qərb bu işi görmək üçün öz təsiri altına düşmüş iranlılardan, özünün inandığı ziyalılardan bir neçəsini mədəni məmurlar adı altında şahın ətrafında yerləşdirdilər. Hicab qadağası, geyim formasının dəyişdirilməsi, yerli əlamətlərdən olan mirzə, seyid, xan və ağa adlarının çıxarılması, neftə dair çoxlu imtiyazlar vermək, günbəgün artan xarici müstəşarları gətirmək belə işlərdəndir. Sonra ingilislər Rza xanı hakimiyyətdən kənarlaşdırdılar və 1953-cü ildən etibarən amerikalılar ölkədə tam ixtiyar sahibi oldular. Bu bizim tağut dövründə qeyd etdiyim təhlükəli idarəçiliklə fundamental dəyər və prinsipləri məhv etməyə doğru gedən yenilik sərgüzəştimizdir. Kaş bunun qarşısında heç olmasa

nəsə almış olaydılar - heç nə almadılar. Yəni İran uzun illər boyu, 60-70 il ərzində ingilislərin və qərblilərin ixtiyarında idi. Buna gücləri çatmadı ki, misal üçün, ölkədə bir elmi tədqiqat mərkəzi açsınlar və o, əlli il ərzində iki şey ixtira etsin; elə alimlər yetişdirdinsilər ki, iki-üç yeni elmi kəşf etsinlər. Yəni bunlar Qərbdən bu qədər də istifadə etmədilər. Onlar nə istəyirdilər? Onlar istehlakçı istəyirdilər; həm də təbii olaraq mədəni və siyasi təslimçiliklə yanaşı olan iqtisadi istehlakçı. Onlar bunu istəyirdilər. Bunlar da asanlıqla təslim oldular və istədiklərini verdilər. Bütün bu iğtişaşlar, çəkişmələr, sizin Qacar rejimi zamanı tənbəki hərəkətindən Rza xanın dövrünədək və ondan sonra gördüyünüz bu problemlər, bir tərəfdən alimlərin rəhbərlik etdiyi mömin cəbhə, bir tərəfdən də zalım hakimlər arasında baş verən toqquşmalar həmin məsələlərdən qaynaqlanırdı. Reji imtiyazı məsələsində Mirzə Şirazi ölkənin böyük bir gəlir mənbəyinin müftə şəkildə qərblilərə verilməsinə etirazını bildirdi; Röyter imtiyazı məsələsində də həmçinin. Vüsuquddövlə müqaviləsi adı ilə tanınan və əslində bütün ölkənin ingiltərəlilərə verildiyi müqavilədə də belə oldu. O zaman görkəmli ruhani olan Müdərris etiraz etdi.

Reallıq sayəsində inkişaf anlayışı

Mərhum Ayətullah Kaşaninin qoşulduğu Neft sənayesini milliləşdirmə hərəkətində də belə oldu.

Alimlərin müxtəlif dövrlərin hökumətləri ilə bu problemlərinin hamısı - xalq və bir çox ziyalılar da onlara dəstək verirdilər - milli maraqlar və qarşı tərəfdən də əcnəbi qüvvələrin iradə və qərarından irəli gələn yenilik ətrafındadır. Deməli, Qərbin əcnəbi inkişaf proqramları bəzən hətta xaincəsinədir.

İnkişafın düzgün mexanizmini tapmaq üçün bizə nə lazımdır? Nəzəri iş. Bu sizin üzərinizə düşən işlərdəndir. Bir ölkənin inkişafı nədir? Əlbəttə, məqsədim bu deyil ki, zehni və açıq mövzularda yığılıb qalaq, özümüzü belə mövzularda gecikdirək, reallığa diqqət yetirməyək. Yox, bunları istəmirik. Bu, səhvdir.

Bəni-Sədr yadıma düşdü. Müharibənin əvvəlində yerli xeyirxah insanlar gəlib deyirdilər ki, iraqılılar bizim torpağımıza hücum etdilər, sərhədimizi keçdilər, təcavüz etdilər. Biz Bəni-Sədrə deyirdik: "Ey prezident, sizin xəbəriniz varmı, deyirlər iraqılılar hücum ediblər". Deyirdi ki, yalan deyirlər, Mühafizəçilər korpusu özü üçün imkanlar almaqdan ötrü bu sözləri danışır. Onları ittiham edirdi. Sonra Dehlorana getdi. O zaman Dehloranı tutmamışdılar. Dayandı, müsahibə verdi və dedi ki, mən indi Dehlorandayam. Deyirlər iraqılılar gəliblər. İraqılılar haradadırlar? Dehlorandan çıxdı, iki saatdan sonra Dehloran iraqılılar tərəfindən işğal olundu. Gözləri bağlamaqla həqiqəti inkar etmək olmaz.

Hafizin dövründə Şah Şeyx Əbu İshaq adlı padşah vardı. O, şah idi, adı Şeyx Əbu İshaq idi. Yaraşığı və meşşan bir gənc idi. Hafizin şeirlərindən görünür ki, onu çox sevirmiş. Əmir Mübarizüddin gəlib Şirazın çöllərində düşərgə salanda və Şiraza hücumla hazırlaşanda Şirazın eyş-işrətə qərq olmuş bu bədbəxt hakiminin xəbəri yox idi. Vəzir də ona deməyə cəsərət etmədi. Əgər bir söz desəydilər, deyərdi ki, siz cəfəngiyyat danışırsınız. Vəzir bir gün bir plan düşündü və dedi ki, əlahəzrət bu bahar fəslində dama çıxıb ətrafa baxmaq, yaşıllıqdan həzz almaq istəmir? O da belə adam olduğundan dedi ki, gedək. Qəsrin damına çıxdı, baxıb gördü ki, çöldə düşərgə salmışlar. Dedi bunlar nədir? Dedi ki, Mübarizüddin Kermaninin ordusudur, gəlib ki, sizin evinizi yıxsın, bütün sarayınızı viran qoysun. Bu bəhanə və planla düşmənin gəlişini ona göstərdi. Bəziləri belədirlər, gözlərini yumub deyirlər ki, mədəni hücum yoxdur. Mədəni hücumu qəbul etdikdə də bəziləri zehni məsələlərin dalınca getdilər. Hücum nə deməkdir? Mədəniyyət nə deməkdir? Mədəniyyət hansı məsələlərə şamil olur və hansı məsələlərə şamil olmur? Bizim bunlarla işimiz yoxdur. Danışır ki, qədimdə bir şəhərdə bir koneteatr açmışdılar. Bəziləri şəhərin tərkidünya insan olan din aliminin yanına gedib dedilər ki, ağa, şəhərdə sinema (kinoteatr) açıblar, siz bir iş görün. Alim bir qədər fikirləşib dedi ki, hələ görək bu

əslində, “sinoma”dır, “sinəma”dır, yoxsa “sinema”. Hansı düzgündür? Başladılar bu sözün üstündə nəzəri mübahisələrə. Mən belə mübahisələrin tərəfdarı deyiləm, amma hər halda, nəzəri məsələlər olmalıdır ki, inkişafın nə olduğu bəlli olsun.

İnkişaf örnəyi

İnkişaf örnəyini təyin etmək də lazımdır. İnkişaf örnəyi nədir? Biz bunu müəyyən etməliyik. Əgər bunu müəyyən etsək, o zaman proqramlarda, prioritetlərdə, işlərdə və sərmayə qoyuluşunda təsirini göstərəcək. Bu öz ardınca mədəniyyət formalaşdıracaq, elmi nümunələrlə dialoqda özünü göstərəcək. Xalqın ümumi beyninə süzüləcək, hətta ölkənin idxal və ixracında da təsirli olacaq: nəyi haradan idxal edək, nəyi haraya ixrac edək?

İnkişafın əsası

İndi müəyyən etmək istəyirik ki, inkişaf nədir. Dünyada inkişaf və inkişaf etmiş ölkə üçün təriflər mövcuddur. Biz bunların əksəriyyətini qəbul edirik, rədd etmirik. Məsələn, ölkənin sənaye və postsənaye ölkəsi olması; bunlar inkişaf meyarıdır. Özünü təmin etməsi; ölkə həyati və əsaslı məsələlərdə özünü təmin etməlidir. Belə deyil ki, ümumiyyətlə, digərlərindən ehtiyacsız olsun. Yox, amma bir şeydə bir şəxsə, yaxud ölkəyə ehtiyacı varsa, münasibətlərini elə tənzimləsin ki, onu əldə etmək

istəsə, problem yaşamasın, o biri ölkənin ehtiyacı olduğu bir şey də onda olsun. Özünü təmin etmək budur. İstehsalın artımı, ixracatın artımı, gəlirin çoxluğu, savad səviyyəsinin yüksəldilməsi, xalqın ümumi məlumat səviyyəsinin yüksəldilməsi, vətəndaş xidmətinin yüksəldilməsi, vətəndaşlara xidmət göstərmək, orta ömür müddətinin artımı, son ifadə ilə desək, həyata ümid; bunlar inkişafın əlamətlərindəndir və düzgündür. Uşaq ölümlərinin azalması, ölkədə müxtəlif xəstəliklərin bitməsi, münasibətlərin inkişafı və bu kimi məsələlər dünyada inkişaf etmiş bir ölkə üçün göstərilən parametrlərdir. Biz bunları rədd etmirik, qəbul edirik. Lakin bilməyiniz lazımdır ki, bu parametrləri bizə o zaman verirlər ki, onun arasında inkişaf və tərəqqi meyarlarından olmayan bir şey də olsun. Elə məsələləri ortaya gətirirlər ki, bu, milli kimlik və şəxsiyyətlə zidd olan mədəniyyəti ixrac etmək, ölkələri asılı etməkdir. Bu parametrləri hazırlayıb təqdim edənlər əksərən alimlər olsa da, onların əksəriyyəti müstəqil insanlar deyillər. Həmin şəbəkənin, mədəni-ideoloji NATO-nun çoxlu belə alimləri, mütəfəkkirləri, incəsənət xadimləri, ədibləri və digər şəxsiyyətləri var. Bütün bunlarla yanaşı, yeniliyin əsası gərək milli kimliyin əsas elementlərini nəzərə almaqla qoyulsun. Əsaslı və prinsipial amallar onların ən mühümləridir. Mən bunu deyim ki, elmi inkişafın, xidmət, səhiyyə və müalicə

inkişaflarının sənayeləşməsi və postsənayeləşməsi olsun, amma milli kimliyi qorumaq bunların bünövrəsi olmalıdır. Bir ölkədə bunların hamısı olsa, amma milli baxımdan kimliksiz bir ölkə olsa, mədəniyyəti digərlərindən asılı olsa, öz keçmişindən və tarixindən heç bir bəhrəsi olmasa, yaxud keçmiş varsa, onu yaddan çıxarsa, yaxud gözündə təhqir etsələr, bu ölkə əsla inkişaf etməz. Çünki milli kimlik hər bir inkişafın əsasıdır.

Eşq, mənəviyyat, Allahla əlaqə

Yenilik dedikdə inkişafı yanaşı olan yeniliyi nəzərdə tuturuq. Bu yenilik bizim amallarımızdan olmalıdır: yoxsulluqla, ayrışeçkiliklə, xəstəliklə, savadsızlıqla, təhlükəsizliklə, qanunsuzluqla mübarizə, idarəçiliyi daha elmi səviyyəyə, vətəndaşların rəftarını nizam-intizamlı səviyyəyə qaldırmaq, ictimai intizam, təhlükəsizliyin inkişafı, milli sərvətin artması, elmin, milli iqtidarın, əxlaqın və milli başucalığının inkişafı. Bütün bunlar yenilik və inkişafa aiddir və biz bunları əsas şərtlər bilirik. Bunların yanında eşq, mənəviyyat, Allahla əlaqə - bir xalqın inkişafını sözün həqiqi mənasında təmin edən ən mühüm amillərdir. Əgər bu olmasa, dünyada inkişaf kimi başa düşülən nailiyyətlərin hamısı səhv yollarda işlədilər bilər. Yəni mümkündür bir ölkə ictimai rəftar baxımından intizamlı, ədəbli və əxlaqlı olsun, sərvətə və elmə də yiyələnsin, eyni zamanda

həmin sərvəti, elmi və həmçinin ictimai intizamı başqa bir xalqı məhv etmək üçün işlətsin. Bu, səhvdir və bizim məntiqimizdə düzgün deyil. Öz elmini atom bombası kimi bir silah düzəltmək üçün işlətsin, o da bir yerə düşəndə daha günahlı-günahsız, silahlı, kiçik uşaq, südəmər körpə və məzlum insanlara baxmasın, fərq qoymasın, hamını məhv etsin! Biz bu yolda işlədilən elmi, buna malik olan ölkəni və bununla sonuclanan yeniliyi dəstəkləmirik. Biz belə dəyişikliyi sevmirik.

Yenilikdə insanın mənəvi duyğularının gücləndirilməsi

Hər bir yenilikdə Allaha pərəstiş, mənəviyyata eşq, insan duyğusu, məhəbbət və hissiyyat gücləndirilməlidir. Bu istiqamətdə irəliləməliyik. İnsanları bir-birinə qarşı laqeyd edən ictimai və iqtisadi yenilik bəyənilmir, pisdir. Siz eşidirsiniz ki, bəzi Qərb ölkələrində ata və övlad bir şəhərdə yaşayırlar, amma övlad illərlə atasının halını soruşmur. Ailələr bir yerə toplaşmırlar, uşaqlar ata-ana məhəbbəti görmürlər. Qadının bir yerdə işi var, kişinin başqa bir yerdə. Bunun iş saati gecə səkkizdə bitir, onun iş saati gecə onda. Sonra bunun bir dostu ilə görüşü var, onun da bir iş yoldaşı ilə. Əgər bunlar doğrudan da varsa, geriləmə əlamətləridir. Bununla sonuclanan yenilik bizim tərəfimizdən təsdiq olunmur. Biz elə yenilik istəyirik ki, atalar, analar,

övladlar, dostlar və qonşular arasında daha çox ülfət və məhəbbət yaransın, siz qırx evə qədər qonşunuzu tanıyasınız. Bu, yaxşıdır. Mühit sevgili və duyğulu mühit olsun.

Cəmiyyətdə hamı bir-birinə qarşı məsuliyyət hiss etməlidir: "Hamınız məsulsunuz və hamınız öz rəiyyətinizə görə məsuliyyət daşıyırsınız".

Hedonizm

İctimai münasibətlərdə belə məsələlərlə sonuclanan yenilik inkişaf deyil. İslamın və İslam Respublikasının nəzərdə tutduğu inkişaf budur. Fərdiyyətçiliyə, insanın mütləq şəkildə sevdiyi ləzzətlərin icazəli olmasına əsaslanan inkişaf inkişaf deyil. Qərbin bugünkü sənaye dünyası bu təməl üzərində qurulmuşdur: ləzzətlərin icazəli olması. Hər bir ləzzətin yeganə şərti budur ki, başqasına təcavüz olmasın. Sevdiyini hər bir şey halaldır, kef çək. Buna görə görürsünüz ki, bu gün bəzi xəcalətli ifadələr mövcuddur, hətta onların kilsələri səviyyəsinə də çatmışdır. Bunların etdiyi həmcinsbazlıqlar, çirkin işlər, qanunsuz əlaqələr, kişi-qadın münasibətləri və cinsi pozğunluq bir gün gizli idi, bu gün isə adi hal almışdır. İki-üç il bundan öncə ABŞ-da bir keşiş elan etdi ki, mən bir-biri ilə ailə qurmaq istəyən iki həmcinsin kəbinini kəsməyə hazırım. Bu, sözügədən hedonizmdir. Deyir xoşum

gəlırsə, etməlıyəm. Bu, qadağandır və rədd edılır. Biz bunu ınkışaf bılmırık.

Geriləmə nədır?

Dıgər xalqlara zülm etməyə və dıgər xalqların geriləməsinə əsaslanan qüdrət, xüsusi bir təbəqənin - oliqarx təbəqəsinin xidmətində duran ınkışaf və yenilik bizim nəzərdə tutduğumuz deyil. Bu gün Qərb ölkələrində belədir. Bu ölkələrin sərvəti, yəni ümumi gəliri çoxdur, necə deyərlər, ümumi daxili məhsulun miqdarı. Amma bunlar necə bölüşdürülür? Hər kəsə nə qədər işin qarşısında nə qədər çatır? Adətən, bunları demirlər. Qazanc əldə etmək üçün ər-arvad gecə-gündüz işləyirlər, amma öz həyatlarını təmin edə bilmirlər. Qarşı tərəfdə isə nəhəng kapital sahiblərinin, Rokfellerlərin dağdan sərvəti olsun, sayıb qurtara bilməsinlər. Bunlar bizim nəzərdə tutduğumuz ınkışaf deyil. Milyonçular təbəqəsinin xidmətində duran ınkışaf geriləmədir. Müstəqil milli kimliyin satılması ilə nəticələnən ınkışaf, ınkışaf deyil.

Geriləmənin nümunələri

Təqlidçilik, təqlidin yayılması və ınkışaf etməsi ınkışaf deyil. İqtisadiyyatı asılı, elmi təqlidçi etmək, universitetdə tərcüməçilik, yəni sərhədlərin o tərəfinin, Qərb sərhədlərinin və Avropa ölkələrinin dediklərini tərcümə etmək, kim danışsa, elmə zidd

danışdığını demək inkişaf deyil. Biz bunu inkişaf bimirik. Tərcüməni rədd etmirik. Mən bunu dəfələrlə universitet toplantılarında demişəm. Xeyr, tərcümə də çox yaxşıdır, digərlərindən öyrənmək yaxşıdır, amma tərcümə edirik ki, özümüz yarada bilək. Ayrılarının sözünü anlayaq ki, öz beynimizə yenisi gəlsin, nəinki həmişə digərlərinin köhnə sözü üzərində qalaq. Filan qərbli yazıçı, filosof və ya psevdo-filosof 50-60 il öncə ictimai məsələlər sahəsində bir söz deyib. İndi bir cənab gəlib universitetdə ağzını qürurla açıb onu yeni söz kimi tələbəyə deyir. Bu, inkişaf deyil, geriləmədir. Milli dili məhv etmək, milli İslam kimliyini qüvvədən salmaq, model düzəltmək əvəzinə modelbazlıq etmək inkişaf deyil. Biz asılılığı və qərbləşməni inkişaf bilmirik.

“Elmi öyrənin, Çində olsa belə!”

İnkişaf budur ki, biz hər kəsdən hər bir formada ehtiyacımız olan bütün elmləri öyrənək. Bu elmi praktika və tətbiq mərhələsinə çatdıraq, müxtəlif tədqiqatlar aparaq, elmin dairəsini genişləndirək, fundamental tədqiqatlar aparaq, tətbiqi və təcrübi tədqiqatlar aparaq, texnologiya yaradaq, yaxud yeni texnologiya əmələ gətirək və yaxud köhnəsini təkmilləşdirək. İdarəetmə fənni üzrə dünyanın nailiyyətlərini öyrənək, onu öz aramızda öz ehtiyaclarımıza, adətimize və

mədəniyyətimizə uyğun şəkildə dərk, təhlil edək və öz cəmiyyətimizə uyğunlaşdıraq. Ölkəmizdə mövcud olan ictimai problemlər barədə tədqiqat aparaq, onları aradan qaldırmaq yollarını tapaq. İsrəfçılıqla mübarizə yolunu öyrənək. İsrəfçılıq bir ictimai xəstəlikdir. İstehlakçılıqla mübarizə yolu nədir? Xarici məhsulu daxili məhsula tərcih etməklə mübarizə yolu nədir? Bunlar tədqiqat istəyir. Universitetlərdə tədqiqat planları verin, müəllim və tələbə işləsin. Tədqiqatın nəticəsini ölkənin məmurlarına verin, mediaya verin ki, yayılsın və mədəniyyət formalaşsın. İnkişaf budur.

İctimai və mədəni problemlərdə tədqiqatın zəruriliyi

Qərbin pozğun əxlaqının yayılmasına qarşı mübarizə yolu nədir? İctimai intizamsızlığa qarşı mübarizə yolu nədir? Onun kiçik bir nümunəsi işıqfor məsələsidir. Nə edək ki, bizim motosikletimiz, taksimiz, avtomobilimiz, Baş direktorumuzun və məmurumuzun maşını qırmızı işıqda keçməsin? Nə edək ki, bizim piyadamız yolu keçəndə işıqforu gözləsin? Bunlar çox yaxşı işlərdir, tələfatı azaldır, həyatı rahatlaşdırır və insanın sinirlərini sakitləşdirir. İndi bir problem varsa, o problemi necə həll edək? Bu düyünü necə açaq? Bu sizin işinizdir. Talaqla, narkotik maddələrlə, böyüklərə hörmətsizliklə - xoşbəxtlikdən, bizim

cəmiyyətimizdə bu eyib çox da mövcud deyil, amma indi az-çox bəzi yerlərdə görünür – valideynə diqqətsizliklə, yalanla və dözümsüzlüklə mübarizə yolu nədir? Nə üçün bir-birimizə dözə bilmirik, eyib axtarıyıq? Bir mühitdə eyni məqsədli tərəflər arasında kiçik bir fikir ayrılığı nə üçün onların qarşı-qarşıya dayanmasına səbəb olur?

Siyasi, yoxsa qəbilə qruplaşmaları?

İnqilabın əvvəlindən indiyədək olan təcrübəmə əsasən, bizim ölkəmizin əksər siyasi qrupları belə idi. Təəssüf ki, sonra daha dərin qruplaşmalarla nəticələndi. Mənim prezidentlik dövrümdə ölkədə iki qrup vardı: solçu və sağçı. Bəziləri deyirdilər solçu, bəziləri deyirdilər sağçı. İndi dəqiq yadımda deyil, təxminən 1983-84-cü illərdə bu barədə geniş təhlil apardım və sübut etdim ki, bu ixtilaflar qədim ərəb qəbilələrinin ixtilafları kimidir. Bir qəbilənin başqa qəbilə ilə arası pis idi. Səbəbi də nə iqtisadi əsas idi, nə də etiqadi əsas. Fərz edin, bir dəfə bu qəbilənin atı o biri qəbilədən birinin otlağında otlayıb. O da deyib ki, gözün üstə qaşın var. Bu da bir cavab verib və aralarında qan tökülüb, yaxud tökülməyib. Amma bu iki qəbilə ondan sonra əbədi olaraq bir-birinə düşmən olublar. Mən sübuta yetirdim ki, o zaman ölkəmizdəki sağçı və solçu ixtilafları da bu qəbildəndir.

Emosional və əxlaqi ixtilaflar siyasi qruplaşmalara çevrilmişdir. Əlbəttə, bu gün elə deyil. Bu gün bəziləri dərindən İslam Respublikası quruluşuna müxalifdirlər. Müxtəlif dil və şüarlarla, müxtəlif bayraqlar altında quruluşun özünə qarşıdırlar. Həm də yaxşı bir alternativlərinin olduğuna görə müxalif deyillər. İslam Respublikasının onlara qarşı mübarizə apardığı şüarlara görə müxalifət etmək istəyirlər. İslam Respublikası Qərbin və ABŞ-ın hakimiyyətinin inkarı əsasında iş başına gəldi, amma bunlar Qərbin hökmranlığının tərəfdarıdır. İslam Respublikası dini, mənəviyyəti və İslam məfhumlarını inkişaf etdirmək üçün iş başına gəldi, bunlar isə bu məfhumların yayılmasına qarşıdırlar. İslam Respublikası öz şüarını din və siyasətin birliyi etdi, bunlar isə ümumiyyətlə, din və siyasətin birliyinə düşməndirlər. Bəziləri belədirlər. İndi azdırlar, çoxdurlar, kimdirlər, nədirlər; bunlarla işimiz yoxdur. Lakin yenə də həmfikir və eyni məqsədli təşkilatlar arasında keçmiş qəbilə ixtilaflarının oxşarı mövcuddur.

Bu dözümsüzlüyə qarşı mübarizə yolu nədir? Bunun üçün nəzəri tədqiqat lazımdır. Sizin dilinizlə desək, teori işlər görməli və icra etməlisiniz. Bu olur inkişaf. İnkişafın bir hissəsi bunlardır.

Yenilik istəyinin beş uca addımı

Bizim sözüümüz budur. Əvvəla, yeniliyə qarşı çıxmaq olmaz. İkincisi, yeniliyi yaxşı qarşılamaq lazımdır. Üçüncüsü, nəinki yeniliklə düşmənçilik olmaz, həm də ona yaxşı baxmaq lazımdır. Dördüncüsü, yeniliyi idarə etmək, onda inkişafa can atmaq lazımdır. Geriləməyə səbəb olan yenilik pis yenilikdir. Beşincisi, yeniliyi anarxizmlə, bünövrələri uçurmaqla, hərc-mərcliklə səhv salmaq olmaz və nəhayət, yeniliyin təməlini dünyanın bugünkü inkişaf meyarlarından ayırmaq lazımdır. İslam Respublikasının xüsusi meyarları olan İslamın əxlaq, mənəviyyat, ilahi mərifət, insansevərlik kimi prinsiplərini də inkişaf meyarlarından bilmək lazımdır. Bu işə məsuliyyətli olan şəxslər də universitet və hövzənin görkəmli təbəqəsindən ibarətdir. Siz gənclər və hazırlığı olanlar bu işə başlayın, məni və mənim kimiləri gözləməyin. Bizim sizinlə ən azı əlli il yaş fərqimiz var. Siz gəncsiniz, güc və həvəsin mərkəzindəsiniz. İş də sizinkidir, gələcək də. Bu baxımdan, gözləməyin, özünüz başlayın, müəllimləriniz başlasınlar. Ölkə məmurları da təbii ki, ayıq və diqqətli idirlər. Lakin bilin ki, siz də bu işlə məşğul olursunuzsa, gərək idarəçiliyiniz olsun. Bəzi meyarlardan muğayat olun. Bura minalanmış sahə kimidir. Sağlam xətt üzərində hərəkət edin.

İlahi! Öz rəhmət və lütf nəzərini bu gənc qəlblərə və yüksək ruhiyyələrə nazil et!

İlahi! Eşidib dediklərimizi Özün üçün, Öz yolunda, qəbul etdiyin və razı olduğun işlərdən say!

İlahi! Bizim bu mömin və əziz gənclərimizin qəblərini Öz məhəbbət, mərifət və lütf nurunla günbəgün daha da nurlandır!

İlahi! Bu gəncləri öz həyatlarında dövrün imamını ziyarət etmək kimi böyük məqsəd və arzuya çatdır!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Elmi tədqiqat, dini məsuliyyət və elm istehsalı¹⁸

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Bu məclis bir çox cəhətlərinə görə mənim üçün ən şirin və ən gözəl məclislərdən bidir. Əvvəla, qədimdən elm, alim və tədqiqatçı yetişdirmiş bir şəhərin və vilayətin alimləri ilə görüşürəm. İkincisi isə, mənim bu universitetlə bağlı xatirələrim var. Bu məclisdə iştirak edən bəzi əzizlərlə yaxın dostluğumuz və çox səmimi əməkdaşlığımız olub. Cənab Doktor Fərhudi ilə həbsxanada bir yerdə olmuşuq. Bu universitetin rəhbərləri ilə çətin dövrlərdə çoxlu iclaslarımız və həyəcanlı görüşlərimiz olub. Bunlar mənim üçün çoxlu xatirələri canlandırır. Üçüncüsü buna görə ki, bizim gənclərimizin elm sahəsində inkişaf etdiklərini müşahidə edirəm. Bu gün bizim universitetimiz o gənclərin müəllimliyi sayəsində iftixar bayrağı ucalda bilər. Repressiya dövründə çoxlu problemlər arasında dərs oxuyan tələbə və gənclərin çoxu bu gün Allahın lütfü ilə müəllimlərdən, elm bayraqdarlarından, elm sahəsində yenilikçilərdən sayılırlar. Bəziləri sizin aranızdadırlar, bəziləri Tehrandə və digər yerlərdə. Bu da bu toplantını mənim üçün əziz edən başqa bir cəhətdir.

Tədqiqat

Söylənənlər fikrimcə, faydalı və dəyərli idi. Dostların sözləri barədə bir neçə cümlə demək istəyirəm. Tədqiqat büdcəsi barədə haqlısınız. Bu, lazım olandan çox azdır. Mən tövsiyə, təkid etmişəm, ümumi məclislərdən əlavə, xüsusi görüşlərdə də məmurlara demişəm ki, bu işlə məşğul olsunlar. Möhtərəm nazir cənab Doktor Zahidi buradadır. Mütləq hökumətdə bununla maraqlansın və bir yerə çatdırsın. Bu gün tədqiqat məsələsi bizim üçün həyati məsələdir. Mən bilmirəm qərar verənlərin hamısı bunu dərindən başa düşürlər, yoxsa yox. Lakin mən bütün vücudumla inanıram ki, bu gün bizim kimliyimizi, varlığımızı, müstəqilliyimizi və gələcəyimizi qurmaq üçün iki-üç əsas işdən biri elmi tədqiqat məsələsidir; şəxsiz və şübhəsiz. Buna çox ciddi yanaşmaq lazımdır. Bu bizim çoxlu işlərimizdən əhəmiyyətliyədir. Səmərası tez hasil olub gözə görünməsə də, çox əhəmiyyətlidir.

Universitetin İslama uyğunlaşmasının əlaməti

Universitetləri İslama uyğunlaşdırmağa dair fikrim budur ki, biz bu sahədə nə qədər işləsək, çox deyil. Mən bir dəfə universitetlər və onları İslama uyğunlaşdırmaq barədə dedim: Bizim ölkənin

universitetlərindən və elm mərkəzlərindən gözlədiyimiz budur ki, etiqadı zəif olan laqeyd bir gənc universitetə girsə, güclü dindar, dini və əxlaqi öhdəliyə malik bir halda universitetdən çıxmalıdır. Bizim universitetdən gözlədiyimiz budur; elm hövzələri kimi. Bəli, bizim ölkəmizdə universitetin özülünü əvvəldən elə şəxslər və elə tərzdə qoydular ki, universitet qeyri-dini, hətta antidin olsun. Bu, başqa məsələdir. Amma əslində, elm dinlə yanaşıdır. Kim elmlə sədaqətli şəkildə rəftar etsə, onda din, iman da inkişaf edəcək. Necə ki, elm əxlaqi dəyərlərlə və məsuliyyət hissi ilə yanaşıdır. Bu, universitetin xarakteridir.

Ləyaqətli müəllimlər

Həqiqət budur ki, bu gün bizim universitetimiz islamçı və dindar görkəməndir. Hansı dövrdə bizim universitetlərimizdə bu qədər mömin, məsuliyyətli, həvəskar, vətənpərvər, dinpərvər, allahpərəst və sədaqəli müəllimimiz olmuşdur. Ümumiyyətlə, universitetdə bu qədər müəllimimiz olubmu; özü də belə məsuliyyət hissinə malik müəllimlər?! Son 60-70 ildə nə zaman tələbələr arasında bu qədər məsuliyyətli, dinə sevgili, əxlaq, din, iman təməllərinə sadıq tələbəmiz olmuşdur?! Bu sahədə də inkişaf etmişik. Bəli, bəllidir və qabaqca da qeyd etdim ki, biz bununla qane deyilik, amma əldə edilənlərə görə Allaha şükür edirik.

Elm - bütün bəşər fəaliyyətlərinin mərkəzi

Bir məsələ budur ki, bu gün elm mövzusu bizim ölkəmiz üçün həyati bir məsələdir. Elm də böyük həddə siz universitet adamlarına bağlıdır. Bu gün universitet hiss etməlidir ki, ölkə bir dönüş mərhələsindədir. Bu dönüş nöqtəsindən bir-birinə qarşı olan iki yol ayrılıq. Əgər bir cür çalışsaq, bir tərəfə gedəcəyik, başqa cür çalışsaq, başqa bir tərəfə. Deməli, belə bir həssas andayıq. Bu gün beynəlxalq münasibətlər güclə tənzimlənir. Görürsünüz ki, supergüclər öz güclərinə arxalanaraq zülm edir, məntiqsiz və dəlilsiz danışirlər. Orta və zəif dövlətlərin günahı budur ki, onların zülmünü asanlıqla qəbul edirlər. İndi gücə əsaslanan zülm yayılmışdır. Nüvə, Orta Şərq və digər siyasi məsələlərdə müzakirə aparanda deyirlər ki, nə edək, ABŞ deyir. Yəni önfərziyyə budur ki, ABŞ güclü və sərvətli olduğundan daha çarə yoxdur. Bu gün bütün beynəlxalq fəaliyyətlərin mərkəzinə çevrilmiş bu güc də elmə söykənir. ABŞ-ın sərvəti də elmdən qaynaqlanır, təbliğat bacarıqları da, beynəlxalq siyasi imkanları da. Bir ölkəyə qüdrət bəxş edən elmdir. Elm ölkələr üçün bu qədər əhəmiyyətlidir.

Daxildən çağlayan elm və qüdrət

Aydındır ki, biz digərlərinin getdiyi iki yüz illik yolu iyirmi il ərzində getmək istəmirik. İddia bu

deyil ki, biz on il, on beş il ərzində iki yüz ildir elmi fəaliyyət göstərən bir ölkənin elmi səviyyəsinə çataq. Bu, nəzərdə tutulmur, lakin iddia budur ki, biz vaxtı tələf etməyək. Əgər İranın bir gələcəyi olmalıdırsa, bu xalq hərəkətə başladığı müstəqillik, başucalığı və heç kimdən asılı olmamaq yolunda davam etməlidirsə, bu yalnız xalqın alim olması ilə mümkündür. Gərək alim olsunlar və ölkədə elm inkişaf etsin.

İdxal edilən elm həqiqi elm deyil. Daxildən çağlayan elm qüdrət bəxş edir. Mənim elm istehsalı və elmin sərhədlərini yarmaq məsələsini ortaya atmağım bundan ötrüdür. Biz buna ciddi yanaşmalıyıq. Bir sahə hövzələrin işidir, başqa bir sahə universitetlərin. Bu gün universitetlərin müəllim və rektorları universitetə belə baxmalıdırlar.

Qədim müəllimlərin qorunması

Sinifdə hövsələsiz, tələsik, mövzuya, tələbəyə və vaxta etinasız keçən dərs saati ölkəmizin bugünkü universitetinə yaraşan deyil. Mən qəbul edirəm ki, qədim, təcrübəli, güclü və dəyərli müəllimləri israrla universitetdə saxlamalıyıq. Dostumuz buna toxundu, amma bunun yanında təkidlə deyirəm ki, gənc və həvəskar müəllimlərdən də istifadə etmək lazımdır. Onlar da işə başlasınlar. Heç bir sahədə müəllim azlığı olmamalıdır. Bu gün buna şərait də var. Xoşbəxtlikdən, ali təhsilin yüksək pillələrində

təhsil alan tələbələr yaxşı nailiyyətlər əldə etmiş, yüksək yerlər tutmuşlar, yaxşı istedadları var. Onlar universitetlərdə tədris edə bilirlər. Köhnə sərəncam və proqramlar Quran ayəsi deyil ki, dəyişmək mümkün olmasın. Vəziyyətə baxın, universiteti tədris baxımından aktiv mühitə çevirin. Tələbənin müəllimlə münasibəti, müəllimin fəaliyyəti, mütaliəsi, elm mərkəzlərindən, elmi məlumatlardan, jurnallardan istifadəsi və digər imkanlarla universiteti həmişə mübahisə və iş halında olan bir mühitə çevirin. Tələbəni inkişaf etdirin və yetişdirin.

Yüksək pillələrin tələbələri

Bizim irəli sürdüyümüz Elm istehsalı və proqramlaşdırma hərəkatı məsələsini tədqiqat mərkəzləri, universitetlər, tədqiqatçı və müəllimlər müsbət qarşıladılar və mən buna doğrudan da sevinirəm. Lakin tələbə və gənclər səviyyəsində ciddi qəbul edilməmiş və həyata keçirilməmişdir. Halbuki gəncin istedad və qüvvəsindən çox istifadə etmək olar. Bu iş müəllimlərin işidir. Xüsusən də yüksək pillələrin tələbələri müəllim vasitəsilə yönəldilsə, bəzi sahələrdə elmi yenilikdə müəllimlərini arxada qoya bilirlər. Bəzən müəllim bir şagirdə yol göstərir, elmi baxımdan kömək edir və o şagird müəllimin köməyi ilə müəllimin özündən irəliyə keçir. Belə hallar çox olur. Bunu həyata keçirməlisiniz.

Tələbənin soruşması və irad bildirməsi

Mən özüm universitet adamı olmamışam, universitetdə təhsil almamışam. Bu sahədə çox fikir yürüdə bilmərəm, amma həmişə universitetdə olan dostlardan eşitmişəm. Deyəsən, əvvəldən elm hövzələrindən fərqli olaraq, universitetdə mövzunun dərinliyini tapmaq əvəzinə əzbərləməyə üstünlük verilmişdir. Bu, eyibdir. Elm hövzələrində dərs oxuyan tələbənin məqsədi əzbərləmək deyil, dərk etməkdir. Bir səviyyədən sonra dərk etməkdən əlavə, uyğun məsələdə həm də nəzər yürütməlidir. Sizin doktorantura pilləniz nəzər sahibi olmaqdan ötrüdür. Tələbədə soruşmaq ruhiyyəsinə, tədqiqatı, araşdırmanı və qane olmamanı gücləndirmək lazımdır. Bizim elm hövzələrimizdə bəzən bir dərstdə 500-1000 şagird oturur. Şagirdlərdən biri etiraz edərək müəllimin və digərlərinin vaxtını tutur, müəllimə iradını bildirir. Müəllim əsla narahat olmur ki, nə üçün məndə səhv tutursan. Yaxud digər tələbələr narahat olurlar ki, bizim vaxtımız tutuldu. Xeyr, hövzənin ənənəsi budur. İrad bildirmək hər bir tələbənin haqqıdır. Onlar bu hüquqdan istifadə edirlər, müəllim də əsla gileylənmir. Hətta sevinir ki, dərslə irad bildirənlər var. Müəllimlərin fəxrlərindən biri budur ki, bizim dərslərimizdə çoxlu irad bildirən var. Bu, universitetdə də yaradılmalı, müəllimə irad

bildirmək, soruşmaq və araşdırmaq normal hal olmalıdır. Bu sizin əlinizdədir.

Ölkənin elmi xəritəsi

Bir məsələ ölkənin elmi yol xəritəsi məsələsidir. Mən bunu ötən il müzakirəyə çıxardım. Düzdür, bunu Firdovsi universitetindən gözləmirəm, lakin gözləyirəm ki, köklü və qədim Firdovsi universiteti bu işdə şərik olsun. Bunun üzərində fikirləşin. Ölkədə elmi inkişaf etdirmək üçün bizim ümumi elmi xəritəyə ehtiyacımız var. Nə barədə tədqiqat aparmaq, nəyi öyrənmək istəyirik? Bu pərakəndə elmi hissələr necə birləşsinlər? Bunların birləşməsindən ölkənin gələcəyi və hərəkəti üçün harada bəhrələnmək olar? Bunlar elmi xəritə olmadan mümkün deyil. Əlbəttə, elmi xəritə həmişəlik deyil, mövsümidir. Ola bilsin, bu dövrdə elmi xəritə bir şey olsun, on ildən sonra tam dəyişilsin və başqa bir şey olsun. Lakin elmi xəritə lazımdır. Bu sahədə gözləyirəm ki, sizin universitetləriniz kömək etsinlər, bu iş müəllim, tədqiqatçı və alimlər arasında ümumi bir tələbə çevrilsin. Bu da bir məsələ.

Müəllim və rektorların vəzifəsi

Bir məsələ də qeyd etdiyim kimi, tələbələri inkişaf etdirmək məsələsidir. Bu, müəllim və rektorların üzərinə düşür. Bu müraciət təkcə

müəllimlərə deyil, həm də universitet rəhbərlərinədir. Bu işləri doğrudan da proqrama salın: təhsil kursları, elmi ekskursiyalar, yaradıcılıq mükafatları, sənaye sahəsinin universitetdə çalışan bir gənc tədqiqatçıdan tələbi, yəni universitet və sənayenin əlaqəsi. Bu da qəti məsələlərdəndir. Mən üç-dörd il öncə bunu irəli sürdüm, xoşbəxtlikdən, bu hökumətdə elmi işlər üçün elmi müavinlik yaradıldı. Bu, indiki hökumətin faydalarındandır. Elə təsadüfən, sizin yerlilərinizdən biri bu müavinlikdə fəaliyyət göstərir. Mənim fikrimcə, bu müavinlik səmərəli təşəbbüsdür, çox əhəmiyyətli və yaxşı işlər görə bilər.

Universitet mənsuqlarının rolu və missiyası

Mən əziz dostları, bacı-qardaşları bundan artıq narahat etməyəcəyəm. Gedək növbəti iclasa çataq. Birinci tövsiyəni yenə də təkrar etmək istəyirəm: Bu gün universitetin rolu və missiyası həlledicidir. Bu gün üçün olmasa da, ölkənin gələcəyi üçün həlledicidir. Bu gün universitet mənsuqlarının qərarı və iradəsi iki relsin yolunu birbirindən ayıran strelkaçının roluna bənzəyir. Siz indi yoldəyişənsiniz, bu zamanda göstərdiyiniz iradə ilə xalqın hərəkət relsini rifaha, başucalığına, tərəqqiyə və tam müstəqilliyə yönəldə bilərsiniz.

İlahi! Bizi bu dövrdə ağır vəzifələrimizlə əvvəlkindən daha artıq tanış et!

İlahi! Öz xüsusi lütf və hidayətini ölkəmizin
elm mərkəzlərinə və universitetlərinə şamil et!

İlahi! bu yolda zəhmət çəkən və fəaliyyət
göstərən bütün şəxslərə əcr və mükafat ver!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Tərəqqi və inkişaf modeli¹⁹

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Şirin xatirələr

Mənim üçün bu şəhərin və Firdovsi universitetinin tələbələri arasında olmaq çox şirin və gözəldir. Bu şəhərdə bu universitetin bəzi tələbələri ilə uzun illər öncə keçirdiyimiz səmimi, həyəcanlı və eyni zamanda təhlükəli toplantıların xatirəsi təsəvvürümdə canlandı. Düzdür, bu universitetin bugünkü tələbələrinin mənim danışdığım dövrün, yəni yetmişinci illərin tələbələri ilə otuz beş illik məsafələri var. Lakin tələbəlik cərəyanı duru bir çay kimidir. Bir çayda axan sular hər an fərqlənir, amma axın bir axındır. Siz Karun, yaxud Zayəndərud çayının qarşısında dayandıqda onu ötən il gördüyünüz bir çay kimi görürsünüz. Əziz tələbə gənclər! Mən sizə baxdıqda Kəramət məscidini, İmam Həsən Müctəba (ə) məscidini xatırlayıram. Orada da sizlər, yəni otuz beş il qabaqkı sizlər otururdunuz. Quran təfsiri dərsi, Nəhcül-bəlağə dərsi və İslam hərəkətinin əsasları müzakirə olunurdu, yazılırdı, deyilirdi, qamçısı da vurulurdu; həm sizə vurulurdu, həm də bizə. Zalım tağut rejimi o gün bir hövzə tələbəsinin bir qrup universitet

tələbəsi ilə oturub dindən danışmasına dözmürdü. Xüsusən də bizim oğünkü tələbə məclisimiz səmimi və izdihamlı bir məclis idi. Əlbəttə, sizin bu gün inqilabdan sonra gördüyünüz bu izdihamlar inqilabdan qabaq heç yerdə və heç bir tədbirdə olmurdu. Amma ölkədə o zamanın məclis və toplantılarına nisbətən, bəlkə də heç bir tələbə toplantısı, mənim universitet tələbələrində təfsir dərsi dediyim İmam Həsən (ə), yaxud Kəramət məscidlərindəki izdiham qədər deyildi. Siz indi həmin xatirələri canlandırırırsınız.

Əvvəldə əziz tələbələrin söylədiyi məsələlər barədə bir cümlə deyim. Mən bu əzizlərin dediklərinin təxminən hamısını qəbul edirəm. Bu təkliflər, yeni fikirlər, tələbə gəncimizin beynində çaxan bu şimşəklər bizim üçün çox dəyərlidir. Sözlər yazıldı, inşallah, bunlarla maraqlanacaqlar. Bizim proqramlarımıza lazım olan işlə əlaqədar olan birbaşa bizim tərəfimizdən görüləcək. Digər qurumlara aid olanlar da tövsiyə olunacaq. Əlbəttə, tələbə əzizlər təkə burada yox, hər bir yerdə danışanda, ideya irəli sürəndə, özlərinin yeni və şirin düşüncələrini bizimlə bölüşəndə ona giley-güzar, şükayət, ah-nalə pistonu da əlavə edirlər. Eybi yoxdur, gənclərimizin zərif qəlbləri neqativ hallar qarşısında bizim ürəyimiz kimi möhkəmlənməmişdir və tez təsirlənirlər.

İnkişaf və tərəqqi modelini öyrənməyin lazımlığı

Mənim bugünkü söhbətimin mövzusu inkişaf və tərəqqi modeli barədədir. Biz inkişaf etmək istəyirik. Bu inkişafın modeli nədir? Bu modeli öyrənməliyik. Mən tələbələrlə bir neçə ay bundan qabaq Simnandakı son görüşümdə yenilik mövzusu haqda danışdım. Dedim ki, yenilik Allahın bəşər həyatında qanunudur. Ona qarşı çıxmaq olmaz, onu qarşılamaq, idarə etmək lazımdır ki, inkişaf nəticələnsin, cəmiyyəti irəliyə aparsın. Bunu orada dedim. Əlbəttə, elə orada da dedim və indi də təkrar edirəm ki, universitet və ya hövzədən olan tələbə və müəllimlərin hamısı bu düşüncə xəttini izləməlidirlər. İndi daha artıq izah edəcəyəm ki, nəticə əldə edə bilək.

İnkişaf modeli

Böyük işlər ideyalardan başlanır. Bu ideyalar bağlı otaqlarda və boşluqda görülən bir iş deyil. Müxtəlif fikirlər, düşüncələr onunla əlaqədə və təmasda olur, nəticədə praktik və məntiqi bir şey alınır. Deməli, mənim bu gün danışmaq istədiyim mövzunun canı budur ki, biz inkişaf və tərəqqini öyrənməliyik, görək bizim ölkəmiz, cəmiyyətimiz üçün inkişaf modeli nədir.

İnkişaf adı ilə xəyanət

İnkışaf və inkişafı sonuclanan yenilik barədə həmişə iki səhv fikir mövcud olmuşdur. Bir fikir inkişaf və yenilik adı ilə edilən xəyanətlərdən ibarətdir; xidmət adı ilə və islahatçılıq bayrağı altında xalqımıza vurulan zərbələr. Qacarlar dövründə saray adamlarının çoxu və Qacar şahzadələri - onlar həm savadsız idilər, həm dünyapərəst, həm də Qərblə əlaqələri vardı - ölkəmizin və mədəniyyətimizin Qərbdən asılılığına səbəb oldular. İddiaları da bu idi ki, bu, inkişaf və yenilikdir.

Məşrutə və inkişaf adı ilə xəyanət

Məşrutənin ingilis qanadının sözü və şüarı inkişaf və tərəqqi idi; Məşrutənin rəhbərlərini məhv edən, Şeyx Fəzlullahı edam, mərhum Ayətullah Bəhbəhanini terror edənlərin, Səttar xan və Bağır xanı dolayısı ilə qətlə yetirənlərin və tərksilah edənlərin. Məşrutənin sədiq rəhbərlərini təcrid edib Qərbə və müstəmləkə siyasətlərinə bağlı olan bir qrupu məşrutəçi adı ilə xalqa hakim edənlərin şüarı da tərəqqi idi. Onlar da deyirdilər ki, inkişaf, yenilik. Bu ad altında belə böyük xəyanət baş verdi.

Çevriliş edən Rza xan və inkişaf şüarı

Rza xan tərəqqi və islahat şüarı ilə iş başına gəldi, çevriliş etdi, sonra da repressiya və diktatura başladı. Bu işlərin hamısı inkişaf və tərəqqi adı

altında görüldü. Onun oğlu Məhəmmədrza da islahatçılıq iddiası ilə bütün bu faciələri törətdi.

İnkişaf adı ilə xalqların müstəmləkəsi

Beynəlxalq miqyasda da belədir. Bəşər tarixinin son bir-iki əsrdə rüsvayçı ləkəsi olan müstəmləkə xalqların inkişafı adı ilə baş tutdu. Müstəmləkə - yəni yenidənqurma. İngilislər, hollandlar, portuqaliyalılar, fransızlar Asiya, Afrika və Latın Amerikasının müxtəlif nöqətələrinə gedib yenidənqurma, inkişaf və abadlıq adı altında yerli sakinləri kütləvi surətdə qırdılar, torpaqlarını işğal etdilər, oğurluq, xəyanət etdilər, faciə törətdilər.

Yeni müstəmləkəçilik, müharibə və inkişaf

Sonrakı dövrdə də yeni müstəmləkəçilik yarandı. Yenə də elə idi. Qərb ölkələrinin - ABŞ-ın, İngiltərənin və digər ölkələrin kəşfiyyat xidmətlərinin törətdiyi bütün bu təcavüz, müharibə və çevrilişlərin hamısı modernizm, inkişaf, yenilik və tərəqqi bayrağı altında edildi.

Əfqanıstan və İraq

İndi Əfqanıstan və İraq gözünüzün qarşısındadır. Amerikalılar İraq xalqı üçün yeni dünya yaratmaq, azadlıq, demokratiya və inkişaf gətirmək üçün İraqa girdilər. Siz görün indi İraqda nə baş verir. Bəlkə də İraq xalqı sonuncusu Səddam

olan bütün xuntalar dövrü boyunca bu gün amerikalıların əlindən çəkdiyi müsibəti çəkməmişdir. İraqlı qadın və kişi təhqir olunur. Amerikalı gənc çəkməsini bir iraqlı gəncin boynunun arxasına qoyur. Nə üçün? Çünki küçədən keçirmiş və ondan şübhələnib. Onu yerə uzadır, arvad-uşağının gözü qarşısında üzünü yerə sıxır, yaxud kişini arvadın gözü qarşısında döyürlər. Kişilər tərəqqi, inkişaf və qurtuluş adı altında evlərdə qadınların bədənini axtarırlar. Əfqanıstanda da belədir.

Yeniliyin düşmənləri

Deməli, "inkişaf" sözü tarix boyu və bizim öz dövrümüzdə bütün dünyada belə sui-istifadələrə məruz qalır. Digər tərəfdən də bəzi şəxslər hər bir yenilik və dəyişikliklə düşməndirlər. Deyirlər ki, bu, keçmişdə olmayıb, bunu tanımırıq, nə olduğunu bilmirik, bundan şübhələnirik. "İşlərin ən pisi yeniləridir" hədisini səhv izah etmişlər. Yenilik tarixin və təbiətin qanunu olsa da və yenilik olmadan bəşər həyatı mümkün olmasa da, bunlar düşməndirlər. Bu iki ziddiyyətli münasibət mövcuddur.

İnkişaf nədir?

Deməli, biz inkişaf və yenilikdə nəzərdə tutduğumuzu və istədiyimizi tam izah etməliyik.

Nəticədə nə sui-istifadə olsun, nə də düşmənçilik və müxalifət. Əlbəttə, bunun mənası o deyil ki, biz inkişafa indi başlamaq istəyirik və buna görə inkişaf modeli axtarıq. Yox, bizim ölkəmizdə inkişaf inqilabla başlandı. Təzyiq altında olan, istedadları yatırılmış, durğun, bizim milli istedadlarımızın dərin dəryasında heç bir hərəkətə icazəsi olmayan bir cəmiyyət inqilab hərəkəti ilə dəyişdi.

Böyük yenilik

İslam Respublikası quruluşunun özü böyük bir yenilik, gözəl və böyük bir inkişaf idi. Bir xalq mənfur, asılı və çevrilişdən yaranmış sülalə hakimiyyətini bir xalq hakimiyyətinə çevirə bildi. Heç bir yenilik bundan üstün deyil, bunun özü ən böyük yenilik və inkişaf idi. Bunu da deyim ki, dünyanın heç bir nöqtəsində, dünya ölkələrinin heç birində bu gün gördüyünüz mənzərəni görə bilməzsiz. Yəni dövlət məmurları tələbələrlə səmimi və üz-üzə saatlarla otursun, yaxud prezident ölkənin bütün uzaq və yaxın şəhərlərinə getsin və hər yerdə xalqın izdihamı ilə qarşılaşsın, xalqla üz-üzə danışsın. Seçki zamanı səfər edir və öz tərəfdarları ilə görüşürlər, amma həm onlar, həm də dinləyiciləri bilirlər ki, bu, seçki təbliğatıdır, seçkilərdən sonra bitəcək; istər məğlub olsunlar, istər qalib. Amma bizim ölkəmizdə xalq hakimiyyətinin mənası budur ki, təkcə xalqın seçimi yoxdur, həm də

xalqla sıx və duyğusal əlaqə var, fikir mübadiləsi aparırlar. Məmurlarla xalq arasında sevgi var, sözün həqiqi mənasında sədaqətli məmurlar xalqa eşq bəsləyirlər, xalq da qarşılıqlı olaraq onlara.

Heyrətamiz inkişaf

İnqilabdan sonra bizim həm elmi, həm ictimai, həm siyasi, həm beynəlxalq sahədə, həm də iqtisadi və abadlıq işlərində inkişaflarımız heyrətamiz olmuşdur. Keçmiş bizim bugünkü gənclərimizin, tələbələrimizin gözləri önündə deyil ki, müqayisə edib bugünkü və ozamankı vəziyyətə baxsınlar. Siz bu gün ölkənizi, misal üçün, iki yüz il elmi fəaliyyəti, elm və tədqiqat keçmiş olan mütərəqqi bir ölkə ilə müqayisə edib görürsünüz ki, çatışmazlıq var. Düzdür, var, lakin bu, elmi müqayisə deyil. Ölkəni əvvəlki vəziyyəti ilə, oxşar və qonşu ölkələrlə müqayisə etmək lazımdır. Bu gün dünya statistikasında İranın elmi inkişafı birinci yerdə, yaxud yerlərdədir. Əlbəttə, bu sürətlə yanaşı hələ çox geridəyik, lakin görülən işlər bütün sahələrdə inkişafa səbəb olmuşdur. İndi bunun nümunələrinə siz öz tələbə mühitinizdə baxın. İnqilabdan sonra İranın əhalisi iki dəfə artıb, tələbələrin sayı isə on dəfə. Açılan universitetlərin, fakültələrin sayı isə bəlkə on dəfədən də çoxalıb. Bir zaman biz ən sadə bir şeyi də digərlərindən dilənirdik. Lakin bu gün ölkəmiz ən mürəkkəb

texnologiyaları özü düzəldə bilir. Bu inkişaf lar hey rətamizdir, möhtəşəmdir. Bunu digərləri də təsdiq edirlər.

İnkişaf modeli

Hər halda, inkişaf modeli haqda danışmağımız bundan ötrü deyil ki, biz inkişafa başlamaq istəyirik. İnkişaf inqilabdan başlanıb. Bunun mənası odur ki, inkişafı nəzəri baxımdan şəffaf və elmi tərifi edək, birinci növbədə elmi nümunələr arasında, sonra da bütün xalqda buna ümumi inam yaransın. Bilsinlər ki, nə istəyirik, haraya çatmaq istəyirik. Quruluşun müxtəlif sahələri nə etməli olduqlarını bilsinlər. Əlbəttə, mən bu gün burada inkişaf modelini göstərməyəcəyəm. Xeyr, mən bu işin zəruri olduğunu çatdırmaq istəyirəm.

Örnək verən elmi nümunələr

Model hazırlamaq və örnək vermək sizin öz işinizdir; yəni bizim elmi nümunələrin işidir. Universitet tədqiqatlarında bunu araşdırmalı, müzakirə etməli və nəhayət, İslam İranı, bu coğrafiya, tarix, xalq, bu potensial və amallar üçün inkişaf modeli təsvir və təyin etməlidirlər. Onun əsasında ölkənin ümumi hərəkəti müxtəlif sahələrdə inkişafa doğru getməlidir.

İnkişaf xəyalı

Bu işin lazım olduğunu nə üçün deməliyik? Çox sadədir. Ona görə ki, bu gün bizim çoxlu elmi nümunələrimizin, çoxlu məsul işçilərimizin gözündə inkişaf modelləri məhz Qərb modelləridir. İnkişaf və tərəqqini qərblilərin hazırladığı modellər üzündən izləməliyik. Bu gün çoxları belə düşünür və bu, təhlükəli və səhv fikirdir. Həm səhvdir, yanlışdır, həm də təhlükəlidir. Qərblilər təbliğatda çox mahirdirlər. Daim təbliğat apardıqları son 200-300 il ərzində öz uğurlu təbliğatları ilə bir çox beyinlərdə bu inamı yarada bildilər ki, tərəqqi qərbləşmə ilə bərabərdir. Hər hansı bir ölkə mütərəqqi sayılmaq istəsə, gərək qərbləşsin. Bu onların təbliğatıdır. Hansı ölkə Qərbin mövcud örnəklərindən uzaqlaşsa, mütərəqqi deyil. Məsafəsi nə qədər çoxdursa, tərəqqidən bir o qədər uzaqdır. Bunun oturuşmasını istəyirlər və təəssüf ki, beyinlərdə oturuşmuşdur.

Qərblilərin elmi xəsisliyi

Mən sizə deyim ki, qərblilər heç zaman istəməyiblər və istəmirlər ki, qərbli olmayan birisi onların elm klubuna daxil olsun. Bu gün inkişaf etmiş Asiya ölkələrinin heç birinə - Yaponiyaya, Çinə və müəyyən həddə Hindistana Qərb kömək etməyib. Çin Şərqi və Qərbi, kommunizm və kapitalizmin kəskin çəkişmələrində o zamanın Sovetləri tərəfindən səxavətlə himayə olundu, hətta nüvə enerjilərini ruslar verdilər; Çinin heç nəyi yox idi.

Sovetlər ABŞ və Avropa qarşısında böyük bir Asiya cəbhəsi yaratmaq üçün kommunist ölkəsi olan Çini gücləndirdilər. Hindistan da sonrakı dərəcədə elə idi. Yəni Şərq və Qərb cəbhələrində Hindistan sola meyl göstərirdi. Sovetlər, yəni solçular ona kömək etdilər. Amerikalılar qarşılığında Pakistana kömək etdilər. Əlbəttə, Pakistan da nüvə enerjisini özü əldə etməyib, Çindən alıb. Lakin ABŞ göz yumdu və regional siyasi balansla görə üstünü vurmadı. Yaponiya öz elmi inkişafını ABŞ və Qərbin köməyi ilə əldə etmədi. Yaponlar elmi yol tapa bildilər. Bəlkə də oğurluq yaxşı ifadə deyil, amma onlar qarşı tərəfin razı olmadığı formada elmi ondan götürdülər. Onlar zəhmətkeş xalq olduqlarından özlərini inkişaf etdirdilər, Qərb onlara kömək etmədi.

Qərbin uğursuz inkişaf modeli

Biz indi bu tilsimi sındırmağa çalışmalıyıq. Hansı tilsimi? Ölkənin inkişafının mütləq Qərb modellərindən asılı olduğunu düşünmək tilsimini. Bu vəziyyət ölkə üçün çox təhlükəlidir. Qərb modelləri öz şəraitlərində, öz zehni əsaslarına və prinsiplərinə uyğun şəkildə hazırlanmış, bundan əlavə, uğursuz da olmuşdur. Mən bunu qətiyyətlə deyirəm ki, Qərbin inkişaf modeli uğursuz modeldir. Düzdür, güc əldə ediblər, sərvət qazanıblar, amma bəşəriyyətə faciə yaşadıblar. Qərbin inkişafı elə

inkişaflardır ki, bu gün bütün dünya və bütün bəşəriyyət ondan əziyyət çəkir; geri qalmış ölkələr bir formada, inkişaf etmiş ölkələr bir formada. Bu həmin inkişaf və tərəqqidir ki, sərvətli ailələrin çox az və barmaqsayı qruplarını sərvətə qovuşdura bilmiş, digər xalqları isə əsarətə, təhqirə və müstəmləkəyə məruz qoymuşdur. Müharibə törətmiş, zorla hökumət qurmuş və ölkələr daxilində pozğunluğu, mənəviyyatsızlığı, fahişəliyi, fəsadı, seksi, ailənin dağılmasını və bu kimi məsələləri yaymışdır. Buna görə uğurlu deyil. Siz indi Qərb ölkələrinin, misal üçün, Fransanın iki-üç əsr öncəyə aid bədi əsərlərinin oxusanız, oranın bugünkü vəziyyətini də mütaliə etsəniz, görəcəksiniz ki, oranın xalqı əxlaqi baxımdan çox böyük həddə geriləmişdir. Bu gün oraya hakim vəziyyət o zaman hakim deyildi. Əsrlər boyu Qərb sivilizasiyasının inkişafı bu ölkələri əxlaqi baxımdan problemə salmışdır, tənəzzülə uğratmışdır. Həyat vəziyyəti baxımından da xidmət etməmişlər. Yəni oralarda yoxsulluğun qarşısı alınmamışdır. İş çoxdur, amma gəlir və məhsul azdır. Buna əsasən, Qərbin inkişafı uğursuz inkişafdır. Biz inkişafı İslam-İran modeli ilə əldə etməliyik. Bu bizim üçün həyati əhəmiyyətə malikdir.

İslam inkişafının məqsədi

Qərb modelini öz cəmiyyətimizin inkişafı üçün yararsız bilməyimizə səbəb olan amil ilk növbədə Qərb fəlsəfələrinin insana baxışıdır. Düzdür, Qərb fəlsəfələri müxtəlifdir, lakin onların hamısının nəticəsi birdir. O baxışlar İslamın insana baxışı ilə tamamilə fərqlidir, fundamental və köklü bir fərqi malikdir. Buna görə, inkişaf Qərb fəlsəfəsi məntiqində başqa bir məna kəsb edir, İslam məntiqində isə başqa. Qərbin baxışında inkişaf maddi inkişafdır, əsas maddi qazanandır. Maddi qazanc nə qədər çox olsa, inkişaf daha çox olmuşdur; sərvətin və gücün çoxluğu. Qərbin istədiyi inkişaf budur. Qərb məntiqi və Qərb modeli bunu istəyir, hamıya da tövsiyə edir. İnkişaf maddi olanda mənası budur ki, əxlaq və mənəviyyəti belə bir inkişafa qurban vermək olar: bir xalq inkişaf etsin, amma onda əxlaq və mənəviyyət olmasın. Lakin İslama görə, inkişaf bu deyil. Düzdür, maddi inkişaf istənilir, amma vasitə kimi. Məqsəd insanın tərəqqisi və ucalmasıdır. Ölkənin inkişafı və inkişafı sonuclanan yenilik elə proqramlaşdırılmalı və tənzim olunmalıdır ki, insan orada inkişaf edib yüksələ bilsin, təhqir olunmasın. Məqsəd insaniyyətin faydalanmasıdır, bir təbəqənin, hətta iranlı insanın da yox. Bizim İslam əsasında və İslam təfəkkürünə uyğun şəkildə izah etmək istədiyimiz inkişaf təkcə iranlı üçün faydalı deyil, nəinki xüsusi bir təbəqə üçün. Bu inkişaf bütün bəşəriyyət

üçündür. Əsas fərq insana baxışdadır. Burada bir qədər dayanaq və mən İslamın bir elmi məsələsini açıqlayım.

İslamın insana baxışı

İslamda insana baxış iki aspektdən ola bilər. Bu iki aspektin hər biri bir-birini təkmilləşdirir. Bu, ölkənin bütün ümumi məsələləri və bizim gələcəyimiz üçün yazacağımız proqramların əsası ola bilər. İslamın insana baxdığı bu iki aspektin biri fərdə baxışdır, biri isə ümumi olaraq insaniyyətə. Bu iki baxış bir-birinə bağlıdır, bir-birini təkmil edir.

İnsan bir fərd kimi

Birinci baxışda İslamın müraciət obyektini bir fərddir. Burada insan bir yolla gedən yolçudur. Əgər düzgün hərəkət etsə, bu yol onu ilahi gözəlliklərə daxil edər, Allaha çatdırar: "Ey insan! Sən Rəbbinə doğru çalışıb çapalayırsan. Sən Ona qovuşacaqsan!"²⁰. Əgər bu yolu tərif etmək istəsək, qısa bir cümlədə demək olar ki, bu yol özünə pərəstişdən Allaha pərəstişə yoldan ibarətdir. İnsan özünə pərəstişdən Allaha pərəstişə sarı hərəkət edir. Düzgün yol budur. Bu baxışda fərdin məsuliyyəti budur ki, bu yolu keçsin. Bu müraciət bizim hər birimizə aiddir, digərləri getsinlər-getməsinlər, hərəkət etsinlər-etməsinlər, dünyanı küfr zülmətləri tutsun, yaxud iman nuru - bu baxımdan fərq etmir.

Bir fərd olaraq hamının vəzifəsi bu yolla hərəkət etməkdir: "Ey iman gətirənlər! Özünüzü (nəflərinizi) qoruyun! Siz doğru yolda olsanız, (haqq yoldan) azanlar sizə heç bir zərər yetirə bilməzlər"²¹. Bu yol vacibləri yerinə yetirmək və haramlardan çəkinməkdir. Qəlbin imanı bu yolla hərəkətin motorudur. Əxlaqi vərdişlər, əxlaqi keyfiyyətlər bu yolun azuqəsidir; yolu və hərəkəti asanlaşdırır, sürətləndirir. Təqva da özünü qorumaqdan ibarətdir; özündən ehtiyatlı olsun ki, bu yoldan yayınmasın. İslamın fərdə baxışında fərdin vəzifəsi budur.

Zahidlik

Bütün zamanlarda, bütün hakimiyyətlərdə bir fərdin vəzifəsi bu işləri görmək və bunun üçün çalışmaqdır. İslam bu baxışda insana bir fərd olaraq tövsiyə edir ki, zahid olsun. Zahidlik gözütöxlük, dünyaya vurulmamaqdır. İslam zahidliyə tövsiyə etməklə yanaşı, dünya ilə əlaqəni kəsməyi və dünyanı kənara qoymağı da qadağan edir. Dünya nədir? Dünya - bu təbiət, bizim bədənımız, həyatımız, cəmiyyətimiz, siyasət, iqtisadiyyat, ictimai münasibətlərimiz, övladımız, sərvətimiz, evimizdir. Bu dünyaya könül vermək, bu nümunələrə aşıq olmaq bəyənilməz iş sayılır. Məftun olmamağın, könül verməməyin adı zahidlikdir. Amma bunları buraxmaq da olmaz. İnsanın dünya

nemətlərindən, dünya malından üz çevirməsi də qadağandır: "(Ey Peyğəmbərim!) De: "Allahın Öz bəndələri üçün yaratdığı zinəti və təmiz ruziləri kim haram buyurmuşdur?" De: "Bunlar iman gətirənlər üçündür"²². Yəni heç kimin dünyadan üç çevirməyə haqqı yoxdur. Bunlar dinin aydın və qəti təlimləridir. Mən geniş izah etmək istəmirəm. Bu, fərdi baxışdır. İnsana bir fərd olaraq bu baxışda İslam həyatın ləzzətlərindən istifadəyə icazə verir, amma bunun kənarında ona Allahla ünsiyyətin, Allah zikrinin ləzzətindən ibarət daha üstün ləzzəti də öyrədir. İnsan düşüncəli və ixtiyarlı bir varlıq kimi bu yolu seçməli və onda hərəkətə başlamalıdır. Bu baxışda müraciət tərəfi, əlbəttə, ki, fərddir. Bu hərəkətin və bu fəaliyyətin məqsədi də insanın qurtuluşudur. Əgər insan ona verilən bu proqrama əməl etsə, xoşbəxt olar. Bu, bir baxışdır.

İnsan Allahın xəlifəsi kimi

Ümumi aspektdən isə bu insan yer üzündə Allahın xəlifəsi təqdim olunur. Ona dünyanın idarəsindən ibarət başqa bir vəzifə tapşırılmışdır. O, dünyanı abadlaşdırmalıdır. Bu insan dünyanı abadlaşdırmağa məmur edilmişdir. Dünyanı abadlaşdırmaq nə deməkdir? Allah-Taalanın təbiətdə yaratdığı sayısız-hesabsız istedadları tapmalı və bəşər həyatının inkişafı üçün onlardan istifadə etməlidir. Yerdə və Yer in ətrafında Allah-Taalanın

yaratdığı nemətlər vardır. İnsan bunları tapmalıdır. Bir gün insan odu tanımırdı, amma od var idi. Elektrik enerjisini tanımırdı, amma təbiətdə var idi. Cazibə qüvvəsini, buxar qüvvəsini tanımırdı, amma bunlar təbiətdə vardı. Bu gün də bu təbiətdə saysız-hesabsız istedad və qüvvələr mövcuddur. Bəşər səy göstərib bunları öyrənməlidir. Bu, bəşərin vəzifəsidir. O, Allahın xəlifəsi, canişinidir və bunun nəticələrindən biri budur.

İnsanın dünyada vəzifəsi

İnsanlar barədə də belədir. Yəni insan bu ikinci baxışda öz daxili istedadlarını tapmağa borcludur. İnsan ağılı, insan hikməti, insan elmi və insanın ruhunda yaradılmış digər möhtəşəm bacarıqlar onu qüdrətli bir varlığa çevirir. Bu da ümumi baxışdır. Bu ümumi baxışda müraciət obyekt kimdir? Müraciət obyekt bütün insanlardır. Ədalətin və düzgün münasibətlərin bərqərar edilməsi istənmişdir. Kimlərdən? Bütün insanlardan. Bu ümumi baxışda müraciət hamıyadır. Ədalətli cəmiyyət, düzgün insani münasibətlər, abad və azad dünya qurmaq bütün insanların borcudur. Bu baxışda insan dünyanın ixtiyar sahibidir. Həm özünə, öz tərbiyəsinə, inkişafına, həm də dünyanın qurulmasına məsuliyyət daşıyır. Bu, İslamın insana baxışdır.

İnsan İslamın və Qərbin baxışında

Qərb humanizmi də insan mərkəzlidir. 19-cu əsrin, ondan sonrakı və əvvəlki fəlsəfələrin əsası olan humanizm insanı mərkəz bilir. Amma necə insan? Qərb məntiqində, Qərb humanizmində olan insan İslam məntiqində olan insanla tam fərqlənir. İslam modelində insan həm təbii və həm ilahi bir varlıqdır, ikicəhətlidir. Amma Qərb baxışında insan məhz maddi varlıqdır, məqsədi həzz almaq, bəhrələnmək və dünya ləzzətlərindən istifadə etməkdir. Qərbdə inkişaf və tərəqqinin mərkəzi də budur: maraq güdən insan. İslam dünyagörüşündə sərvət, güc və elm insanın ucalması üçün vasitələr, Qərb dünyagörüşündə isə məqsədlərdir; insanlar təhqir olunsunlar, xalqlar təhqir olunsunlar, milyonlarla insan müharibələrdə tapdansınlar, öldürülsünlər, tək bir ölkə güc, sərvət əldə etsin və ya bəzi şirkətlər silahlarını satsınlar. Məntiqi fərq budur.

İnkişafın İslam xəritəsi

Buna əsasən, biz ehtiyacları olduğumuz inkişaf xəritəsini İslamın insana baxışı əsasında hazırlamalıyıq. Bu inkişaf və tərəqqi xəritəsində inkişafın daha pozğunluqla, fəsadla birgəliyi mənasızdır. Mənəviyyat bu inkişafın əsas təməlidir. Mərkəzi insan, özü də güclü mənəvi cəhətə malik, elmi, dünyanı, sərvəti və həyat fəaliyyətini mənəvi

inkişaf və Allah-Taalaya sarı getmək üçün vasitə seçmiş insan olan inkişaf o inkişafla çox fərqlənir.

Mən azan səsi eşidirəm. Adətən, azan olanda tədbiri dayandırırım. Buna görə də, indi yekunlaşdırırım.

Elmi nümunələrin ən böyük vəzifəsi

Mən demək istəyirəm ki, ölkəmizin hövzə və universitetlərinin ən böyük işlərindən biri ölkə inkışafının İslamın təməllərinə əsaslanan ümumi xəritəsini hazırlamaq olmalıdır. Qərb modelinə vurulmasınlar. O, ölkəni xilas edə, bizim ölkəmizin inkışafını tənzimləyə bilməz. Proqramlaşdırma, elm və tədqiqat mərkəzlərində çalışan şəxslər iqtisadiyyata, siyasətə, beynəlxalq siyasətə və ölkənin digər həyati məsələlərinə dair işləməli, düşünməlidirlər. Qərb formullarını, Qərbin iqtisadi formullarını, Dünya Bankının, yaxud Beynəlxalq Valyuta Fondunun formullarını ölkəyə tətbiq etmək fikrində olmasınlar. Xeyr, o nəzəriyyələr bizim üçün faydalı deyil. Əlbəttə, elmlərindən istifadə edərək, bizim təəssübkeşliyimiz yoxdur. Harada elmi inkışaf, elmi təcrübə olsa, istifadə edərək, materiallardan istifadə edərək. Amma xəritəni öz düşüncə və ehtiyacımıza uyğun tərzdə hazırlamalıyıq.

Müstəqillik

Bu gün bizim xalqımızın müstəqilliyi bütün dünyaya örnək olacaq bir nümunədir. Biz bu müstəqilliyi hər bir şeydə göstərməliyik. Müstəqillik qlobal güclərin hərəkəti qarşısında təsirlənməməkdir. Bizim xeyrimizə, məqsəd və amallarımıza uyğun olanın ardınca gedək, düşmənin media və siyasi təzyiqi altında əzilməyək. Bizim xalqımız göstərmişdir ki, bu qüvvəsi var, təzyiqlər qarşısında müqavimət göstərə bilir. Bir zaman dünyanın şərq və qərbi əl-ələ verib bu xalqı səkkizillik ağır və çətin müharibənin təzyiqi altında qoydular, amma xalq tam qüdrətlə dözdü. O zamandan bu günə qədər media təzyiqləri, iqtisadi sanksiyalar altında olmuşuq. Bizi indi də iqtisadi sanksiya ilə təhdid edirlər. Biz nə zaman sanksiyada olmamışıq ki?! Biz nüvə sahəsində və digər elmi nailiyyətlərimizi iqtisadi sanksiya şəraitində əldə etmişik. Bunu qərblilər də bilirlər, anlayırlar. Lakin təəssüf ki, daxildə bəzi şəxslər Qərbin sözünə, təfəkkürünə və əsaslarına o qədər vurulub aldanmışlar ki, bunu qəbul etmək istəmirlər. Hətta ölkədə elmi inkişafı da digərləri təsdiqləməyincə qəbul etmirlər.

Heyrətləndirici inkişaflar

Mənim yadımdadır, təxminən iki il yarım öncə bizim sentrifuqlarımız işə başlayanda, bizim gənclərimiz və alimlərimiz bunu bacaranda,

ozamankı məmurlar, prezident v  digərləri bu barədə xəbər verəndə çox yaxşı, saėlam v  sadıq fiziklərimizin bir qrupu mənə məktub yazdılar ki, aėa, bunlara inanma, belə bir Őey başı verməyib v  mümkün deyil. İnanmaq v  qəbul etmək istəmirdilər. Bu, sözügedən t lqinin nəticəsidir. Qərblilər - MAQATE v  digərləri gəlib baxmayınca, təsdiq v  etiraf etməyinc  İranda belə bir Őeyin yaranmasına inanmırdılar. Ondan sonra ölkə daxilindəki gec inananlar da inandılar. Bu hadisə eynilə kök hüceyrələr məsələsində də qarşıya çıxdı. Mən bir ne e  ıxıŐda kök hüceyrələrin inkiŐafından danıŐdım. Bəzi universitetl rd n mənə məktub yazdılar ki, aėa, siz bunu çox deməyin, həqiqət deyil, belə bir Őey yoxdur. Yazdılar ki, kök hüceyrələrdə v  klonlaŐdırmada nailiyyətlərin əldə edildiyini deyirsiniz; inanmayın, belə bir Őey başı verməyib v  verməyəcək. Sonra klonlaŐdırılmıŐ qoyunu hamının g z  qarşısında göstərəndə, seminarda dünyanın m Őhur alimləri, birinci dərəcəli bioloqları danıŐıb bu inkiŐafların heyr tl ndirici olduėunu təsdiq edəndə gec inananlar da inandılar. Bu da bir problemdir.

İradə,  alıŐma, birlik

İnqilabın bizdə yaratdıėı özünəinamı, milli özünəinamı günbəgün g cl ndir k. Xalqın  z n  inam və etimadı olsun, bilsin ki, möhkəm iradə ilə  alıŐsa, bütün ölkə  l- l  versə,  z m qŐsdl rin  nail

ola bilər. Bunu bilməliyik. Bizim universitetimiz öz sahəsində, öz elmi tədqiqatlarında buna ürəkdən inanmalıdır. Bizim tələbəmiz, müəllimimiz, tədqiqatçımız, rektorumuz bilməlidir ki, iradəli fəaliyyət sayəsində istədikləri hər bir işi görə bilərlər. Bu bizə vacib məsələdir. Əlbəttə, mənim söhbətim daha uzun idi, mövzunu kəsdim.

İnsafli tənqid və tənqidi qəbul etmək təvazökarlığı

Sonda, əziz tələbələr, yalnız bir neçə tövsiyə edirəm. Universitetdə, tələbələr arasında insafli tənqidin və qarşılığında tənqidi qəbul etmək təvazökarlığının hər ikisi lazımdır. Tələbə gəncin elmi mühitdə beyni və dili açıq olmalıdır, tənqid etməlidir, təbii ki, həm də insafli olmalıdır. Tənqidi eyib axtarmaqla, əsəbiliklə və bəhanə tapmaqla qarışdırmaq olmaz. Amma tənqid etmək, eyni zamanda tənqidi qəbul etmək də lazımdır. Digərləri bir tələbə və ya tələbə təşkilatı kimi bizi tənqid etsələr, qəbul edək, yəni təmkinlə qarşılayaq.

Siyasi dözümlülük

Başqa bir tövsiyə budur ki, universitetdə siyasi dözümlülük lazımdır. Tələbə təşkilatlarının bir-birinə qarşı siyasi dözümlülüüyü, siyasi nəzakəti olmalıdır. Tələbə təşkilatlarını qarşı-qarşıya qoymaq təhlükəli bir plandır. Bu planı cızmışlar, gərək

ehtiyatlı olasınız. Tələbə təşkilatlarını bir-birinin canına salmaq istəyirlər. Son zamanlarda bir neçə universitetdə bu işi görürdülər. Düzdür, ağıllı, şüurlu və siyasi baxımdan yetkin tələbələr buna imkan vermədilər, amma plan bu idi. Mübarizə yolu da budur ki, tələbələr və tələbə təşkilatları nəzakətli və dözümlü olsunlar.

Zirvələrə doğru irəli!

Başqa bir tövsiyə də prinsipləri və amalçılıq ruhiyyəsini qorumaq barədədir. Siz mühafizəkar olmayın. Ola bilsin, yaşın ötməsi bəzilərinə mühafizəkar etsin. Lakin hərəkətin motoru gənclərdir. Bizim gəncimiz mühafizəkar olmamalıdır. Gənc idealçı olmalıdır, amallardan əl çəkməməlidir. Amalları istəyin, zirvələri tələb edin ki, ən azı yolun yarısına çatacağımıza əmin olaq. Əlbəttə, əgər zirvəni istəsəniz, mən əminəm ki, zirvənin özünə də çatacaqsınız. Amalçılıq ruhiyyəsinin nümunələrindən biri düşüncə əsaslarına bağlanmaqdır. Amalçılıq ruhiyyəsini əldən verməyin.

Nur yolu

Növbəti tövsiyəm etiqadi və elmi, həmçinin etiqadi və əməli özünüislah məsələsidir. Bəzi əziz tələbələr də burada xatırlatdılar. Fərdi müraciətdə İslamın insana baxışını həmişə nəzərdə saxlayın,

özünüzü qoruyun, insanı Allaha və nurluluğa çatdıran yol haramlardan çəkinmək və vacibləri yerinə yetirmək yoludur. Vaciblərə əhəmiyyət verin, günahlardan çəkinin. Mənəvi paklıq budur. Allaha şükür olsun ki, sizin ürəklərinizdə, ruhlarınızda çirkab yoxdur. Allah-Taala kömək edəcək, lütf göstərəcək.

Tələbə

Növbəti tövsiyə dərs oxumağa və elmi fəaliyyətlərə aiddir. Həqiqətən, dərs oxuyun, tələbə mühitlərində elm axtarışında olun. İnsan görür ki, bəzi elm mərkəzlərində tələbə həqiqi mənada tələbə deyil, yəni elm axtarışında deyil, başdansovdu və əzbərçi bir iş görür. Belə olmayın. Elmi həqiqətən, axtarın, onu tək-cə mətni oxumaq və öyrənmək hesab etməyin. Bundan öncə müəllimlərlə iclasda deyirdim ki, tələbə gərək soruşsun, dərinliyinə getsin, müəllimə irad bildirsin, elmi məsələnin müxtəlif tərəflərini araşdırsın.

İdman, gümrahlıq

Nəhayət, əziz qızımız idmandan danışdı. Mən idmanı vacib sayıram. Düzdür, bu bir qədər idarəçiliyə aid məsələdir, tələbələrə imkan yaratmalıdırlar. Bir qədəri də tələbələrin özlərinə aiddir, hamısını müdiriyyətin boynuna yıxmaq olmaz. Hər halda, Məşhədin ətrafındakı belə yaxşı

yüksəkliklər xalqın gözü qarşısındadır. Nə giriş üçün bilet lazımdır, nə də bir problem - amma getmirlər. Səhərlər yatmağa üstünlük verirlər, tənbellik edirlər. İdman əhəmiyyətlidir, siz gənclərin gümrahlığı, sağlamlığı və ruhiyyəsi üçün çox mühümdür.

Ümidvarıq inşallah, Allah sizə uğur bəxş etsin və gələcəyi siz əziz gənclərin iradəsilə öz xalqımız və region xalqları üçün gözəl və aydın etsin!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Xeyirxah və ayıq təşkilat: Bəsic²³

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Çox əziz olan bu məclis və siz əziz gənclər Allahın bu kiçik bəndəyə ən şirin nemətlərindən birisiniz. Bəsic üzvü olan tələbələrin canlı, fəal və ayıq qüvvələrinin, İslamın və inqilabın həmişə hazırlıqlı əsgərlərinin toplantısı hər bir məsul şəxs, ölkənin taleyini düşünən hər bir vətəndaş üçün şükrə və fəxrə səbəb olan bir məclisdir.

Qardaş və bacılarımız çıxış etdilər. Əgər mümkün olsaydı, bu bir saati da sizi dinləməyə ayırardım. Siz əzizlərin gəlib sözlərinizi deməni çox sevindirir. Mənim həmişə arzu etdiyim, Allahdan istədiyim, çalışdığım və siz əziz Bəsic üzvlərinin sözlərində canlı şəkildə müşahidə etdiyim budur: ölkə və dünya məsələləri, Bəsicin və gəncin elmi və siyasi fəaliyyətinin əhəmiyyəti barədə şəffaf və aydın bir zehniyyətin və uca bir dərkini varlığı. Bizim mömin və inqilabçı gənc toplumumuzun diqqət yetirməsinə və onlarda inkişaf etməsinə həmişə çalışdığım fikirləri əzizlərin çıxışlarında ümumi şəkildə müşahidə etdim. Əminəm ki, daha çox tələbə çıxış etsəydi, məndə bu inam və hiss daha da artardı.

Əvvəldə qardaş və bacılarımızın burada toxunduqları bəzi məsələlərə qısa işarə vuracağam. Sonra da bir neçə cümlədə Bəsic məsələləri, Tələbə Bəsici və ölkənin ümumi məsələlərinin yekunu haqda danışacağam.

Qayğıkeş amillər

Bəsic - yəni ölkəni özününkü və gələcəyini öz fəaliyyətindən asılı bilən qayğıkeş qüvvə. O, ev sahibi olduğu üçün nigarandır. Əgər evdə bir şüşə sınsa, ola bilsin, qonaqlar və tamaşaçılar çox əhəmiyyət verməsinlər, amma ev sahibi üçün önəmlidir ki, hansı otağın şüşəsi sınıb. O, nigarən olur, çünki ev sahibidir. Mən bu nigarənliyi Bəsic üzvü olan siz gənclərdə yüksək qiymətləndirirəm.

Siyasi ayıqlıq

Siyasətə qoşulmaq barədə danışıldı. Mən bəzi sözlər deyəcəyəm və ümidvaram ki, bu, aydınlaşsın. Mənim fikrimcə, bunun suala ehtiyacı yoxdur. Məgər Bəsic toplumu, özü də inqilabın keşikçiləri, inqilabın tələbələri ölkənin siyasi məsələlərinə biganə, mövqesiz ola bilərlərmi?! Məgər belə bir şey mümkündürmü?! Mən Bəsic üzvü olan siz tələbələrə tövsiyə edirəm ki, mühafizəkar olmayın, həmişə müsbət, qaynar və aktiv tələbə və Bəsic üzvü qalın. Lakin "mühafizəkar olmayın" sözünün davamı budur ki, tam ayıq olun. Şüar verirsiniz ki, tələbə

oyaqdır. Bəli, bu gözlənilir. Mən sizə demək istəyirəm ki, oyaq olun. Tələbənin oyaq olması da təkcə ABŞ-a nifrət etməsi deyil. ABŞ nədir? ABŞ bir coğrafi bölgə, yaxud bir xalq kimi deyilir, yoxsa gözlə görünməyən bir siyasi, təhlükəsizlik, təşkilati və mədəni şəxsiyyət kimi? Özü də böyük maddi dayağı, informasiya və psixoloji müharibə işində çoxlu təcrübəsi olan bir təşkilat. Buna nifrət etmək üçün daha oyaq olmaq lazımdır. Siz səngərdə oyaq olsanız, düşmən ən kiçik hərəkət edən kimi onu nişan alarsınız. Mədəni, siyasi və təhlükəsizlik müharibəsində isə düşmənin hərəkətini yaxşı görmək olmur. Bəzən düşmən işi elə aparır ki, bir nəfərin dilindən haqlı bir söz deyilsin. Düşmən haqsız və batildir, bəs nə üçün o şəxsin dilindən bu haqq sözün deyilməsini istəyir? Çünki o, öz pəzləni təkmilləşdirmək istəyir. Bu pəzlə yüz, yaxud iki yüz hissədən ibarətdir, bir hissəsi də həmin haqq sözdür. O şəxs onu deməlidir ki, bu pəzlə tamamlansız. Bu zaman həmin haqq sözü deyib düşmənin pəzləni təkmilləşdirmək olmaz. Bu qədər ayıq olmaq lazımdır. Bəli, siyasətə qoşulun, siyasi fikriniz olsun, amma çox ayıq. Düşmən sizin heç bir hərəkətinizdən, fikrinizdən və mövqeyinizdən istifadə edə bilməməlidir. Bu, birinci qayda və qırmızı xətdir.

Düşməni tanımaq

Düşməni necə tanıyaq? Onun istəklərini necə kəşf edək? Haradan bilək ki, bu, düşmənin xeyrinədir, yoxsa zərərinə? Bu, mühüm məsələdir. Bu elə bir yerdir ki, sonsuz diqqətə və tam sayıqlığa ehtiyaclıdır. Əgər haradasa məsələ insan üçün aydın deyilsə, orada hərəkət etməməlidir. Əgər ayağınızın altının möhkəm olduğunu görsəniz, ayağınızı qoyun, şübhəli olsa, ayağınızı qoymayın. Buna əsasən, mühafizəkar olmayın, amma sayıq olun. Bu, sözügedən siyasi xətdir. Düzdür, çətindir, asan deyil, amma siz də çətin işlər adamı, Bəsic üzvlərisiniz və bu çətin işi öhdənizə götürməlisiniz. Ola bilsin, başqa bir universitet təşkilatının hətta bu sözü dinləməyə tutumu olmasın, amma siz Bəsic olaraq bu tutuma malik olmalı və bu işi görməlisiniz. Sizin fərqliniz bu qədərdir. Təbrizli əziz tələbəmiz çox yaxşı və yekunlaşdırıcı danışdı. Mən Bəsic üzvü olan tələbələrdən belə yekunlaşdırmalar və məsələlərə siyasi cinahların fəvqündən baxmalarını gözləyirəm.

Qabaqcıl Bəsic

Tələbələrin cihad ekskursiyaları çox yaxşı iş və hökumətə dəstək nümunələrindən biridir. Sonra bu barədə danışacağam. "Bəsic elmi işlərə qoşulsun, yoxsa yox?" sualı da məni təəccübləndirən suallardandır. Nə üçün qoşulmasın?! Bəsic bu işlərlə hamıdan qabaq məşğul olmalıdır. Siz gedib elm və texnologiya sahələrini tutmalı, elmi yenilikləri, elmin

məchul üfüqlərini kəşf etməlisiniz. Təbii ki, bu, dərslər oxumadan və çalışmadan mümkün deyil. Bunun da yolu var və sonra deyəcəyəm.

Müqavimət simvolu

Bəslənən üzvləri barədə mənim bəzi əzizlərimin də toxunduğu məsələni bir qədər açıqlayım. Bəslənən ikicəhətli bir təşkilatdır: bir tərəfdən tələbə toplumu və universitetə bağlıdır, bir tərəfdən də Mühafizəçilər korpusuna. Mühafizəçilər korpusu nədir? Mühafizəçilər korpusu yalnız hərbi bir təşkilatdır? Xeyr, Mühafizəçilər korpusu inqilabçı və qorxmaz müqavimətin simvoludur. Bunu heç zaman yaddan çıxarmayın. Elə bilməyin ki, Mühafizəçilər korpusu yalnız hərbi təşkilatdır. Sonra da bəziləri gəlib desinlər ki, Mühafizəçilər korpusu hərbi təşkilatdır, biz ki hərbi deyilik. Xeyr, Mühafizəçilər korpusu hərbi təşkilatdan genişdir.

Mühafizəçilər korpusu müqavimət, mücahidlik və sizin bu gün universitetdə dərslər oxuduğunuz məqsədlər üçün İslam inqilabının məhsuldar torpağında bitdi. Harada? Cihad meydanında. Mühafizəçilər korpusunun mənası budur. Heç kim təsəvvür etməzdi, lakin misilsiz və fəvqəladə şəkildə inkişaf etdi. Mühafizəçilər korpusunun əsas qüvvələrinin çoxu sizin kimi, sizin yaşınızda və bəzən sizdən də azyaşlı gənclər idilər. Birdən xəbərdar oldular ki, düşmən hücum etmişdir.

Dərsi, imtahanı, sinfi, müəllimi, evi və rahat yaşayışı qoyub cəbhəyə getdilər. Bəziləri şəhid oldular, bəziləri yaralandılar, bəziləri də qayıtdılar. Mühafizəçilər korpusu budur. Əlbəttə, mən demirəm ki, kim cəbhəyə gedib mühafizəçi paltarı geyinmişsə, mələkdir. Xeyr, o mələklərin bəziləri şeytana çevrildilər. İnsanın xüsusiyyəti belədir. Əgər özünü qoruması, hətta mələk həddinə çatanda belə süqut etməsi mümkündür. Bəziləri süqut etdilər, lakin onlar Mühafizəçilər korpusunun kimliyini təşkil edənlər deyildilər. Mühafizəçilər korpusunun kimliyi mənim dediklərimdir. Düzdür, bu kimliyin daxilində olan insanlar da müxtəlif səviyyələrdədirlər.

Tələbə Bəsi

Deməli, siz bir cəhətdən universitetə, tələbə, dərs, elm və tədqiqat mühitinə, bir tərəfdən də Mühafizəçilər korpusuna bağlısınız. Bu, özəl bir xüsusiyyətdir. İndi bu iki cəhətlə siz korpus üzvüsünüz, yoxsa tələbə təşkilatı? Bu, əhəmiyyətli sualdır. Cavab budur ki, xeyr, siz hərbi deyilsiniz. Siz bir tələbə təşkilatısınız. Lakin elə bir təşkilat ki, təhlükəsiz bir nöqtəyə, yəni müqavimət simvoluna arxalanır. Əlbəttə, bu dayaq onun fəaliyyətini məhdudlaşdırmır, əl-ayağını bağlamır, elmi işini azaltmır, kimliyini hərbi etmir, amma ona cihad təcrübəsinin nailiyyətindən və bu təcrübədən

qaynaqlanan nizam-intizamdan bir ehtiyat bəxş edir. Bu, tələbə təşkilatının xeyrinədir. Xeyrindən istifadə edirsiniz, amma hərbiçi də olmursunuz.

Tələbə Bəsicinə tövsiyə

Dərhal deyim ki, hərbiçi olmaq əsla mənfi cəhət deyil. Hərbiçi olmaq fəxrdir, lakin tələbə mühitində sizin bu fəxriniz yoxdur, başqa fəxrləriniz var. Bu fəxr hərbi mühitə aiddir. Bəli, ola bilsin, Bəsic üzvü olan bir tələbə fəal, yaxud xüsusi mühafizəçi kimi təlimlərdə də iştirak etsin, yaxud başqa işlər görsün və hərbi fəxr də qazansın. Eybi yoxdur, lakin Tələbə Bəsicini hərbiçi deyil. Bir tələbə təşkilatına aid xüsusiyyətlərlə bir tələbə təşkilatıdır. Buna görə mənim tövsiyəm budur ki, tələbə qalın və Mühafizəçilər korpusu ilə əlaqənilə fəxr edin.

Bəsic üzvü olmanın mənası

Bu təşkilatın digər təşkilatlarla fərqi nədir? Çünki digər təşkilatlarda da mömin, inqilabçı və həvəskar qüvvələr var. Bu təşkilatın digər təşkilatlarla fərqi budur: Bəsic hər zaman və hər bir yolla inqilabın ehtiyaclarını təmin etmək üçün hazır olan fərd, yaxud təşkilat deməkdir. Bəsic üzvü olmanın mənası budur. Bu adla bir təşkilat yaradılıb və siz onun üzvüsünüz. Əgər başqa birisi başqa bir təşkilatda sizdəki bu hisslərə malik olsa, o da Bəsidir, lakin rəsmi surətdə sizin təşkilatınızın üzvü

deyil. Bazarda, idarədə, kənddə kimdə bu hisslər olsa, o da Bəsidir.

Rəhbərin fəxri

Mənim özüm Bəsic üzvü olduğuma görə fəxr edirəm. Həmişə belə olmağa çalışmışam. Prezidentliyimin sonuna iki-üç ay qalmış universitetlərin birində bir tələbə təşkilatının suallarını cavablandırırıdım. Sualların biri bu idi ki, siz prezidentlikdən sonra hansı vəzifədə çalışmaq istəyirsiniz. Dedim əgər imam mənə desə ki, get ölkənin cənub-şərqindəki ən sonuncu sərhəd zastavasının etiqadi-siyasi işlərini idarə et, mən fəxrlə oraya gedib xidmət göstərərəm. Əgər mənim əlimdən bu iş gəlsə və məndən bunu istəsələr, mən oraya getməyə hazırım. Deyəsən, nəfsimə çox güvəndim. Siz mənim övladlarım olduğunuz üçün bunu sizə deyirəm. Ata-övlad arasında söhbətdir, özüm haqqında danışmaq istəmirəm. Harada və nə zaman sizə ehtiyac olsa, orada hazır olmalısınız. Bəsic bu deməkdir. Əlbəttə, bəziləri tam şəkildə Bəsic üzvüdürlər, bəziləri isə 90 faiz, yaxud 80 faiz. Bizim quruluşumuz buna ehtiyaclıdır və xoşbəxtlikdən, bu da var.

Quruluşun yeniliyi

Biz bu gün siyasət və iqtisadiyyat problemləri ilə dolu mürəkkəb dünyada yenilik etmiş bir

quruluşuq. Bu həqiqətin tam aydınlaşmasına qoymurlar. İran xalqı və İslam Respublikasının səs-sədalı və təsirli bir yeniliyi olmuşdur. Mən dəfələrlə demişəm ki, çoxlu əngəllərdən sonra siyasət dünyası müstəmləkə dünyasına çevrildi, dünya müstəmləkəçi və müstəmləkə ölkələrə bölündü. Bir neçə ölkə müstəmləkəçi oldu, digər ölkələr isə onların müstəmləkəsi. Müstəmləkəçi ölkələrdə də ümumi xalq müstəmləkə və yalnız kiçik bir qrup müstəmləkəçi oldu. Yəni bəşəriyyətin piramidası birdən-birə geniş bir oturacaqdan sürətli və iti hərəkətlə kiçik bir zirvəyə çatır. Bu kiçik hissə bütün dünyaya hökmranlıq edir. Bu, müstəmləkə dünyasıdır. Sovetlərin dağılmasında sonra müstəmləkə dünyasının dairəsi yenə də daraldı, zirvə ABŞ-dan ibarət bir dövlətin və bir gücün inhisarına keçdi. O isə buna da qane olmur. Rusiya Amerika qarşısında güzəştə getdi, amma o, qane olmur və hələ də irəliləyir. İndi NATO çərçivəsində Avropada raket qurğularının yerləşməsinə, yaxud ABŞ-ın Qafqazdakı işlərinə baxın. Qafqaz bir gün rusların sakit həyat yeri olub. Amerika bu şəkildə Rusiyanı da mühasirəyə alır.

Zəhərdən acı həqiqət

İndi bu müstəmləkə dünyasında - özləri güc ailəsindən olan Avropa dövlətləri də ABŞ qarşısında çox danışmağa cürət etmirlər, hərdən yalnız

deyinirlər - elə bir xalq meydana çıxıb ki, o zirvənin bütün işlərini sual altına salıb. Gücün zirvəsinin bütün siyasi aksiomları sual altına düşüb. Bu, öz-özlüyündə bir şey deyil, amma məsələ burasındadır ki, bu siyasi mücadilənin çox izdihamlı tamaşaçısı var. Tamaşaçılar kimlərdir? Xalqlar. Onlar baxır və görürlər. Bunun xalqların ruhiyyəsində buraxdığı təsir hegemon ABŞ üçün hər bir zəhərdən acıdır. Bu gün ABŞ-ın nüfuzu altında olan Asiya, Afrika, Orta Şərq və Latın Amerikasını ölkələrində xalqlar üçün dünyanın ən mənfur dövləti ABŞ-dır. Bu öz-özünə, təsadüfi yaranmayıb.

Dünyanın bugünkü müharibəsi

Müharibə şəhidlərinizin, o məzlum müqavimətlərin qədrini bilin. Mərhum imamın poladdan da möhkəm dirənişinin qədrini bilin. Onlar Fələstin xalqını bir cür, Livan xalqını bir cür, Latın Amerikasını xalqlarını bir cür, Cənubi Afrika xalqlarını bir cür, Orta Şərq xalqlarını bir cür, hökumətləri ABŞ-a bağlı olan ərəb ölkələrinin çoxlu xalqlarını bir cür təsir altına salmışlar. Mühüm budur ki, iranlı gənc ölkəsinin bu cəbhənin harasında olduğunu bilsin. Dünyada böyük bir müharibə və çəkişmə yaranmışdır. Bu, top və tüfəng müharibəsi deyil, iradələrin, niyyətlərin və siyasətlərin müharibəsidir. İran bu müharibənin harasındadır? İran bu cəbhədə komandanlığın

mərkəzində yerləşir. Bu cəbhənin iştirakçılarını xalqlar təşkil edirlər. İrənin prezidenti İndoneziyaya gedəndə cümə namazında onun lehinə şüar verirlərsə, universitetlərdə, müəllimlərin toplantısında onun lehinə şüar verirlərsə, küçə və bazarda yol getməsinə icazə versəytilər, xalq da onun lehinə şüar verəcəkdilər, bu məsələyə diqqətsiz qalmayın. Bunlar mühüm məsələlərdir.

Dünya xalqının sevgisi

Mən prezident olarkən Pakistana getdim. Məndən sonra ABŞ prezidenti Reyqan Pakistana səfər edəcəkdilər. Lakin mənim səfərimdə elə nümayişlər keçirildi ki, daha getmədi. Gördülər onun üçün rüsvayçılıq olar. Çünki o gedəndə eyni vəziyyətlə qarşılaşmayacaqdılar. İndi İrə İslam Respublikasının prezidenti Şərqi istər müsəlman, istər qeyri-müsəlman olan hər hansı bir ölkəsinə getmək istəsə, xalqa deyiləndə onların reaksiyası həyəcanlı, sevgi və dəstək dolu olur. Onların hansına desəniz ki, ABŞ prezidenti gəlmək istəyir, şəklini odlayıb bayrağını cıracaqlar. Belədir. Bu gün dünyada siyasi cəbhə, iradə və siyasətlərin müharibəsi bu formadadır.

Hizbullahçı İrə

Cəbhənin bu tərəfinin qərarı İrəndir; iradə və əzmkarlıqla dolu, lakin əliboş hizbullahçı İrə. Əli

ona görə boşdur ki, yüz il qabaq xain Pəhləvi və Qacar şahları bacardıqları qədər ziyan vurmuş, qarət etmiş və hər şeyi korlamışlar. İndi sıfırdan başlanmışdır. Qarşı tərəf isə iki yüz ildir özünü gücləndirməklə məşğuldur; həm özündə olanlarla, həm də dünyadan taladıqları ilə. Elm və iqtisadiyyat baxımından onun əli doludur. Say, silah və maddi dəstək baxımından bu tərəfin əli boşdur. Amma eyni zamanda dünya baxdıqda bu iki tərəfi bərabər və bəzi yerlərdə hizbullahçı tərəfi güclü görür.

Müsbət cəhət

Nə üçün güclü görür? Məgər bizim nəyimiz var? Bu fəallıq və səhnədə olmaq hissi. Bizim inqilabla həmdəm olan, bağlanan və çağlayan bir xalqımız var. Bu bizim müsbət cəhətimizdir. Bu necə əldə olundu? İman gücü, inqilab ruhiyyəsi və din duyğusu ilə. Bu, dünya adamlarının anlamadığı bir amildir. Anlamırlar ki, din gücü bir xalqa və bir quruluşa necə möhkəmlik bəxş edir. İslam Respublikası təbii surətdə belə yetişdi. İndi siz, yəni Bəsic üzvü olan tələbələr bu qərargahın harasındasınız? Özünüz müəyyən edin və diqqətlə fikirləşin. Tələbə təbəqəsinə Bəsic duyğusu və ruhiyyəsi hakim olanda misilsiz bir qüvvəyə çevrilir. Yəni bu böyük hərəkəti davam etdirmək üçün daha ona qiymət qoymaq mümkün olmur.

Düşmənin üç əsas məqsədi

Mən ilin əvvəlində Məşhəddə dedim ki, düşmən öz palanlarına uyğun olaraq üç məqsədi izləyir: Birincisi ölkəni iqtisadi baxımdan geridə saxlamaqdır. Ona görə ki, İslam dəyərlərinə vəfalı olan ideoloji dövləti bacarıqsız, ləyaqətsiz və fərsiz göstərsin. Bu məqsədlə iqtisadi vəziyyət düşmənin planlarına uyğun olaraq, geridə qalmalıdır. İkincisi elmi baxımdan geridə saxlamaqdır. Ona görə ki, ölkənin gələcəyi elmi nərdivan olmadan inkişaf etməyəcək. İran xalqının elmi baxımdan öz bünövrəsini gücləndirməkdən və elmdə irəliləməkdən başqa çarəsi yoxdur. İstedadı da Allah vermişdir. Üçüncüsü isə İran xalqı arasında, yaxud onunla müsəlman xalqlar arasında mövcud birliyi pozmaqdır. Biz buna görə milli birlik və İslam vəhdəti devizini irəli sürdük.

Bəsic üzvlərinin milli vəzifəsi

Siz dövlətin işgüzarlığına kömək edə və bu üç sahənin hamısında fəallıq göstərə bilərsiniz. Burada mənim düstur yazmağım lazım deyil. Bəzi dostlar dedilər ki, birtərəflidir, yaxud ikitərəflidir. Gedin düsturunu tapın, siz Bəsicsiniz. Əgər sizin təşkilatçılığınızın lazımı işgüzarlığı olsa və nazirlər sizinlə əməkdaşlıq etsələr, - şübhəsiz ki, edirlər; çünki həm cənab Zahidi, həm də cənab Lənkərani Bəsic üzvləridir - yolunu tapmalısınız. Görün

ölkənin müxtəlif inkişafı üçün hökumətdən, ölkədən, bu böyük, istedadlı və hazırlıqlı gənc təşkilatdan necə istifadə etmək olar; istər elmi fəaliyyətlərdə, istər cihadda, istərsə də iqtisadi işlərdə.

Faydasız adlar

Əlbəttə, gənclər diqqətli olsunlar. Mən əsla tövsiyə etmirəm ki, siz təhsilin əvvəlində gedib filan təşkilatın idarə heyətinin üzvü, yaxud nazir müşaviri olasınız. Xeyr, mən ümumiyyətlə, bu məsələləri qəbul etmirəm. İnsanı zahirən yüksəldən, lakin həqiqi bir şey olmayan adın faydası yoxdur. Dövlətin hansısa sahəsində, istər iqtisadi, istər idarə fəaliyyətində harada mümkün olsa, gedin bir bolt olun, bir qayka olun. Bu böyük zavodda boltların hansı boşalsa, məhsul korlanar. Görmüsünüz, zavodda fəhlələr sıra ilə düzülürlər və hər birinin işi bu boltu, yaxud qaykanı möhkəm sıxmaqdan, yaxud başqa işlər görməkdən ibarətdir. Bu işlərin hər biri zavodun ümumi fəaliyyətində rol oynayır. Bu, təmin edilməlidir.

Bəsic baxışı

Bəsic üzvü olan tələbənin ehtiyacları var; əsas və elementar ehtiyacları: Birinci ehtiyacı düşüncəyə, təhlilə və aydın baxışadır. İslam, inqilab məsələlərində, beynəlxalq və cari məsələlərdə

düşüncə, təfəkkür, fikir yürütmək, yaxud sizin sözlünüzlə desək, teori işlər lazımdır. Belə ki, Bəsic üzvü olan tələbə hər hansı bir tələbə təşkilatında olsa, aydın zehni, səlis dili və daha çox yaradıcılığı olmalıdır. Dediym və işarə vurduğum kimi, hadisələrə siyasi cinahlar fonundan, yuxarıdan baxın və cəbhəni görün. Uzunluğu yüz kilometr olan uzun bir cəbhədə müxtəlif bölüklər var. Bir nəfər bir bölükdə yalnız özünü görür, lakin helikopterlə yuxarıdan baxan şəxs bütün bölüklərin döyüş düzülüşünü görür. Ölkənin vəziyyətinə yuxarıdan baxın, o zaman öz yerinizi düzgün tapacaqsınız: harada olmalısınız, nə iş görməlisiniz, hansı məsələyə həssaslıq göstərməlisiniz və hansı məsələyə həssaslıq göstərməməlisiniz. Qeyd etdiyim kimi, bəzən haqq bir sözü demək olmaz, çünki bu sözü demək düşmənin pəzlini tamamlayır. Ehtiyatlı olun ki, siz heç bir mərhələdə düşmən pəzlini tamamlayan olmayın.

Elmi cihad

Başqa bir ehtiyac elmi cihaddan ibarətdir. Elmi cihad sizə vacibdir. Siz elm sahələrinə girməlisiniz. Nazirliklər də kömək etməlidirlər, tədqiqat müavinlikləri də, universitet və nazirliklərin idarə və maliyyə şöbələri də. Bəsic Müqavimət Təşkilatının özü də bəzi sahələrdə kömək etməlidir.

“Özünüzü islah edin!”

Sizin əsas ehtiyaclarınızdan başqa birisi əxlaq və mənəviyyat məsələsidir. Sizlər yaxşı gənclərsiniz; bunu komplimentsiz deyirəm. Doğrudan da bizim Bəsic üzvü olan gənclərimiz yaxşı gənclərdir, amma yaxşılığın da dərəcəsi var. Heç zaman yaxşı olmağa sərhəd tanımayın, dayanmadan yüksəlməkdə olun. Çalışın günah etməyə, vacibləri həvəslə yerinə yetirəsiniz. Allahı yaddan çıxarmayın, Quranla ünsiyyət qurun, olduğunuz yerlərdə bir-birinizlə çalışın, bir-birinizin dindarlığına və mənəviyyatına kömək edin. Əgər bir dostunuz haradasa ayağını əyri qoyursa, qardaş kimi və şəfqətlə onu çəkindirin. Mənim əzizlərim! Əxlaq baxımından özünüzü islah edin. İnsan çalışmaqla bütün əxlaq və xarakterlərə yiyələnə bilər; xüsusən də sizin kimi gənclik dövründə. Bizim dövrümüzdə, yəni qocalıqda qeyri-mümkün deyil, amma çox çətinidir. Sizin vaxtınızda isə çox asandır. Əgər nizam-intizamınız yoxdursa və bunu yaratmaq istəyirsinizsə, asandır. Əgər xəsisinizsə və özünüzü səxavətli etmək istəyirsinizsə, asandır. Əgər pis əxlaqlı, qaş-qabaqlı, acıqlı, bəhanə axtaransınızsa və gözəl xasiyyətə sahib olmaq istəyirsinizsə, asandır. Əgər qeybət edən və ondan-bundan səhv tutansınızsa, özünüzü çəkindirmək istəsəniz, asandır. Çalışmaq, məşqlə və təkrarla ucalığa sarı hərəkət edə bilərsiniz. Buna ehtiyacınız var. Universitetə təzə girmiş bu gənclərin

qəlbləri adətən, pak olur. Ürəkləri istəyir ki, bir mənəvi mərkəz tapıb oraya qoşulsunlar. Onlar Bəsic – Bəsic üzvlərini nəzərdə tuturlar və ondan gözləntiləri var. Siz bir baxımdan biz hövzə tələbələri kimisiniz. Xalqın hövzə tələbələrindən gözlədiyi çoxdur, Bəsic üzvü də çox şey gözləyir. Deməli, əxlaq və mənəviyyat da sizin əsas ehtiyaclarınızdandır. Öz aranızda əxlaq dərslərini artırın, əxlaq müəllimlərindən və vaizlərdən bəhrələnin. Əlbəttə, ehtiyatlı olun ki, dünyagir və özünə dükan açmış hörümçəklərin tələsinə düşməyəsini. Bu günlər bu məsələlər də çoxalıb. Müştəri yığmaq istəyənlər mənəviyyat adı ilə iddia edirlər ki, imamı gördük və sair. Heç bir həqiqəti də yoxdur. Diqqətli olun ki, onların əsiri olmayasınız.

Fikir otağı

Sizin ehtiyaclarınızdən biri də mütəfəkkir təşkilat olmaqdır. Mənim ürəyim istəyir ki, biz xarici dillərdən nümunə götürməyi azaldaq. Təəssüf ki, bizim tənbelliyimiz bunun çoxluğuna səbəb olmuşdur. Fikir otağı eynilə ingilis dilindən tərcümədir. Mənim ürəyim istəmir ki, “fikir otağı” ifadəsini işlədim, amma çarə yoxdur. Mərkəzlərdə fikir otağı kimi bir şey düzəldin. Bunlar oturub düşünsünlər, yüksək fikirləşsünlər. Etimadlı və düşüncəli insanlardan istifadə edin. Tələbə Bəsicinin jurnalı ən zəngin və ən dəyərlı jurnallardan olsun.

Hər bir tələbə, müəllim, yaxud başqa birisi ondan nəşə öyrənsin.

Milli birlik, təşkilat birliyi

Ehtiyaclardan daha birisi bu böyük təşkilatın müxtəlif bölmələrinə ləyaqətli insanların rəhbərlik etməsidir. İmam həmişə hamıya, o cümlədən tələbələrə tövsiyə edirdi ki, aranızda girən düşmən adamlarından ehtiyatlı olun. Doğrudan da belə idi. Əvvəllərdə nüfuz etməkdə mahir olan təşkilatlardan biri də Kommunist partiyasının üzvləri idilər. Onlar yaltaqlıq, yalan və riyakarlıqla özlərini içəri soxurdular. Sonra başqaları da onlardan öyrəndilər və quruluşun müxtəlif təşkilatlarına girdilər. İş elə bir yerə çatdı ki, ikili hakimiyyət iddiası etdilər. Sizin yadınızda deyil, dörd-beş il bundan əvvələ aiddir. İkili hakimiyyət, parçalanma, yuxarıda parçalanma çox qəribə bir şeydir. Buraya qədər gəldilər, diqqətli olun. Bölünmə, parçalanma və ikitirəlik təhlükəlidir. Bir fikrə görə biri bir təşkilatdan ayrılınsın, sonra başqa birisi də o tərəfdən başqa bir fikrə görə ayrılınsın. Halbuki bu fikirlərin düzəlməsi də mümkündür. Bəlkə o qədər əhəmiyyəti deyil ki, insan bunlara görə birliyi pozsun. Mən dedim ki, milli birlik. Bəli, siz Bəsic tələbələri üçün milli birlik öz Bəsicinizdən başlayır: təşkilat birliyi. Sizi tikə-tikə və parça-parça etmələrinə qoymayın!

“Qayğısız olmayın!”

Doğrudan da ehtiyacılı olduğunuz bir məsələ barədə də tövsiyə verim. Baxmayaraq ki, siz Bəsic üzvlərisiniz və fəaliyyətiniz çoxdur, amma ehtiyatlı olun ki, öz fəallığınızı əldən verməyə və tənbəllikdən çəkinəsiniz. Bu, çox əhəmiyyətlidir.

Allahın köməyinə ümidlə!

Mənim fikrimcə, Tələbə Bəsici inşaallah, ölkənin gələcəyi üçün keçmişdəkindən daha səmərəli olacaq. Mən bunu hiss edirəm.

Bizim sizə sözüümüz çoxdur, sizin də bizə çox sözünüz var. Amma nə etməli, təəssüf ki, vaxt azdır və sizi Allaha tapşırmaıyıq.

İlahi! Bu gənc qəlbləri Öz mərifət və lütf nurunla işıqlandır!

İlahi! Bizi bu gənclərin lətafət və nurluluğu sayəsində nurlandır!

İlahi! Bizi Allah yolunun çətin cihad meydanında günbəgün daha uğurlu et! Bizim iradəimizi və niyyətimizi möhkəmləndir!

İlahi! Xalqımızı böyük arzularına çatdır! Bizim əziz və böyük imamımızın və dəyərlı şəhidlərimizin pak ruhlarını hidayət imamlarının və erkən İslam çağının şəhidlərinin ruhları ilə birgə et! Dövrün imamının müqəddəs qəlbini bizdən razı et!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Elm, iman və yorulmazlıq örnəyi²⁴

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Bir neçə ildir ölkədə faydalı elmi hərəkət başlanmışdır. Hamı qəbul edir ki, bu dəyərli hərəkət ölkənin təxminən bütün elm adamları - müəllimlər, tələbələr, tədqiqatçılar, universitetlər və tədqiqat mərkəzləri arasında az-çox yayılmışdır. Mənim vəzifəm budur ki, alimlərimizin, tədqiqatçılarımızın və müəllimlərimizin bütün ölkədə gördükləri bu böyük elmi işlərə görə təşəkkür və minnətdarlığımı bildirim.

Bu gün mənim bu mərkəzə gəlməyim əslində, simvolik bir hərəkətdir; xoşbəxtlikdən, ölkəmizdə başlayan böyük və geniş elmi hərəkata hörmət bildirmək üçün. Baxmayaraq ki, hələ yolun əvvəlidir. Buranı əvvəla, Royana, ikincisi isə Universitet cihadına görə seçdik.

Royan müəssisəsi

Royan müəssisəsi insanın arzuladığı uğurlu, ideal, gözəgəlimli və nümunəvi bir müəssisə olub və indi də elədir. Mən mərhum Səid Kazimini çox sevirdim, indi də o əziz gəncin xatirəsini uca tuturam. Onun hərəkəti, iş tərzi, idarəçiliyi,

müntəzəmliyi həqiqətən, ideal idi. Royan da onun və əvvəldən burada işləyən digər həmkarların köməyi ilə belə yetişdi, inkişaf etdi və cücərdi. Mən bunu əvvəldən hiss etmişəm. Mənim və mərhum Kaziminin müştərək dostumuz işin əvvəlində, 15-16 il bundan əvvəl onun istəklərini mənə çatdıranda bu işdə düzgün bir hərəkətin əlamətlərini hiss etdim. Ona görə dedim ki, mən öz imkanım daxilində bu işi dəstəkləyəcəyəm. Zaman ötdükcə ilk hissım gücləndi.

Royan - gözəl örnək

Bu gözəl örnəyi bir cümlə ilə təqdim etmək istəsəm, deməliyəm ki, Royan Tədqiqat Mərkəzi elm, iman və yorulmazlığın sintezindən ibarətdir. Bu mərkəzin əməkdaşları həm elmə ciddi yanaşdılar, həm imana və təqveya bir yük kimi yox, toplumun və fəaliyyətin əsas amili kimi baxdılar, həm də yorğunluğu unudular. Mənim fikrimcə, mərhum Kazimi öz canını və sağlamlığını da bu yolda qurban verdi. Buna görə Royan mənə çox əzizdir, bu mərkəzdə işləyən siz əziz gənclər, mömin kişi və qadınlar mənə əzizsiniz. Düşünürəm ki, Royanda işləmək və inkişaf etmək üçün olduqca böyük potensial var.

Royanın tükənməz bacarığı

Mənim adımdan danışılar ki, demişəm: "Kök hüceyrə bir elmi hərəkətdir". Bu, həqiqətdir. Sizin kök hüceyrələrinizin tükənməz tədqiqat sahəsi var. Siz nə qədər tədqiqat aparıb inkişaf edirsinizsə, başqa bir sahə açılır, görürsünüz ki, onu tədqiqat mövzusu etmək, irəliləmək və daha yeni sərhədlərə çatmaq olar. Royan da belədir. Sizin bu qrupunuz nə qədər işləsə və inkişaf etsə, yenə də daha artıq inkişafa çıxarlıdır. Bu və yaxud hər hansı bir başqa qrupda elmə inanan imanlı tədqiqatçıların hər biri belədir, bacarıqları sonsuzdur.

İslam inqilabının mübarək övladı

Mən Universitet cihadını ona görə seçdim ki, Universitet cihadı inqilabın mübarək övladıdır. Necə ki, Allah Qurani-kərimdə iki məscidi müqayisə edərkən buyurur: "İlk gündən binası təqva üzərində qurulmuş məscid namaz qılmağına daha layiqdir. Orada paklanmağı sevən insanlar vardır"²⁵. Universitet cihadı da belədir. İnqilabın özünün azsaylı cücartilərindəndir. Bunun mənası o deyil ki, bu təşkilat əvvəldən necə olmuşsa, nə düşünmüşsə, necə işləmişsə, hamısı düzgün olmuşdur. Xeyr! Biz insanlar bəzən düzgün fikirləşirik, bəzən səhv; bəzən düzgün işləyirik, bəzən səhv. Meyar bu dəyişiklik və eniş-yoxuşlar deyil, məqsəd və istiqamətlər və onları qorumaqda davamlılıqdır. İnsan bəzən səhvə yol verə və bir qədər yayına da bilər. Mən cihad

kimliyini nəzərdə tuturam. Allaha şükür olsun ki, onun çoxlu faydaları olmuşdur. İndi mən cihad barədə bir cümlə deyirəm. Sonra bir cümlə də elm, tədqiqat və ölkənin gələcəyi barədə deyəcəyəm.

Cihadın mənası

“Universitet cihadı” iki sözdən ibarətdir: cihad və universitet. Onda həm cihad olmalıdır, həm də universitet işi. Cihad işi görməyin xüsusi mənası var. Hər bir iş cihad deyil.

“Cihad” sözü - çalışmaq, səy göstərmək deməkdir, lakin cihad tək-cə bu deyil. Cihad - mübarizə deməkdir. Mübarizənin növləri var: elmi mübarizə, informasiya mübarizəsi, siyasi mübarizə, iqtisadi mübarizə, hərbi mübarizə, açıq mübarizə, gizli mübarizə. Bunlarda müştərək cəhət odur ki, hamısı hansısa bir düşmənin, maneə və əngəlin qarşısındadır. Dosta qarşı mübarizə mənasızdır. Mübarizə düşmən qarşısında olur.

Cihadın mahiyyəti

Fərz edin, repressiya dövründə bir insan həftədə beş kitab oxuyurdu. Böyük iş idi, amma mübarizə deyildi deyildi. Cihad olması üçün gərək elə kitab oxuyaydı ki, onun tağut və zalım rejimlə mübarizəsində təsir buraxaydı. O zaman cihad olardı. Cihadın mahiyyəti budur.

Elm və texnologiya cihadı

Sizin cihadınızın əhatə dairəsi elm və texnologiyadır. Yəni siz burada xəncərdən, nizədən və J-3-dən istifadə etmirsiniz, beyindən, insanın daxili imkanlarından, fikirdən, qələmdən, gözdən və belə şeylərdən istifadə edirsiniz.

Cihadın şərti

Toplum elmi toplumdur, amma hansı istiqamətdə olmalıdır ki, cihad olsun? Bu, mühüm məsələdir. Görün sizin ölkəniz, inqilabınız və bu inqilabın təsvir etdiyi məqsədlər üçün hansı inadkar düşmən pusqu qurmuşdur və siz hansı düşməne qarşı mübarizə aparmalısınız. İşiniz həmin istiqamətdə olsa, deməli, cihaddır. Buna əsasən, siz həmin məqsədlərin düşmənlərini nəinki narazı salmayan, hətta sevindirən elmlə məşğul olsanız, bu, cihad olmayacaq. Fərz edin, Universitet cihadı, yaxud ona bağlı hansısa müəssisə desin ki, filan ildə mənim yüz, yaxud beş yüz məqaləm ISI jurnalında dərc olunmuşdur. Bu, meyar deyil. Məqalələr hansı mövzuda, hansı istiqamətdə idi və hansı işinizə yarayırdı? Sizin amallarınızla düşmən olanlar bu məqaləyə qarşı necə mövqə bildirdilər? Onlar təhlükə hiss etdilərmi? Yoxsa onlar bundan təhlükə hiss etmədilər? Əlbəttə, söhbət onların siyasi adamlarından gedir, elm adamlarının baxışı başqa cürdür.

Kök hüceyrələrdən, klonlaşdırmadan və digər işlərdən danışanda, mən, yaxud başqası da bunu tərifiyləndə ABŞ rəsmiləri elan etdilər ki, genetik elmlər üçün də Nəzarət Şurası yaradılmalıdır. Bunun mənası nədir? Sizin bu fəndə uğur qazandığınıza görə düşmənin sancısı tutmuşdur. Mən aydın misallarını deyirəm. Bunun minlərlə misalı var. Siz misal üçün, bir radar düzəldə bilsəniz və ölkənin səmasının heç bir yerindən heç bir məxluq girə bilməsə, düşmənin sancısı tutacaq. Yəni bu, birbaşa düşməyə dəyən oxdur. Və belə bir iş cihaddır.

Sementin Nəzarət Şurası

Cihad hərəkətində, cihad elmində və cihad tədqiqatında bu şərt vacibdir. “Düşmən” dedikdə məqsəd ABŞ deyil. Bizim aydın düşmənimiz ABŞ və qlobal hegemonizmdir, amma düşmənlərin də növ və qisimləri var. Bir zaman böyük bir iqtisadi kartel sizin, məsələn, sement zavodu açmanızdan narahat olur, maneə törədir, qoymur. Burada mənə verilən məlumatlarda bu məsələ də vardı. İstəyirlər sement üçün də bir Nəzarət Şurası təsis etsinlər; yəni hamı zavod açıb sement istehsal edə bilməsin.

Cihad işinin xüsusiyyətləri

Cihad işi məqsədli, birbaşa amallara yönəlik, sayıq, ağıllı və düşməni məhv edən olmalıdır. Yəni biz adi danışığımızda “mübarizə” sözünü

işlətdiyimiz kimi işlədək: "mübarizə aparmaqdayam"; "bu, bir mübarizədir". Bu, geniş yayılmış ifadədir. Cihadda bu mənə var. Bu cihad hissəsinin tərifı.

Universitet işinin xüsusiyyəti

Universitetə gəlincə isə, bu o deməkdir ki, sözügedən fəaliyyətin miqyası yüksəkdir, tələbə, müəllim, fəal elmi beyinlə münasibdir. Bütün işlərdə buna riayət olunmalıdır. Heç bir fəaliyyətdə avamçılıq və avamın bəyənməsi meyar olmamalıdır. Düzdür, bəzi fəaliyyətlər elmi fəaliyyətdir və yaxşıdır. Məsələn, bu tədqiqat belədir. Amma humanitar elmlərdə, misal üçün, ədəbiyyatda buradan deyilən söz adi bir ədibin sözündən dərin, səviyyəcə yüksək olmalıdır. Humanitar elmlər sahəsində - biz onda işləmişik və bilirik; misal üçün, ölkəmizin qədim elmləri olan tarix, ədəbiyyat və fəlsəfədə - çoxlu məsələlər var. Onların bəzisi adi sözlərdir, Universitet cihadı deməsə də, başqa birisi deyə bilər. Universitet cihadı isə ən üstün və yüksək sözü ortaya qoymalıdır. Misal üçün, siz Quran üzərində işləyirsiniz. Çoxları bununla məşğuldur və bu, yaxşı haldır. Bilirsiniz ki, mən Quran fəaliyyətləri ilə maraqlanan və bu sahədə xüsusi məsuliyyət hiss edənlərdənəm. İncilərdən öncədən belə olmuşdur, indi də belədir. Yəni fikrimcə, bir məsciddə on gəncin toplaşib Quran oxuması gözəldir, bunu

sevirəm. Lakin siz Quran üzrə fəaliyyət göstərmək istəyirsinizsə, bu, universitetdən kənar mərkəzlərin Quran fəaliyyətindən fərqlənməlidir. Buna görə, siz digərləri kimi hansısa qarinin səsini, üslubunu, təcvidi, xoş səsi və digər məsələləri təkrarlasanız, düzdür, çox yaxşıdır, amma Universitet cihadının Quran fəaliyyəti bu deyil, bundan daha dərin olmalıdır. Görün Quran məsələsində universitet adamının dərkinə münasib olan nədir? Quran öyrənməyə, Quranı dərk etməyə can atın. Sizin Quran oxuyanız elə olsun ki, onun Quranını dinləyən məclis Quran məfhumlarını qəlbində hiss etsin. Sizin Quran məclisiniz həm də Quran məfhumları məclisi olsun. Bunlar üçün yaradıcılıq lazımdır. Bu sizin işinizdir.

Universitet cihadının əsası

Universitet cihadının bu imkanları var. Mən Universitet cihadına çox güvənirəm. Böyük, yaxşı işlər görmüsünüz və qeyd etdiyim kimi, ilk gündən təqva üzərində qurulmuşdur. Universitet cihadını tanıdığım ilk gündən indiyə qədər din və təqva üzərində olmuşdur. Onu din və təqva əsasında saxlayın.

Kimliyi qorumaq

Bir neçə dəqiqə öncə burada dostlarla söhbət oldu. Dedim ki, çalışın bu təşkilatın kimliyi

dəyişilməsin. Siz bəzi şəxslərin kimliyinin – fikirlərinin, beyinlərinin inqilabın əvvəlindən indiyədək 180 dərəcə dəyişildiyini görürsünüzsə. Bu, təbii proses deyil, deyə bilməzsiniz ki, xarakteri belədir. Xeyr, əsla belə deyil. Təbii olan budur ki, insan bir fikri və bir yolu məntiq və dəlillə qəbul etdisə, onda axır nöqtəyə qədər getsin və ömrü çatmasa, bu yolda ölsün. Təbii deyil ki, biz bir yolla bəzən çox həvəs və həyəcanla gedək, sonra birdən-birə kənara yayınaq. Sonra bu yayınmalar o qədər davam etsin ki, əks istiqamətə çevirilsin. Bu, əsla təbii deyil. Bəzilər deyirlər ki, bəli, onda inqilabın əvvəli idi, zaman təsir buraxdı və biz dəyişildik. Xeyr, zaman zəif, köksüz, puç etiqadlı və yalnız emosiya üzərində dayanan qüvvələrə, yaxud zaman tamah və həvəslərlə birgə olanda təsir buraxır. Quran buyurur ki, Ühüd döyüşündə bəziləri qayıtdılar, dözə bilməyib dayandılar. Onların bu səhvi əvvəlcə gördükləri işə görə idi. Biz ruhu düzəltməsək, özümüzü möhkəmləndirməsək, bəllidir ki, hər bir şey ona təsir edəcək. Bir dəfə, iki dəfə, üç dəfə və birdən görəcəksiniz ki, yol dəyişildi. Amma polad kimi möhkəm və bərk olsa, insanın dini və inqilabi kimliyi düzgün təfəkkür və məntiq əsasında formalaşsa, nə qədər zaman ötsə də, bu kimlik daha aydın, daha parlaq, daha gözəl və daha möhkəm olar. İnsanlar da belədirlər, təşkilatlar da. Universitet cihadı təşkilatının kimliyinin

dəyişilməsinə, qeyri-dini və qeyri-inqilabi bir quruma çevrilməsinə qoymayın.

İnqilabların təbii intizamsızlığı

Digər inqilablar kimi, bizim inqilabımızın əvvəlində bəzi intizamsızlıqlar baş verdi. İnqilabın xarakteri belədir. Çünki dağılmış köhnə bir binanı uçurub yerində təzəsini tikmək lazımdır. Bu, təbii bir şeydir. Lakin yeni bina düzgün təməllər üzərində qurulduqda, işlər nizam-intizamla getməlidir. İnqilabçılıq budur. Buna əsasən, inqilabçılığı intizamsızlıqla, qarışıqlıqla, qayda-qanunsuzluqla səhv salmaq olmaz. Hər halda, Universitet cihadı elə yerlərdəndir ki, ölkənin elmi gələcəyi üçün biz ona ümidliyik.

İdeal nöqtəyə çatmağın açarı

Elm və tədqiqat barədə bu qədər deyim ki, onlarsız ölkəmizin ideal vəziyyətə çatması mümkün deyil. Bu təkcə bizim ölkəmizə aid deyil. Hər yerdə açar amil elm və tədqiqatdır.

Elmi digərlərindən öyrənmək

Digərlərinin biliklərini öyrənmək alim olmaq demək deyil. Bu, yalnız müqəddimədir. Elmin geniş dairəsi var, inhisarda ola bilməz. Biz fərz edə bilmərik ki, bir qrup ölkə, yaxud xalqların alimləri elmi istehsal etməli, elm üçün yeni sərhədlər

müəyyənləşdirməli, bir qədər özləri istifadə etməli, artığını da digərlərinə verməlidirlər. Belə olmaz. Bu nisbətə, belə iş formasının mənası bəzi ölkələrin həmişə geridə qalması, ölkələr arasında zalım əlaqənin - birinci, ikinci, üçüncü dünya söhbətlərinin, şimal-cənub söhbətlərinin davam etməsidir.

Bugünkü müstəmləkə quruluşu

Bu gün dünyada müstəmləkə quruluşu alıb-vermək əsasında deyil, maksimum almaq və minimum vermək əsasında. Sərvəti, siyasi, iqtisadi və ictimai imkanları sorur, ələ keçirir, müqabilində bəzən heç bir şey verirlər, bəzən zərərli bir şey verirlər, bəzən də azca nəşə verirlər. İndi dünyanın siyasi sistemi belədir: müstəmləkəçi və müstəmləkə ölkələr.

Elmdə ciddilik

Bu qeyri-bərabər sistemə qarşı əsas amil elmdir. Buna görə elmi ciddi saymaq və elmdə inkişaf etmək lazımdır.

Alim olmaq üçün proqram hazırlamaq

Biz hərəkətə başlamışıq, lakin hələ əvvəllərdəyik. Həm elm və tədqiqat mərkəzlərinə kömək olunmalıdır, həm elmi, tədqiqat və texnologiya layihələrinə, həm də elmə, tədqiqata və

araşdırmaya rəğbət hər yerdə mövcud olmalıdır. Bu, müəllim və tədqiqatçının inhisarında qalmamalı, tələbələr arasında genişlənməli, tələbə elm öyrənməyə və elmi istehsal etməyə həvəs göstərməlidir. Bu işin dəqiq proqrama ehtiyacı var, tövsiyə, xahiş, sifariş, sərəncam və bu kimi məsələlərlə olmayacaq. Bizim ölkəmizin təhsil üzrə məsul şəxsləri – istər Təlim və tərbiyə, istər Təhsil, istər Səhiyyə nazirlikləri, istər mədəni proqram məsələlərinə aid sahələr bu işlər üçün məsuliyyət daşıyırlar. Onlar elə bir iş görsünlər ki, universitet doğrudan da elm axtaran yer olsun, gənclər alim olmaq istəsinlər, təkcə diplom almağı, yaxud kiçik bir iş üçün ad çıxarmağı düşünməsinlər. Bunun üçün davamlı hərəkət lazımdır. Bu sahədə hökumətin, aidiyyətli qurumların, yüksək mövqeyi olub dinləyicilərinə təsir göstərə bilən şəxslərin köməyi mütləq lazımdır.

Elm də din birlikdə

Mənim israrım budur ki, elmi inkişafa çalışdıqda elm və dinin birgəliyini unutmayın. Dinsiz və dindən uzaq elm ilk addımda və qısa müddət üçün bir ölkəni ucaltsa da, uzun müddət üçün bəşəriyyətə ziyanlı olacaq. Necə ki, siz onun ziyanlı olduğunu görməkdəsiniz.

Elmin daha artıq uğurları

Dindən ayrılan və özünü din qarşısında məsuliyyətli bilməyən elmin nəticəsi bu gün dünyadakı vəziyyət olur: elm zülm, istismarçılıq və nəsilləri məhv etmək üçün vasitədir; elmin məhsulu bir tərəfdən atom bombasıdır, bir tərəfdən narkotik maddələrdir, bir tərəfdən də dünyanın çoxlu ölkələrində bütün insani hisslərdən uzaq olan siyasətçilərin iş başına gəlməsidir. Elmi dinlə yanaşı bilmək, Allah üçün və Allah yolunda öyrənmək və işlətmək lazımdır. Bu hər yerdə bizim ilk prinsiplərimizdən olmalıdır. Bu elmin uğurları da çox olur; bunu sizə deyim. Deməsinlər ki, elmi müqəddəsləşdirsək, dinlə birləşdirsək, mollalaşdırsaq, daha inkişaf etməz. Xeyr! İndi sizin Universitet cihadınızın özü, bütün bu böyük işləriniz mömin kadrlar vasitəsi ilə görülmüşdür. Bu onu göstərir ki, elm imanla yanaşı olduqda uğurları da çox olur.

Mənim qeydlərim çox idi, lakin daha vaxt ötdü. Saat on ikidir. Ümidvarıq bizim bu görüşümüz quruluş rəhbərliyi tərəfindən ölkənin elmi mühitinə minnətdarlıq, qiymətləndirmə mesajı, elmi hərəkəti, o cümlədən Universitet cihadının və xüsusən də Royan müəssisəsinin hərəkətini yüksək dəyərləndirmə mesajı olsun. Allah sizin hamınıza böyük əcr versin! Ümidvarıq Allah əzizimiz mərhum Kaziminin ruhunu Öz lütf və mərhəmətindən bəhrələndirsin! Buraya təşrif buyurmuş möhtərəm

ailəsinə ilahi dözüm və vüqar bəxş etsin! Biz
Royanda və Universitet cihadında siz əzizlərin daha
artıq uğurlarına şahid olaq!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Elmi nümunələr və ölkənin ümumi elmi xəritəsi²⁶

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Çox faydalandıq və həzz aldığımız. Bu sözləri mənə əziz övladlar sayılan siz əziz gənclərin dilindən eşitmək həqiqətən, gözəldir. Özünüdərkən gənclər arasında belə geniş yayıldığına görə Allaha şükür edirəm. Burada bəyan etdiyiniz fikirlərin hər biri - istər humanitar elmlərə, istər əxlaqi tərbiyəyə, istər elm və sənayeyə, istər istedadlara və elmi nümunələrə imkan yaratmağa aid sözlərin hər biri mənim köhnə arzularımdır. Uzun illər bunları demişik, istəmişik və bu gün görürəm ki, ümumi bir istəyə çevrilmişdir.

Sizə təşəkkür edirəm. Bu milli toplantını təşkil və idarə edənlərə təşəkkür edirəm. Burada deyilən sözlərin əksəriyyətini qəbul edirəm, təsdiqləyirəm və cənab Doktor Vaizzadənin dediyi kimi, onların hamısı yazılıb. Onlara bir-bir baxılacaq və icra olunacaq.

Ola bilsin, müxtəlif amillər bizi bu arzulara çatmaqda bir qədər yubatsın, lakin bilin ki, bu elmi hərəkət, bu həvəs və çiçəklənmə, bu fəxr və səmərəlilik dayanan deyil, Allahın köməyi ilə

artacaq. Bir şəxsdən asılı da deyil. Ölkədə bu hərəkət başlanmış, özünüdərk yaranmışdır və inşallah, mənzil başına çatacaq.

Bizim bugünkü məclisimiz, mənim fikrimcə, iki məqsəd üçündür: Biri milli və ümumi səviyyədə simvolik məqsəddir. Biz istəyirik ictimaiyyətdə ölkədə elmi hərəkətin ciddiliyinə, dövlət məmurlarının bunu istədiklərinə, bununla ciddi məşğul olduqlarına, elm, elm öyrənən və elmi nümunə üçün dəyər tanıdıqlarına dair inam yaransın. Bu gün bizim buradakı toplantımızın simvolik mənası budur.

İkinci məqsəd məmurlara, dövlətin və müxtəlif qurumların məsul şəxslərinə yenidən xatırlatmaqdır. Bilsinlər ki, bu istəyi icra etməlidirlər. Ümumi və icra siyasətlərində ölkənin elmi inkişaf və tərəqqisi qəti proqram sayılsın. Bu iki məqsəd inşallah, hasil olmuşdur.

Ölkənin elmi geriliyinin əsas amili

Mən yalnız bir neçə məqama toxunacağam. Yaxşı sözlərin çoxunu özünüz dediniz. Yeni olmayan bir məqam budur ki, elmi hərəkət bizim ölkəmiz üçün çox zəruridir. Çünki elm bir xalqın başucalığının, qüdrətinin və təhlükəsizliyinin amilidir. Elm bizə həddən artıq zəruridir. Çünki yüz ildən ibarət ən gözəl zamanında bu iş görülməyib. Qacarlar dövrünün ortalarında, yəni dünyada elm və

sənaye hərəkətinin zirvəyə çatdığı və çiçəkləndiyi 19-cu əsrin ikinci yarısının ortalarından elm özünü müstəmləkə formasında göstərdi. Qərb elmə yiyələnməklə dünyanı istismar etməyə başladı. O gündən etibarən təxminən yüz il, yaxud daha artıq müddətdə bizim oyanış və sayıqlıq vaxtımız idi. Bu böyük vəzifə - ölkənin elmi inkişaf vəzifəsi müxtəlif səbəblərdən tərک edildi və yerinə yetirilmədi. Əsas səbəb də avtoritar rejim, tağutların, qeyri-müstəqil, zəif və zəbun şahların hakimiyyəti idi. Biz bu geriliyin varisiyik. Bu baxımdan, bizim səyimiz daha artıq olmalıdır. Deməli, bu, həddən artıq zəruridir.

Elm sarıdan boş əl

Siz bunu bilirsiniz. Ancaq yenə də deməyim yaxşıdır ki, əli elm sarıdan boş olan bir ölkə ucalıq, istiqlalıyyə, kimlik, şəxsiyyə, təhlükəsizlik və rifah gözləyə bilməz. Bəşər həyatının xisləti və həyatın qanunu belədir. Elm ucalıq bəxş edir. Nəhcül-bəlağədə çox dərin məzmunlu bir cümlə var. Buyurur ki, elm qüdrətdir, şahlıqdır; kim onu əldə etsə, hökm edə, qələbə çala bilər; kim əldə etməsə, digərləri ona qalib olar və hökm edərlər.

Hegemon söz

Bu məsələni İran xalqı uzun bir dövrdə öz əti və qanı ilə hiss etdi. Bizə hökmranlıq və hegemonluq etdilər, sərvtlərimizi ələ keçirdilər, xalqımızı

məhrum etdilər. Bizim ölkəmizin yüz il davam edən belə acı və kədərli tarixi var. Biz onun nəticələrini indi dadırıq. Biz hərəkətə başladığımız, inqilab vəziyyəti dəyişdirdi, vərəqi çevirdi. Bu gün ölkəmiz dünyada siyasi və beynəlxalq iqtidar baxımından bənzəri az olan bir ölkədir. Bunu bizim düşmənlərimiz də qəbul edirlər. Xalq oyanmışdır, qorxmazdır, ölkə heysiyyətli və şəxsiyyətlidir, amma eyni zamanda nəticələrini görməkdəyik. Yəni elmi bizdən yüz il, iki yüz il qabaq əldə edib irəlində hərəkət edənlər, inkişaf edənlər, elmin faydalarına qovuşanlar hegemonluq etməkdədirlər. Bu nüvə enerjisi, nüvə elmi və texnologiyası bir nümunədir: "Sizdə olmasın, biz sizə inanmırıq!" Hegemon söz! Bunu kimlər deyirlər? İyirmi il ərzində iki dünya müharibəsi etmiş və bütün dünyanı müharibə alovunda yandırmış avropalılar.

Hegemonizmin nümunələri

Bizə inanmadıqlarını deyən şəxslərin əli haraya çatmışsa, hərbi qüvvə yeritmişlər. Bunun canlı nümunəsi İraqdır. Bir qədər qədim və daha dərdli nümunəsi Fələstin, başqa bir nümunəsi Əfqanıstan, başqa bir nümunəsi Kosova, başqa bir nümunəsi Hiroşimadır.

Bir güllə belə atmamaq

Sənaye dövründə dünyanın ən əsas fəlakətlərinin müəllifləri olan bu şəxslər indiyə qədər heç bir qonşuya, yaxud başqa bir ölkəyə zərər yetirməyən İran xalqına - biz İslam Respublikasından danışıraq, qabaqkılarla işimiz yoxdur. İslam Respublikası dövründə bizim ölkəmiz tərəfindən heç bir qonşuya birinci olaraq, bir güllə də atılmayıb. Bunu hamı qəbul edir - deyirlər ki, sizə inanmırıq. Bu, hegemonluqdur.

Gənc üçün ibrət

İran xalqı duruş gətirib və gətirəcək. Təkcə bu hadisədə yox, biz onlarla belə hadisədə duruş gətirmişik. İndi bu məsələ ümumi səviyyəyə gətirilib. İnqilabın əvvəlindən bu günə qədər onlarla məsələdə biz qlobal hegemonluğun, quldurluğun, müftəxorluğun, səs qalınlaşdırmaların və üz turşutmalarının qarşısında möhkəm dayanmışıq. Dərk ediblər ki, biz güzəştə getməyəcəyik, amma bu hegemonluqlar var. Bunlar nədəndir? Bunlar elm silahına görədir. Baxın, bu siz gənclər üçün çox ibrətamizdir.

Hegemonun hökmranlığı

ABŞ kimi əxlaqdan, mənəviyyatdan uzaq və beynəlxalq hüquqa etinasız bir dövlət elmə malik olduğundan, elmi texnologiyaya çevirib həyatda işlətməyi bacardığından özünü beynəlxalq miqyasda

belə hegemonluğa haqlı bilir. Kimin elmi olsa, digərlərinə hökm edər, elminiz olmasa, sizə hökm edərlər. Baxın, zərurət bundadır.

İnsan vicdanı

Özünü, öz kimliyini, ailəsini, övladlarını, gələcəyini, nəslini, millətini, ölkəsini, milli və dini kimliyini sevən heç bir insan bu məsələyə etinasız yanaşa bilməz. Məhz buna görə mən illərdir elm hərəkəti üzərində təkid göstərir, israr edirəm.

Təsirli elmi nümunə

Elm və təhsilin inkişafı ölkəmizin birinci ehtiyacıdır. İndi deyəcəyəm ki, tək-cə təcrübi elmlər yox, bütün elmlər. Bütün elmlərlə məşğul olmaq lazımdır və bizim ölkəmiz bunu bacarar. Buna əsasən, birinci məqamın nəticəsi budur ki, ölkənin elmi nümunələrdən ibarət böyük gülüstanının bir dəstəsi olan sizlər milli iqtidarda, ölkənin quruculuğunda və gələcəyində təsirli ola bilərsiniz.

İranın ilahi sərvətləri

İkinci məqam budur ki, ölkəmiz elmi istedad baxımından orta səviyyədən yüksəkdə durur. Bu, nəzərə alınmalıdır. Mən bu hüseyniyyədə bundan bir neçə il öncə ölkə məmurlarının toplantısında dedim ki, ölkəmizin coğrafi sahəsi dünya coğrafiyasının yararlı hissəsinin təxminən yüzdə biri

qədər və ölkəmizin əhalisi də yetmiş milyondur; bu da dünya əhalisinin təxminən yüzdə biri edir. Buna əsasən, dünyanın yeraltı sərvətləri sarıdan orta hesabla bizim haqqımız yüzdə bir olur. Amma biz ən mühüm yeraltı sərvətlərdə yüzdə birdən artığına malikik: ölkəmizdə əsas filizlər, polad, mis, qurğuşun və bir çox mədənlərdə dünya ehtiyatlarının üç faizi, iki faizi, dörd faizi mövcuddur. Neftin vəziyyəti də bəllidir: biz Fars körfəzində və Orta Şərqi neft regionunda ikinci neft ölkəsiyik. Biz qaz ehtiyatı sarıdan dünyanın ikinci ölkəsiyik. Görün bizim xalqımız bəşərin adambaşına düşən həddindən nə qədər artıq təbii sərvətlərə malikdir.

Zəngin insan kapitalı

Mən indi demək istəyirəm ki, bu nisbi üstünlük insan kapitalına da aiddir. Yəni ölkəmiz dünyanın elmi kadrlarının yüzdə birinə deyil, yüzdə birindən artığına malikdir; rəqəm deyə bilmərəm, çünki hesablanmamışdır. Təbii sərvətlər haqda dediyim rəqəmlər hesablanmışdır, bunu isə hesablamamışıq. İnşallah, ümidvarıq gələcəkdə bunlara da çataq, amma faktlar bunu göstərir. Bizim dünya universitetlərinin tədqiqatçılarının dünyagörmüş şəxslərindən eşitdiklərimiz bunu təsdiqləyir.

Gənc və elmin tarixi

Bizim keçmişimiz də bunu göstərir. Təəssüf ki, biz keşmişlə əlaqəni kəsmişik. Bizim gənclərimiz bizim elm tariximizi bilmirlər. Bu bizim mənfi cəhətlərimizdən biridir. Əlbəttə, deyilib və tövsiyə olunub ki, bu sahədə işlənilsin. İndi işləməkdədirlər və yaxşı işlər görülmüşdür. İnşallah, bundan sonra daha da artacaq.

Ötən əsrlərdə elmi şəxsiyyətlər

Bütün bu əsrlərdə ölkəmizdə elmi şəxsiyyətlərimiz olmuşdur. Düzdür, son əsrlərə çatanda zəifləmişdir, ləyaqətsiz padşahlar, müxtəlif daxili müharibələr qoymayıb. Lakin müxtəlif dövrlərdə dünyanın ozamankı elmləri sahəsində biz alimlər yetişdirmişik.

Farabi, İbn Sina və Xarəzmi

Hicri tarixi ilə 4 və 5-ci əsrlərdə, yəni Avropanın Orta əsrləri – miladi tarixi ilə mütləq cəhalət dövrü olan 10 və 11-ci əsrlərdə bizdə İbn Sina, Məhəmməd ibn Zəkəriyyə Razi olmuşdur. Avropalılar keçmişə baxdıqda elə bilirlər ki, bütün dünya Orta əsrlərdə olmuşdur. Tarixi onlar yazmışlar. Təəssüf ki, ölkəmizdə də onların tarixləri tərcümə olunub yayılmışdır. Avropanın Orta əsrlər dövründə, yəni zülmətin, qaranlığın və məlumatsızlığın son həddində bizdə Farabi, İbn Sina,

Xarəzmi kimi alimlər olmuşdur. Görün nə qədər fərq var.

Mən bir dəfə tələbələrin toplantısında Corc Sartenin elm tarixindən o dövrdə müsəlmanların inkişafı barədə bəzi sözləri demişəm. Buna əsasən, biz istedadlı insan kapitalı baxımından zəif deyilik; nə bu gün, nə də inşallah, gələcəkdə.

Fəzilətlərin xidmətində duran elm

Baxın, mənim əzizlərim! Biz ölkəni elmləndirmək istəyirik, qərbləşdirmək yox. Qərblilərin elmi var, amma elmin yanında və bu elmlə qarışmış surətdə bizim qaçdığımız məsələlər də var. Biz qərbləşmək istəmirik, alim olmaq istəyirik. Alim hesab olunan dünyanın bugünkü elmi bəşər üçün təhlükəli elmdir. Elmi müharibənin, kobudluğun, pozğunluğun, seksin, narkotik maddələrin, xalqlara təcavüzün, müstəmləkəçiliyin və qan tökməyin xidmətçisi etmişlər. Biz belə bir elmi, bu şəkildə alim olmağı istəmirik. Biz istəyirik elm insaniyyətin, ədalətin, sülhün və təhlükəsizliyin xidmətində dursun. Biz belə elm istəyirik. İslam bizə bu elmi tövsiyə edir.

Müstəmləkəsiz qüvvə

İslam ölkələri elmi baxımdan lider olduğu zaman biz heç bir ölkəni istismar etmədik, heç bir xalqın başına vurmadıq, heç bir xalqa hegemonluq

etmədik. İslam elmi imanla, kitab və sünnə ilə, mənəvi paklıqla, əxlaq və mənəviyyatla birgə istəyir. Xanım qız öz çıxışında dəyərli Şəbaniyyə münacatından bir cümlə oxudu, mən o cümlədən çox həzz aldım: “İlahi! mənə elə bir ürək ver ki, şövq və eşq onu Sənə yaxınlaşdırsın!” Müsəlman alim bunu istəyir: Allaha yaxınlıq, mənəviyyat, səmimiyyət, paklıq. O zaman bu elm, bu böyük ehtiyat, bu böyük silah insaniyyəti müdafiə yolunda, insanların təhlükəsizliyi, insanlar arasında ədalət və sülhün xidmətində işlədilər. Biz bunu istəyirik. Bunu özünüzmə məqsəd seçin.

Süqüt etməkdə olan sivilizasiya

Təməlləri azğın elm və kapitalizm üzərində qurulmuş siyasi kürsülərdə oturanların danışmaq tonuna baxın. Qərb dövlətləri indi belədirlər. Qərb güclərinin zirvəsində ABŞ durur. Güc kürsüsünün ayaqları oliqarxların kartel və trestləri üzərində yerləşir, aləti də elmdir. Elmin vasitəsilə silahdan istifadə edirlər. Elmin vasitəsilə casusluqdan və informasiya oğurluğundan istifadə edirlər. Elmin vasitəsilə dünyanın müxtəlif yerlərində çaxnaşma törədirlər. Görün belə azğın elmə malik olan bu dövlət başçılarının danışmaq tonu necədir. ABŞ prezidentinin bir neçə gün qabaqkı çıxışının nə qədər kobud, təkəbbürlü və nə qədər nifrətamiz olduğunu gördünüz. Həmin qürur və təkəbbür bunları

günbəgün bataqlığa batırır. Bu gün bunu bilin: mən deyirəm ki, siz o günü görəcəksiniz, amma bizlər olmayacağıq. Siz gənclər yanlış təməl üzərində qurulmuş bu sivilisasiyanın bataqlıqda boğulacağı günü görəcəksiniz. O bu bataqlıqda anbaan aşağıya doğru gedir və şübhəsiz, süqut edəcək. Bu qürur və axmaqcasına təkəbbür də onları gözləyən süqutun amillərindən biridir. Bunlar süqut edirlər. Bu gün bir qədər çığırıp-bağırırlar, amma özləri də bilmədən üzüaşağı hərəkətdədirlər. Əlbəttə, ağıllı adamları bilirlər. Ağıllı insanlar illərdir fəryad çəkir, xəbərdarlıq edir, həyəcan təbli çalırlar. Lakin eşidən kimdir?! Hamısı məstdirlər, məst.

Hansı elmə sarı?

Diqqətli olun, biz belə elmi istəmirik. Biz elə bir elm istəyirik ki, bizi mənəviyyata, insaniyyətə, Allaha və cənnətə yaxınlaşdırsın. Siz gənclərin qəlbləriniz pakdır. Mən bu sözləri danışırım, amma bu sözlərlə formalaşmağa daha artıq hazır olan ürək sizin ürəyinizdir. Siz öz gənc qəlblərinizlə, sağlam və tərəvətli ruhiyyələrinizlə bu yolu keçə bilərsiniz.

Elmi nümunələrə tövsiyə

Elmi nümunələrə birinci sözüm budur ki, ehtiyatlı olun, məğrur olmayasınız. Təsadüfən, burada çıxış edən əziz gənclərin sözlərində də bu, hiss olunurdu. Qürur, özünü üstün görmək,

digərlərini borclu bilmək - bunlar düzgün deyil. Bu sizə zərərliyədir. Siz bu evin, bu torpağın övladlarısınız. Sizin bu ölkədəki ata-analarınız öz gəncliklərini sərf edib sizin rahat yaşaya bilməyiniz üçün bu binanı ucaldan şəxslərdir. Onların haqqı var. Ehtiyatlı olun ki, böyüklərə hökm, hörmətsizlik, etinasızlıq olunmasın, ölkə və xalq borclu sayılmasın. Təbii ki, dövlətin və qeyri-dövlət qurumlarında çalışanların vəzifələri bəllidir, lakin siz də qarşılığında bu məqama diqqət yetirin.

Tarixi və milli rol

Mənim siz əzizlərə ikinci nəsihətim: Özünüzə tarixi və milli rol tərifi edin, şəxsi rol yox. İstedadlı bir insan özünə şəxsi rol tərifi edəndə məqsədi varlanmaq, şöhrətlənmək, hamının ona hörmət etməsi olur. Bu istəklərinə çatandan sonra daha bir işi yoxdur, onun üçün başqa bir məqsəd qalmır. Amma insan özünə milli və tarixi rol tərifi edəndə vəziyyət fərqlənir. Siz ölkənin gələcəyini və tarixini nəzərə alın, görün bu xalq haraya çatmalıdır və siz bu gün bu böyük reisin harasındasınız. Bu gün siz hansı rolunu ifa etməlisiniz ki, o gün bu xalq orada ola bilsin. Özünüz üçün belə bir rol tərifi və təsvir edin.

Beynəlxalq elm mərkəzi

Üçüncü nəsihətim də budur ki, uca məqsədlər seçin. Mən indiyə qədər bir neçə dəfə bunu gənclərin

toplantısında demişəm. Məqsəd bu olmamalıdır ki, digərlərinin düzəltdiyi və bizim həmişə satın aldığımız filan texnologiyanı biz özümüz burada düzəldə bilək. Bu, bir şey deyil. Düzdür, əhəmiyyəti də az deyil, amma bizim istədiyimiz bu deyil. Siz bunu hədəf seçin ki, xalqınız və ölkəniz bir zaman bütün dünyada elm və texnologiyanın mərkəzi ola bilsin. Mən bir dəfə istedadlı gənclərin toplantısında dedim: Siz elə bir iş görün ki, bir zaman - bu zaman əlli ildən, qırx ildən sonra da ola bilər - hər hansı bir alim son elmi nailiyyətləri öyrənmək istəsə, sizin əsərinizi oxumağa və dilinizi öyrənməyə məcbur olsun. Necə ki, bu gün siz hansısa dili öyrənib xarici mənbələri tapıb oxumağa məcbursunuz. Siz elə bir iş görün ki, gələcəkdə sizin ölkəniz belə bir vəziyyətdə olsun və bunu bacararsınız. Bir gün belə olmuşdur. İranlı alimlərin kitablarını öz dillərinə tərcümə edirdilər, ya da o dili öyrənirdilər ki, başa düşə bilsinlər. Bunu bilməyiniz pis deyil ki, İbn Sinanın tibdə yazdığı Qanun kitabı 10-15 il bundan əvvəl mənim prezidentlik dövrümdə fars dilinə tərcümə olundu. Mən maraqlandım, bəzi şəxslərə tapşırıdım, sonra eşitdim ki, gözəl qələmi olan bir kürd mütərcim onu fars dilinə çevirib. İbn Sina kitabı ərəbcə yazmışdı və fars dilinə çevrilməmişdi. Halbuki bu kitab bir neçə əsr əvvəl fransız dilinə tərcümə olunub. Yəni bu kitab onlara lazım olduğundan aparıb tərcümə etmişdilər. Baxın, elmi

mərkəzlik budur. Sizin kitabı tərcümə etməyə, yaxud dilinizi öyrənməyə məcburdurlar. Məqsədiniz, iradəniniz bu olsun, məqsədiniz elm sahəsində inkişaf etmək və elmin sərhədlərini keçmək olsun. Əlbəttə, bu sahədə mənim başqa sözlərim də var. Vaxt isə bitib və mən axırıncı məqamı deməyə məcburam.

Müxtəlif elmlərin yeri

Biz ölkənin ümumi elmi xəritəsini hazırlamalıyıq. Mən bunu ötən il də dedim. İndi Mədəni İnqilab Ali Şurasında bu iş görülür, amma daha ciddi şəkildə görülməlidir. Biz ölkənin ümumi elmi xəritəsinin nə olduğunu bilməliyik; hansı elm bu xəritənin harasında və hansı həddə yerləşir? Təsəvvür edin ki, bir idmançı yalnız öz qolları üçün idman edir, qolları şişir, amma ayağı, sinəsi və çiyinləri arıq qalır. Biz gərək belə olmayaq. Bu, faydasızdır. Bir idmançı təkcə sinə işi görüb, bədəninin digər yerlərinə heç bir qüvvə toplamasa, faydası yoxdur, gərək uyğun olsun. Bu əziz gənclərin bəzisi humanitar elmlərdən danışdılar. Biz humanitar elmlərin bəzi fənlərində dünyadan əsrlərlə irəlidəyik, bu gün bu sahədə dünyada qabaqcıl hesab olunanlardan çox irəlidəyik. Nə üçün bunları davam etdirməyək?! Humanitar elmlərin müxtəlif sahələrində - ədəbiyyatda, fəlsəfədə, tarixdə, incəsənətdə bizim dərin keçmişimiz var. Bəzi humanitar elmlər Qərbdən gəlsə də, əqli

məsələlərdən ibarət mayası İran-İslam təfəkkürü və ruhundandır. Xurafatçı Avropa biologiyası, iqtisadiyyatı, idarəetməni, psixologiyası və sosiologiyası bu formada tənzim edə bilməzdi. Bu, şərqin və əsasən də İslam İranının elmçilik və tərcüməçilik təfəkkürünün sovqatıdır, oraya gedib bu yeniliklə sonuclandı. Hər halda, geridə olduğumuz bu sahələrdə özümüzü irəliyə aparmalı və özümüz yaratmalıyıq, tərcümə etməməliyik. Tərcüməçiliyin bizim üçün çox böyük ziyanları var.

Ümumi elmi xəritə vacib bir şeydir. Müxtəlif elmlərin hər birinin yeri, tələbənin sayı, növü, cinsiyyəti, müxtəlif bölgələr - bunların hamısı aydın olmalıdır. Biz bilməliyik ki, nə iş görmək istəyirik. Əlbəttə, bu işlər başlanıb, lakin onu ciddi surətdə davam etdirməlisiniz.

Tədqiqat və tətbiq

Bəzi gənclərin də dediyi məsələ, yəni tədqiqat və ixtiraların tətbiqi edilməsi mənim təkid göstərdiyim məsələlərdəndir. Ola bilsin, biz bir tədqiqat aparaq, bir təbliğat layihəsində tədqiqatçımız yaxşı yerlərə çatsın, amma bu, ölkənin vəziyyətində, inkişaf və tərəqqisində rol oynamasın, milli sərvətə çevrilə bilməsin. Biz elmimizi milli sərvətə çevirməliyik. Bunun üçün çalışmaq, proqram hazırlamaq lazımdır. Bunun kənarında yenə həmin ümumi elmi xəritədə yer alan bir məqam da var. Biz

elm və texnologiya məcmusunu təkmilləşdirməliyik.
Bəzən onun bəzi yerləri boş görünür.

Həvəs, iradə və çalışmaq

Bütün bunların şərti sizin həvəsiniz, iradəiniz, sevginiz və əlaqədar şəxslərin çalışmasıdır. Ümidvarıq Allah kömək etsin. İnşallah, bu sahədə çalışın və görürük ki, Allahın lütfü ilə işə başlanıb. Bu elmi axın başlanmışdır və inşallah, nəticələrə çatacaq.

Bugünkü görüşə çox şad oldum. Ümidvaram bu görüş bizim ölkəmizin və xalqımızın ali məqsədlərinə çatmasına kömək etsin.

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

İnkişaf, başucalığı, kimlik və tədqiqat²⁷

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Əvvəla, bütün qardaş və bacılara xoşgəldin deyirik. Buraya təşrif buyurub özlərinin müxtəlif sahələrdə fikirlərini bildirən dostlara təşəkkür edirəm. Məclisi yaxşı idarə etdiyinə görə cənab Doktor Laricaniyə də minnətdarlığımı bildirirəm.

Elmə və tədqiqata diqqətin sirri

Biz nə üçün universitetə, elmə və tədqiqata aid məsələlərə belə diqqət və maraq göstəririk? Çünki geri qalmışıq, geridə saxlanmışıq; çünki bizim inkişafımız, başucalığımız, milli və dini kimliyimiz bu sahədə ciddi iş görməyimizdən asılıdır. Səbəbi budur. Bizim regionumuzda bəzi ölkələrin bir dövlət kimi varlıqları yüz ilə çatmır. Ötən yüz ildə ümumiyyətlə, o adda coğrafi bir kimlik olmamışdır. Bizim regionumuzda bəzi xalqların deyiləsi tarixi keçmişi yoxdur. Dünyanın başqa yerlərində də belələri var. Latın Amerikasında, Avropada və digər yerlərdə belə ölkələr mövcuddur. Amma bizim ölkəmiz köklü bir ölkədir. Bizim tarixdə kökümüz, keçmişimiz var, yeni bitməmişik. Biz öz keçmişimizdən də qidalana bilərik və

qidalanmalıyıq. Əgər biz İslamdan sonrakı elmi inkişaf tempimizlə irəliləsəydik, dayanmasaydıq, bu gün zirvədə olardıq. Nə üçün irəliləmədik? Bunu araşdırmağa və təhlil etməyə dəyər. Hökumətlər yaramaz idilər, iradələri yox idi. Son 200-300 ildə də xarici amillər təsir buraxdı və nəhayət, reallıq budur ki, biz tənəzzül etdik.

Geriliyi düzəltməyin yolu

İndi bunu düzəltmək istəyirik. İndi hökumət ləyaqətli və bacarıqlı hökumətdir, xalq ayıqdır, istedadlar səhnədədirlər. İndi düzəltmək istəyirik. Bəli, bir zaman mənzərə sənədini fəxri kimlik sənədi kimi cibimizə qoyuruq və bəzən başımızın üstündə və əlimizdə tuturuq, bir zaman da yox, mənzərə sənədini proqram sayırıq və onun hər bir hissəsi üçün yol tapırıq. Əgər biz regionda elm və ilham mənbəyi olmaq istəyiriksə, bunun yolu var. Yolunu biz mənzərə sənədində müəyyən etməli deyilik. İcra məmurları bunları müəyyən etməlidirlər. Bizim təkidimiz budur. Biz istəyirik ki, bu iş elm və tədqiqat məsələləri sahəsində düzgün, yaxşı və ideal formada həyata keçsin. Bu diqqət və marağın səbəbi budur. Əlbəttə, bu sahədə bəzi söz və tövsiyələr var. Biz adətən, o tövsiyələri bu məclislərdə deyirik. Bu gün də bir neçəsini deyəcəyəm.

Şagird yetişdirən müəllimlər

Müəllimlərin işlərindən biri şagird yetişdirmək olmalıdır. Müəllimin vücudu xaricindəki dəyəri və qiyməti şagirdlərinə görədir. Bizim elm hövzələrimiz də belədir. Elə fiqh, üsul, yaxud fəlsəfə müəlliminin daha çox dəyəri var ki, əsərləri dəyərli şagirdlər formasında özünü göstərsin. Şagird yetişdirin. Sizin dərslərinizə gələnlər - istər bakalavr pilləsinin, istər yüksək pillələrin tələbələri gəlib oturlar və siz onlarla müəllim kimi rəftar edirsiniz. Siz onları bir çıxışın, yaxud bir minbərin dinləyiciləri saymamalısınız. Siz onlarla öz əlinizlə düzəltmək istədiyiniz bir sənaye məhsulu kimi rəftar etməlisiniz. Düzdür, istedadlar, həvəslər, müxtəlif şəraitlər eyni deyil, amma mənim fikrimcə, bu, müəllimlər üçün ciddi bir məqsəd olmalıdır. Baxın, görün nə qədər şagird yetişdirmisiniz. Şagird təkcə sinifdə oturan deyil, sizin vasitənizlə ərsəyə gələn və elm dünyasına təhvil verilən işgüzar və elmlı kədrdir.

Müəllim və şagirdin əlaqəsi

Mən burada müəllimlərin universitetlərdə fəaliyyətinə dair bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Müəllimlərin həftənin müəyyən saatlarını mütləq universitetdə olmaları artıq universitet qanunlarından oldu. Buna əhəmiyyətsiz yanaşmaq olmaz. Mənim son üç-dörd ildə çox təkrar etdiyimdən daha demək istəmədiyim məsələlərdən

biri müəllimin tələbə ilə oturması, suallarına cavab verməsidir. Yəni müəllim və tələbənin əlaqəsi siniflə məhdud olmasın, tələbə müəllimə müraciət edib ondan soruşmaq, izah istəmək və daha artıq öyrənmək imkanına malik olsun. Bəzən müəllim şagirdi öz otağına çağırırsın və təkmilləşdirmək üçün ona əlavə bir məsələni başa salsın, yaxud tapşırıq versin. Bütün bunlar müəllimlərin universitetlərdə olmasına bağlıdır. Bir gün deyirdik müəllimimiz azdır. Bu gün Allaha şükür ki, ölkədə yaxşı müəllimlər az deyil. Tələbəyə nisbətən müəllimin sayı Allaha şükür, yaxşıdır, məqbuldur. Mənim fikrimcə, buna əhəmiyyətli yanaşmaq lazımdır. Tələbə və elm adamı yetişdirməyin bir hissəsi müəllimlərin universitetdə bir neçə saat - qanunda qırx saat göstərilir - oturmasına bağlıdır. Müəllimlər buna ciddi və əhəmiyyətli yanaşmalıdırlar.

Tədqiqatda müstəqillik

Bir məsələ də təkrardır, amma əhəmiyyətli olduğuna görə deyirəm. Bu, tədqiqat və araşdırma barədədir. Biz hökumətin iclasında da tövsiyə etmişik, bəzi məmurlarla, o cümlədən cənab prezidentin özü ilə xüsusi icaslarda da demişik. Lakin məsələnin başqa bir tərəfi universitetlərin özünə aiddir. Onlar tədqiqat üçün ayrılan büdcəni düzgün və öz yerində xərcləməlidirlər. Çünki tədqiqat təhsilin qida mənbəyidir. Biz tədqiqata ciddi

yanaşmasaq, yenə də uzun illər gözümüzü xarici mənbələrə dikməli və dünyanın bir tərəfində bir nəfərin tədqiqat aparmasını gözləməliyik ki, ondan, yaxud tədqiqat əsasında yazdığı əsərlərdən istifadə edib burada öyrədək. Belə olmaz. Bu, asılılıq, sözügedən tərcüməçilik, bir ölkə və bir universitet üçün elmi şəxsiyyətin müstəqil olmamasıdır.

Bir ölkənin universiteti, elmi mühiti dünya ilə elmi əlaqələrdən, elm mübadiləsindən, elm öyrənməkdən çəkinməməlidir. Mən dəfələrlə demişəm ki, biz şagirdlik etməyə utanmırıq. Müəllim tapılsa, biz onun yanına gedib şagirdlik edərik, amma həmişə və hər bir yerdə şagird qalması ayıb bilirik. Belə olmaz. Bir elmi toplumun elmi inkişafın şərti sayılan tədqiqatda zəifliyi ayıbdır. O, elmi baxımdan özünə arxalanmalıdır. Əlbəttə, başqalarından da istifadə etsin, dünya ilə də mübadilə aparsın. Bu zaman elmi mübadilələrdə özünə layiqli yeri tuta bilər. Öz elminə, tədqiqatına arxalansa, dünyada və elmi mübadilələrdə təsirini görər. Bu da tədqiqat barədə növbəti təkid.

Məntiq və özünəinam silahı

Biz universitet başçılarına və Mədəni İnqilab Ali Şurasına həmişə tövsiyə etmişik ki, universiteti dinə uyğunlaşdırmaq sahəsində vəzifə və məsuliyyət daşıyırlar. Bu öz yerində. Lakin əgər bütün lazımi işlər görülsə, amma universitetdə bir ruhani olmasa,

tələbələrin baxışına uyğun dərin, prinsipial, əsaslı, gözəl və qanəedici dini mənbə və qaynaq olmasa, o hazırlıqların hamısı faydasız olar. Universitetdə çalışan ruhanilər davamlı olaraq yeni və əsaslı dini fikir təqdim etməli, tələbələrin din təfəkkürünü yüksəltməlidirlər. Öz tərəf-müqabillərinizi həmişə dindar və hizbullahçı tələbələr bilməyin. Əlbəttə, onlar var, amma sizin tərəf-müqabilləriniz ölkənin bütün tələbə korpusudur. Hətta dinlə çox arası olmayanlar da sizin müraciət obyektiniz olmalıdırlar, onları da cəlb etməlisiniz. Güclü məntiqlə, özünəinamla və bu məntiqə inamla onları, qəlbləri cəlb etmək, tərslikləri azaltmaq, yaxud çoxlu yerlərdə ortadan götürmək olar.

Burada Amerikanın Kolumbiya universitetini (Prezident Əhmədinejadın çıxışını) misal çəkdiilər. Yaxşı misaldır. İnsafla desək, bu güclü məntiq və özünə hakim olmaq, yəni yaxşı ruhiyyə və özünəinam öz işini gördü. Düzdür, bəzi hazırlıqlar görmüşdülər. ABŞ və Avropanın iyirmidən artıq televiziya kanalını gətirmişdilər ki, tədbiri birbaşa yayımlasınlar. Gözəl iş gördülər, amma təəssüf ki, universitetin rektorunun rəftarı doğrudan da uyğunsuz və bir elmi şəxsiyyətə yaraşmayan tərzdə idi, hətta şərəfli bir insanın da rəftarı deyildi. Buna əsasən, bəlli idi ki, tərəfi qəzəbləndirmək, yaxud utandırmaq üçün hazırlıq görmüşdülər; karıxdırınsınlar və sonra canlı bir sənəd kimi təbliğat

və siyasət qalmaqalarında əllərində tutsunlar. Amma Allah-Taala bunun əksini etdi, istədiklərinin tam əksi baş verdi və gördünüz ki, təsdiq də etdilər.

Orada İslam Respublikasının məntiqi, din məntiqi deyildi, İslamın və dinin elmə baxışı, elmin nur olması, elm işığının Allahın əlində olması haqda yaxşı sözlər deyildi. Bəziləri elə bilirlər ki, Avropa, yaxud Amerikada olanda onların yüz ildir, iki yüz ildir danışdıqları sözləri eynilə təkrar etmək və özlərinə demək lazımdır. Bunlar səhv edirlər. Bunlar söz deyil. İslamın sözü var.

Qərbdə boşluq

Bu gün haqla və insafla desək, fikir və düşüncə dünyasına görə, - fikir və düşüncə ilə işləməyən adamlarla işimiz yoxdur - Qərb dünyasında bir boşluq və bir sual mövcuddur. Bu boşluğu daha liberal-demokratiyanın cavabları doldura bilmir; necə ki, sosializm də doldura bilmədi. Bu boşluğu insani və mənəvi məntiq doldura bilər. Bu da İslamın ixtiyarındadır.

Doktor Zəryab həm yaxşı və peşəkar universitet mənsubu idi, həm də hövzədə yaxşı tələbəlik dövrü keçirmiş, imamın şagirdi olmuş və İslam elmlərini öyrənmişdi. Dostlarımızın biri deyir ki, o, ömrünün axırında Avropaya elmi məzuniyyətə getmişdi. Qayıdandan sonra demişdi ki, bu gün Avropa universitetlərinin Molla Sədraya və Şeyx

Ənsariyə ehtiyacı olduğunu gördüm. Şeyx Ənsarinin sahəsi hüquq və fiqhdir, Molla Sədranın sahəsi isə ilahi fəlsəfə. Deyirdi mən görürəm ki, bu gün onların Molla Sədraya və Şeyx Ənsariyə çox ehtiyacları var. Bu, qərbşünas, bir neçə Avropa dilini mükəmməl bilən, illərlə orada yaşayıb dərslər oxuyan və İslam elmləri ilə də tanış olan bir müəllimin haqlı qənaətidir.

Müəllimlər və İslam maarifi

Biz tələbələrin dini düşüncə səviyyəsini yüksəltmək üçün öz daxilimizdə və universitetlərimizdə bu güclü məntiqə ehtiyacıyıq. Bu məntiq universitet və tələbə dili ilə genişləndirilməlidir. Əziz müəllimlərimizin də bu məsələlərə ehtiyacı var. Müəllimlər də özlərini din maarifi ilə tanışlığa ehtiyacsız bilməsinlər. Bir neçə il bundan öncə İslam məsələləri haqda kitab yazan, kitabları müxtəlif dillərə tərcümə olunan və bizdə olan məlumata əsasən, Avropada və digər yerlərdə çoxlu müştərisi olan - mən ad çəkmək istəmirəm - tədqiqatçıların biri danışırdı ki, ərəb ölkələrinə, o cümlədən Fars körfəzi ölkələrinə gedəndə oranın ziyalılarının və universitet müəllimlərinin Quran və hədislə bizim ziyalılarımızdan daha çox tanış olduğunu görürəm. O bu sözü təxminən on il əvvəl mənə deyirdi. Düzdür, səbəbi budur ki, Quranın dili onların ana dilidir. Sanki Sədidən, Firdovsidən,

yaxud Hafizdən sizin yaddaşınızda bir zərbülməsəl var. Çünki onların kitablarını oxumusunuz, öz diliniz olub, yadınızda qalıb. İndi görürsünüz ki, buraya gələn möhtərəm natiqlərin bəziləri şeir və ədəbiyyatla başlayırlar. Onların dili də xoşbəxtlikdən, Quran dili ilə eyni olduğundan bu dili asanlıqla anlayırlar. Onların siyasətçiləri də belədirlər. Siyasətçiləri hətta günahkar və mənəviyyatdan uzaq olsalar da, bəzi Quran ayələrini, dindən və dini ədəbiyyatdan bəzi sitatları bilirlər və yadda saxlayıblar.

Biz bu nöqsanı düzəltməliyik. Fundamental və əsaslı şəkildə düzəltmək üçün, əlbəttə ki, başqa proqramlar lazımdır. Lakin ömür sürüb zəhmət çəkmiş müəllimlərlə təcili əlaqəsi olan budur ki, İslam məsələləri, İslam təlimləri ilə tanış olsunlar, bunun üçün doğrudan da proqram hazırlasınlar. Həm möhtərəm müəllimlərin özləri, həm də universitetlərdə çalışan ruhanilər proqram hazırlasınlar.

Dini aydınlıq

Hər halda, universitetlərdə dini təfəkkürün yüksəldilməsinə çox ciddi yanaşmaq lazımdır. Ehtiyatlı olun ki, bizim tələbə və ziyalımız üçün fikir boşluğu yaranmasın. Bizim deməli və qane etməli sözüümüz çoxdur. Təbliğatı gücləndirmək, yeni, güclü və ziyalı meyarlarına uyğun sözlər seçmək

lazımdır. Mənim acığımı gəlir deyilsin ki, dini aydınlığımız var, yoxsa yox. Dini məsələlərə, İslamın təfəkkür məsələlərinə yaradıcı, yeni baxış elə aydın baxışdır, mənası da bidətçilik deyil.

Hər halda, ümidvarıq Allah-Taala siz əziz qardaş və bacıların hamısını müvəffəq etsin. Bugünkü məclis yaxşı bir məclis idi. Mənim üçün də faydalı oldu. Bəzi məsələləri qeyd etdim və inşallah, dedikləriniz aidiyyətli mərkəzlərdə, bizim öz dəftərxanamızda və ondan xaricdə araşdırılacaq, bunlarla maraqlanacaqlar.

Allahın salamu və rəhməti olsun sizə!

Gəncin ifrat-təfritdən çəkinməsi²⁸

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Burada danışan dostlara ürəkdən təşəkkür edirəm; həm təşkilatlar tərəfindən danışan dostlara, həm öz şəxsi fikrini bildirən və faydalı sözləri bizə çatdıran dostlara. Qeyd edirəm ki, bu sözlərin bəzisi mənim üçün maraqlı idi və bəlkə də bu yönümdə bəzi işlərin görülməsi lazım oldu. Lakin bundan da gözəli odur ki, bizim gənclərimizin, tələbələrimizin müxtəlif məsələlər, o cümlədən, universitet məsələləri, siyasi və ictimai məsələlər sahəsində fikrləri, tələbləri, iddiaları var. Bu mənim üçün gözəldir. Mən dəfələrlə demişəm: O gündən qorxmaq lazımdır ki, bizim gəncimizin, tələbəmizin universitetdə fikir yürütməyə, söz soruşmağa və istək bildirməyə marağı olmasın. Bizim bütün səyimiz ölkəmizin gənc nəsində, xüsusən də elmi gənclərində müxtəlif sahələrdə tələb etmək və istəmək ruhiyyəsini genişləndirmək olmalıdır. Əgər bu olsa, o tələblərin hamısı həyata keçməyə də bilər, lakin şübhəsiz, belə tələblərlə yaxşı gələcək və aydın bir üfüq bizi gözləyəcək.

Rəhbərin sözlərinin açıqlığı

Əvvəldə deməyin lazım olduğu açar məsələlər var. Əzizlərin biri burada dedi. Bu, rəhbərlə xalqın əlaqələri və orada-burada deyilən fikirlər haqqındadır. Məclisdə deyilən məsələ meyar deyil. Mənim sözüm dediklərimdir. Ölkənin və quruluşun xeyrini nəzərə alıb bəzi sözləri deməyə bilərik. Amma onun əksini deyib, sonra xüsusi bir iclasda düzəltmirik. Bir çox məsələlər var ki, onları demək ölkə məmurlarına haramdır; deməməlidirlər. Biz bildiklərimizin hamısını desək, təkcə siz eşitməyəcəksiniz, düşmənləriniz də eşidəcəklər. Bu, əsla toplantıda deyiləsi söz deyil. Şübhəsiz, bəzi məsələləri deməmək lazımdır. Amma deməmək lazım olanı demirik, nəinki əksini deyib beyinlərdə çaşqınlıq yaradırıq. Bu, əvvəldə aydın olmalıdır. Bizim sözümüz bizdən eşitdiyinizdir; istər cümə namazında, istər ümumi görüşlərdə, istər tələbə görüşlərində və digər çıxışlarda.

Başqa bir istəyi də deyim. Elmi istedadlar kimi gəlib burada söhbət edən tələbələr yaxşı söz dedilər. Əlbəttə, tez-tez danışdılar. Mən bütün xırdalıqlarını eşitmədim. Qeyd etdim ki, bunu dostlara deyim. Xahiş edirəm nəzərinizdə olanları müəyyən təkliflərlə kağız üzərində yazın; həm özünüz üçün yaxşıdır, həm də bizə verin ki, lazım olan tədbiri görə bilək.

Tələbə fəaliyyətlərində mötədillik

Mənim tələbələrə tövsiyəm dediyim məsələdir: siyasi, ictimai, elmi və universitetə aid məsələlərdə istəmək, tələb etmək, iddiaya malik olmaq; amma ağilla yanaşı. İnqilabın əvvəlindən indiyədək hətta münasib olmayan bəzi hərəkətlərin baş verdiyi və mənim Tehran universitetinə gəlib gənclərlə söhbət etdiyim günlərdə də fikrim və üslubum bu olub ki, tələbə gərək ifrat və təfritdən çəkəsin. Mən hər hansı bir işdə ifratçılıqla müvafiq deyiləm. Mötədilliklə, məntiqli və düzgün üsulla məsələləri izləyin və bilin ki, sizin istəməyinizin və maraqlanmağınızın təsiri var. Sizdə belə yanlış təsəvvür yaranmasın ki, nə faydası var. Xeyr, tam faydalıdır. Burada bir məmur ədalətsevərlik sözünü dilə gətirdi. Əgər misal üçün, bu şüar deyilsəydi və sonra cəmiyyətdə heç kim ədalət bayrağını ucaltmasaydı, əmin olun ki, bugünkü kimi ədalətsevər hökumət və ədalətsevərlik mövzusu olmayacaqdı. Siz etdiniz, siz gənclərin işi idi. Ədalətsevərlik hərəkatı, ədalətsevərlik adı ilə bu məsələni universitetlərdə mömin, məsuliyyətli və öhdəlikli gənclər ortaya qoydular, dedilər. Təkrar olunduqda isə ümumi bir mövzu formasına düşür. Nəticəsi xalqın seçim, istiqamət, şüar və səsərində görsənir. Buna əsasən, siz bir addım irəliyə keçdiniz.

Əməldə və böyük amallarda davamlılıq

Mən görürəm ki, istər bu məclisdə, istər bəlkə bundan da çox, mənimlə digər əlaqələrdə bəzi tələbə dostların beynində ədalət, ayrışikliyin aradan qaldırılması və fəsadla mübarizə ilə bağlı sualları ola bilər. Düşünə bilərlər ki, həmişə desək, nə olacaq. Bəli, dediniz və oldu, lakin gözləmək olmaz ki, bizim istədiyimiz hər bir iş qısa müddətdə həyata keçsin. Böyük amallar heç bir şəraitdə qısa müddətdə həyata keçmir. Böyük amalların davamlı işə ehtiyacı var. İş davamlı surətdə görmək lazımdır, nəticəyə isə ümidi üzmək olmaz.

Universiteti bitirən kimi yadınızdan çıxmasın ki, tələbə təşkilatında, tələbələr arasında, sinifdə, belə məclislərdə nə deyirdiniz, nə istəyirdiniz, bir amal kimi hansı məsələləri ortaya qoyurdunuz. Bunları unutmayın, bunları qoruyun. Bizim problemlərimizin biri budur. Adamlar bir neçə gün bir mühitdə olanda bir rəngə düşürlər. O mühitdən uzaqlaşanda isə kürədən çıxmış dəmir kimi olurlar; nə qədər ki, kürənin içindədir, rəngi qırmızıdır, çıxarıldıqdan sonra tədricən qaralır. Belə olmayın, daxildən çağlayın. Bu fikirləri ürəyinizdə köklü edin. Əlbəttə, mötərizə arasında deyim: yolu budur ki, bunu imanınıza və dini etiqadlarınıza birləşdirin. O zaman ilahi vəzifə insanı heç zaman boş qoymur. Siz bu gün tələbəsiniz və universitet var, gənclik mühitidir, qızırsınız, ədalət, amalçılıq və sair... İki gündən sonra tələbə mühitindən xaric olanda hər şey

birdən-birə yadınızdən çıxmasın, yaxud tədricən unudulmasın. Bu, düzgün deyil.

Tələbə təşkilatları və siyasi istedad yetişdirmək

Biz elmi istedad yetişdirmək barədə danışdıq, mən indi siyasi istedad yetişdirməyi tövsiyə edirəm. Mən təsdiq edirəm ki, mediada, televiziya və radioda siyasi və ictimai istedadlar tanıtılmalıdır. Dostların biri bunu dedi, tamamilə doğrudur. Mən də dəstəkləyirəm və bu iş görülməlidir. Lakin istedad yetişdirməyin bir hissəsi də sizə aiddir. Yəni tələbə təşkilatlarında siyasi istedadlar yetişməlidir. Şəraiti hazırlayın. Bu daha hökumətin və universitetdən xaric bir mərkəzin əlində deyil, sizin öz əllərinizdədir. Fikirdən, beyindən istifadə edin, görün sizdən sonra gələcək yeni təbəqədə mübahisə, əsaslandırma, ruhiyyə və ümidin gücləndirilməsi, siyasi fikir təməllərinin möhkəmləndirilməsi şəraitini necə proqramlaşdırma bilərsiniz ki, tələbə təbəqəsinin həmişə belə uca məqsəd və amallar yolunda hərəkət edəcəyinə əmin olaq. Əlbəttə, yayınlardan ehtiyatlı olmaq lazımdır. Əyri gedışləri görmək və tanımaq lazımdır.

Fəqihin rəhbərliyinə zidd çıxmaq nə deməkdir?

Tələbə tələblərinin ardınca bir məqama da toxunum. Tələb etmək düşmənçilik deyil. Biz dedik ki, dövlət məmurları ilə çəkişmə olmasın. İndi də bunun üzərində təkid edirik. Amma bu, tənqid və tələb etməmək demək deyil. Rəhbər barədə də belədir. Əziz qardaşımız deyir ki, “fəqihin rəhbərliyinə zidd çıxmaq” sözünü izah edin. Fars dilində “zidd” sözünün mənası bəllidir. Ziddiyyət - vuruşmaq və düşmənçilik etmək deməkdir, inanmamaq yox. Hansısa prinsipə, etiqada inanmamaq zidd olmaq deyil. Əlbəttə, “fəqihin rəhbərliyinə zidd çıxanlar” sözü göydən enmiş ayə deyil ki, hədlərini dəqiq müəyyən edək. Hər halda, bir ənənədir. 44-cü maddənin siyasətlərinə etiraz etmək fəqihin rəhbərliyinə zidd çıxmaq deyil. Rəhbərin xüsusi fikirlərinə etiraz etmək ona zidd çıxmaq deyil. Düşmənçilik etmək olmaz. İki tələbə bir-birinin yanında oturlar, bir-biri ilə yaxın dostdurlar, çox səmimidirlər, bir yerdə dərs oxuyurlar, müzakirə edirlər, bir-birinin sözünü rədd edirlər; bu onun sözünü rədd edir, o bunun sözünü rədd edir. Sözü rədd etmək müxalifətçilik, zidd çıxmaq mənasında deyil. Bu anlayışları bir-birindən ayırmaq lazımdır. Mən hökumətləri müdafiə etmişəm, bu hökuməti də müdafiə edirəm. Bunun mənası o deyil ki, görülən işlərin bütün xırdalıqları mənim tərəfimdən təsdiq olunur, yaxud mən hamısından xəbərdaram. Xeyr, belə deyil. Rəhbərin

elə hadisələrdən xəbərdar olması lazımdır ki, onun qərar, məqsəd və vəzifələri ilə əlaqədar olsun. Belə deyil ki, hökumətdə, nazirliklərdə baş verən hər bir şeydən mütləq xəbərdar olmalıdır. Yox, bu nə lazımdır, nə də mümkün. Onlarla müvafiq olmaq da lazım deyil. Rəhbər icra işlərinə qarşmur, hər kəsin vəzifəsi bəllidir. Hər bir məmur, nazir, rəis öz vəzifələrini yerinə yetirməlidir. Buna əsasən, biz heç zaman tənqid etməyi müxalifət və zidd çıxmaq bilmirik. Bəziləri elə bilirlər ki, biz dövlət məmurlarını və möhtərəm kabinetini müdafiə ediriksə, onları tənqid etmək olmaz, yaxud mən özüm tənqid etmirəm. Xeyr, bəzi yerlərdə tənqidim var.

İlahi! Mən övladlarım olan bu gəncləri Sənə tapşırıram.

İlahi! Onların hamısını Öz himayən, hidayətin və lütfün altında saxla!

İlahi! Ölkəmizin gənc nəslini bu ölkənin ideal gələcəyini qurmağa müvəffəq et!

İlahi! Öz razılığını hamısının hərəkət, məqsəd və fəaliyyətlərinə şamil et!

İlahi! Bizim gənclərimizi əməllə yanaşı olan məqsədli və səmərəli elm uğrunda müvəffəq et!

İlahi! Dövrün imamının müqəddəs qəlbini bizdən razı et! Əziz şəhidlərimizin və imamın pak ruhlarını bizdən razı et!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Ordu, tədqiqat və möhkəm inamlar²⁹

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Həm Zabit universitetini bitirmiş əziz məzunları, həm bu gün poqon alıb rəsmi surətdə İran İslam Respublikasının ordusuna qatılan əziz gəncləri, bu rəngarəng bağçanın yeni açmış güllərini və bu bərəkətli bağın yeni dəymiş meyvələrini ürəkdən təbrik edirəm.

Ən yaxşı seçim

Siz əziz gənclər ən yaxşılarınızı seçdiniz: elm, paklıq, iffət, ölkəni və xalqı şərəfli müdafiə. Nəhcül-bəlağədə silahlı qüvvələr barədə bir cümlə var: "Qoşunlar Allahın izni ilə xalqın qalasıdır". Xalqın və ölkənin möhkəm divarları bu silahlı qüvvələrin ən mühüm xüsusiyyətidir.

Təhlükəsizlik

Bir xalq maddi və mənəvi təkamül, izzət və şərəf zirvələrini fəth etmək üçün təhlükəsizliyə və düşmənlərin hücumundan arxayın olmağa ehtiyacdır. Təhlükəsizlik hiss etmədən, dinclik və arxayınlıq olmadan heç bir ölkədə nə elm inkişaf edə bilər, nə xalqların mənəvi və əxlaqi məqamları ideal

nöqtəyə çata bilər. Dünya və axirəti təhlükəsizliklə təmin etmək olar. Təhlükəsizliyi nə təmin edir? Hegemon maraqların, şeytansifət insanların, ekspansiya məqsədi güdən, dünyanı tutmaq istəyən şəxslərin olduğu bir dünyada xalqlar öz təhlükəsizliklərini necə təmin edib qoruya bilərlər? Bu, silahlı qüvvələrin işidir.

Silahlı qüvvələr

Hər bir ölkədə silahlı qüvvələr öz qüdrəti, sayıqlığı və hazırlığı ilə, eləcə də xalqla bağladıkları əhd-peyman və özlərini Allah və vicdanları qarşısında məsuliyyətli bilməklə möhkəm qala yaradırlar. Bu, bu günə məxsus deyil. Dünyada təhlükəsizliyi pozan qüvvələr həmişə olmuşdur. O millətlər özlərini qorumağı bacarmışlar ki, onlarda bu sayıqlıq mövcud olmuşdur.

Məsuliyyət hissi

Əlbəttə, silahlı qüvvələr bu işə yalnız girə bilməzlər. Millət sayıq olmalıdır. Xalq milli təhlükəsizlik qarşısında məsuliyyət hissini bütün vücudu ilə duymalıdır. Silahlı qüvvələr belə bir xalqın güclü qollarıdır.

Polad insanlar

Bu gün Allahın köməyi ilə bizim xalqımızda belə bir hiss mövcuddur və mən bu böyük milli hissə

münasib şəkildə formalaşmış güclü və fəxrli silahlı qüvvələrimizi görürəm. Sizin arxanızda elə komandanların uzun və dəyərli təcrübəsi var ki, özlərinin son damla qanlarına qədər möhkəm dayandıqlarını isbat etmişlər. Bu sözləri dillə demək asandır, lakin həyata keçirmək üçün polad iradəli, əzmkar və öz sözlərini əməldə təsdiq etmiş insanlar lazımdır. Belə şəxslər, fəxrli və sədaqətli simalar sizin şanlı ordunuzda, uğurlu Mühafizəçilər korpusunda, böyük və izdihamlı Bəsic qüvvələrində az olmamışdır. Siz onların davamçılarısınız.

Sadiq möminlərin həyatı

Əziz gənclər! Mənim əzizlərim! Gənclik fürsətindən istifadə edin, imanla, güclü iradə ilə, paklığı və zahidliyi qorumaqla özünüzü islah edin. İmam Əlinin (ə) buyurduğu kimi, özünüzü bu xalqın möhkəm və uca qalaları edin. Bütün insanlar yaşayırlar, amma bütün yaşayışlar dünyəvi şərəfə səbəb olmur. Bəzi yaşayışlar o şəxsin özü və xalqı üçün xəcalət amilidir. Amma mömin və sadiq insanların yaşayışı özləri, ailələri, xalqları və tarixləri üçün fəxrə səbəbdır. Çalışın belə insanlardan olun və siz bunu bacarırsınız.

Ordu, tədqiqat, iman

Bu universitet Şəhid Səttarinin adınadır və buranın əsasını o qoymuşdur. Allah ona rəhmət

eləsin! Xoşbəxtlikdən, bu gün bizim Quru qoşunlarımız, Hərbi Hava və Dəniz qüvvələrimiz və kəşfiyyatçılarımız yaxşı istedadlarla işləyirlər. Bu istedadlar artırılmalı, dərslərin dərinliyi, praktikliyi, müəllim və tələbələrin çalışqanlığı çoxalmalıdır. Sizin istedadınız və milli bacarıqlarınız tələb edir ki, silahlı qüvvələrimizdə yenilik və yaradıcılıq gündəgündə artsın. Tədqiqat, yenilik, təcrübə və dəqiq nizam-intizam sizin vəzifələrinizin başında durmalı məsələlərdir. Bütün bunların ruhu imanınız və təqvanızdır. Bir zaman bizim xalqımızı və silahlı qüvvələrimizi inandırmışdılar ki, ordu geyimi dindarlıqla uyğun gəlmir. Bizim qeyrətli hərbiçilərimiz bunun əksini sübuta yetirdilər. Bu gün ordudakı gənclərimiz dində, təqvada və paklıqda ən yaxşı gənclərimizdəndirlər. Bu əzizlərin göstərdiyi fədakarlıqlar onların adlarını bu xalqın yaddaşında əbədilik həkk etdirmişdir.

Ümidvarıq ki, Allah sizə uğur bəxş etsin, dövrün imamının müqəddəs qəlbini və şəhidlərin pak ruhunu sizdən razı etsin!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Casus yuvası hadisəsi³⁰

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Siz əziz gənclərin hamısına xoşgəldin deyirəm. Ümidvaram Allah-Taalanın lütf və mərhəmətinin nazil olduğu yer olan pak, nurlu və aydın qəlbləriniz, gələcəkdəki səmərəli və uzun ömrünüzə işıq salsın.

Bu gün bizim siz gənclərlə, əziz övladlarımla, şagird və tələbələrlə görüşüm çox mühüm gün olan 13 abanla (4 noyabrla) bağlıdır. 13 aban əslində, şagird və tələbə gənclərin günüdür.

Bu gün haqqında bizim xalqımızın tarixi yaddaşına həkk olunmuş ilk xatirə 1964-cü ilin, yəni sizin təvəllüdünüzdən qabaqkı illərin 13 abanıdır. O gün təəssüf ki, illərlə bu ölkəyə hökmranlıq edən ABŞ muzdurları bizim böyük imamımızı ABŞ-ın kapitulyasiya qanununa qarşı çıxdığına görə Qumda həbs və ölkədən sürgün elədi. Lakin bu hadisənin qarşısında, ondan illər sonra gənclərin növbəsi çatdı, onlar öz tarixi dövrlərində bu günə mühüm hadisələr yazdılar.

Möhkəm zərbə

Başqa bir acı hadisə 1978-ci ilin 13 abanı idi. O gün bizim şagirdlərimiz canlarını əldən verdilər, ABŞ-ın ölkəmizə hakim olan muzdurları tərəfindən kütləvi surətdə qırıldılar. Bu, ABŞ-ın öz əlaltıları vasitəsilə xalqımıza vurduğu ikinci zərbə idi. Lakin bundan sonra üçüncü xatirə baş verdi. Sonrakı ilin 13 abanında, yəni 1979-cu ilin 4 noyabrında iranlı gənclər ABŞ-a zərbə vurdular.

İndi uzun illərdir amerikalılar bu üçüncü hadisəni iranlılara hücum məqsədilə ortaya atır və üzərində qalmaqal yaradırlar. Əvvəlki iki hadisəni isə unudur və tarixdən silirlər. Tarixdə belə xəyanətlərdən çox olmuşdur, lakin həqiqət odur ki, ABŞ-ın casus mərkəzinə çevrilmiş səfirliyinin tutulması əslində, iranlı gənclərin uzun illər boyu ölkəmizi, xalqımızı və sərvətlərimizi talayan hegemon dövlətə möhkəm zərbəsi idi.

Bütün tarixdə

Tarix boyu xalqların və işğalçıların macərası belə olmuşdur. Tarixə baxış bizi onların ümumi taleyindən xəbərdar etməlidir. Bunlar yol göstərən dərslər, xalqların ümumi tarix sərgüzəştidir. Dünyanın zalım siyasi münasibətlərində zülm altında qalmış xalq yanır; ya yola gedir, dözüür, ya da cavab vermək qərarına gəlir. Bu iki haldan biri baş verir. Xalqların taleyini bu seçim təyin edir. Siz gənclər bu məqam üzərində çox dərindən düşünün.

Bu, bizə yolu göstərir. Müstəmləkəçi güclərin mütəmləkəyə çevirdikləri ölkələrlə zalım münasibətləri bu günün və dünənin problemi deyil, tarixin həmişəlik problemi.

Müstəmləkə sistemi

Bəzi güclər özlərinin dəm-dəsgahı ilə, maddi və hərbi qüvvələri ilə digər xalqlara zülm etməyi, daxil olub öldürməyi, tapdamağı, aparmağı və qarət etməyi özlərinin haqqı bilirlər. Bu olur zalım münasibət. Biz bunun adını “müstəmləkə sistemi” qoymuşuq. Müstəmləkə sistemi odur ki, bir tərəfdə müstəmləkəçi və bir tərəfdə müstəmləkə var.

Müstəmləkə xalqı

Müstəmləkə xalqı hansı qərarı verəcək? Necə əməl edəcək? Onun taleyini bu suallara cavab müəyyənləşdirir. Ya birinci yolu seçib deyəcək ki, yanıb yola gedəcəyəm. Bu zaman onun taleyi də bəllidir. Əgər belə xalqlara bariz nümunə tapmaq istəyirsinizsə, son iki əsrdə İslam ümmətinə baxın.

Müstəmləkə cəmiyyətlərinin müqəssirləri

İslam ölkələri son iki əsrdə bu yolu seçdilər; yanmaq, yola getmək və nəfəs çəkməmək yolunu. Buna kim təqsirkardır? Ziyalılar, din alimləri, cəmiyyətin ehtiyacı olduğu və ümid bəslədiyi gənclər. Bu xalqların taleyi indiki vəziyyətlə

nəticələndi. Elə zəngin mədəni irslə, parlaq siyasi keçmişlə işləri o yerə çatdı ki, son bir-iki əsrdə təxminən bütün müsəlman ölkələri müstəmləkəyə çevrildilər. Ya çoxlu ərəb və digər ölkələrdə olduğu kimi birbaşa müstəmləkə idi, yaxud dolayısı ilə, necə deyərlər, yeni müstəmləkəçilik. Tağut dövründə bizim ölkəmiz belə idi. Birinci yolun nəticəsi elmi və beynəlxalq baxımdan gerilik, məişət səviyyəsi baxımından günbəgün yoxsullaşmaqdır. İnsan kapitalı yararsız halda qalır, təbii sərvətlərini qarət edir, ölkələrini viran qoyurlar. Qarşı tərəfdən, müstəmləkəçi güclər onların sərvətlərindən qidalanmaqla özlərini günbəgün gücləndirir, daha artıq hökmranlıq edir və daha artıq güc göstərir.

İran xalqının seçimi

İkinci yol isə xalqın taleyini dəyişdirir. Seçim xalqın öz əlindədir. Əgər belə zülm altında olan xalqın arasında böyük insanlar tapılsa, azad insanlar peyda olsa, dəyərli alimlər qorxmadan səhnəyə çıxsalar, xalq kütlələri ötəri ləzzətlərdən və həyatın gündəlik kiçik rahatlıqlarından imtina etməyə, mübarizə aparmağa və şəhidliyə hazır olsalar, özlərini müstəmləkə rəzalətindən xilas edə bilərlər. Bu, İran xalqının İslam inqilabı ilə seçdiyi yoldur.

İslam inqilabının zərbəsi

Birinci rol ümmətə və imama aiddir. Bizim ölkəmizin tarixinin misilsiz və unudulmaz şəxsiyyəti olan böyük imamın müsbət cavabı və bu hərəkətdə ümmətin imama cavabı səhifəni çevirdi. Bizə zərbə vurulmuşdu. Biz də qarşılıqlı olaraq zərbə vurduq. İslam inqilabı ABŞ-ın və hegemonizmin uzun illər boyunca əluzunluğuna, təcavüzünə, hegemonluğuna, təhqirinə və zalımcasına müstəmləkəçiliyinə İran xalqının böyük zərbəsi idi. Bir nümunəsi, sözsüz ki, 1979-cu ilin 13 abanıdır. Bu, gənclərə məxsusdur. Bütün İran xalqı inqilab dövründə rol ifa etdilər. Qadınlar mühüm rol oynadılar, kişilər mühüm rol oynadılar, müxtəlif təbəqələrin hamısı səhnəyə çıxdılar. Və bu böyük hadisə baş verdi.

Davamlı mübarizə

Bəllidir ki, müstəmləkəçi güc asanlıqla və tezliklə təslim olub geri çəkilməyəcək. Bu mübarizə davam etdirilməlidir ki, bir xalq öz yerini möhkəmlədə bilsin. Siz bu gün bu mübarizəni davam etdirməkdəsiniz. Bu mübarizə həmişə müharibə deyil, amma insan istedadları və iradələr həmişə səhnədədir. Xalq müstəqillik və şərəf yolunu davam etdirmək istəyəndə uğur qaçılmazdır. İranda baş verən bu idi. Əziz gənclər! Siz bu ölkədə möhtəşəm bir həqiqətin varislərisiniz.

Kapitulyasiya

Bizim ölkəmiz bir zaman hegemon istismarçıların regiondakı mühüm bazası idi. Xain rəhbərlər, mənfur Pəhləvi sülaləsi, satqın və rüşvətxor məmurlar, susqun ziyalılar, laqeyd din alimləri - bunların hamısı əl-ələ verib xalqı durğun bir su halına salmışdılar. Müstəmləkəçilər bu xalqa istədiklərini edirdilər. Bunun bir nümunəsi işarə vurduğum kapitulyasiya məsələsidir. İran parlamentində qanun qəbul etdirdilər ki, İran dövlətinin və məhkəməsinin İrandakı amerikalı cinayətkarı istintaqa cəlb etmə haqqı yoxdur. İmam bu zaman fəryad qopardı və xalqa məsələnin mahiyyətini açıqladı. Əgər Amerikanın aşığı səviyyəli bir hərbcisi - amerikalı bir çavuş, amerikalı bir aşpaz bizim ölkənin ən böyük dini, yaxud siyasi şəxsiyyətini təhqir etsəydi, xalq onu mühakimə edə bilməzdi. Amerikalıların zülm etdiyi ölkələrdə bu hadisə indi də baş verir. Siz baxın, Amerikanın "Black water" şirkəti Bağdadda günahsız xalqı atəşə tutur, amma heç kim onları mühakimə edib səbəbini soruşmağa cürət göstərmir. İranda da belə bir vəziyyət yaratmaq istəyirdilər. Bunlar bir xalqa hakim olanda o xalqın heç bir şeyinə rəhm etmirlər. Xalq özünə gəlib ayılmalı, öz yolunu tapmalıdır. Və İran xalqı tapdı.

İranın İslam dünyası universitetlərində nüfuzu

Əlbəttə, biz çox zəhmət çəkdik. Səkkizillik müharibə İran xalqının ödədiyi bədəllərdən biridir, lakin qarşılığında öz müstəqilliyini, başucalığını aldı. Bu gün İran xalqı İslam dünyasında və digər ölkələrdə xalq və ziyalılar üçün ilham mənbəyidir. Bu gün İranın İslam dünyasının universitetlərindəki hörməti və nüfuzu bütün ölkələrdən çoxdur; göstərdiyi və öz taleyini dəyişdirdiyi iradəsinə görə.

İslam maarifi və davamlı çalışmaq

Bu yol davam etdirilməlidir. Ümid siz gənclərədir, özünüzü hazırlayın. Məsələ tək-cə hərbi müharibə məsələsi deyil ki, özünüzü müharibəyə hazırlayasınız. Nə zamansa bu ölkədə hərbi bir hadisə baş versə də, milyonlarla iranlı gənc - bu oğlanlar, qızlar, analar və övladlar yaxşı imtahan vermişlər. Keçmişdə nə etdiklərini göstərmişlər, gələcəkdə də belə olacaq. Lakin məsələ tək-cə bu deyil. İranlı gənc elm, iradəni gücləndirmək, yaradıcılıq və quruculuq, inkişaf və təkamül yolunu keçməlidir. Biz İslam maarifindən nə qədər uzaqlaşsaq, işdən, çalışmaqdan və hərəkətdən əl çəksək, zərər edəcək, ölüm və həyatın tarixi mübarizəsində həmin qədər geri qalacağıq.

Elm, iqtisadiyyat və vəhdət

İran xalqı həm elm sahəsində möhkəm dayanmalı, həm iqtisadi fəaliyyətlər göstərməli, həm xalqın və hökumətin arasında birlik və həmrəylik gücləndirilməli, həm xalq, xüsusən də gənclər arasında elm və məlumat, beyin və ruh bacarığı artırılmalıdır.

Qızıl yarpaq

Bizim universitetlərimizdəki bu elm, maarif və siyasət toxumları, müxtəlif birliklər - İslam birlikləri, İslam cəmiyyəti, Ədalətsevərlik hərəkatı, Tələbə Bəsic, universitetlərdə və liseylərdə müxtəlif adlarla fəaliyyət göstərən onlarla gənc təşkilatın hər biri İran xalqının zəhmətkeşliyinin bir qızıl və qalib yarpağıdır. Bunları gücləndirməliyik. Bu olur bir xalqın bəsic – yəni könüllü səfərbərliyi. Bu xalqın bədxahları “bəsic” sözünü pis izah edirlər. Bəsic budur.

Ümumi səfərbərlik

Bəsic odur ki, hər bir gənc ölkəsinin müstəqil, azad və gözəl olmasını istəsin, bu yolda çalışıb iş görməli, üzərinə missiya götürməli olduğunu anlasın. Bu olur Bəsic. “Bəsic” adı müqəddəsdir. Bir xalqın ümumi bəsic (ümumi səfərbərliyi) - bir xalqın, xüsusən də elm öyrənməkdə olan şagird və tələbə gənclərin daimi hazırlığı və sayıqlığı deməkdir. Ölkə məmurları da belədirlər. Bu mənada

hamı Bəsic üzvü olmalıdır. Bu olsa, xalq toxunulmaz qalar, günbəgün inkişaf edər. Bu bizim ölkəmizdə baş vermişdir.

Ölkənin hərtərəfli inkişafı

Siz əziz gənclər bilin ki, siyasi, elmi, iqtisadi, inqilab və İslam məqsədlərinin inkişafı, gənclərin aydınlığı və ayıqlığı baxımından ölkəmizin bugünkü vəziyyəti ötən iyirmi illə çox fərqlənmişdir. Biz çox irəliləmişik. Gözümüzün qarşısında olan, duyulan və ölçüyə gələn bizim elmi nailiyyətlərimizdir. Bunun bir nümunəsi nüvə məsələsidir. Bundan başqa çoxlu nümunələr də var. Bizim düşmənlərimiz, əlbəttə ki, bu inkişafı düşməndirlər.

ABŞ-ın əsas problemi

Bu gün ABŞ kimi bir ölkənin xarici siyasətinin əsas problemi İranın nüvə məsələsi olmuşdur. Nə üçün? Ona görə ki, bu, inkişaf etməsini istəmədikləri bir xalqın inkişaf əlamətidir. Bu xalqın güclənməsini, elmi və mənəvi güc və özünəinam qazanmasını istəmir. Ona görə ki, bu ölkəyə hökmranlıqlarını bərpa etmək istəyirlər. Buna görə qarşı çıxırlar.

Amerikalıların ağ yalanı

Bu gün ABŞ-ın və onun əli hər yerdən üzölmüş siyasi adamlarının informasiya vasitələrindəki əsas təbliğatı budur ki, iranlılar

İraqda bizim əsgərlərimizi öldürürlər. Bu məsələdən bərk yapışıblar; hansı ki ağ yalandır. Özləri ittiham olunurlar. Bu gün ABŞ-a hakim olan hökumət və quruluş İraqdakı axmaqcasına və zalımcasına rəftarına görə öz xalqı tərəfindən sorğu-sual olunur. Deyirlər bizim gənclərimizi İraqa göndərüb öldürürsünüz. Onlar öz xalqlarına cavab verməlidirlər. Cavabları budur ki, yox, biz öldürmürük, iranlılar öldürürlər. Ağ yalan! Onların əlləri öz gənclərinin, əsgərlərinin qanına bulaşmışdır.

ABŞ Orta Şərdə

Onlar İraqda nə edirlər? Onlar öz əsgərlərini minlərlə kilometr uzaqdan İraqa nə üçün göndəriblər? Nə üçün vuruşurlar? Bu gün Orta Şərq regionunda ən əsas təhlükə amili amerikalıların müdaxiləsidir. Onlar həm İraqda, həm Livanda, həm Fələstində təhlükə, sabitliyin pozulması amilidirlər. Bunu bu gün dünya başa düşür. Xoşbəxtlikdən, xalqlar ayılmışlar. Siz baxın, ABŞ-ın prezidenti və rəsmi şəxsləri dünyanın hansı yerinə gedirlərsə, xalqlar reaksiya verir, ABŞ-ın bayrağını və Buşun maketini yandırır. Təcrid olunmaq budur.

Qiyam, müqavimət, rəhmət

Bu gün xalqların gözündə ABŞ-ın qüdrəti, əzəməti, böyük güc heybəti dağılmış və xalqlar oyanmışlar. Xalqlar cəsarətlənmişlər. Əsas səbəbkar

da sizsiniz. Siz İran xalqı, siz gənclər qiyam etdiniz, duruş gətirdiniz, inqilab etdiniz, haqq sozu dediniz, o sözün arxasında durdunuz, müqavimət göstərdiniz. Nəticəsi budur ki, Allah-Taala öz rəhmətini və bərəkətini sizə nazil edir: "Mələklər nazil olub (belə deyəcəklər): "Qorxmayın və kədərlənməyin!"³¹ İranlı gənclərin qəlbində düşmən qorxusu yoxdur. Bizim gənclərimiz düşməndən qorxmurlar. Onların qəlbində düşmənin hökmranlığı altında olmaq qəmi və qüssəsi yoxdur: "Qorxmayın, qəm və qüssəniz olmasın!" Bu, Allah mələklərinin sizə mesajıdır.

Aydın gələcək

Əziz gənclər! Bu yolu davam etdirin. Ölkənin gələcəyi aydın, üfüqlər çox işıqlıdır, lakin sizin iradənidən, fəaliyyətinizdən, işinizdən, özünüzü islah etməyinizdən, elmi islahdan, dini islahdan, Allahın sizə verdiyi işıqlı ruhu və qəlbi bütün sahələrdə pak saxlamaqdan, fəaliyyətdən, çalışmaqdan, diribaşlıqdan asılıdır. Bu sizin ölkənizi qüdrət və izzət zirvəsinə çatdıracaq amildir.

Ümidvaram şəhidlərimizin pak ruhları və böyük imamımızın müqəddəs ruhu sizi həmişə dəstəkləsin. Dövrün imamının müqəddəs qəlbi sizdən razı olsun və hamınız parlaq gün, gözəl gələcək görəsiniz!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Təhlükəsizlik, mənəviyyat və inkişaf³²

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Siz əziz övladlarımların hamısını təbrik edirəm; həm bu gündən polis işinə başlayıb ölkələrinə əməli xidmət göstərən məzunları, həm bu gün poqon alıb bu elm və təhsil mərkəzinin rəsmi tələbəsi olan əziz gəncləri.

Təhlükəsizlik amili

Sizin seçdiyiniz yol və məqsəd ən yaxşı və ən üstün məqsədlərdəndir. Bu uğurun qədrini bilib Allah-Taalaya şükür və bununla fəxr etməlisiniz. Çünki təhlükəsizlik məsələsi çox mühüm və müstəsna bir amildir. Allah Qurani-kərimdə təhlükəsizliyi Özünün böyük nemətlərindən biri sayır və bunu müraciət etdiyi xalqa xatırladır.

İnkişaf və uğurun zəruri şərti

Təhlükəsizlik bütün uğur və inkişaf üçün vacib şəraitdir. Bundan əlavə, cəmiyyətdə təhlükəsizlik olmasa və xalq təhlükəsizlik sərindən nigaran olsa, ən böyük insan hüquqlarından biri tapdanmış olar. Siz bunu üzərinizə götürmüş, bu vəzifəni qəbul etmişiniz.

Mehribanlıq, qüdrət

Bütün cəmiyyətlərdə, bütün təbəqələr arasında elə insanlar var ki, qanunu, normanı pozmaqla, özlərinin pis istəklərini digərlərinin istəklərinə tərcih etməklə cəmiyyətdə sabitliyi pozurlar. Bununla kim mübarizə aparmalıdır? Bu yükü üzərinə götürmüş təşkilat iki mühüm və uca insani cəhəti nümayiş etdirir: Bir cəhət müdafiə etmək, təhlükəsizliyini qorumaq istədiyi xalqa ürək yandırmaq, bir cəhət isə cəmiyyətdə qanunu və nizam-intizamı heçə sayan, bütün xalqa məxsus olan qanun qarşısında sinəsini sipər edən şəxslər önündə qüdrət hissidir. Birinci cəhət insanlara qarşı mehribanlıq və şəfqət, ikinci cəhət isə onların hüququnu pozan şəxslərə qarşı qüdrət və sərtlikdir. Bu iki cəhət birgə olmalıdır. Siz belə vəzifənizə görə fəxr və Allaha şükür etməlisiniz. Eyni zamanda bu vəzifənin əhəmiyyəti barədə də düşünməli və özünüzdü doğrudan da hazırlamalısınız.

Polisin dünəni və bu günü

Bizim polisimiz bu gün ötən illərdəkindən çox fərqlənmişdir. Bizim yadımızda olan sizlərin isə dünyada olmadığınız tağut dövrü ilə yerlə-göy qədər fərqlənmişdir. Bir zaman bu ölkədə polis məmurları adətən, xalqda qorxu, vahimə və dilxorçuluq yaratmaqdan başqa bir iş görmürdülər.

Bu gün polis xalq üçündür, xalqın yanındadır, xalqın dayağıdır. Xalq sizə inanır. Siz öz işinizi yaxşı yerinə yetirəndə, cəmiyyətin nizam-intizam və təhlükəsizlik problemləri ilə ciddi məşğul olanda xalq sizə etimad edir, güvənir, sizi sevir və sizinlə fəxr edir.

Polis məmurları və xalq

Polis qüvvələrinin cinayətkarlarla, cəmiyyətin psixoloji və ictimai təhlükəsizliyini pozanlarla mübarizədə, icra etdiyi psixoloji, əxlaqi və ictimai təhlükəsizlik tədbirlərində xalq sizin harada uğur qazandığınızı görmüşsə, bunu öz uğru bilmiş, bununla fəxr etmişdir.

Mən iddia edə bilmərəm ki, bu gün polis hər cəhətdən İslam cəmiyyətindən gözlənilən parametrlərə uyğundur. Lakin iddia edə bilərəm ki, sizin bugünkü mövqeyə qədər keçdiyiniz bu yol çox uzun, ağır və fəxrli olmuşdur. Onu davam etdirməlisiniz.

Böyük işə hazırlıq

Sizin işinizin əsas amili Allaha inanan, xalqı sevən, məsuliyyət hiss edən, cəmiyyətin təhlükəsizliyini pozanlara qarşı rəşadətli və qorxmaz olan dindar ürekdir. İş böyük, eyni zamanda zərif və mürəkkəbdir. Bacardığınız qədər özünüzü hazırlayın.

Mənəviyyatla birgə

Bu təhsil mərkəzi xoşbəxtlikdən, çox yaxşı, dini və mənəvi bir mərkəzdir. Bu mərkəzi qoruyun, gücləndirin. Bu universitetə daxil olan siz tələbələr, həmçinin polisliyə başlayan siz məzunlar diqqətli olun, bu ruhiyyəni həmişə qoruyun. Qoymayın müxtəlif təhlükələr, rəftarlar sizə zərər vurub bu duyğularınızı zəiflətsin.

Ümumi təhlükəsizlik

Başqa bir məqam budur ki, təhlükəsizliyi təmin etmək, xalqa təhlükəsizlik hissi bəxş etmək işində siyasi cinah, məzhəb, milliyyət və digər fərqlərin heç bir təsiri olmamalıdır. Cəmiyyətdə təhlükəsizlik hamıya məxsusdur. Yalnız xalqın təhlükəsizliyini sarsıdıb ona zərbə vurmaq fikrində olan şəxs təhlükə duymalıdır. Təkcə o, təhlükə hiss etməlidir; özü də sizin tərəfinizdən. Digərləri hansı məzhəbdən, dindən, siyasi cinahdan olsalar, fərqi yoxdur, sizin qəbul etdiyiniz bu böyük vəzifə, yəni təhlükəsizliyin təmini qarşısında hamı bərabərdir.

Allah-Taaladan istəyirik ki, sizlərə uğur bəxş etsin! İnşallah, fəxrli xidmət dövrü keçirib Allahın və şəhidlərin pak ruhu yanında başıuca olasınız və xalq sizin sayənizdə günbəgün daha artıq təhlükəsizlik hiss etsin!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Hövnənin missiyası və yeniliyin idarəsi³³

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Bu məclis mənim üçün çox şirin və ürəkaçan bir məclis idi. İstər mübarək Qum hövzəsinin, istər Məşhəd və İsfahan kimi digər böyük elm hövzələrinin uğurları barədə çoxlu sözlər danışılıb, yaddaşlarda var, bu sahədə müjdələr verilib və verilir. Lakin fikrimcə, bu axşam bu məclisdə gördüklərim mənim bu sahədə eşitdiklərimin hamısından daha şirin, daha gözəl və daha inandırıcı idi. Bu gün hövzələrdə çiçəklənməkdə olan bu nəsil - burada çıxış edən qardaş və bacılar bu nəslin nümayəndələridir - heç şübhəsiz, bizim dini elm mərkəzindən gözlədiyimiz böyük işləri görə biləcək; bu şərtlə ki, bu hərəkət dayanmasın, günbəgün daha qüsursuz irəliləsin.

Mənim bu illər boyu elm hövzəsi barədə verdiyim təkliflərin – istər tələbə və müəllimlərlə keçirdiyimiz, yüzlərlə, bəzən minlərlə insanın iştirak etdiyi ümumi toplantılarda, istər hövzənin bəzi məsul şəxsləri ilə, yaxud hövzənin böyükləri və ya təqlid müctəhidləri və alimlərilə keçirdiyimiz kiçik və xüsusi iclaslarda həmişə verilmiş təkliflərin çoxu hələ həyata keçməmiş, yaxud yarımçıq həyata

keçmişdir. Lakin biz görürük ki, İslam inqilabının özündən çağlayan, İslam inqilabının faydalarından olan və savabı böyük imamımızın pak ruhuna çatan fəal dini və elmi hərəkətdən bu qədər nailiyyət əldə etmişik. Sözügedən islahatçı fikirlərin çoxu hələ həyata keçməmişdir, lakin istehsal, keyfiyyət və dəyərli kadr məsələləri bu gün müşahidə etdiyimiz səviyyədədir. Bir nümunəsini mən bu axşam çıxış edənlərin sözlərində gördüm, doğrudan da çox gözəl idi. Digər nümunələrini mənəmlə görüşən bəzi hövzə tələbələrində müşahidə etmişəm. Bir-iki il bundan öncə əqli elmlərdə, fəlsəfə, kəlam, irfan və məntiqdə araşdırma aparən hövzə alimlərinin mənəmlə görüşən qrupunda da bunu gördüm. Universitetlərdə çalışan hövzə alimlərinin bir qrupu mənəmlə görüşəndə də bu məsələ mənəmlə təsəvvürümdə canlandı. Bu çox əhəmiyyətli bir məsələdir. Yəni elm hövzələrində kadr inkişafı belədir. Bu ab-havanın və təbii şəraitin belə bir nəticəsi var. Biz hələ ideal vəziyyətə çatmamışıq. Əgər çatsaydıq, şübhəsiz, faydaları bir neçə dəfə, bəlkə də on dəfə artıq olardı. Mənəmlə demək istədiyim birinci söz budur.

Mən burada sizinlə bölüşmək bəzi məsələləri qeyd etmişdim, lakin buna lüzum yoxdur. Təbii ki, vaxt da yoxdur, lakin vaxt olsaydı da, çox da vacib olmayacaqdı. Çünki mənəmlə nəzərdə tutduğum bu məsələlərin çoxu sizin dilinizdən deyildi. Bu

məsələlərin qardaşların diqətində olduğunu bilmək mənə çox xoşdur. Mən vaxtı nəzərə alıb yalnız iki-üç qısa məqama toxunacağam.

Hillə və Nəcəf hövzələri

Biri budur ki, hövzə müxtəlif hissələrə malik bir küll olaraq canlı bir varlıqdır: inkişafı və xəstəliyi, hərəkəti və fəaliyyəti, dayanması və durğunluğu, həyatı və ölümü var. Canlı bir varlıqdır. Dəlili də elm hövzələrinin tarixidir. Misal üçün, altıncı əsrin sonlarından səkkizinci əsrin əvvəllərinə qədər Hillə Elm Hövzəsi rövnəqli bir hövzə idi. Xacə Nəsirəddin Tusi Hilləyə gedəndə orada böyük alimlər toplaşmışdı. Mənim yadımda olan qədərincə, orada təxminən iyirmi-iyirmi beş böyük alim vardı. Onların biri Mühəqqiq Hilli idi, biri əllamənin atası, biri “Cami əş-şəraye” kitabının müəllifi olan Yəhya ibn Səid Hilli idi və ilaxir. Bu, Hillə hövzəsi idi. Lakin Hillə hövzəsi bu gün yoxdur. Nəcəf hövzəsi bir zaman ilkin rövnəqindən sonra hərəkətsiz qaldı. Nəcəf hövzəsində məşhur alim və görkəmli şəxsiyyət yox idi. Sonra Vəhid Bəhbəhaninin şagirdləri, o cümlədən Bəhrülülum və Kaşifülğita onu elə rövnəqləndirdilər ki, mənim fikrimcə, iki yüz ildir onların zəhməti Nəcəf hövzəsini inkişaf etdirir. Onların fiqhdə məharəti və işlərinin dərinliyi hövzəni aktivləşdirdi, canlandırdı və beləcə, Allaha şükür olsun ki, son dövrlərə qədər canlı qaldı.

Qum hövzəsi

Qum hövzəsi yox idi. Keçmişdə ilkin canlanmadan sonra rəvnəqsiz və zəif bir hövzə idi. Hacı Şeyx Əbdülkərim Hairi gəldi və hövzə canlandı. Elm hövzəsi belədir: bu günə baxmayın, sabahı da var. Bu sabah necədir? Bunu siz müəyyən etməlisiniz, bu gün müəyyən etmək lazımdır.

Qum hövzəsinin gələcəyi

Əgər bu gün hövzənin əsas fiqurları - yəni müdirilər, fikir sahibləri, müəllimlər və görkəmli şəxsiyyətlər iradə göstərər düzgün fikirləşsələr və program hazırlasalar, hövzə iyirmi ildən sonra səviyyə, dərinlik və genişlənmə baxımından indikindən dəfələrlə yaxşı olacaq. Əgər biz indi bir iş görməsək, xeyr, əsla bəlli deyil ki, Qum hövzəsi gələcəkdə indiki biçimində qalacaq, yoxsa yox. Böyüklər, tədqiqatçılar, yaxşı alimlər, fəqihlər və filosoflar hövzədən gedirlər. Bunların yerinə digər şəxsiyyətlər inkişaf etməli, çiçəklənməli, onların yerini tutmalı və onların etdiyindən daha artığını etməlidirlər. Bu iş görülsə, gələcəyə bu baxış olsa, sabah yaxşı olacaq. Əgər bu gün Qum hövzəsində gələcəyə bu baxış olmasa və mövcud vəziyyətə razı olsaq, indi hövzəni birtəhər idarə etməyimizlə qane olsaq, sabah ya hövzəmiz olmayacaq, ya da tənəzzülə uğramış bir hövzəmiz olacaq.

Dünya otuz ildən sonra

Biz bu gün fikirləşirik ki, ölkəmizin nefti tükənəndə neftsiz enerjimiz olsun. O zaman bəlkə dünyanın heç bir yerində neft olmayacaq. Dünya o zamanın enerjisi barədə düşünür. Biz də gördüyünüz bu başağrıları ilə dayanmışıq ki, bu gün o gələcəyi təmin edək. Əgər etməsək, neftin bitdiyi gün biz olmayacağıq, lakin idarəçiliyimizin mənfi təsiri olacaq. Biz məsuliyyət daşıyacağıq. Elə etməlisiniz ki, bu fikir hövzədə oturuşsun. Hövzənin həm müdirləri, həm Ali Şurası, həm böyük alimləri, həm böyük təqlid müctəhidləri bilməlidirlər ki, biz bu gün iyirmi ildən sonrakı Qum, İsfahan, Məşhəd, yaxud digər şəhərlərin hövzələri barədə, otuz ildən sonrakı hövzələr barədə düşünməliyik. Gələcək otuz il nə deməkdir? Güman ki, təhsil, təsir və işğal imkanları baxımından bugünkü dünya ilə heç bir oxşarlığı olmayan bir dünya. Əzizimiz burada informasiya texnologiyasını gözəl izah etdi. İyirmi il öncə bu texnologiya yox idi, çox zəif idi. Amma görün bu gün necədir.

Elmin sürəti

Biz onda bu gün barədə fikirləşsəydik, bu gün boşluqda qalmazdıq. Bu gün hər bir evdə, hər bir məktəbdə, hər bir tərəfdə, birinin sözü ilə desəm, bəlkə də hər bir kənddə informasiya texnologiyasını

müşahidə edirik. Elm hövzəsi geri qalmaq istəyir?! Gələcək otuz ili belə müqayisə edin. Əlbəttə, bir qədər daha artıq sürətlə; yəni ötən iyirmi ildə elmin sürəti gələcək iyirmi, otuz ildəki sürətindən, elm və texnologiya inkişafından dəfələrlə az olacaq.

Ruhanilik və xalqın dindarlığı

O gün bəlkə də müxtəlif fikir sahibləri, müxtəlif ideologiyalar, azğın firqələr, pis niyyət sahibləri sizin universitetlərinizin dərş otaqlarını, məktəblərinizin siniflərini, evlərinizdəki övladlarınızı asanlıqla ələ keçirib istədiyini edəcək və siz heç bir iş görə bilməyəcəksiniz. Elm hövzəsində o gün bərdə fikirləşmək lazımdır. Məsuliyyət daşıyan elm hövzəsidir. Xalqın dindarlığına məsul olan ruhanilikdir. Ruhanilik də elm hövzəsinin övladı və məhsuludur. Məsuliyyəti bu baxışla ölçün. Məsuliyyəti belə ölçək ki, bizim çiyinizdə ağır yükün olub-olmadığını bilək. Bu bir məsələ: gələcəyə baxış.

Hövzə və yeniliyin idarəsi

Bir məsələ budur ki, yeniliyi idarə edin. Baxın, əziz qardaş və bacılar, yenilik qaçılmazdır. Yenilik ilahi yaradılışın qanunudur. Mən dəfələrlə demişəm ki, yenilik baş verəcək. İndi bir şöbəni, bir varlığı təsəvvür edin ki, yeniliklə razılaşmır. O zaman bu iki vəziyyətdən birində olacaq: ya öləcək, ya təcrid

olunacaq. Ya dəyişilmiş və yenilənmiş vəziyyətlərin qovğasında yaşamaq imkanı tapmayacaq, əl-ayaq altında əzilib məhv olacaq, ya əgər sağ qalsa da, təcrid olunacaq; son günlərdə bir qəzetdə oxuduğum meşə adamı kimi. Bir insan qırx il əvvəl gedib Mazandaran meşəsinə və xarici mühitlə çox zəif əlaqəsi olub; təcrid olunur. Getmək olar, dəyişiklikdən uzaqlaşmaq olar, amma təcrid olunmaqla. Hövzə yenilikdən qaçmaq istəsə, əgər ölməsə, diri qalsa da, təcrid olunacaq. Düzdür, din faktoru onu ölməyə qoymayacaq, amma təcrid olunacaq. Günbəgün daha artıq təcrid olunacaq.

Yeniliyin mənası

Yenilik labüddür. Lakin yeniliyin iki tərəfi var: düzgün istiqamətdə olan yenilik, səhv istiqamətdə olan yenilik. Biz elə etməliyik ki, bu yenilik düzgün istiqamətdə baş versin. Bu, hövzənin aparıcı şəxslərinin vəzifəsidir. Hövzənin müdirləri, alimləri, nəzər sahibləri buna çalışmalıdırlar. Yenilikdən qaçmaq olmaz. İndi cənablar dedilər ki, təhsil və tədqiqat üsulunda, tələbə qəbulunda, dərs vəsaitində - bütün bunlarda yenilik lazımdır. Deməyin ki, on il, on beş il bundan qabaq lazım idi və bu proqramı yazdıq. Çox gözəl, bu proqram on il əvvəl idi, görün onu necə təkmilləşdirmək olar. Yenilik budur. Yəni zamanla yenilənmək, vaxtında hərəkət etmək, hadisələrdən geri qalmamaq. Elm

hövzələri müasir dövrdə təbii şəkildə dövrdən bir qədər geri qaldı. Bunda heç kəsi müqəssir saymaq olmaz. Çünki iniqilabın qələbəsindən, cəmiyyətdə bu güclü şimşəyin çaxmasından qaynaqlanan yeniliklərin sürəti hər şeyi geridə qoydu. Bizim cəmiyyətimizin ziyalıları da geridə qaldı, universitetlərimiz də lazım olduğundan geridədir, elm hövzələri də. Yəni cəmiyyətimizin dəyişikliyinə uyğun olaraq yaranan bu böyük yenilik özünün bütün ətrafında, müxtəlif səviyyələrdə və çox dərinliklərə qədər təsir buraxdı. Biz bu yenilikdən geriyik. Hövzə bir qədər geridədir, lakin lazımı sürətlə və ciddiliklə bunu düzəldə bilər.

Hövzə diplomu

Yeniliyi qəbul və idarə etmək, həm də çox ehtiyatlı olmaq lazımdır. Baxın, burada diplomdan söhbət güşdü. Mən əvvəldən hövzənin müstəqil diplomu üzərində təkid göstərənlərdənəm, indi də fikrim budur: hövzə Təhsil nazirliyinin adı altında yox, öz adı ilə diplom verməlidir. Çünki hövzənin adı hər bir nazirliyin adından daha dərin, daha güclü və daha mühümdür. Hövzə öz diplomunu versin. Diplomun adını nə istəyirlər qoysunlar. Bəzi dostlar etiraz etdilər ki, nə üçün doktorantura, magistratura adlarından qaçıb adını üçüncü-dördüncü səviyyə qoyursunuz. Mənim bu barədə fikrim yoxdur, oturub müzakirə etsinlər, hansı qərara gəlsələr, o da

olsun. Mən diplomun özünü qəbul edirəm, lakin diplompərəstlik zərərliyədir. Tələbənin diplom üçün dərs oxumağı döyüklük bir eyibdir. Bu, yeniliyin sözügedən orta xəttidir. Diplom sahəsində yeniliyi idarə etmək budur. Diplom verin, amma həmişə yeni təhsil sisteminin eybi hesab etdiyimiz diplompərəstlikdən çəkinin. Bu, bir nümunədir.

Hövlənin dərs vəsaitinin dəyişilməsi

Çıxış edənlər dərs vəsaiti barədə danışdılar. Tamamilə doğrudur. İndi zamanı yadımda deyil, amma Quma səfərlərin birində... Biri dedi ki, on ildir. Bilmirəm, mən elə bilirdim üç-dörd il bundan əvvəl olub. Hər halda, Qumda alimlərlə iclasda dərs kitablarının dəyişdirilməsi məsələsini irəli sürdüm, dərhal əks-sədası ucaldı, etiraz etdilər. Əlbəttə, bu, gözlənilməz deyildi, bilirdim ki, kimlərsə buna qarşı çıxacaqlar. Amma dərs kitabları mütləq dəyişilməlidir, buna heç bir şübhə yoxdur. Qardaşlarımızın birinin burada göstərdiyi dəlili mən qeyd etdim. Çox möhkəm dəlildir. Əgər dərs kitablarını dəyişdirmək pis olsaydı, gərək Məlim kitabını oxuyaydıq, bəs Qəvanın, Rəsail, Füsul və Kifayə nə üçün yazıldı. Bəli, doğrudur, indi də belədir. İndi də dərs kitabı mütləq dəyişdirilməlidir. Elə etmək lazımdır ki, tələbənin diqqəti məzmunu başa düşməyə yönəlsin, mətnin tərcüməsinə yox. Bu, hünər deyil ki, biz mətni anlaşılmaz edək, yaxud

qəsdən anlaşılmaz etməsək də, asanlaşdırmayaq, mətn dolaşığı qalsın və tələbə bundan ötrü nə qədər vaxt itirsin. Bunun harası hünərdir, harası yaxşıdır, bunda hansı xeyir yatır?! Yox, mətni elə aydın edək ki, mətləbi anlamağa istedadı olan tələbə onun üzündən asanlıqla anlasın. Müəllim də mətni başa salmağa çətinlik çəkməsin və təkcə məzmunu izah etsin. Kifayəti yeni Kifayəyə çevirək. Nə eybi var?! Məkasib kitabında mətləbləri bəyan edərkən şeyxin üslubu daim çək-çevir etməkdir. Çünki bu, Şeyx Ənsarinin ali ixtisas (xaric) dərsidir. Məkasib elə-belə kitab deyil. Kim Şeyx Ənsari kimidir?! Eyni mövzuda bu qədər kitab yazıblar. Bu dərslər isə kitab şəklinə salınmışdır. Şeyxin xaric dərbində oturan adam üçün yaxşıdır, mətləbi daim bu tərəfə çəkir, o tərəfə çəkir, ehtimal irəli sürür. Lakin əsaslandırılmış fiqhi mətni üzündən öyrənmək istəyən üçün yaxşı deyil, tələbə çətinliyə düşür. Bunu asanlaşdırırsınız. Şeyxin eyni mətləblərini başqa bir kitabda, lakin səlis və aydın şəkildə yazsınız. Şeyxin hər bir məsələdə tədqiqatını qəşəng surətdə bəyan etsinlər. Amma diqqətli olsunlar ki, şeyxin bəyan etdiyi olsun, yeni kitabda həmin sözü yazsınız. Bu olacaq yeni Məkasib. Bu, vacibdir. Mənim fikrim belədir. Ola bilsin, hövzənin məsul şəxsləri, müdirləri və bəzi görkəmli şəxslər qəbul etməsinlər və bu iş həyata keçməsin. Amma bir gün, şübhəsiz, həyata keçəcək. Bu, məsələnin bu tərəfi.

Dedik ki, yenilik idarə olunmalıdır. Diqqət olunmalıdır ki, elmi çəki azalmasın, şeyxin sözünün səviyyəsi aşağı enməsin, axundun üsul elmindəki sözünün səviyyəsi aşağı enməsin, tələbə bu gün bizim fiqh və üsulumuzda mühüm və təsirli amillər olan bu əsaslara qarşı elmi boşluqda qalmasın, mətn düzgün, yaxşı və ərəbcə olsun. Mən hövzənin bəzi yazılarına baxıram. Bu cəhətdən bizim bir qədər zəifliyimiz var. Güclü və möhkəm olan bu yazıların mətnində və qələmində nöqsan olmasa, İslamın elmi toplumlarının hansı birinə getsə, dəyərli və qiymətli bir əsər kimi tanınar; çünki ərəb dilindədir, bizim elmi dilimiz də ərəb dilidir və hamı istifadə edə bilir. Buna əsasən, yenilik qaçılmazdır. Bu, yeniliyin bir-iki nümunəsi idi; nümunələr çoxdur. Onların çoxunu siz dostlar sözlərinizdə dediniz, mən bunları təsdiq edirəm. Bu yenilik idarə olunmalıdır. Bu da bir məqamdır.

İdarəçilik - hər bir müsbət işin açarı

İdarəçilik barədə də fikirlər var. Dostlar təkliflər etdilər ki, əsasnamə, nizamnamə və mənzərə sənədi yazılsın. Bunların hamısı yaxşı və düzgündür, lakin bacarıqlı müdiriyyət olmadan heç biri mümkün deyil. Nəticə gözlənilən bütün proqramlı və müsbət işlərin açarı müdiriyyətdir.

Hövzə Ali Şurasının vəzifəsi

Biz hövzədə müdiriyyəti təkmilləşdirməliyik. Bəli, xoşbəxtlikdən son illərdə Ali İdarə Şurası və hövzədə müdiriyyət məsələsi qəbul olundu, iş görüldü, faydalarını da görürsünüz. Mən indi çıxışlardan anladım ki, hövzədə on iki elmi birlik var. Çox yaxşıdır, mən bunu bilmirdim: iqtisadiyyat elmi birliyi, psixologiya elmi birliyi, rical elmi birliyi, tarix elmi birliyi. Əlbəttə, bəzilərini bilirdik. Bu, müdiriyyətin işidir. Əgər müdiriyyət olmasa, belə bir iş baş tutmaz. Lakin hövzədə təşkilatçılıq və idarəçilik sahəsində indiyə qədər görülən işlərlə kifayətlənmək olmaz. Bizim nöqsanlarımız var. Əvvəla, Ali Şura siyasət təyin etmək məsələsinə çox əhəmiyyətli yanaşmalıdır. Elm hövzələrində birinci və prinsipial mərhələlərdə ən mühüm iş siyasət təyin etməkdir. Bu siyasətin müxtəlif cəhətləri var. Məgər biz demirik ki, elm istehsal etmək istəyirik?! Yaxşı, hansı elm? Fiqh elminin inkişafı nə deməkdir? Məsəl üçün, üsul elminin inkişafının mənası nədir? İnkişaf etsin, yəni nə eləsin? Bu inkişafın istiqaməti necədir? Bütün bunlar cavabı lazım olan suallardır. Ali Şurada təyin edilən siyasətlər bu suallara cavab verir. Elm hövzəsinin gələcəyi üçün aydın mənzərə təsvir olunmalıdır; necə ki, ölkə məsələlərində iyirmiillik mənzərə sənədi yazıldı. Gəlin hövzə üçün də iyirmiillik, onillik bir mənzərə hazırlayaq. Bu, elm hövzəsinin Ali Şurasının işidir.

Hövizənin Ali Şurasına üzv olmaq

Ali Şura bu işi nə zaman görə bilər? O zaman görə bilər ki, onun möhtərəm üzvləri bunun üçün kifayət qədər vaxt ayırırlar, buna vaxtları olsun. Yəni hövizənin Ali Şurasına üzvlük əsas işlərin yanında ikinci dərəcəli bir iş olmamalıdır. Siz görün bir universitetin idarəsi, yaxud bir qurumun siyasət təyin edənə necə işləyir. Belə böyük elm hövizəsi - istər Qum, istər Məşhəd, istər İsfahan hövizəsi kənarından idarə olunmağa bilməz. Vaxt sərf olunmalıdır. Bu bir.

Hövizə Ali Şurasının ekspert dəstəyi

İkincisi budur ki, çox güclü bir ekspert dəstəyi olmalıdır. Xoşbəxtlikdən, bizim hövizəmizdə bu ekspert dəstəyi mövcuddur: sizin özünüz, bu axşam çıxış edənlərin və etməyənlərin çoxu. Yəqin ki, elm hövizəsində belə gənc və düşüncəli tələbələr çoxdur. Bunlar şübhəsiz, hövizənin ekspert dəstəyini təmin edə bilərlər. Hövizə işlərində bizim kənar adama heç bir ehtiyacımız yoxdur. Bu kadrlardan istifadə etmək olar. Təbii ki, bu ekspertlər də işləməli, çalışmalıdırlar. Ali Şuranın işlərindən biri budur.

Məlumatlı Proqram heyəti

Ali Şuranın yanında hövizədə müdiriyyət orqanı var. Bu, çox əhəmiyyətlidir. Hövizə üçün mütləq proqram hazırlayan heyət olmalıdır. Bəzi

cənablar da çıxışlarında dedilər ki, proqramlar bəzən uyğun olmur. Yaxud bir bacımız qadınlara aid proqramlar barədə dedi ki, proqramlar müxtəlif səviyyələrə münasib deyil. Bunlar tamamilə yerli iradlardır. Bunları kim düzəltməlidir? Modern proqram inkişafı ilə tanış olan bir heyət.

Elmi proqram

Bu gün proqram hazırlamaq digər elmlər kimi bir elmdir. Bu, tək-cə anadangəlmə istedadla bağlı deyil. Düzdür, o da təsirlidir, amma bu gün bu, elmi bir işdir. Bu işin mütəxəssislərindən istifadə etmək lazımdır. Onlar ekspert heyətində iştirak edib proqram hazırlasınlar.

Hövzənin idarəsində statistikanın rolu

Hövzənin idarəsi üçün lazım olan işlərdən biri statistikanı öyrənməkdir. Mən dostların çıxışları əsnasında buna toxundum. Bizim hövzə haqda dəqiq statistikamız yoxdur, ölkə ruhaniləri haqda isə heç yoxumuzdur. Ölkədə ruhanilərin sayı, təhsil səviyyəsi, təbliğat bacarıqları, təsir imkanları - bunlar bizim statistika və məlumatlarda ümumiyyətlə, əks olunmur. Bizim belə statistikalarımız yoxdur. Statistika da bir elmdir. Görülməsi, tez başlanması lazım olan və bir neçə il çəkəcək, lakin faydaları olduqca çox olacaq işlərdən biri də budur. Hövzə tələbələri, onların sayı, səviyyələri, təhsil inkişafı

və digər bu kimi məsələlər haqda statistikamız olmalıdır. Bilməliyik ki, hövzənin tabeliyində nə var və nə ilə işləməlidir. Bizdə bu çatışmazlıq da var. Statistikanın ardınca dəyərləndirmə gəlir. Bu da idarəçiliyə aid məsələlərdəndir. İdarəetmə və koordinasiya məsələsində bu haqda danışacağıq.

Azadfikirlilik və hövzə

Mənim çox vacib saydığım məsələlərdən biri də azadfikirlilikdir. Burada çıxış edənlərin bəzisi buna toxundu. Nə üçün Qumda azad diskussiyalar təşkil olunmur? Bunun nə eybi var?! Bizim elm hövzələrimiz həmişə elmi azadfikirliliyin mərkəzi və beşiyi olmuşdur. İndinin özündə də biz bununla fəxr edirik. Elm hövzəsindən başqa təhsil mərkəzlərində belə bir şey yoxdur ki, şagird dərstdə müəllimə irad bildirsən, acıqlansın, müəllim də ondan düşmənçilik və qərəz duymasın. Tələbə azad şəkildə iradını bildirir, müəllimdən əsla çəkinmir, müəllim də bundan əsla incimir və narahat olmur. Bu, çox mühüm məsələdir və hövzəyə aiddir. Bizim elm hövzələrimizdə həm fiqhdə, həm də bəzi daha köklü sahələrdə ixtisaslaşmış böyük alimlər olmuşdur. Filosof, arif və fəqihlər bir-birinin yanında yaşayır, bir yerdə işləyirdilər. Bizim hövzələrimiz keçmişdə belə olmuşdur. Birinin bir elmi əsası vardı, digəri onu qəbul etmirdi. Əgər böyük alimlərin həyatına baxsanız, bunu müşahidə edərsiniz.

Fikir fərqləri və dözümlülük

Mərhum Hədəiq sahibi ilə mərhum Vəhid Bəhbəhani bir-birinə müxalif idilər. Hər ikisi eyni zamanda Kərbəlada yaşayırdı, birgə elmi mübahisələr də edirdi. Bir gecə onlar Şəhidlər ağası İmam Hüseyinin (ə) pak məqbərəsində bir məsələ üstündə mübahisəyə başladılar. Bu iki ruhani sübh azanına qədər ayaq üstə mübahisə etdilər. Vəhid Bəhbəhani o zaman nisbətən gənc idi, lakin Hədəiq sahibi qoca kişi idi. Onlar bir-biri ilə mübahisə də edirdilər, amma hər ikisi bir idilər, hər ikisi tədris edirdilər. Mən eşitdim ki, Vəhidin şagirdləri - Vəhid əxbarilərin qatı əleyhdarı idi - olan Riyaz sahibi və digərləri gedib Hədəiq sahibinin dərində də iştirak edirdilər. Belə olmuşdur. Biz hövzədə dözümlülük səviyyəsini yüksəltməliyik. Bəli, birinin fəlsəfi zövqü var, birinin irfan zövqü var, birinin fiqh zövqü. Ola bilsin, bir-birlərini qəbul etməsinlər. Mən bir neçə ay öncə Məşhəddə dedim ki, mərhum ağa Şeyx Müctəba Qəzvini uca hikmət fəlsəfəsinə, Molla Sədranın üslubuna qarşı idi. O bu məsələdə olduqca kəskin və sərt idi. İmam isə Molla Sədra məktəbinin xülasəsidir. Təkcə fəlsəfi sahədə yox, irfanda da belədir. Amma mərhum ağa Şeyx Müctəba imamı nəinki qəbul, hətta təbliğ də edirdi; ömrünün sonuna qədər imamı təbliğ etdi. O, imamı görmək üçün Məşhəddən Quma gəldi. Mərhum ağa Mirzə Cavad

Tehrani Məşhəddə həmin məktəbin görkəmli nümayəndələrindən idi, imamın televiziya dan yayımlanan təfsir dər sinə etiraz etmişdi, amma cəbhəyə getdi. Mənim özümə dedi. Həm o, həm mərhum ağa Mirvarid belə idilər, amma müdafiə də edirdilər. Üslub və məktəb baxımından müxalif, lakin siyasi, ictimai və dostluq baxımından bir idilər, bir-birinə dözürdülər. Qumda belə olmaq lazımdır.

Hövdədə təkfir məsələsinin ləğv edilməsi

Bir nəfər yeni bir fiqhi nəzər irəli sürür. Çox gözəl, qəbul etməyin. Dəyirmi masa təşkil olunsun və mübahisə edin. Beş nəfər, on nəfər alim gəlib bu fiqhi nəzəri dəlillə rədd etsinlər, eybi yoxdur. Bir fəlsəfi fikir irəli sürülür, yenə də belə. Maarif və kəlam nəzəriyyəsi irəli sürülür, yenə belə etmək lazımdır. Təkfir (kafir elan etmək) və bu kimi məsələləri hövdədən yığışdırmaq lazımdır; özü də hövzə daxilində böyük və görkəmli alimlərə qarşı. Sözü nün bir hissəsi mənim fikrimə müxalifdir; mən ağzımı açım onu gözdən salım. Belə olmaz. Buna tələbələrin öz daxilindən başlamaq lazımdır. Bu elə bir şeydir ki, tələbələrin özləri vasitəsilə mübahisə və müzakirə masaları təşkil edilmədən və qeyd etdiyim azad fikirlilik hərəkəti başlatmadan mümkün deyil. Bunu elm hövzəsində adət halına salın, jurnallarda və yazılarda deyilsin. Bir nəfər fiqhdə bir söz deyirsə, bir nəfər onun əleyhinə bir yazı yazsın, kimsə onu

qəbul etməsə, o da bir tənqidi yazı yazsın. Eybi yoxdur, qoyun bir-biri ilə elmi mübahisə etsinlər. Mənim fikrimcə, elmi mübahisə yaxşıdır.

Qumda Elmi Şura

Bir məsələ də alim və müəllimlərin ictimai mövqeyi məsələsidir. Bu da bizim problemlərimizdən biridir. İndi bəzi dostlar bir təklif irəli sürdülər, mən onu açıqlamaq istəyirəm. Təklif budur ki, Qumda Elmi Şura yaradılsın. Yəni müxtəlif pillə və fənlər üçün rəsmi elmi şuralar qəbul olunsun. Bir nəfər bir həddə çatdıqda, bir imtahandan keçdikdə Qum Elmi Şurasının üzvü olsun. Bu, elmi bir ad olsun. Əlbəttə, mən bunun oxşarını bir neçə il bundan öncə Müdərrislər cəmiyyətinin möhtərəm üzvlərinə dedim. Dedim dairəni bir qədər genişləndirsinlər, amma deyərsən, nəzərdə tutulan formada olmadı və həyata keçmədi. İndi bu forma irəli sürülür.

Hövzədə işin çoxluğu

Hər halda, hövzədə iş çoxalıb. Görülməsi lazım olan, yaxud indiyə qədər görülməyən işlər aktuallığını itirməyibsə, bundan sonra görülməlidir. Belə işlər indiyədək hövzədə gördüyümüz işlərdən yüz dəfə artıqdır və bu yüz qat artıq işləri görmək olar; bu şərtlə ki, sizlər iştirak edəsiniz, iradə ilə iş girişəsiniz. Siz səhnəyə çıxın. Hansınızın hansı

sahədə nəzəri və ixtisası varsa, o sahədə işləsin. İnşallah, hövzə rəhbərliyi də sizin qüvvənizdən istifadə edər.

Bu toplantıların sözlərinin yazılmasının zərurirliyi

Mən bu təkliflərin bəzilərini qeyd etdim, lakin bunların hamısı yazılmışdır. Mənim fikrimcə, çox yaxşıdır. Bəlkə də burada deyilən sözlərin hamısının yazılıb bir kitab formasında nəşr olunması lazımdır. Fikrimcə, bu, çox münasib olardı. İnsanın ürəyi istəyir ki, bunlar televiziya yayımlansın, lakin mən zərurət və imkanlarla çox da tanış olmadığımıdan bu işin nə qədər mümkün olduğunu bilmirəm. Ona görə bunu demirəm. Əgər bu da mümkün olsa, lap yaxşı olar. Lakin ən azı budur ki, bizim dostlarımız - istər burada, istərsə də Qumdakı dəftərxanada çalışan dostlar oturub bu sözləri çıxarsınlar, redaktə etsinlər və yaysınlar. Bunun özü çox faydalı və yaxşıdır.

Bir gözəl təklif

Burada deyilən və mənim xoşum gələn, bəyəndiyim təkliflərin biri budur ki, ölkənin elm hövzəsi mədrəsələrinin müdirləri seminarlar təşkil etsinlər, bir yerdə otursunlar, təcrübələrindən istifadə etsinlər. Bunlar çox yaxşıdır.

Vahid müdiriyyətdən sonra hövzə ilə münasibət

Mənim fikrimcə, çox yaxşı işlərdən biri İslam dövlətindən və İslam quruluşundan müxtəlif formalarda irəli sürülən gözləntilərdir. Bəli, nə qədər ki, hövzənin vahid rəhbərliyi yoxdur, bunların bəzisi əsla mümkün deyil. Yəni hövzənin idarəsi elə olmalıdır ki, inşallah idarəçi, mütəfəkkir, hamının etimad göstərdiyi və işlərdən xəbərdar olan bir mərkəz formalaşsın, sonra kimsə onunla işləyə bilər. Çünki burada deyilən təkliflərin çoxu hövzənin imkanlarından asılıdır. Fərz edin, gəlib hövzə alimlərindən, hövzənin düşüncələrindən istifadə etsinlər. Yaxşı, kiminlə, harada, necə? Bunun üzərində işlənməlidir. Hövzədə iş görmək lazımdır. Əlbəttə, İslam quruluşu hövzədən istifadə etməyə və bu münasibəti qurmağa borcludur. Lakin deyilən əlaqələrin bir hissəsi indi də mümkündür.

“Beynəlxalq təbliğat” təhsil müəssisəsinin zəruriliyi

Cənablarnın irəli sürdüyü və mənim də bəyəndiyim təkliflərdən biri beynəlxalq təbliğat üçün bir təhsil müəssisəsi açmaqdır. Əlbəttə, mən bunu təxminən 14-15 il öncə dedim. O zaman hövzənin böyüklərindən olan və bu gün də Allahın lütfü ilə faydalı ömrü davam edən alimlərin biri müalicə üçün Avropa ölkələrindən birinə getmişdi. Orada

gənclər, tələbələr və iranlılar ona müraciət edirlər ki, misal üçün, gəlin buraya filan məclisdə söhbət edin, filan yerdə çıxış edin. Bu böyük və möhtərəm cənabı bir ay, yaxud bir qədər artıq saxladılar və o, ehtiyacları gördü. Buraya gələndən sonra məndən görüş aldı və acıqla dedi ki, bu qədər ehtiyac var, siz nə üçün təmin etmirsiniz? Mən dedim ki, biz bəzi işlər görmüşük, lakin əlimiz boşdur. İndi bu meydan, bu da siz: gedin Quma, bütün dünya üçün dini təbliğatçılar yetişdirən bir mərkəzin proqramını hazırlayın, xərci də mənim öhdəmə; mən bütün xərclərini verərəm. Siz bunun üçün xüsusi bir mədrəsə açın. Mən Quma gəlib mədrəsə açma bilmərəm. O getdi və bir müddət çalışdı. Fikrimcə, Qumda elan da verildi ki, kimsə iştirak etmək istəyirsə, gəlsin. Sonra işə yaddan çıxdı. İndiyə qədər də yaddan çıxıb. Bu işi görün, bu, çox yaxşı və zəruri işdir.

Minbərin əhəmiyyəti və təbliğatçı yetişdirmək

Minbər barədə də danışdılar. Bu mənim həmişəki sözlərimdəndir. Bizim sözumüzün həmişəki nəqəratlarından biri də minbərin uca tutulması, əhəmiyyəti və təbliğatçı yetişdirmək məsələsidir. Çox gözəl, bu meydan, bu da siz. Gedin məşğul olun, proqram hazırlayın, işə başlayın. Bunun üçün güclü və tutarlı proqram hazırlayın və

başlayın. Əlbəttə, çoxlu problemlər var. İşə başlayanlar yavaş-yavaş problemlərlə tanış olacaqlar. Lakin inanıram ki, siz gənclik enerjisi, əzmkarlıq, iradə və inamınızla bütün bu problemləri həll edə bilərsiniz.

İlahi! Bizim bu məclisimizi İslam, müsəlmanlar və ruhanilik üçün xeyir-bərəkətli et! Deyib-əşitdiklərimizi Özün üçün və Öz yolundakı işlərdən say!

İlahi! Bizi, qiyamətdə soruşacağın sualların cavabına hazır et!

İlahi! Bütün bu uğurların və mövcud imkanların səbəbkarı olan əziz şəhidlərimizin pak ruhlarını və Böyük İmamın pak ruhunu öz övliyalarıyla birgə və bizdən razı et!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Özünəinam³⁴

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Siz əziz gənclərin səfalı, səmimi və izdihamlı toplantısında iştirak etməyə çox şadam. Siz gəncsiniz və gənc paklığın, səmimiyyətin, iradənin, amallara və ideallara şövqün aynasıdır. Əziz gənclərimizin burada bəyan etdiyi müxtəlif fikirlərin hamısı mənim üçün gözəl idi. Ona görə yox ki, bu dostların təklif etdiklərinin hamısı icra olunmalı, prioritet seçilməli, yaxud ümumiyyətlə, icra olunmalıdır, yoxsa yox. Bunlar araşdırmaya ehtiyaclıdır; deyəcəyik araşdırsınlar. Lakin istedadlı tələbənin, təşkilat üzvü olan gəncin bir universitet tədbirində qalxıb öz cari məsələləri haqda fikirlərinin xülasəsini cürətlə və özünəinamla bəyan etməsinin, tələb etməsinin özü mənim üçün mənalı və çox şirindir. Mənim bugünkü söhbətimin mövzusu da əsasən, bu barədədir.

Milli özünəinam - İslam inqilabının nailiyyəti

Mən dünən xalqın ümumi toplantısında özünəinam haqqında bir qədər danışdım. Lakin əsas müraciət sizədir. Bizim ciddi şəkildə özünəinam əldə

etməsinə ehtiyacları olduğumuz təbəqə bizim gənc təbəqəmizdir; xüsusən də ölkənin gələcəyinin potensial idarəçisi olan tələbə gənclər. Mən dünən ötəri şəkildə özünəinamdan danışdım, bu gün isə bu haqda bir qədər geniş danışmaq istəyirəm. Bu təbəqə özünəinam tövsiyəsinə yaxşı qulaq asmalı, ürəkdən qəbul etməli və bütün fəaliyyətlərində onu meyar seçməlidir.

Ümumiyyətlə, mən nə üçün özünəinam məsələsini irəli sürürəm? Məgər ölkədə hansı hadisə baş verib ki, xalqımızın və gənclərimizin özlərinə güvənmələri üzərində israr edirəm. Bunun izahı var. Bizim xalqımız inqilabın, müqəddəs müdafiənin və imamın xüsusi şəxsiyyətinin təsirindən və müxtəlif inkişaf səbəbindən bu gün özünəinamın məqbul bir həddinə çatmışdır. Qorxuruq ki, psixoloji və informasiya müharibəsində, bizimlə bu müharibəni israrla davam etdirmək istəyən düşmənlərimiz arasındakı bu yumşaq müharibədə bu özünəinam ya zədələnsin, zəifləsin, sarsılsın, ya da ən azı, xalqımızın ehtiyacları olduğu həddə inkişaf etməsin. Biz yolun ortasındayıq. Mən əyani şəkildə görürəm ki, bu özünəinam bizim ölkəmizin bir çox görkəmli şəxsiyyətlərinin zəhnində, dilində və əməlinə hələ lazımı həddə çatmamışdır.

Təhlükəli xəstəlik

Özünəinamın əksi özünə inamsızlıqdır; dünya xalqlarının bir cinahının - bu gün Qərbin fikri, fəlsəfəsi, elmi, hətta onların təklif etdiyi milli inkişaf modelləri qarşısında özünə inamsızlıq; halbuki milli inkişaf modeli müxtəlif xalqlara görə fərqlənir. Çox təhlükəli xəstəlik olan özünə inamsızlığı davamlı onillər boyu xalqımızın beyninə yeridiblər. Qərb sözləri, Qərb fikri, Qərb sözlərindən nümunə götürmək bizdə yayılmış işlərdəndir. Mən indi dinləyirəm, görürəm ki, keçmiş onillər boyunca xalqın dilinə düşmüş Qərb sözlərindən əlavə, təəssüf ki, bizim radio və televiziyamızda aradabir başqa bir Qərb sözü deyilir. Xalq gedib kiməsə müraciət edib onun mənasını öyrənməlidir. Axı buna nə lüzum var?! Siz ölkəyə yeni daxil olmuş bir anlayışa söz axtarırsınızsa, gedin söz düzəldin, bu qədər geniş diliniz var.

Bunlar keçmişin qalıqlarından olan özünə inamsızlıqdır. Bunu nə üçün dedim? Ona görə ki, bizim hələ özünəinam sahəsində çox işləməli olduğumuz bilinsin. Mən qorxuram ki, bu milli özünəinam ruhu lazımi inkişaf etməsin.

Yolu davam etdirmək üçün daimi səy

Biz son xəttə çatmaq üçün dayanmadan qaçmalıyıq. Siz burada plakat üzərinə yazmışınız ki, 2025-ci ildə İran inkişaf etmiş ölkə olacaq. Mənzərənin nəticəsi budur ki, texnologiya və digər

baxımdan biz regionda digər ölkələrdən irəlidə olaq. Siz elə bilirsiniz digər ölkələr elə yerində qalmışlar, biz irəliləyəcəyik, onlar isə hərəkət etməyəcəklər?! Onlar da hərəkət etməkdədirlər. Qaçış yarışıdır, əgər yolun ortasında mənim və sizin iradəmiz zəifləsə, ümidimiz azalsa, faydasız olduğunu və çatmayacağımızı düşünsək, bəllidir ki, çatmayacağıq. Mən bundan qorxur və buna görə özünəinam haqqında danışmaq istəyirəm.

Qlobal istismarçı cinah

Bu gün biz özünəinamın lazımı həddində deyilik. Dedim ki, qeyd olunan bir neçə amilin səbəbindən. Bizim düşmənimiz qlobal istismarçı və hegemon cinahdan ibarətdir. “Düşmən” dedikdə bunu nəzərdə tuturuq. İndi siz deyın tərənnümü ABŞ dövlətidir - olsun. Bizim ölkə və dövlətlərlə problemimiz yerli, irqi, milli və ad problemi deyil. Problem budur ki, onlar dünyada yeri yaranmış “İslam dövləti”, “İslam Respublikası” adlı bir güclə, onlara qarşı bu ciddi maneə ilə möhkəm vuruşurlar. Mənim fikrimcə, bu gün onun tərənnümü Amerika Birləşmiş Ştatları dövlətidir və ən böyük şeytanın təcəssümü odur. Adı nə olur-olsun, kim olur-olsun, bu, düşməndir. Bizimlə düşmənliliyi də ona görədir ki, burada bir maneə var. Dayanmadan və maneə görmədən kəsib irəliləyən bir kəsici alət qarşısında möhkəm bir polad parçası dayanmışdır – kəsməyə

qoymur. Təzyiq bundan ötrüdür. Bizim Qərblə problemimiz buna görədir.

İran xalqının təslim olmamaq iradəsi

Bəziləri oturub filosofcasına, ağsaqqalcasına öyüd verirlər ki, nə üçün hamı ilə dalaşırırsınız. Dalaşmaq məsələsi deyil, söhbət bundan getmir ki, biz kiminləsə dalaşmaq istəyirik. Bizim işimiz istismarçı qarşısında müqavimətdir. Biz elə bir xalqıq ki, uzun əsrlər, ən azı, onillər boyu bizi yuxuda, qəflətdə, məst və huşsuz halda saxlayıblar, istədiklərini ediblər. Biz indi oyanmışıq. Biz daha təslim olmaq istəmirik. Bizim günahımız budur, problem bundadır.

Hizbullahın özünəinam hissi

İran xalqının qarşısında olan bu düşmən sizin bu günə qədər çatdığınız özünəinam həddi ilə vuruşacaq. Xüsusən də Amerika bu gün özünün Orta Şərq siyasətlərində məğlubiyyətə uğramışdır. ABŞ-ın Orta Şərq siyasətləri əsasən, İslam Respublikasına yönəlmişdi; bir tərəfdən Əfqanıstan, bir tərəfdən İraq. Düşünürdülər ki, İslam Respublikası bir kəlbətinin ağzında, təzyiq altında qalıb əllərini yuxarı qaldıracaq. ABŞ-ın Orta Şərq siyasəti sionist rejimini gücləndirməyə əsaslanırdı, ən böyük işlərindən və qərarlarından biri bu idi ki, işğal olunmuş Fələstin torpaqlarına yaxın qonşu olan

Livanın daxilində hərəkətverici, mömin və təsirli qüvvə olan Hizbullahı və müqavimət gücünü ortadan götürsünlər. Ötən ildəki rüsveyçı məğlubiyyətləri ilə bu, əllərindən alındı, indiyə qədər də dayanmadan əl-ayaq çalırlar. Livanda bir iş görmək, ABŞ tərəfdarı olan bir hökumət və ordu qurmaq üçün çabalayırlar. İndi Livan problemi bundan ötrüdür. Amerikalılar öz xəyallarında bişirdikləri bu əti dişlərindən çıxarmaq istəyirlər. Onlar ordu komandanı olan əlaltılarından birini hakimiyyətə gətirmək və onun ardınca orada istədikləri kabineti qurmaq istəyirlər ki, Hizbullahı təzyiq altında saxlasınlar. Amma indiyə qədər bacarmayıblar. ABŞ kimi bir güc üçün bunlar uğursuzluqdur. O qədər iddia, o qədər güc, o qədər pul, o qədər qüdrətli diplomatiya, o qədər texniki və insani amillərlə belə, Hizbullahla mübarizə apara bilmədilər. Onlar Hizbullahı İranla əlaqəli, Hizbullahın qələbəsini İslam Respublikasının qələbəsi bilirlər. Burada da məğlubiyyətə uğradılar.

Düşmənin xalqın özünəinam ruhiyyəsi qarşısında məğlubiyyəti

Amerikalılar bir neçə ay öncəyə qədər təkid edirdilər ki, İran bütün nüvə fəaliyyətlərini kənara qoymalıdır. Yəni Liviyada olduğu kimi yerini süpürüb onlara təqdim etsinlər, tam daşındıqlarını bildirsinlər. Son zamanlar, bir neçə həftə bundan

öncə vəziyyət elə bir yerə çatmışdı ki, dedilər İran indiki həddə dayansın. Baxın, bunların arasında fərq çoxdur. Bir gün bunlar beş sentrifuqa da dözməyə hazır deyildilər. Avropa ilə müzakirə apararıq məmurlar demişdilər ki, iyirmi sentrifuq saxlasınlar, onlar demişdilər ki, olmaz. Demişdilər ən azı beşini, demişdilər olmaz. Əgər birini desəydilər, yenə də deyəcəkdilər olmaz. Bu gün üç min sentrifuq var, çoxu da işləməyə hazır vəziyyətdədir. Deyirlər həmin həddə dayanın. Bu da ABŞ-ın uğursuzluqlarından biridir.

Amerikalılar 11 sentyabr hadisəsindən sonra çalışdılar ki, səhnəni bu regionda ikiqütblü təsvir etsinlər: demokratiya və terrorizm arasında müharibə. Nə qədər təbliğat apardılar, nə qədər işlədilər, nə qədər hərbi hücum etdilər, ordu yeritdilər, xərc çəkdilər və nə bacarırdılarsa etdilər ki, desinlər biz demokratiya daşıyıcısıyıq, bölgə isə terror mənbəyidir, biz bölgəni xilas etməyə gəlmişik. Bu gün siz baxın, bunların fəaliyyətlərinin mərkəzi olan İraqın özündə adi camaatdan soruşun, deyəcəklər ki, terrorizmin səbəbkarı və amili amerikalıların özləridir. Heç kəs ABŞ-ın İraqa demokratiya gətirdiyini düşünmür. Qurulan bu hökumət, iş başına gələn bu kabinet, seçilən bu parlament ABŞ-ın istəyinin əksinə oldu. Bunu istəmirdilər, məcbur qaldılar; bunu hamı bilir. Deməli, bunlar müxtəlif sahələrdə uğursuz oldular.

Sayıqlıq və düşmənin yeni yollarına diqqət

İstismarçı bir güc bir xalqı mənəvi və psixoloji cəhətdən geriyə salmaqda və onun özünəinamını sındırmaqda bu qədər uğursuz olduğu zaman sakit oturarmı? Cavab budur ki, xeyr, sakit oturmaz, yeni yollar axtarar. O yeni yollar axtardığından biz də yeni üslublar fikrində olmalıyıq. Biz gərək düşmənin yeni yollarını hesablayaq, bilək ki, onun imkanları kəmiyyət imkanları deyil. Mən dəfələrlə demişəm: Düşməni kiçik və gücsüz saymaq olmaz. Düşmənin təbliğat imkanları İslam Respublikasının təbliğat imkanları ilə müqayisəedilməzdir. Mədəni-ideoloji, təbliğat və informasiya sahələrində düşmənin imkanları olduqca genişdir. Həmişə məşğuldurlar, çoxlu pul da xərcləyirlər. Dedilər ki, biz İranda quruluşun müxaliflərinə səksən milyon, yüz milyon dollar veririk. Bunlar məsələnin zahiridir. Bu iş üçün xərclədikləri olduqca çoxdur. Pul xərcləməkdədirlər. Mən, siz, bu məmləkətin gənci, tələbəsi, məmuru, müəllimi bilməlidir ki, düşmən hansı yolla gələcək. Bunu proqnoz etməlidir. Əgər proqnoz etdinizsə, o zaman cəmiyyətdə baş verən hadisələri tanıyacaqsınız. Əgər bir tufan gözlənildiyini bilirsinizsə, sizin həyatınızda sel, yaxud tufan öncəsi hadisələr baş verirsə, seldən, yaxud tufandan öncəki anları tanıyır, amilini bilirsiniz. Bilmədikdə bu amillər sizin üçün məchul qalır. Bəzən insan

bilmədən o amillərə kömək də edə bilər. Mövzunu bizim üçün ciddi edən də budur.

Özünəinamın əhəmiyyəti

Mən əvvəlcə özünəinamın əhəmiyyəti barədə bir neçə cümlə deyim. Bir ölkənin istedadlı şəxsiyyətlərinə lazım olan milli özünəinamın ən mühüm təsiri digərlərindən kömək və yardım ummanın qarşısını almasıdır. Özünə güvənməyən bir xalq həmişə gözləyir ki, onun üçün bir şey gətirib versinlər. Siz hazır xörək gözlədikdə daha xörək bişirmir və xörək bişirməyi də öyrənmirsiniz. Bu, əsas təhlükələrdən biridir. Çox da aydındır, çətin, mürəkkəb, fəlsəfi bir şey deyil, amma bu aydın məsələ bəzən diqqətimizdən kənar qalır.

Mən yaddan çıxarmıram, inqilabdan illər öncə bir dostumuzun evinə getmişdik. Ölkənin şimal rayonlarından idi, Məşhədə gəlmişdi. Biz onu görməyə getdik. Həmin şəhərdən Milli Şura Məclisində deputat olan bir nəfər də təsadüfən, Məşhəddə idi və o da bu şəxsi görməyə gəlmişdi. Biz o zaman sizin kimi gənc idik. Siz ürəyiniz istəyəni dediyiniz kimi, biz də məsələnin nəticələrini nəzərə almırdıq. Mən başladım rejimi tənqid etməyə və o zaman düşündüklərimi dedim. O, şah parlamentinin deputatı idi. Ona toxundu, ona görə başladı bizimlə mübahisə etməyə. Mənim ona dediyim sözlərdən biri bu idi ki, bu məmləkəti hərəkətsiz saxlamısınız;

hamısı idxal, idxal, hamısı digərlərinin məhsulları, bəs nə üçün özümüz işləmirik? Onun verdiyi cavab düşüncə tərzini bilməyiniz üçün maraqlıdır. Dedi ki, çox yaxşı, çox yaxşı, avropalılar nökr kimi işləsinlər, biz də onların məhsulundan istifadə edək. Görün bir zəhərli düşüncəni bəzən xalqın və aparıcı şəxslərin beyninə necə yeridirlər.

Özünəinam və istedadların aşkara çıxması

Özünəinam olmayanda insan digərlərinin kömək etməsini, əl tutmasını gözləyir. Bir tərəfdə oturmuş gücsüz, iflic adam kimi gözləyir ki, oradan bir nəfər keçsin və ona kömək etsin. Bunun əksi ehtiyacsızlıq halətidir. İnsan ona nəsə gətiriləcəyini gözləmədikdə öz ehtiyaclarını təmin etmək barədə fikirləşir, potensial istedadı aktuala çevrilir, uğur qazanır. Hər uğur da öz arxasınca bir salxım uğur gətirir. İşin təbiəti belədir.

Müqəddəs müdafiə özünəinam

Müqəddəs müdafiə dövrünün əvvəllərində, xüsusən də Mühafizəçilər korpusunun və Basic uşaqlarının “Kalaşnikov” və tüfəngdən başqa bir şeyləri olmayanda onlar bu fikrə düşdülər və bunun özü onların üzünə bəzi qapılar açdı. Mənim əziz gənclərə tövsiyəm budur ki, şəhid komandirlərin tərcümeyi-halını oxuyun. Onların sözlərinin bəzi hissələri duyğusal və mənəvidir. Onlar da öz

növbəsində faydalıdır, amma bəzi hissələri döyüş təcrübələridir. Mən dəfələrlə demişəm ki, biz müharibədə RPG-7 silahını qaçaq yolla, bir neçə qat bahasına digər ölkələrdən gətirirdik. Çoxlu çətinliklər çəkirdik. Bir neçə dəfə artıq pul verib bir qədər belə primitiv silahlar əldə edirdik. O təcrübə və özünəinam nəticəsində İran xalqı elə bir yerə çatdı ki, özünün istehsal etdiyi silahların bəzisi regionda birinci dərəcəli və misilsizdir, bəzilərinin də misli azdır. Bu, həmin ehtiyaca görə idi. Çünki bizə satmırdılar. Biz hiss etdik ki, özümüzdə arxalanmalıyıq. Bizim gənclərimiz özlərinə arxalandılar. Bu işə istedadları çoxdurdu. Bu özünəinam həm kəşfiyyatda var, həm elmdə, həm istehsalatda, həm də inkişaf modelində.

Yerli inkişaf modeli

Mən ötən il Məşhəd və Simnan səfərlərində bir-iki tələbə görüşlərində yerli inkişaf modeli haqda danışmışam. Yerli inkişaf modeli odur ki, biz ölkənin inkişafı üçün Avropa alimlərinin nəzəriyyələrinə müraciət etməyəək. Demirəm onların elmindən bəhrələnməyəək, amma bilək ki, onların nüsxəsi özləri üçündür. Onların elmini öyrənərik, amma xəstəliyimizin nüsxəsini özümüz yazmalıyıq ki, etimadlı olsun, ona arxalanaq və arxayın olaq. Özünəinam olmasa, deyəcəyik ki, məgər biz bacarıyıq?! Digərləri bu qədər təcrübə etmişlər, biz

indi onlardan yaxşısını tapmaq istəyirik?! Bu, özünə inamsızlıqdır. İndi də təəssüf ki, bizim bəzi ali təhsillilərimiz bunu deyirlər. Biz dedik ki, yerli inkişaf modeli hazırlayaq. Deyirlər ki, hansı yerli inkişaf modeli?! Məgər mümkündür?! Baxın, bu, keçmişdən qalmış tör-töküntülərdir, özünəinamın olmamasıdır. Əgər bir xalq inkişaf etmək istəyirsə, digərlərini gözləməməlidir.

Elm adamları vasitəsilə özünə inamsızlığın təlqini

Qərblilərin, avropalıların öz xeyirlərinə tamamlanan ən çirkin işlərindən biri bu idi ki, digər ölkələlərin istedadlılarını ələ aldılar, onlara öz fikirlərini təlqin etdilər, sonra öz ölkələrinə buraxıb, dedilər gedin.

Qərb ölkələri - yəni İngiltərə, Fransa və digər ölkələr pul xərcləyib həmin ölkələrdə öz siyasi təfəkkürlərini yaymaq əvəzinə, onların yetirmələri pulsuz və minnətsiz onların işlərini gördülər. Geriqalmış və inkişaf etməmiş ölkələrin bəələrindən biri bu idi. İndi də ardıcılları var və öz işlərini görməkdədirlər. Buna son qoymaq lazımdır. Özünəinamın əhəmiyyəti budur ki, biz milli özünəinam əldə etsək, bu istedadlar çağlayacaq. O zaman görəcəyik ki, bacarıyıq. Bizim üçün sübut olunacaq ki, bacarıyıq.

Özünəinamın əsas maneələri

Özünəinam prosesi və onun səmərəyə çatması yolunda üç əsas maneə mövcuddur. Biz bu maneələrə diqqət yetirməliyik. Bu üç maneə milli özünəinam prosesini, onun davamlı qələbələrlə sonuclanmasını və amallara çatmasını sarsıda bilər.

1. Məyusluq yaratmaq

Birincisi məyusluq yaratmaq, elmi fərqləri üzə vurmaqdır. Bu, bir həqiqətdir ki, bizim 200 ildir elmi işlə məşğul olan və elmi cəhətdən inkişaf etmiş dünya ilə fərqlərimiz var. Bu fərqləri üzə vurur və deyirlər ki, onları necə keçmək istəyirsiniz?! Məgər mümkündür?! Bizim tədqiqatçı və alim gəncimizi bu yolla məyus edirlər. Mən deyirəm ki, bəli, olar, nə üçün olmasın?! Biz digərlərinin elmindən istifadə edib ayağımızı bir addım yuxarıya qoyarıq. Necə ki, bu işi görmüşük. Biz digərlərinin elmindən istifadə edib bəzən dünyada olmayan şeylər düzəltmişik; misal üçün, bəzi tibbi və əczaçılıq məhsulları və sair. Bunlar Qərb elmindən istifadə etməklə əldə olunub, amma onlardan daha böyük işlər görülüb. Fərq bizi məyus etməməlidir. Biz elmi sürətimizi artır, bu fərqi günbəgün azalda bilərik. Güclü iradə ilə inkişaf edərkən. Xüsusən bu gün Qərb dünyası ciddi problemlər içərisindədir. Əlli il, yüz il öncə bu problemlər yox idi. Bu gün Qərbdə əxlaqi, cinsi problemlər, ümitsizliyin artımı keçmişə nisbətən çox

kəskin olmuşdur. Bu gün bu məsələlər orada problemdir. Əlbəttə, belə uzunmüddətli məsələlər özünü asanlıqla gösətərmir, lakin onların sözlərindən, mütəfəkkir adamlarının açıqlamalarından anlamaq olur ki, nigarandırlar. Gənc nəsillər tənəzzülə sarı gedir, cinayətlər çoxalır, ailələrin dağılması get-gedə artır. Cilov əllərindən çıxmışdır.

Bir xalq özünü müəyyən həddə bu bəlalardan qorumağa qərar vermişdir; qərarı, Allaha təvəkkülü, özünəinamı, müəyyən amalları da var. Onlar kimi o da bu yolu keçə bilər. Biz bir gün Qərbdən irəlidə idik, amma problem yarandı, onlar çalışdılar və önə keçdilər. İndi də biz önə keçə bilərik. Gənci iradə ilə hərəkət edən, məmur və müdirləri də iradə ilə proqram və layihə hazırlayan bir xalq üçün fərqləri azaltmaq əsla qeyri-mümkün deyil. Buna əsasən, düşmən üç maneə düşünə bilər: biri məyusluğa rəvac vermək, biri istedadları yayındırmaq, biri də radikal tədbirlər, yəni hərbi hücum və bu tip işlərdir.

Bu məsələ, yəni ümitsizliyi və məyusluğu yaymaq barədə təkidim budur ki, siz gənclər daha artıq düşünün, fikirləşin, əlamətlərini görün. İndinin özündə bu işi görürlər. Bəziləri də onlar üçün, onların dili, boğazı ilə və onların xeyrinə danışırlar.

Məyusluq yaymağın bir neçə nümunəsi

İndi bu bir neçə nümunəyə baxın. Biri nüvə enerjisidir. Ölkəmiz daxilində təbliğat apardılar ki, nüvə enerjisinin xərci gəlirindən çoxdur, nə üçün bu işi görürsünüz? Beynəlxalq media da bunu tam izləyirdi və indi də izləyir. Bu iş başlayandan, yəni beş-altı il öncədən indiyə qədər həmişə bunu deyib və təkrar ediblər. Hətta bəziləri məktub yazıb dedilər ki, biz fiziki, bunların sentrifüq aparatlarını işlətmə iddiaları həqiqətə uyğun deyil. Bu sözü o qədər əminliklə dedilər ki, biz məcbur olub bəzi nümayəndələr göndərdik. Dedik ki, gedib yoxlasınlar, yaxşı baxsınlar, bəlkə bunların dediyi kimidir. Bu, beş-altı il öncəyə aiddir. Araşdırıb dedilər ki, yox, iş çox yaxşı, düzgün, elmi və əsaslı şəkildə görülür. Əvvəl dedilər olmaz, bacarmırıq, sonra bacardığımızı gördükdə dedilər ki, bu, gəlirsiz bir xərkdir. Mən ötən il novruz bayramındakı ümumi çıxışda bu barədə geniş söhbət etdim, indi təkrarlamaq istəmirəm. Necə yəni faydası yoxdur?! Biz iyirmi ildən sonra atom stansiyalarından ən azı iyirmi min meqavat elektrik enerjisi əldə etməliyik. Ölkədə enerji istifadəsi və ehtiyacları olduğumuz elektrik istehsalının təxmini miqdarının ən azı iyirmi min meqavatı gərək atom stansiyaları ilə təmin olunsun. Əks təqdirdə, digərlərindən elektrik dilənməliyik. Əgər dilənə bilməsək, utansaq, yaxud bizə verməsələr, elektrikle işləyən hər bir şeyin xeyrindən keçməliyik: zavodun, istehsalatın, bir çox

inkişaf amillərinin. Yaxşı, iyirmi ildən sonra iyirmi min meqavatı əldə etmək üçün biz nə vaxt başlamalıyıq?! İndi gec olmasa da, şübhəsiz ki, tez deyil. Bəlkə də gecikmişik.

Görün necə qəribə əsaslandırmaadır: deyirlər ki, ehtiyacımız yoxdur; yaxud deyirlər ki, siz atom stansiyası tikə bilməzsiz. Üç-dörd faiz zənginləşdirilmiş uranla nə edəcəksiz?! Yenə "bacarmazsınız" mövzudur. Nə üçün bacarmırıq?! Köməksiz və müəllimsiz belə bir möhtəşəm zənginləşdirmə mərkəzləri yaradan xalq nə üçün stansiya tikə bilməz?! Bacarmalıyıq. Nə üçün bacarmayaq?! Bir gün deyirdilər ki, siz buxar stansiyası tikə bilməzsiz. Mənim yadımdadır, keçmiş rejimdə başlanıb yarımçıq qalmış bir stansiya vardı. Gəlib-gedirdilər ki, hansısa ölkədən beynəlxalq dəllallar gəlib onu tiksinslər. Bəziləri də deyirdilər ki, biz daxildə tikə bilərik. Biz bu işlərlə məşğul olan məsul şəxslərin bir neçəsini prezident aparatına çağırıdıq. Dövlət məmurlarından bir neçəsini, Baş naziri və digərlərini dəvət etdik ki, müzakirə edək. Onlar dedilər ki, Tehranın yaxınlığındakı bu stansiyanı axıra çatdırmamız mümkün deyil. Bu onların qənaəti idi. Dedilər ki, ümumiyyətlə, mümkün deyil, mütləq xaricdən gəlməlidirlər. Biz xaricdən kimisə gətirmədik, daxili mütəxəssis gedib onu təkmil etdi. İndi də illərdir

elektrik enerjisi istehsal edir və ölkə ondan yararlanır.

İnqilabın əvvəlində Quruculuq cihadı təşkilatı elevator (taxıl anbarı) tikmək istəyirdi. Bilirsiniz ki, tağut dövründə bizim elevatorları Sovet mütəxəssisləri tikirdilər. Tağut rejimi buğdanı ABŞ-dan alırdı, elevatorunu Sovet tikirdi. Elevatorun zahiri sadədir, amma nisbətən mürəkkəb texnologiyası var. Quruculuq cihadı dedi ki, elevator tikmək istəyirik. Ətrafdan səslər ucaldı ki, bacarmazsınız, əbəs yerə özünüzü yormayın, ölkənin sərmayəsini hədəf verməyin. Onlar Xuzistanda kiçik bir elevator nümunəsi tikdilər. Mən o zaman gedib ona baxdım. Bu gün sizin İslam ölkəniz dünyada elevator tikən birinci və qabaqcıl ölkələrdəndir.

Tehranın yaxınlığındakı bəndlərin biri su buraxırdı, onu düzəltmək lazım idi. Dedilər ki, bu bəndi tikən kompaniyanın özü gəlməlidir. Gedib gətirdilər. Bu da mənim prezidentliyimin əvvəllərinə aiddir. Deyirdilər məgər biz bənd tikə bilərik?! Keçmişin təlqinləri idi. Bizim gənclərimiz iradə göstərdilər, getdilər bənd tikməyə. Bu gün İslam Respublikası Allahın lütfü ilə bölgənin ən yaxşı bənd tikən ölkəsidir. Regionumuzda İslam Respublikası kimi heç bir ölkə istər betondan, istər torpaqdan böyük bəndlər tikməkdə peşəkar deyil. Bizim tikdiyimiz bəndlər tağut dövründə xarici şirkətlər vasitəsi ilə tikilən oxşar bəndlərdən daha yaxşı, daha

böyük və əlbəttə, ki, çox az xərclidir. Öz işimizdir, nə üçün bacarmırıq?! Xeyr! Atom stansiyası da tikə bilərik və tikməliyik. Bu gün başlasaq, bir neçə ildən sonra nəticə hasil olacaq. Bir neçə ildən sonra başlasaq, sonrakı bir neçə ildə nəticəsi görünəcək. Əgər başlamasaq, geri qalacağıq. Əgər zənginləşdirməni bu gün başlamasaydıq, on ildən, iyirmi ildən sonra nəhayət, başlamalıydıq. Dedilər ki, ruslar sizə zənginləşdirilmiş uran verirlər, özünüz nə etmək istəyirsiniz? Bu yaxınlarda ABŞ-ın “möhtərəm” cahil prezidentinin buyurduğu sözlərdəndir bu: ruslar verirlər, İran nə iş görmək istəyir? Burada da nə onun kimi “möhtərəm”, nə də onun qədər cahil olan bəzi şəxslər həmin sözü təkrar etdilər ki, ruslar satırlar, gördünüz ki, birinci yük gəldi, ikinci yük gəldi, siz daha nə etmək istəyirsiniz, nə üçün özünüz zənginləşdirmə aparırsınız? Sanki yerinin altı neft ehtiyatları ilə dolu olan bir ölkəyə deyirlər ki, nə üçün quyu qazırsan, get nefti xaricdən al. Yəni neft ehtiyatlarına malik olan bir ölkə nefti idxal etsin. Nə qədər gülüncdür! Əgər bir gün bu yanacağı vermək istəməsələr, yaxud desələr ki, bu qiymətə, yaxud bu şərtlə satırıq, İran xalqı da qəbul etməyə məcbur olacaq.

Nüvə enerjisi - möhkəm dayaq

Fikir versəniz, görərsiniz ki, bunlar düşmənin məyusluq yaratmaq planıdır. İndi bu qədər

əhəmiyyətli olan atom enerjisi işi başlayıb. Xalq onun üçün bu qədər sevinir. Bu isə deyir ki, siz nə üçün əhəmiyyətsiz atom enerjisindən ötrü məmləkəti problemlərə salırsınız? Baxın, bu, sözügedən ümitsizlik yaratmaqdır. Bundan ehtiyatlı olmanız lazımdır. Bu, milli özünəinamə zərbə vuran amildir. Təəssüf ki, bir neçə il qabaq bu iş baş verdi. Yəni İran xalqının özünəinamının möhkəm dayağına çevrilməli olan atom enerjisi məsələsini bizdən özünəinam hissini almağa vasitə etmək istədilər.

Daim təzyiq göstərdilər ki, bunu dayandırmalısınız, tətill etməlisiniz. Çatdılar İsfahanın UCF zavoduna, dedilər bunu da tətill edin. Mən o zaman məsul şəxslərə dedim ki, əgər bununla razılaşsanız, sabah deyəcəklər ki, ölkədə mövcud olan uran mədənlərinin hamısını toplayıb bizə verin və biz sizin atom bombası düzəltməyəcəyinizə əmin olaq.

Əlbəttə, bu geriçəkilmə prosesinin bizim üçün bir faydası vardı. Faydası bu idi ki, həm özümüz avropalı və qərblilərin vəd və sözlərini sınađıq, həm dünyanın ictimai rəyi sınađı, təcrübə etdi. Bu gün kim bizdən müvəqqəti dayandırmamızı istəyirsə, deyirik ki, bir dəfə dayandırdıq. İki il! İki il müvəqqəti saxladıq, faydası nə oldu?! Əvvəl dedilər ki, könüllü surətdə müvəqqəti saxlayın. Biz də bu xəyalla saxladıq. Sonra nə zaman fəaliyyətə başlamaqdan söz düşdü, dünya səviyyəsində,

mətbuatda, informasiya vasitələrində və siyasi məclislərdə həyasızlıqla şivən qopardılar ki, ay amandır, İran nüvə fəaliyyətinə başlamaq istəyir! Fəaliyyətin dondurulması elə müqəddəs bir iş oldu ki, İranın ümumiyyətlə, ona yaxınlaşmağa haqqı yox idi. Biz bunu sınaqdan keçirmişik, yeni təcrübə deyil. Axırda da dedilər ki, müvəqqəti dondurma kifayət etmir. Ümumiyyətlə, atom süfrəsini tamamilə yığışdırmalısınız. “Altı ay fəaliyyəti dondurun” deyən avropalılar ondan sonra dedilər ki, tam yığışdırmalısınız. Bu geriçəkilmə prosesinin bizim üçün bu faydası oldu. Həm bizim özümüz üçün təcrübə oldu, həm də dünya üçün. Lakin hər halda, geriçəkilmə idi.

Mən o zaman da məsul şəxslərlə keçirilən və televiziyadan yayımlanan iclasda dedim ki, əgər bu davamlı tələb prosesini davam etdirmək istəsələr, mən özüm işə qoşulacağam; həmin işi də gördüm. Mən dedim ki, bu geriçəkilmə irəliləməyə çevrilməlidir. Birinci addımı da geri çəkilən hökumətin özü atmalıdır. Elə də oldu. Qabaqki hökumətin dövründə irəliyə doğru birinci addım atıldı, qərara alındı ki, İsfahanın UCF zavodu açılsın, açıldı da. Ardınca da Allahın lütfü ilə bu günə qədərki inkişafılar başladı.

Milli özünəinam sərvətini etimadsızlığa çevirmək istəyirlər ki, məbada düşmən hücum etsin, zərbə vursun. Şübhə yaratmaqla öz işlərini

aparmağa çalışırlar. Misal üçün, bizim əsas siyasətlərimizdən biri ABŞ-la əlaqəni kəsməkdir. Heç zaman deməmişik ki, əbədi olaraq əlaqəni kəsəcəyik. Xeyr, hər hansı bir ölkə ilə, dövlətlə əlaqələri əbədi kəsməyə heç bir səbəb yoxdur. Məsələ bundan ibarətdir ki, bu durumda bu dövlətlə əlaqə bizə ziyandır. İnsan hər hansı bir ölkə ilə münasibəti bir mənfəətdən ötrü qurur. Bizim üçün mənfəəti yoxdursa, münasibətə maraq göstərmirik. Üstəlik, zərəri də varsa, heç maraq göstərməyəcəyik.

ABŞ-la əlaqəni kəsməyin faydası

ABŞ-la siyasi əlaqə bizə ziyandır. Əvvəla, ABŞ-ın təhlükəsini azaltmır. ABŞ İraqa hücum etdi, halbuki bir-biri ilə siyasi əlaqələri vardı, bunun orada, onun burada səfiri vardı. Əlaqə heç bir qüvvənin dəlisov və istismarçı təhlükəsini dəf etmir. İkincisi budur ki, əlaqə amerikalılara muzdur təbəqələr arasında iş aparmağa imkan yaradır. Bu gün yox, həmişə belə olmuşdur. İngilislər də belə idilər. İngilislərin səfirlikləri də uzun illər xalqın əcləfləri, özlərini düşmənə satmaq istəyən şəxslərlə əlaqə mərkəzi idi. Səfirliklərin işlərindən biri budur.

Təxminən 17-18 il bundan əvvəl Çində bir hadisə baş verdi və böyük qalmaqal yaratdı. Bu hadisədə ABŞ səfirliyi gərginlik və iğtişaşların idarəetmə mərkəzi idi. Bunların İranda belə boşluqları var. Bazaya ehtiyacları var, bazaları

yoxdur. Onların azad get-gələ, casus və kəşfiyyatçı məmurlarının sərbəst və qorxusuz get-gəlinə, əclaf və muzdur ünsürlərlə qanunsuz əlaqələrinə ehtiyacları var. İndi belə bir şey yoxlarıdır. Əlaqə bunu təmin edəcək. İndi cənablar oturub başlayırlar boş-boş danışmağa və dəlil göstərməyə ki, ABŞ-la əlaqənin olmaması bizim üçün zərərliyədir. Xeyr, cənab, ABŞ-la əlaqənin olmaması faydalıdır. ABŞ-la əlaqənin faydalı olacağı gün mən özüm bu əlaqənin yaradılmasını deyən ilk şəxs olacağam.

Deyirlər nə üçün ABŞ-ın düşmənliliyini cəlb edirsiniz? Misal üçün, burada prezident sərt bir ifadə işlədir, birdən-birə, “ağıllı” cənablar deyirlər bu ifadə sərt idi, amerikalıların düşmənliliyini cəlb edir. Yox, cənab, amerikalıların düşmənliliyi bu söz və ifadələrə tabe deyil. Düşməncilik prinsipial düşməncilikdir. Bu düşməncilik müxtəlif zamanlarda olmuşdur. İnkilabın əvvəlindən indiyədək olub, ən azı son on səkkiz ildə, yəni səkkizillik məcburi müharibədən bu günə qədər həmişə bu təhlükə olmuşdur. Yəni İran xalqı həmişə hərbi hücumla təhdid olunub. Bu günə aid deyil. Düşmənin təhlükəsini zəiflədə biləcək amil sizin güc göstərməyinizdir, zəiflik göstərməyiniz yox. Sizin zəiflik göstərməyiniz düşməni cəsarətləndirir. Düşmənin özbaşınalığının və hegemonluğunun qarşısını ala biləcək amil budur ki, o sizin güclü

olduğunuzu hiss etsin. Əgər zəif olduğunuzu duysa, istədiyi işi maneəsiz şəkildə görəcək.

2. Məntiqsiz maneə yaratmaq

Ümidsizlik yaratmağa dair bir nümunəni deməyi lazım bilirəm. Yəni insaf da bunu deməyi tələb edir. Bu, qeyri-məntiqi maneə yaratmaqdır. Siz bu gün baxın, təəssüf ki, ölkə idarəsinin əksər qərarlarına dair bir qrup müxalif tərəfindən məntiqsiz maneələr törədilir.

Bəlkə də bu işləri görən şəxslər bunun necə pis təsiri olduğunu bilmirlər. Bu, sözügedən ümidsizlik yaratmaqdır; yəni özünəinamın qarşı tərəfi. Bu sahələrdə çalışan, fəaliyyət göstərən insanların çoxu təəssüf ki, işlərinin təsirini anlamırlar və diqqət yetirmirlər. Onlar bədxah insanlar deyillər. Düzdür, bəziləri bədxahdırlar, amma əksəri belə deyil, bilmir, öz işlərini düzgün dəyərləndirmirlər. Hökumət iqtisadi bir qərar qəbul edir, etiraz etiraz dalınca gəlir, özü də təhqiramiz tonda; siyasi bir qərar qəbul edir, belə olur; beynəlxalq qərar qəbul edir, belə olur; filan səfərə gedir, belə olur; filan səfərə getmir, belə olur. Biz əgər bu avtobusa minib sürücüyə inanmışıqsa, daha hər dolanbacda demək lazım deyil ki, cənab, ehtiyatlı ol, əlim filan oldu, ürəyim titrədi. O, sürücülüynü edir və gedir. Bu elə bir haldadır ki, insafla desək, bu hökumət işgüzar və bəzi xüsusiyyətlərində nümunəvi hökumətdir. Bütün

şəhərlərə getməsi mənim üçün çox əhəmiyyətlidir, çox gözəldir. Prezident, nazir, ölkənin yüksək icraçı məmurları müxtəlif şəhərlərə gedirlər. Şəhərlərə getməyin çox təsiri var. Bəziləri deyirlər ki, biz məlumatları oxuyuruq. Xeyr, məlumatı oxumaq əyani görmək kimi deyil. Bəlkə də ən çox məlumat mənə gəlir. İnsan bir şəhərə, bir vilayətə gedib xalqla oturanda, gənclərlə oturanda görür ki, verilmiş məlumatların həqiqətlə fərqi var. Hökumət bu gün bir iş görür, ölkənin hər bir yerinə səfər edir. Bunun bir tərəfini götürüb çevirirlər mənfi cəhətə və başlayırlar səhv tutmağa. Nə üçün bu səfərdə yüz qərar qəbul etdiniz? Halbuki əllisindən artığı əməl olunması deyil. Çox gözəl, indi əllisinə əməl olunsun. Bu, heçdən yaxşı deyil?! Bu, ümitsizlik yaratmaq, əbəs yerə maneə törətməkdir. Nə üçün filan yerə getdiniz, filan yerə getmədiniz? Qeyd etdiyim kimi, bu işi görənlərin əksəriyyəti işin nəticəsinə diqqət yetirmirlər. Hər halda, hər bir hökumətin mənfi cəhəti var. Bu hökumət də nöqsansız deyil. Digər hökumətlər kimi onun da mənfi cəhəti və səhvi var. Mən səhv tutmaq istəyirəmsə, məgər özümdə səhv yoxdur?! Bizim səhvlərimiz nə qədər istəsən var, bir-iki də deyil. İnsanın səhv etməsi mümkündür. Gərək çalışıb səhv etməsin, yaxud səhvi az etsin. Qarşı tərəfin səhvinə görənlər də gərək ürək yandırsınlar və səhvi onun qulağına desinlər, hay-küy salmaq, xalqı soyutmaq, xalqın özünəinamını qırmaq, onları

gələcəyə ümitsiz etmək əsla rəva deyil. Bu mənim hamıya müraciətimdir; həm mətbuata, informasiya vasitələrinə, həm məmurlara, həm xalqla danışmaq üçün müxtəlif tribunaları olan şəxslərə. Bu, ölkənin mənafeyi mövzudur. Ölkənin mənafeyini nəzərə almaq lazımdır.

3. Mətbuat qalmaqalı

Üçüncü yolu da qərblilər bu illərdə ciddi surətdə getdilər. Bu, hay-küy salmaq və ajiotaj yaratmaqdır: mətbuat şantajı. Adam elə bilir ki, hay-küy salmaq xüsusi təşkilatların xüsusi çevrələrin içindəki işidir, amma yox, beynəlxalq miqyasda çox yayılmış işlərdən biri media hay-küyüdür. Bu gün media imkanları da çoxdur.

ABŞ-ın insan haqları

Bu hay-küylərin biri insan hüquqlarına dairdir. Bu sözləri elə adamlar danışır ki, onların Quantanamosu hər bir şərəfli insanın alnından xəcalət təri axıdır. Prezidentləri tərəfindən verilən imzalı işgəncə sərəncamı insanı həqiqət qarşısında xəcalətə salır. Quantanamonun sənədlərini, istintaq sənədlərini yüksək rütbəli məmurlarının göstərişi ilə od vurub yandırır. Onlar insan hüquqlarına qarşı bu qədər etinasızdırlar, xalqları bu həddə təhqir edirlər. Siz bu gün gedib İraq xalqı ilə söhbət etsəniz, deyəcəkləri birinci söz budur ki, bizə hörmətsizlik

edirlər, bizi təhqir edirlər. Birinci söz işsizlik və aclıq deyil. Ərəb gəncin bir qüruru var. Gəlib xanımının qarşısında qollarına qandal vururlar, üzüqoylu uzadırlar, çəkməni kürəyinə qoyub vururlar, təhqir edirlər. Bunlar insan hüquqlarına qarşı belədirlər. İraqın Əbu Qüreyb həbsxanasının içində müttəhimlərin başına elə oyunlar açırlar ki, insan yadına salmağa xəcalət çəkir. Bəzən mənim yadıma düşür, xəcalət çəkirəm. İndi bunlar insan hüquqlarından dəm vururlar. O cümlədən, İslam Respublikasını və onlara qarşı çıxan hər bir dövləti dünya səviyyəsində ittiham edirlər ki, siz insan hüquqlarını pozdunuz. Təəssüf ki, daxildə də bunu təkrar edir, eyni sözü danışirlar.

ABŞ demokratiyası

Demokratiya məsələsində çevriliş hökumətlərini, - mən adlarını çəkmək istəmirəm, amma indi də belə hökumətlər mövcuddur, özünüz bilirsiniz - sülalə diktaturasını ciddi müdafiə edirlər. Onlar demokratiya şüarı ilə ordu yeritdikləri yerlərdə demokratiya yaratmaq istəmədilər. Əvvəl İraqda hərbi hakim qoydular, sonra gördülər işlər getmir, siyasi hakim təyin etdilər və seçkilərə qarşı çıxdılar. Amma bununla yanaşı seçki baş tutdu. İndi də İraqın parlamentini və xalqın seçdiyi hökuməti təhdid edirlər. Sonra deyirlər ki, sizdə demokratiya yoxdur. Təəssüf ki, daxildə də bəziləri həmin sözü

təkrarlayırlar. Mən doğrudan da təəccüb edirəm. Bu, ümitsizlik və ajiotaj yaratmaq, xalqın özünəinamına qarşı çıxmaqdır.

Demokratiyanın bariz nümunəsi

Biz hər il bir seçki keçiririk. Məgər belə deyil?! Məgər xalq seçkilərdə iştirak etmir?! Məgər dünyanın demokratiya iddiasında olan digər yerlərində bundan artıq bir iş görülür?! Xalq belə izdihamla və həvəslə müxtəlif seçkilərdə iştirak edir. Müxtəlif cinahlar arasında bu qədər rəqabət mövcuddur. Bunu deyən düşməndir, amma daxildə nə üçün bəziləri gizlicə, yaxud açıq şəkildə deyirlər ki, demokratiya və xalq hakimiyyəti yoxdur. Yaxud açıq şəkildə demirlər, amma elə deyirlər ki, mənası “yoxdur” alınır. Deyirlər ki, biz ölkədə demokratiya yaratmağa çalışmalıyıq. Halbuki bu, artıq mövcuddur. Olan bir şeyi yaratmaq istəyirsiniz?! Bunlar bizim xalqımızın ehtiyacları olduğu özünəinamın əksinədir.

Qərbdə qadın hüquqları

Mən dəfələrlə əziz bacılara, öz övladlarıma, qızlarıma, tələbə gənclərə, tələbə qızlara demişəm, indi də ciddi şəkildə deyirəm ki, qadın məsələsində cavab verməli olan Qərbdir, nə İslamdır, nə İslam Respublikası. İki cinsin sərhədlərini tam aradan qaldıran, cinsi azadlığı əməldə, dildə, təbliğatda,

hətta fəlsəfədə yayanlar cavab verməlidirlər. Nəticə bu oldu ki, kişinin qadına qarşı təbii təcavüzkarlıq xislətinə və fiziki üstünlüyünə görə qadın məzlum oldu, qadına qarşı hüquq pozuntuları baş verdi. Qadını öz məhsullarını satmaq üçün vasitəyə çevirdilər. Siz Qərb jurnallarına baxın, bir məhsul satmaq üçün bir qadının çılpacaq bədənini göstəririlər. Bir qadına bundan böyük təhqir mümkündürmü?! Onlar cavab verməlidirlər.

Hicab - qadına hörmət

Hicab qadına hörmətdir. Qədimdə çoxlu ölkələrdə, - mən “çoxlu” deyirəm, çünki hamısından xəbərim yoxdur – hətta iki yüz il öncəyə qədər Avropada aristokrat xanımları üzlərini belə örtürdülər. Hicab hörmətdir. Qədim İranda əyan və əşraf xanımlarının hamısı hicablı idilər. Aşağı təbəqələrin qadınları isə xeyr, hicabsız da gəzirdilər, maneə yox idi. İslam gəlib bu ayrışikliyi kənara qoydu, dedi ki, qadın hicablı olmalıdır. Yəni bu hörmət bütün qadınlara məxsusdur. İslamın baxışı budur. İndi onlar olublar diliuzun, biz olmuşuq borclu. Onlar borcludurlar, gərək onlar desinlər ki, nə üçün qadını bir əşya kimi ehtiras aləti etmişlər. Dünən mənə bir rəqəm göstərdilər. Bir həftə bundan qabağın statistikasıdır. Dünya qadınlarının üçdə biri kişilər tərəfindən döyülür. Bu, dəhşətdir, fəlakətdir. Və bu daha çox sənaye ölkələrində, Qərb

ölkələrindədir, sözügedən cinsi kobudluqdan, kişinin qadına qarşı kobud cinsi tələblərindən irəli gəlir. Və siz onların qadın barədə ajiotajlarına baxın. İndi mübahisə edirlər ki, siz hicabı icbari etmişiniz. Özləri hicabsızlığı icbari edirlər, tələbə qızı başörtüyünə görə universitetə buraxmırlar, sonra bizə deyirlər ki, nə üçün hicabı icbari edirsiniz. Bu, qadına hörmət istiqamətindədir, o isə qadına hörmətsizlik istiqamətində. Belə nümunələr çoxdur, bunlar Qərbin rüsvayçılıqlarıdır.

Özünəinamı sarsıtmaq

Mən nigaranam ki, bu ajiotajlar onların istədiyi təsiri buraxsın. Özünəinam haqqında danışmağımın səbəblərindən biri budur. Bu səs-küylər birinci bizim, üç-dörd istedadlı şəxsiyyətimizə təsir edir, Qərbin hərzə danışığı qarşısında İran xalqı tərəfindən xəcalət hissi keçirirlər və onlar da özünəinama zərbə vurmaq üçün hücum etməyə başlayırlar. Diqqət yetirin ki, bu səs-küylər bir xalqın özünəinamını sarsıtmaq üçün üç üslubdan biridir.

Radikal tədbir ehtimalı

Bir məsələ də radikal tədbir məsələsidir. Əlbəttə, bu gün bunun ehtimalı keçmişdəkindən azdır. Burada da mən deyim ki, bəzi insafsızlıqlar baş verir. Güya istismarçı, hegemon ABŞ dövlətinin

sərt təhdidini özümüzə cəlb edən biz olmuşuq. Xeyr, qeyd etdim. Məcburi müharibədən bu günə qədər elə vaxt olmayıb ki, ABŞ-ın bizə hərbi hücum ehtimalı olmasın. Bu gün keçmişdəkindən azdır. Qabaqkı hökumət qurulanda sözlərindən biri bu idi ki, bizdən qabaq ABŞ raketləri İrana tuşlanmışdı. Biz gəldik və təhlükə dəf oldu. Bu, qabaqca da olmuşdur. Keçmiş hökumətin zamanında özü şərtəssümü olan bir şəxs İran xalqını şərin mərkəzi kimi təqdim etdi. Vücudu başdan-ayağa şərt və çirkinlik olan bədxah Buş İranı şərin mərkəzi olan üç ölkədən biri kimi göstərdi. Bu o zaman idi ki, bir qədər amerikalıları nəzərə alırıq, daxildə bəziləri arabilir onların xoşuna gələn sözlər də deyirdilər. Əlbəttə, bunu bilin ki, quruluşun yüksək rütbəli məmurları, bizim prezidentimiz, yaxud quruluşun birinci dərəcəli məmurları həmişə ixtisaslı, quruluşun təməllərinə və əsaslarına hörmət edən şəxslər olmuşlar. Bu söz onlara aid deyil, ətrafda bəzi işlər görənlərə aiddir. Əsas fiqurlar belə olmamışlar.

Yaxşı, xülasə edim: Milli özünəinam bizim xalqımızın hər zaman zəruri ehtiyaclarından biridir, xüsusən də bu dövrdə. Bunun səbəbi əsasən odur ki, düşmən müxtəlif sahələrdə İran xalqına məğlub olmuşdur. İndi yeni üslublar, yeni yollar, yeni hiylə və məkrilər düşünür. Siz də Allahın bəndəsiniz; düşmənin məkri, hiyləsi qarşısında xüsusi sayıqlığınız olsun.

Özünəinam mövzusu üzərində düşünməyin zəruriliyi

Özünəinamı zəifləndirən amillərdən çəkinmək lazımdır. Onların bəzisini mən dedim. Özünüz fikirləşin, araşdırın, tələbə jurnallarında, müəllim sinifdə, tələbə təşkilatları tələbələr arasında, tələbələr öz çevrələrində özünəinamı gücləndirən amilləri qabartsınlar.

Təsirli tələbə

Qardaşların biri dedi ki, tələbələrin təsir imkanları çox olsa da, bütün işlərdə onlarla məsləhətləşmirlər. Axı bu qədər tələbə ilə necə məsləhətləşmək olar? İndi təkcə Yəzddə 50-60 min tələbə var. Məsləhətləşmənin də öz yolu var. İşlər məsləhətsiz görülmür. Mən demək istəyirəm ki, tələbənin təsir göstərməsi məmurlara məsləhət verməkdən daha çox ətraflarına istiqamət verməklə olmalıdır. Siz ailələriniz, valideynləriniz, qardaş və bacılarınız, çevrələriniz, qohumlarınız, dostlarınız, idman yoldaşlarınız üzərində təsir buraxa bilərsiniz. Dillə, rəftarla, əxlaqla təsir tələbə üçün ən yaxşı uğur və qələbədir. Əlbəttə, bəzi çevrələr bundan da çoxdur, xüsusən siz gəncsiniz. Bu gəncliyin qədrini bilin. Gəncliyin hövsələ və həvəsinin qədrini bilin.

İlahi! Bu əziz gənclərimizi, pak, nurlu, aydın və istedadlı qəlbləri, Sənə yaxınlaşmaq istedadına

malik olan bu qəlbləri daha nurlu et, Özünə daha artıq yaxınlaşdır, aqibətlərini xeyirli et!

İlahi! Ölkənin bu gənclərin əli ilə qurulacaq gələcəyini onun bu günündən və keçmişindən dəfələrlə yaxşı və gözəl et!

İlahi! Bu yolun böyük müəllimlərini və onların başında böyük imamımızı və əziz şəhidlərimizi övliyalarıyla birgə et!

İlahi! Bu şəhərin, bu vilayətin dəyərli şəhidlərini, böyük şəhid mərhum Ayətullah Səduqini və vilayətin digər əziz şəhidlərini övliyalarıyla birgə et!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

Yeni təfəkkür və elmi n mun l r³⁵

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

S hb tim  bařlamazdan öncə iki qısa məqamı xatırladım: Biri budur ki, bu möhtərəm dostumuz - adını sonra deyər ki, daha artıq tanıř olarıq - bulud məsələsi barədə danıřdı. Təsadüfən, bu iki- c gündə bu məsələ məni çox d ř nd r r. Bu bölgənin bulud baxımından heç bir  atıřmazlıęı yoxdur, lakin buludların yaęmurluluęu v  yaęıntı baxımından məhrum b lg l rd ndir. H miř  susuzdur. Bu torpaq susuzdur. Mən fikirl řir m ki, bunu necə xilas etmək olar.  st rdik tövsiyə edək ki, bir elmi mərkəz bu iřl rl  m řęul olsun, bəlkə nəticə əldə edildi. Əlbəttə, bu sahədə qabaqca bəzi iřl r görülüb. Heyfdir ki, belə istedadlı, hazırlıqlı v  iř  həvəskar insan resursu məhrum olsun. Buna görə mən sizə t ř kk r etməklə yanařı, xahiř edirəm dediyinizi, yaxud geniř demək istədiyinizi kaęız üzərində yazıb ařaęısını da imzalayıb mənə g nd r siniz ki, lazımı iřl ri g r k.

Allah  c n və xalqın xeyrinə iř

Sizə gəlincə isə, ř bh siz, elmi istedad, alim, řair olmaq bir imtiyazdır. Lakin bu imtiyaz o zaman

min qat dəyərli olar ki, Allahın nəzərində olsun və Allah qəbul etsin. Qəbul olunmasının yolu da çətin deyil. Elə bir iş seçin ki, öz fikrinizcə, ölkənizin və onun gələcəyinin xeyrinədir. O işdə öz dəyərli istedadınızı işə salın. Çalışın niyyətiniz xalqla xeyir yetirmək olsun. Bu olur Allah üçün iş. Allah üçün iş təkcə bu deyil ki, insan dili ilə desin və dilinə gətirsin ki, İlahi, mən bu işi yalnız Sənin razılığın üçün görürəm. Bəzən insan bunu dilində deyir, halbuki ürəyi belə deyil. İş Allahın razılığı üçün olsun. Allah-Taala buyurub ki, sizin ən xeyirliniz xalqa ən faydalı olanınızdır. Baxın, İslamın dəyər sistemi budur: xalqın xeyrinə bir iş görəndə Allaha yaxınlaşırınsınız.

Bəli, mömin insan və Allahı tanıyan ürək bunu Allahın istədiyini bilə-bilə yerinə yetirəndə təbii ki, Allah üçün yerinə yetirir. Deməli, məqsəd hasil olacaq. Bu, mühüm məsələdir.

Heysiyyət və müstəqilliyin qorunması

İkinci məqam budur ki, sənəti, kimliyi, müstəqilliyi və başucalığını qorumaq lazımdır. Mümkündür bunu sizdən heç kim tələb etməsin. Siz dəyərli işi görməyə iradə göstərin.

Yeni düşüncə, yeni cücərmə

İstedadlı bir insanın canında yeni bir düşüncənin meydana çıxması, yeni bir nəticənin yaranması təbii bir cücərmədir. Qoyun bu cücərmə

baş versin, inadkarlıq etməyə. Deməyə ki, məmurlar bizim işimizi yaxşı qarşılamadılar, onda biz də... Xeyr, sizin işinizin dəyəri o qədər yüksəkdir ki, onun davam edib-etməməsi məmurların köməyindən asılı deyil. Bəllidir ki, məmurların köməyi bəzən həyati olur, bu öz yerində.

“Düşmənin gözü kor olsun!”

Bu gün ölkəmiz inkişaf halındadır; istər istəsinlər, istər istəməsinlər. Onlar bizə, İran xalqına qarşı səmimi deyillər. Bu ölkə inkişaf halındadır; istər bəhanə tapmaq və şübhə yaymaq istəyən şəxslər qəbul etsinlər, istər inkar etsinlər. Bu, baş verməkdədir. Bəzi vasvası, eyib tutan, yaxıngörən adamların qəbul etməməsi bu inkişafı yoxa çıxarmır. Onlar qəbul etməsələr də, inkişaf var, biz bunu gözlərimizlə görürük. Görürük ki, hərəkət var. İnsan bir maşınla gedəndə bəzən böyük bir düzənlikdə sürəti anlamır. Lakin yol üstündəki nişanları görür: bir yerdə yazılıb 70 kilometr, bir neçə dəqiqə ötür, görürsən yazılıb 60 kilometr, məqsədə doğru gedirsən, görürsən yazılıb 10 kilometr... Deməli, irəliləmişik; insan hiss etməsə də, başı danışmağa qarışsa da. Biri hey deyir ki, nə üçün irəliləmirik, hərəkət etmirik? Buyur, bu da yol nişanı: Onda 70 kilometr qalırdı, indi isə 10 kilometr. Bu göstərir ki, biz hərəkət etməkdəyik. Bəziləri sevinirlər - nuş

olsun! Bəziləri də narahat olurlar - gözləri kor olsun!
İran xalqı inkişaf etməkdədir.

Hərtərəfli və davamlı inkişaf

Siz elmi istedadlar bu inkişafda gərək istedadınıza uyğun rol ifa edəsiniz. Bu, bütün sahələrə aiddir. Mən elə quru adamlardan deyiləm ki, deyim biz şeiri, incəsənəti neyləyirik, hələlik elmi işlər görək. Belə adamlardan deyiləm. Baxmayaraq ki, elm mənim fikrimcə, ölkənin inkişafında birinci dərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Dəfələrlə də bunu tələbə gənclərə, müəllimlərə və digərlərinə demişəm. Eyni zamanda düşünürəm ki, hər şey birgə irəliləməlidir: elm, din, incəsənət, sənaye, müxtəlif quruculuqlar, əkinçilik, xidmətlər, xarici əlaqələr. Bunların hamısı bir məcmudur və gərək birgə inkişaf etsinlər.

Sizi bundan artıq yormayım. Çıxış edən dostlara təşəkkür edirəm. Çıxış etməyən dostların da sözləri var idisə, üzr istəyirəm. Hamınıza, xüsusən də zəhmət çəkib digər şəhərlərdən təşrif buyuranlara minnətdarlığımı bildirirəm. Ümidvarıq hamınız müvəffəq olasınız.

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

¹ Kerman vilayətinin universitetlərinin müəllim və tələbələr ilə görüşdə çıxışı: 9 may 2005.

-
- ² Nisa/69.
- ³ Bəqərə/40, 47, 122.
- ⁴ Səbə/17.
- ⁵ "Vəsail əş-şiə" c. 27, səh: 27.
- ⁶ Bəsic üzvü olan tələbələrlə görüşdə çıxışı: 26 may 2005.
- ⁷ Ölkənin gənc elmi elitası və tələbələrlə görüşdə çıxışı: 25 sentyabr 2005.
- ⁸ Nümunəvi tələbələr və tələbə birliklərinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışı: 16 oktyabr 2005.
- ⁹ İmam Sadiq (ə) Universitetinin müəllim və tələbələri ilə görüşdə çıxışı: 19 yanvar 2006.
- ¹⁰ "Misbah əş-şəriə", səh. 16.
- ¹¹ Universitet rektorları, ali təhsil müəssisələrinin və tədqiqat mərkəzlərinin başçıları ilə görüşdə çıxışı: 14 avqust 2006.
- ¹² Universitet müəllimləri və Elmi Şura üzvləri ilə görüşdə çıxışı: 5 oktyabr 2006.
- ¹³ Nümunəvi tələbələrlə və müxtəlif tələbə təşkilatlarının nümayəndələri ilə görüşdə çıxışı: 17 oktyabr 2006.
- ¹⁴ Simnan vilayəti universitetlərinin müəllim və tələbə kollektivi ilə görüşdə çıxışı: 9 noyabr 2006.
- ¹⁵ "İsra"/20.
- ¹⁶ Rəd/11.
- ¹⁷ Ənfal/53.
- ¹⁸ Məşhədın Firdovsi universitetində Xorasan vilayəti universitetlərinin müəllimləri ilə görüşdə çıxışı: 15 may 2007.
- ¹⁹ Məşhədın Firdovsi universitetində tələbələrlə görüşdə çıxışı: 15 may 2007.
- ²⁰ İnşiqaq/6.
- ²¹ Maidə/105.
- ²² Əraf/32.
- ²³ Tələbə Bəsicinin minlərlə üzvü ilə görüşdə çıxışı: 21 may 2007.

-
- ²⁴ Royan tədqiqat mərkəzində keçirilən görüşdə çıxışı: 16 iyul 2007.
- ²⁵ "Tövbə"/108.
- ²⁶ Gənc elmi nümunələrlə görüşdə çıxışı: 3 sentyabr 2007.
- ²⁷ Universitet rektorları və müəllimlərlə görüşdə çıxışı: 1 oktyabr 2007.
- ²⁸ Nümunəvi tələbələr, qəbul imtahanlarında yüksək bal toplamış abituriyentlər və universitetlərin siyasi və mədəni təşkilatlarının fəalları ilə görüşdə çıxışı: 9 oktyabr 2007.
- ²⁹ Zabit universitetinin məzunlarının toplantısında çıxışı: 24 oktyabr 2007.
- ³⁰ Bəsic üzvü olan şagird və tələbələrlə görüşdə çıxışı: 31 oktyabr 2007.
- ³¹ Füssilət/30.
- ³² Polis akademiyasının tələbələrinin on yeddinci məzuniyyət tədbirində çıxışı: 7 noyabr 2007.
- ³³ Ölkənin elm hövzələrinin müəllim, tələbə, təbliğatçı və tədqiqatçıları ilə görüşdə çıxışı: 29 noyabr 2007.
- ³⁴ Yəzd vilayətinin universitetlərinin tələbələri ilə görüşdə çıxışı: 3 yanvar 2008.
- ³⁵ Yəzd vilayətinin elmi nümunələri ilə görüşdə çıxışı: 5 yanvar 2008.